

მოქალაქეობა

მოსწავლის წიგნი

II ნაწილი

11

გრიფინიჭებულია საქართველოს განათლებისა და
მეცნიერების სამინისტროს მიერ 2023 წელს

გამომცემლობა
სიღი

ნინო ტალახაძე
ნიკოლოზ მეგრელიშვილი

მოქალაქეობა 11, II ნაწილი
მოსწავლის ნიგნი მეთერთმეტეკლასელთათვის
თბილისი, 2023
პირველი გამოცემა

ავტორები: ნინო ტალახაძე, ნიკოლოზ მეგრელიშვილი

რედაქტორი: თეონა ბექიშვილი
ტექნიკური დიზაინერი: სოფო ტარყაშვილი

© გამომცემლობა სიდი, 2023
ყველა უფლება დაცულია

შპს „გამომცემლობა სიდი“
მისამართი: თბილისი, ნონეშვილის გამზ. 2/5/169
ტელეფონი: 599623610
ვებ-გვერდი: www.ceed.ge
ელ-ფოსტა: info@ceed.ge
ceedgeorgia@yahoo.com
[https://www.facebook.com/გამომცემლობა სიდი](https://www.facebook.com/გამომცემლობა-სიდი)

Citizenship 11
Student's Book
© Ceed Publishing, 2023
all rights reserved.
2/5/169 Noneshvili Ave., Tbilisi, Georgia, 2023

ISBN 978-9941-8-5247-3

ძვირფასო მეთერთმეტეკლასელო!

თქვენ წინ მოქალაქეობის სახელმძღვანელოა, მასში წარმოდგენილია ძალიან მნიშვნელოვანი და საინტერესო თემები: „მენარმეობა და ბიზნესი“ და „პოლიტიკა და პოლიტიკური კულტურა“.

ყველა ადამიანი კეთილდღეობისკენ ისწრაფის, ამ კეთილდღეობაზე შეიძლება სხვადასხვა წარმოდგენა გვაქვს, მაგრამ, როგორც წესი, საერთო უფრო მეტი მოიძებნება. კეთილდღეობის მიღწევა ბიზნესისა და მენარმეობის გარეშე წარმოუდგენელია. ასევე წარმოუდგენელია კეთილდღეობა სწორი პოლიტიკის გარეშეც. მომავალში თქვენ უნდა გაიკვალოთ გზა მენარმეობისა და ბიზნესის თუ პოლიტიკის ურთულეს ხვეულებში. საამისოდ კი ცოდნა და უნარ-ჩვევები გჭირდებათ.

წიგნში მოცემული ინფორმაცია, სიტუაციები, ისტორიები, ნამდვილი ამბები, მოდელირება, სხვადასხვა აქტივობა, მითითებული ელექტრონული რესურსები პირდაპირ ცხოვრებისეულ სიტუაციებთან დაგაკავშირებთ. ამ ისტორიების განხილვა-გაანალიზება სხვადასხვა ტიპის აქტივობით მოგიწევთ.

შეგიძლიათ თავი წარმოიდგინოთ მსოფლიო მაგნატებად, ანტრეპრენერებად, ინოვაციური ბიზნეს აღმოჩენების ავტორებად, მომხმარებლებად, პოლიტიკის შემქმნელებად და პოლიტიკის მაკონტროლებლებად. გაკვეთილზე თქვენ შეგიძლიათ აიღოთ პასუხისმგებლობა, განიოთ რისკი და თუნდაც დამარცხდეთ, საკლასო ოთახში განცდილი და გაანალიზებული მარცხი თქვენს სამომავლო შესაძლებლობად იქცევა. მოკლედ, წიგნთან ერთად წინ გელოდებათ საინტერესო გამოცდილება, რომელიც შემდეგ ცხოვრებისეულ ლაბირინთებში გალწევას გაგიადვილებთ.

ადამიანებმა თავად შექმნეს ეს ლაბირინთები, როცა დედამიწას, გარემოს მხოლოდ მომხმარებლურად უყურებდნენ, როცა ძალმომრეობდნენ და ახალა დაფიქრდნენ, როგორ დააღწიონ თავი ამ ყველაფერს. თქვენც იფიქრეთ ამაზე!

სახელმძღვანელოში მოცემულია 2 თემა, თითოეული ოთხი ქვეთავისგან შედგება. მასში 29 პარაგრაფია წარმოდგენილი. გზის გაკვალვაში ჩვენი ტრადიციული რუბრიკები, უხვი ინფოგრაფიკა, სხვადასხვა თვალსაჩინო მასალა დაგეხმარებათ, მაგრამ მთავარ პირობად თქვენი აქტიურობა და ჩართულობა რჩება.

სახელმძღვანელოში გამოყენებული რუბრიკები

იოსჯალათ	ეს საინტერესოა	გაიხსანათ
იოუშავათ ჯგუფაში	კვლევა	? კითხვა
იოუშავათ ნჲვილაში	სასარგებლო რესურსები	★ ლექსიკონი

სასურველია, წიგნს ისე მოუაროთ, რომ შემდეგ
წლებში სხვა მოსწავლეებსაც ემსახუროს.
გისურვებთ წარმატებას!

ს ა რ ჩ ე ვ ი

II თემა. პოლიტიკა და პოლიტიკური კულტურა

I თავი: პოლიტიკური პროცესი

კომპლექსური დავალება	6
21. პოლიტიკა და ინდივიდები	7
22. პოლიტიკური პროცესის სუბიექტები	29

II თავი: პოლიტიკური იდეოლოგიები და რეჟიმები

კომპლექსური დავალება	46
23. პოლიტიკური იდეოლოგიები	47
24. პოლიტიკური რეჟიმები	61
25. არადემოკრატიული რეჟიმები	70

III თავი. გლობალი პოლიტიკა

კომპლექსური დავალება	86
26. თანამშრომლობა საერთო მიზნებისათვის	87
27. უსაფრთხო ქცევის წესები საგანგებო სიტუაციების დროს	105

IV თავი. სამოქალაქო მონაწილეობა

კომპლექსური დავალება	118
28. სამოქალაქო მონაწილეობა პოლიტიკაში	119
29. თვითმმართველობაში მოქალაქეთა მონაწილეობა	144

კომპლექსური დავალება

კომპლექსური დავალების პირობა

გაეცანით XX საუკუნის ცნობილი პოლიტიკოსის უინსტონ ჩერჩილის შესახებ მოცემულ ინფორმაციას (გვ.7-10), შეადარეთ მისი მოღვაწეობა სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა პოლიტიკოსების საქმიანობას: კრისტინ ლაგარდი (გვ. 21), ურსულა ფონ დერ ლაიენი (გვ. 22), ვალერია ნოვადვორსკაია (გვ. 36-37).

დანერეთ **ესე**, რომელშიც პოლიტიკოსების პიროვნული მახასიათებლებისა და საქმიანობის ანალიზის საფუძველზე განიხილავთ პოლიტიკური ლიდერის როლს ლოკალური/გლობალური საზოგადოებრივი პრობლემების მოგვარებაში.

ყურადღება გაამახვილეთ პოლიტიკური ლიდერის პიროვნულ თვისებებზე და ნებელობაზე, როგორც იდეების ხორცშესხმის წინაპირობაზე.

ნაშრომში/ნაშრომის პრეზენტაციისას ხაზგასმით წარმოაჩინეთ:

- ▶ რა თვისებების, ღირებულებების მატარებელი უნდა იყოს წარმატებული პოლიტიკური ლიდერი?
- ▶ რომელ საზოგადოებრივ საქმიანობებზე ზრუნავენ (მაგალითების მიხედვით) პოლიტიკური ლიდერები?
- ▶ რა ფაქტორები უწყობს ხელს პოლიტიკოსის მიერ საკუთარი იდეების რეალიზებას, სხვადასხვა საზოგადოებრივ ჯგუფებთან ურთიერთობას?

იშუაშვით ჯგუფებში

ნახევარი საუკუნის წინ მდიდარი წარმოსახვის მქონე ლიდერებმა პრაგმატული იდეა შთააგონეს საკუთარ თანამედროვეებს – შექმნილიყო დემოკრატიული სახელმწიფოების უნიკალური პოლიტიკური და ეკონომიკური გაერთიანება,

ევროკავშირი (ან როგორც უინსტონ ჩერჩილი უწოდებდა „ევროპის შეერთებული შტატები“),

რათა მომავალი თაობებისთვის ხელშესახები გამხდარიყო მშვიდობა, სტაბილურობა და მატერიალური კეთილდღეობა. ამ სამი მიზნიდან გამომდინარე, ერთმანეთთან საერთო იდეალები აკავშირებს ევროკავშირის დამფუძნებელი მამების შთამბეჭდავ და არცთუ მცირერიცხოვან ჯგუფს, რომელთაგან წარმოგიდგენთ უინსტონ ჩერჩილს.

გაცანით ქვემოთ მოცემული პოლიტიკოსის მოკლე ისტორიას. უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ როგორ პოლიტიკოსად დაახასიათებდით უინსტონ ჩერჩილს? რომელი თვისებებით გამოირჩეოდა ის?
- ▶ რომელი გლობალური და ლოკალური პრობლემები ამოიცანით?
- ▶ კონკრეტულად რა გავლენა მოახდინა ამ პოლიტიკოსმა საკუთარი ქვეყნისა და გლობალურ პოლიტიკაზე? პასუხი დაასაბუთეთ;
- ▶ როგორ იბრძოდა უინსტონ ჩერჩილი ფაშიზმის წინააღმდეგ?
- ▶ როგორ დევნიდა მას გარემოებათა ცვლილებები პოლიტიკური არენიდან?
- ▶ როგორ იცვლებოდა საზოგადოების განწყობა/მხარდაჭერა მისი, როგორც პოლიტიკოსის მიმართ?
- ▶ როგორ იმოქმედა ამ პოლიტიკოსების მოღვაწეობამ საზოგადოების თითოეულ წევრზე?
- ▶ ჩერჩილს რა დამოკიდებულება ჰქონდა საზოგადოებასთან?
- ▶ ტექსტის მიხედვით როგორ შეაფასებდით ჩერჩილის სიტყვას, რომლითაც მან საზოგადოებას პრემიერ მინისტრად არჩევის შემდეგ მიმართა?
- ▶ რატომ იღწვოდა უინსტონ ჩერჩილი ევროკავშირის შესაქმნელად? რომელი გლობალური მოვლენა იყო ამის წინაპირობა?
- ▶ რა იყო ამ პოლიტიკოსისთვის ევროკავშირის შექმნის მთავარი ამოცანა?
- ▶ რა იყო მისი, როგორც პოლიტიკოსის უმთავრესი მიღწევა?
- ▶ როგორ შეაფასებდით ამ მიღწევებს ახლანდელი გადასახედიდან?

- ▶ რამდენად განსაზღვრავს პოლიტიკოსის ძლიერებას მისი პიროვნული თვისებები? გარემო? კონკურენტები?
- ▶ თქვენი აზრით, როგორი პოლიტიკა გაატარა ჩერჩილმა?
- ▶ როგორი უნდა იყოს კარგი პოლიტიკოსი?
- ▶ თქვენი აზრით, რა როლი აკისრია ინდივიდს და როგორ უნდა ჩაერთოს ის საჯარო პოლიტიკის განხორციელებაში?
- ▶ რამდენიმე ათეული წელი გავიდა ამ ადამიანის მოღვაწეობიდან და მისი საქმიანობის ანალიზი, შედარება

უინსტონ ჩერჩილი *

უინსტონ ჩერჩილი

უინსტონ ჩერჩილი - სტრატეგი, პოლიტიკოსი, ორატორი, მხატვარი, მწერალი (ნობელის პრემიის ლაურეატი), სპორტსმენი - ეს ყველა „ტიტული“ ერთ ადამიანს ეკუთვნის. მაგრამ მისი ყველაზე დიდი ტიტული მაინც ხალხის მსახურია. სერ უინსტონმა ეს „ტიტული“ განსაკუთრებით მეორე მსოფლიო ომის დროს გამოავლინა. ის პირველი მსოფლიო ომის მოახლოებას გრძნობდა და ამიტომაც, სასწრაფოდ მოახდინა ფლოტის მოდერნიზაცია (ნახშირის საწვავიდან ნავთობზე გადაიყვანა), შედეგად კი ნავთობის მოპოვებაც ერთიორად გაზარდა; შექმნა საზღვაო-საჰაერო ძალები, თვითმფრინავებს თავადვე ცდიდა და ავიაკატასროფასაც გადაურჩა.

სამხრეთ აფრიკის ომის ტყვეთა ბანაკიდან გამოქცევის შემდეგ სამშობლოში დაბრუნებულმა პოლიტიკაში მოღვაწეობა გადამწყვიტა და 1915-1929 წლებში თითქმის ყველა მნიშვნელოვანი მინისტრის პორტფელი დაიკავა. 1929 წლიდან, როცა თავის კონსერვატიულ პარტიას გაემიჯნა, მან, როგორც მწერალმა და პუბლიცისტმა, დიდი აღიარება მოიპოვა. ამ პერიოდში ის ჰიტლერის მზარდ საშიშროებასა და მოსალოდნელ შეიარაღებულ კონფლიქტზე ყურადღებას ხშირად ამახვილებდა, რაც გამართლდა კიდევ და სამყარო II მსოფლიო ომის ქარცეცხლში გაეხვა.

როდესაც ლუფტვაფე (გერმანიის საჰაერო ძალები) ბრიტანეთს უმოწყალოდ ბომბავდა ჩერჩილი მაშინაც ხალხის გვერდით იყო და ცდილობდა მაქსიმალურად გამოეჩინა სილიდარობა, დარჩენილიყო მოქალაქეებთან და მისი ყოფნით დაემშვიდებინა ისინი.

ჩერჩილი გამოდიოდა ნაციისტური გერმანიის წინააღმდეგ ქმედითი ღონისძიებების მოწოდებით და მკაცრად აკრიტიკებდა აგრესორის პოლიტიკას. თუმცა მისი ანტიფაშისტური მოწოდებები უპასუხოდ რჩებოდა.

1940 წელს ჩერჩილი პრემიერმინისტრი გახდა და ბრიტანეთს ომის რთულ წლებში წარუძღვა. მან თავიდანვე უარი თქვა მარ-

* წყარო: <https://bit.ly/3kTctc5>

ცხი ერთ-ერთ შესაძლო ვარიანტად განეხილა და ნაცისტებთან რაიმე ტიპის გარიგება ძირშივე გამორიცხა. ამ უკომპრომისო განწყობამ ბრიტანულ წინააღმდეგობას საბრძოლო სულისკვეთება გაუჩინა, რომელმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა იმ დროს, როცა მისი ქვეყანა ჰიტლერის ოპოზიციაში სულ მარტო იყო.

1940 წლის 10 მაისს ჩერჩილი მთავრობას სათავეში ჩაუდგა. 13 მაისს კი სიტყვით მიმართა საზოგადოებას: „ქვეყანა იმყოფება ისტორიაში უდიდესი ბრძოლის საწყის სტადიაში და მე არ შემიძლია ხალხს რამე შევპირდე გარდა სისხლისა, შრომისა, ცრემლისა და ოფლისა“.

ამ დამსახურების მიუხედავად, ომის შემდეგ მან არჩევნები წააგო. თუმცაღა, მომავლის მოვლენების განვითარების სწორად განჭვრეტის უნარი არ დაუკარგავს და მის ცნობილ გამოსვლაში ფულტონში საბჭოთა კომუნისტებისგან მომავალ საფრთხეზე ვრცლად ისაუბრა. იქ პირველად გამოიყენა გამონათქვამი – „რკინის ფარდა.“ 1946 წელს კი ციურისხში წარმოთქვა ცნობილი სიტყვა, რომელშიც ევროპის შეერთებული შტატების შექმნისაკენ გააკეთა მოწოდება.

ჩერჩილი ახალი მსოფლიო ომის თავიდან აცილების მექანიზმად ევროინტეგრაციას ხედავდა, ხოლო ამ გზაზე პირველ ნაბიჯად ევროპის საბჭოს შექმნას უწევდა ადვოკატირებას. ამიტომაც, როცა 1948 წელს ევროპის დიდ კონგრესზე მთელი ევროპიდან 800 დელეგატი შეიკრიბა, ჩერჩილი, სრულიად დამსახურებულად, საპატიო პრეზიდენტის რანგში იყო მიწვეული. პროცესი 1949 წლის 5 მაისს ევროპის საბჭოს შექმნით დაგვირგვინდა, რომლის პირველ შეხვედრასაც თავად ჩერჩილი დაესწრო. იქ მან მოუწოდა შემდგომი ინტეგრაციისკენ მომდევნო ნაბიჯები გადაედგათ, რაც 1955 წელს შეთანხმდა კიდევ მესინას კონფერენციაზე და კიდევ ორ წელიწადში, 1957 წელს რომის ხელშეკრულების გაფორმებით დასრულდა.

ამოუწურავი იყო ჩერჩილის ხედვის დიაპაზონი. ევროპის გაერთიანებული არმიისა და სტრასბურგის ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს შექმნის იდეებიც მისგან წამოვიდა. სასამართლო 1959 წელს დაფუძნდა, ზუსტად ათი წლის თავზე იმ მომენტიდან, როცა ეს აზრი პირველმა გააჟღერა.

ფაშიზმის წინააღმდეგ ევროპის ხალხების ბრძოლის ინსპირატორი პოლიტიკოსი სამართლიანადაა მიჩნეული ევროპის გაერთიანების უკან მდგომ მამოძრავებელ ძალად. ჩერჩილი, მისი შეუპოვრობის, უნიკალური მიდგომებისა და განუზომელი დამსახურებების გამო, ევროინტეგრაციის დასაცავად მომართული აქტიური ბრძოლის სიმბოლოდ იქცა.

ჩერჩილის გარეშე მსოფლიო დღეს სრულიად უცხო, ძნელად საცნობი იქნებოდა – ბნელი, გაუბედურებული, გატანჯული... უპირველეს ყოვლისა, გამარჯვებას ესაჭიროებოდა ერთი ადამიანი, რომლის გარეშე ბრძოლა დასაწყისშივე წაგებული იქნებოდა. მას ესაჭიროებოდა უინსტონ ჩერჩილი.

ჩარლზ
კრაუტჰამერი,
„ის, რასაც
მნიშვნელობა
აქვს“.

ნებისმიერი
კრიზისი – ახალი
შესაძლებლობაა!

ცუდ
ხელისუფლებას
ირჩევენ კარგი
ადამიანები,
რომლებიც
არჩევენზე არ
დადიან.

უინსტონ
ჩერჩილი

უინსტონ ჩერჩილის საშობაო მიმართვა (1941წ.) უცნაური შობაა. თითქმის მთელი მსოფლიო სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაშია ჩართული და სახელმწიფოები ერთმანეთს ანადგურებენ ყველაზე საშინელი იარაღებით, რაც კი მეცნიერებას ძალუძს რომ მოგვცეს. ამ შობას მწუხარება და ისადგურებდა, თუ არ გვექნებოდა ურყევი რწმენა იმისა, რომ არც სხვა ხალხის სიმდიდრისა და მიწების მიტაცების სიხარბე, არც ვულგარული ამბიციები და არც უწმინდური ლტოლვა სხვების ხარჯზე მოგების მიღების არ ყოფილა ჩვენი ბრძოლის ველზე გამოსვლის მიზეზი. აქ, ომის შუაგულში, ომისა რომელიც მძვინვარებს და ჭექს ხმელეთსა და ზღვაზე და დაუნდობლად მოიწევს ჩვენი სახლებისა და გულებისკენ, აქ ამ მორევის შუაგულში დღეს ღამით მშვიდობა ისადგურებს ყველა ოჯახში და ჩვენი დიდსულოვანი ხალხის გულებში. ამიტომაც, ამ ღამით შეგვიძლია გვერდზე გადავდოთ ყველა ის წუხილი და შფოთვა, რომელიც არ გვასვენებს და ქარიშხლით მოცულ სამყაროში ბედნიერების საღამო ვაჩუქოთ ჩვენ შვილებს. დაე, უფროსებმა სრულად გავიზიაროთ მათი უმანკო სიამოვნება, სანამ ისევ წინ აღვუდგებით პირქუშ სამყაროს და ეკლიან წლებს, რომლებიც წინ გველის, იმ მტკიცე იმედით აღსავსენი, რომ ჩვენი ზრუნვითა და გაღებული მსხვერპლით, ამ ბავშვებს ვერავინ წაართმევს საკუთარ მემკვიდრეობას და უფლებას იცხოვრონ თავისუფალსა და ღირსეულ სამყაროში!

ომის დროს ჩერჩილი თავის ყველა გამოსვლაში იყენებდა ჟესტს გამოსახვადა ლათინური ასო V-ს (Victory – გამარჯვება). მიუხედავად იმისა, რომ ეს ჟესტი ჯერ კიდევ შუა საუკუნეებიდან იყო ცნობილი, სწორედ ჩერჩილის წყალობით გავრცელდა მთელ მსოფლიოში, როგორც გამარჯვების სიმბოლო. ეს თავდაპირველად „V“ ჟესტი აბსოლუტურად არ ნიშნავდა გამარჯვებას. ომის შემდეგ როცა, ისინი სახლში ბრუნდებოდნენ. ამ ჟესტით აჩვენებდნენ, რომ ისინი ცოცხლები იყვნენ და მათი თითები მთელი, რომლებიც მათსაქმეში მთავარი ინსტრუმენტი იყო.

იმუშავეთ წყვილებში

- კიდევ ერთხელ გადახედეთ ტექსტს – „უინსტონ ჩერჩილი“ (გვ. 8-10), განსაზღვრეთ:
- ▶ ჩამოთვლილი ემოციურ-სოციალური უნარებიდან რომელს ფლობდა ჩერჩილი?
- ▶ რამდენად განაპირობა ამ უნარების ფლობამ მისი წარმატებული პოლიტიკური საქმიანობა. თქვენი მოსაზრება დაასაბუთეთ.

ემოციურ-სოციალური უნარები	დაასაბუთეთ, რამდენად ეხმარებოდა ჩერჩილს ეს უნარები დასახული მიზნების მიღწევაში
კომუნიკაცია	
კოლაბორაცია	
ეთიკა	
პასუხისმგებლობა	
ემპათია	
ხასიათი/ნებელობა	
კონფლიქტების მართვა	
საზოგადოების მიმართ გულწრფელობა	
საზოგადოებრივი აზრის გათვალისწინება	

პოლიტიკა არის სახელმწიფო ხელისუფლების, პარტიის ან საზოგადოებრივი ჯგუფის მოღვაწეობა ქვეყნის საშინაო და საგარეო ურთიერთობის მართვის სფეროში (ეკონომიკური პოლიტიკა, ჯანდაცვის პოლიტიკა, საგარეო პოლიტიკა და ა. შ.).

პოლიტიკური საქმიანობა შეიძლება დავაჯგუფოთ სხვადასხვა ნიშნით. პოლიტიკა არეგულირებს საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროს.

პოლიტიკის გავრცელების არეალის მიხედვით განასხვავებენ საშინაო და საგარეო პოლიტიკას.

მასშტაბის მიხედვით განასხვავებენ ლოკალურ, რეგიონალურ, საერთაშორისო და მსოფლიო პოლიტიკას.

მოქმედების ვადის მიხედვით განასხვავებენ: მიმდინარე, გრძელვადიან და პერსპექტიულ პოლიტიკას.

პოლიტიკა აგრეთვე არის ადამიანებთან ურთიერთობის წარმართვა რაიმე მიზნის მისაღწევად. თანამედროვე დემოკრატიაში საჯარო პოლიტიკის განხორციელება სამართლიანი და კონკურენტუნარიანი საარჩევნო სისტემით უნდა იყოს დამკვიდრებული.

პოლიტიკა – სახელმწიფოებრივი საერთო-საზოგადოებრივი საკითხების მოგვარებასთან დაკავშირებული საქმიანობის სფერო.

იშუპავით წყვილები

ქვემოთ მოცემულია საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფერო. შეუსაბამეთ თითოეულ სფეროს ცხრილის მარჯვენა სვეტიდან შესაბამისი საქმიანობა.

პოლიტიკური სფერო	მოიცავს სოციალური ჯგუფების ურთიერთდამოკიდებულებას საზოგადოებაში, ჯანმრთელობის დაცვას, სოციალურ უზრუნველყოფას.
ეკონომიკური სფერო	დაკავშირებულია მეცნიერებასთან, განათლებასთან, კულტურასთან, რელიგიასთან, ხელოვნებასთან.
სოციალური სფერო	უზრუნველყოფს წესრიგს საზოგადოებაში, გამოსცემს კანონებს და თვალს ადევნებს მის შესრულებას.
სულიერი სფერო	მოიცავს საქონლისა და მომსახურების წარმოებას, გაცვლას, მოხმარებასა და განაწილებას.

პოლიტიკა თავისი შინაარსით ბევრი ელემენტისგან შედგება. სახელმწიფო ხელისუფლების განხორციელებას პოლიტიკური სისტემის დამკვიდრება სჭირდება. ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის მიხედვით: ხელისუფლება ნაწილდება აღმასრულებელ, საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლებად. ხელისუფლების თითოეულ შტოს თავისი პოლიტიკურ-სამართლებრივი მიზანი აქვს.

იშუპავით ჯგუფები

სამთო-სათხილამურო კურორტი გუდაური ტურისტებისთვის საქართველოში ერთ-ერთი ყველაზე მოთხოვნილი მიმართულებაა. გუდაურის სათხილამურო კურორტზე სეზონი უსიამოვნო დაძაბულობით დაიწყო: ლეგალურად სამუშაოდ ჩასულ უცხოელებს ადგილობრივები კლიენტების მომსახურებას უკრძალავენ, ზოგჯერ შეურაცხყოფას აყენებენ და ემუქრებიან მათ. ვითარების განმუხტვაზე პასუხისმგებლობას არავინ იღებს.

მთიულეთის სოფლებიდან – ბედონიდან, მღვითიდან, არახეთიდან, სეთურებიდან, ქვემეთიდან, ჯალმინიდან, ზაქათკარიდან, კაიშაურებიდან, ფასანაურიდან, გუდაურიდან, ხადის ხეობიდან, ყაზბეგიდანაც ახალგაზრდები წელიწადის ყველა დროს პარაპლანისტებად მუშაობდნენ, მათი ნაწილი კი ზამთარში სათხილამურო ინსტრუქტორად იყო დასაქმებული. მათი ოჯახების შემოსავალი გუდაურში ინსტრუქტორად მუშაობით მიღებული ანაზღაურებაა.

2022 წლის 29 ივლისს, გუდაურში, სამაშველო ოპერაციის დროს სასაზღვრო პოლიციის კუთვნილი შვე-

ულმფრენის ჩამოვარდნისა და ბორტზე მყოფი რვავე ადამიანის დაღუპვის შემდეგ, შინაგან საქმეთა მინისტრმა არა მხოლოდ გუდაურში, მთელს საქართველოში პარაპლანით ფრენა აკრძალა. ქვეყანაში 250-ზე მეტი მფრინავი უმუშევარი დარჩა, აქედან ასამდე მაინც გუდაურში საქმიანობდა. ბევრმა მათგანმა, რომელსაც გამოცდილება სათხილამურო სპორტშიც ჰქონდა და პირველი დონის სასწავლო კურსიც გავლილი აქვს, მუშაობის გაგრძელება სათხილამურო ინსტრუქტორად სცადა.

განიხილეთ ქვემოთ მოცემული ამბავი – „ტომობრივი კანონები“.

დანაწილდით 5 ჯგუფად, თითოეულმა ჯგუფმა გაიზროს ქვემოთ მოცემული 5 ინფორმაციიდან ერთ-ერთი, დაიცვას შერჩეული ინფორმაციის შესაბამისი პოზიცია და ბოლოს ყველა შეჯერდეს ერთ შემაჯამებელ დასკვნაზე.

გაეცანით შემდეგ ინფორმაციას

I ინფორმაცია: ადგილობრივი ინსტრუქტორების პოზიცია

II ინფორმაცია: უცხოელი ინსტრუქტორების პოზიცია

III ინფორმაცია: უცხოური მედიის პოზიცია

IV ინფორმაცია: საქართველოს კანონმდებლობის შესახებ

V ინფორმაცია: კონკურენციის სააგენტოს წარმომადგენლის მოსაზრება.

უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ რატომ წარმოიშვა კონფლიქტი ადგილობრივ და უცხოელ ინსტრუქტორებს შორის?
- ▶ თქვენი აზრით, რატომ არ რეაგირებს პოლიცია უცხოელი ინსტრუქტორების განცხადებაზე?
- ▶ რა უფლებები და მოვალეობები აქვთ ინსტრუქტორებს კანონის წინაშე?
- ▶ რას ურჩევდით საქართველოს ხელისუფლებას ამ მიმართულებით?
- ▶ საჭიროა თუ არა სახელმწიფოს მხრიდან დამატებითი რეგულაციების დაწესება?
- ▶ რა რეგულაციებს შესთავაზებდით კანონმდებლებს ამ მიმართულებით?
- ▶ არის თუ არა გამოსავალი უსაფრთხოების მიზნით პარაპლანით ფრენის აკრძალვა?
- ▶ თქვენი აზრით, რა ძირითად და დამატებით მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს ინსტრუქტორი?
- ▶ რა დამოკიდებულებაა სახელმწიფოსა და ინდივიდს (ამ შემთხვევაში ინსტრუქტორებსა და სახელმწიფოს შორის)?
- ▶ აღნიშნული საკითხი პოლიტიკურ საკითხად მიაგაჩნიათ, თუ ეკონომიკურ სფეროს ნაწილად?
- ▶ რატომ უწოდებს ავტორი სტატიას „ტომობრივ კანონებს“?
- ▶ როგორ საზოგადოებაში მოქმედებს „ტომობრივი კანონები“? – გაიხსენეთ „დრაკონის კანონები“.
- ▶ რა უნდა მოიმოქმედოს სახელმწიფომ, რომ კონფლიქტის ყველა მონაწილემ სწორად განსაზღვროს თავისი უფლება და მოვალეობა ამ კონკრეტულ შემთხვევაში?
- ▶ რის საშუალებას იძლევა კანონი ამ შემთხვევაში?

*წყარო: <https://bit.ly/3JLbMfj>

- ▶ მოცემული 5 ინფორმაციიდან რომელია თქვენთვის მისაღები? რომელს არ იზიარებთ?
- ▶ თქვენ რომ იყოთ კანონმდებელი, რა გადაწყვეტილებას მიიღებდით?
- ▶ დაუკავშირეთ ეს ამბავი ფარცვეტულ ბაზარზე შექმნილ ვითარებას (იხ. I ნაწილი, გვ. 76-80)

I ინფორმაცია: ადგილობრივი ინსტრუქტორების პოზიცია

„ადგილია თბილისიდან წეროთ, რომ ტომობრივი კანონები გვაქვს და ამით შეურაცხყოფა მოგვაყენოთ. ვითომ უცხოელებს ფიზიკური დაზიანებით ვემუქრებით, თავს ვესხმით, მაგრამ არაფერი ჰკითხოთ ადგილობრივ მცხოვრებლებს – რატომ ვითხოვთ ხელისუფლებისგან პრობლემის მოგვარებას, რომ უცხოეთიდან ე.წ. ინსტრუქტორების მასობრივად შემოსვლის გამო, ჩვენ, ვინც მთიულეთში ვცხოვრობთ, გამოცდილებაც გვაქვს და ინსტრუქტორის მონაწილეობაც, უმუშევრად და შემოსავლის გარეშე არ დავრჩეთ, ჩვენც არ მოგვინიოს აქედან აყრა და ემიგრაციაში წასვლა“

„უნდა არსებობდეს კანონი, რეგულაცია, ყველაფერი მთის ძირში ან მწვერვალებზე არ უნდა წყდებოდეს. მსოფლიოს ყველა კურორტს აქვს თავისი მოთხოვნები და წესები. სამწუხაროდ, ჩვენსას არაფერი გააჩნია“.

„სახელმწიფომ დელეგირება უნდა გააკეთოს ორგანიზაციაზე, რომელიც შეამოწმებს და აქ, ადგილზე, შესაბამის სერტიფიკატებს გასცემს ინსტრუქტორებზე. ამის შემდეგ, სამთო პოლიციელებს შეეძლებათ მივიდნენ და უთხრან, მაჩვენე შენი საბუთი“, – ამბობს ერთ-ერთი ინსტრუქტორი.

„არცერთი უწყება პასუხისმგებლობას არ იღებს დაძაბულობის მოგვარებაზე. შინაგან საქმეთა სამინისტროში ამბობენ, რომ ეს თემა მათ უწყებას არ ეხება. მთის ტრასების სააგენტოში გვითხრეს, რომ მათი კომპეტენცია მხოლოდ საბაგიროებისა და სათხილამურო ტრასების მართვა-მოვლა-პატრონობაა.“

„გუბერნატორი რა შუაშია ამ თემასთან...“ – მოგვწერეს მცხეთა-მთიანეთის გუბერნიიდან.“

II ინფორმაცია: უცხოელი ინსტრუქტორების პოზიცია

„აქ ვერ იმუშავებ!“

მარჩინი პოლონეთიდანაა. „გუდაურის სათხილამურო სკოლაში“ ინსტრუქტორის ვაკანსია სექტემბერში ინტერნეტში ნახა. გაგზავნა საკვალიფიკაციო დოკუმენტები, სერტიფიკატები და აიყვანეს. სკოლის ინსტრუქტორების გუნდში 15-მდე მოთხილამურეა მთელი მსოფლიოდან, ავსტრალიიდან შეერთებულ შტატებამდე, მათ შორის, რამდენიმე ქართველიც.

მარჩინმა იყიდა თვითმფრინავის ბილეთები, დაჯავშნა სასტუმრო და პირველ იანვარს უკვე საქართველოში იყო. პირველი, რაც გააკეთა, იუსტიციის სახლში მივიდა და ინდ. მენარმედ დარეგისტრირდა. ბანკის ანგარიშიც გახსნა. თითქოს ყველაფერი მზად იყო იმისთვის, რომ მუ-

შაობას შესდგომოდა, მაგრამ ახლა ქართულ „სათხილამურო მაფიაზე“ YouTube-ის ვიდეოებს წერს.

ყოველ დილას, გუდაურის მთავარ მოედანზე იკრიბება ქართველი სათხილამურო ინსტრუქტორების დაახლოებით 30-კაციანი ჯგუფი. ნაწილი მთის წვერში მიდის, ზოგიც დაბლა რჩება – საბაგიროსთან. როგორც კი დაინახავენ უცხო ენაზე მოლაპარაკე ჯგუფს, მიდიან და საუბარს აწყვეტინებენ – თქვენ აქ ვერ იმუშავებთ!

„არ გვამუშავენ, რადგან არ ვართ ქართველები“, – ამბობს მარჩინი და ამატებს: „გვეუბნებიან, რომ ვტაცებთ სამსახურს, მაგრამ ასევე, გვეუბნებიან, რომ ვიპარავთ საქართველოს სუფთა ჰაერს“.

III ინფორმაცია: უცხოური მედიის პოზიცია

ქართველ და უცხოელ მწვრთნელებს შორის დაპირისპირება, რომელიც წელს არ დანყებულა, თუმცა უფრო გამწვავდა, მედიის ყურადღების ცენტრში მოექცა და ავსტრალიამდეც ჩააღწია.

ABC NEWS, რომელსაც Facebook-ზე 4 მილიონზე მეტი გამომწერი ჰყავს და ავსტრალიის ყველაზე სანდო მედია ორგანიზაციად არის მოხსენიებული, წერს, რომ ათობით უცხოელს, მათ შორის, ზოგიერთ ავსტრალიელს, აღმოსავლეთ ევროპის სათხილამურო კურორტზე მუშაობის საშუალება არ ეძლევა.

„ყოველთვის, როდესაც საერთაშორისო ინსტრუქტორები ცდილობდნენ გაკვეთილის ჩატარებას, მათ შეურაცხყოფას აყენებდნენ იმ დონემდე, რომ ველარ ასწავლიდნენ. ფიზიკურად გვაშინებენ, გვემუქრებიან, ცდილობენ ჩვენი საშვების წართმევას, აღჭურვილობის ჩამორთმევას და არ გვაძლევენ საშუალებას, კლიენტებს ვასწავლოთ. ბოლო დღეებში სიტუაცია გაუარესდა“. – ციტირებს ABC სათხილამურო სკოლის უფროსი ინსტრუქტორის ტრისტრამ ტოდის კომენტარს, სადაც ის ამბობს, რომ არ აქვს ოპტიმისტური მოლოდინი, გუდაურში მყოფი 100-მდე უცხოელი ინსტრუქტორისთვის სასარგებლო გამოსავალი მოიძებნოს: „არა მგონია, რომ უახლოეს წლებში ადამიანებმა აქ ჩამოსვლა გადაწყვიტონ ამ სასაცილო სიტუაციის გამო“.

ABC წერს, რომ საერთაშორისო ინსტრუქტორებმა ადგილობრივ პოლიციასაც მიმართეს, მაგრამ ამან სიტუაციას ვერ უშველა. გარდა ამისა, მათ წერილები საელჩოებსაც გაუგზავნეს. „ყველა ჩვენგანი შეშფოთებულია, რადგან მუშაობის კანონიერი უფლებისა და საერთაშორისოდ აღიარებული კვალიფიკაციის მიუხედავად, არ გვაქვს გარანტია, რომ თუ ამ ქვეყანაში მუშაობას გავაგრძელებთ, უსაფრთხოდ ვიქნებით“, – ნათქვამია წერილში.

IV ინფორმაცია: საქართველოს კანონმდებლობის შესახებ

საქართველოს პარლამენტში უკვე დარეგისტრირებულია ახალი კანონი „ტურიზმის შესახებ“, რომელმაც სამთო კურორტებზე მუშაობის სხვადასხვა ასპექტი უნდა მოაწესრიგოს.

რას ამბობს კანონი?

თეორიული ცოდნისა და პრაქტიკული უნარ-ჩვევების განვითარების მიზნით მსმენელს ასწავლის ინსტრუქტორი, რომელსაც უნდა ჰქონდეს უმაღლესი განათლება ან შესაბამის სფეროში მუშაობის არანაკლებ 3 წლის გამოცდილება.

საქართველოს კანონი სპეციალური პროფესიული განათლების შესახებ, მუხლი 11. ინსტრუქტორი

კონკურენციის შემზღუდველი ხელშეკრულება, გადანყვეტილება და შეთანხმებული ქმედება 1. აკრძალულია, ეკონომიკურ აგენტებს შორის ან ეკონომიკურ აგენტთა ასოციაციის ფარგლებში დაიდოს ისეთი ხელშეკრულება, მიღებულ იქნეს ისეთი გადანყვეტილება ან განხორციელდეს ისეთი შეთანხმებული ქმედება, რომლის მიზანია ან შედეგია შესაბამის ბაზარზე კონკურენციის შეზღუდვა, დაუშვებლობა ან/და აკრძალვა (შემდგომ – შეთანხმება), კერძოდ:

- ა) შესყიდვის ან გაყიდვის ფასის ან სხვა სავაჭრო პირობების პირდაპირ ან არაპირდაპირ დადგენა (ფიქსირება);
- ბ) წარმოების, ბაზრის, ტექნოლოგიური განვითარების ან ინვესტიციების შეზღუდვა;
- გ) ბაზრების ან მიწოდების წყაროების მომხმარებლის, ტერიტორიული ან სხვა ნიშნით განაწილება;
- დ) გარკვეული სავაჭრო პარტნიორებისთვის იდენტურ ტრანზაქციებზე განსხვავებული პირობების დაწესება, რითაც ხდება მათი არაკონკურენტულ მდგომარეობაში ჩაყენება;
- ე) გარიგების დასადებად მხარისთვის ისეთი დამატებითი პირობის დადგენა/ვალდებულების დაკისრება, რომელსაც გარიგების საგანთან საგნობრივი და კომერციული კავშირი არ აქვს.

საქართველოს კანონი კონკურენციის შესახებ, მუხლი 7.

ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელსაც კურორტზე გაშენებული აქვს ტურისტული, სამკურნალო-პროფილაქტიკური და სხვაგვარი დაწესებულება, ან ეწევა მის ექსპლუატაციას, არის საკურორტო ადგილით მოსარგებლე და იხდის კანონმდებლობით დაწესებულ გადასახადს.

საქართველოს კანონი ტურიზმისა და კურორტების შესახებ, მუხლი 3. საქართველოს საკურორტო რესურსები

V ინფორმაცია: კონკურენციის სააგენტოს წარმომადგენლის მოსაზრება.

ნებისმიერი ქმედება, რომელიც ხელს უშლის ან მომავალში შეუშლის კონკურენციას ითვლება კანონდარღვევად. მაგალითად, პოლონეთში დღეს ტაქსის მძღოლების ნაწილს საქართველოს მოქალაქეები წარმოადგენენ, მათი მართვის უფლება აღიარებულია პოლონეთის სახელმწიფოს მიერ, რის შემდეგაც საქართველოს მოქალაქეებმა მიიღეს ტაქსის მძღოლის სამუშაო ადგილი. როგორ წარმოგიდგენიათ, ამ სიტუაციაში ადგილობრივი მძღოლების პროტესტი კონკურენტი მძღოლების წინააღმდეგ?

ან კიდევ თუ ადამიანმა დაამთავრა კემბრიჯის, ოსლოს ან ნებისმიერი უცხო ქვეყნის უნივერსიტეტი და ჩამოვიდა საქართველოში სამუშაოდ და მისი დიპლომი აღიარებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ, აქვს თუ არა მას უფლება იმუშაოს შესაბამის ადგილას?

უკანონოა თუ არა უცხოელი ინსტრუქტორების ჩამოსვლა, ამაში გასარკვევად უნდა დაადგინოთ:

- ▶ აღიარებულია თუ არა უცხოელი ინსტრუქტორებზე სხვა ქვეყანაში გაცემული სერთიფიკატი ჩვენი სახელმწიფოს მიერ;
- ▶ რამდენად კანონიერად ხდება ინსტრუქტორების მიერ თანხის მიღება: არიან თუ არა ისინი დარეგისტრირებული ოფიციალურად ინდენარმედ ან სხვა სამართლებრივი ფორმის მქონე ბიზნესად და შესაბამისად, იხდიან თუ არა გადასახადებს.
- ▶ თუ ზემოთ თქმული საკითხები არ აიკვეთება, სხვა შემთხვევაში, მსგავს კონფლიქტს მე შევაფასებდი, როგორც ქუჩურ გარჩევას, რომელსაც საერთო არაფერი აქვს არც ბიზნესთან, არც კონკურენციასთან და არც ევროკავშირის კანონმდებლობასთან, რომლის დაახლოებისკენაც მიისწრაფვის ჩვენი ქვეყანა.

დემოკრატიულ სისტემაში პოლიტიკური ხელისუფლების მთავარი საზრუნავი ადამიანია. ინდივიდის დანიშნულება დემოკრატიულ საზოგადოებაში ქმნის ამ საზოგადოების არსებობის წინაპირობას. იქ, სადაც წინა პლანზეა წამოწეული პიროვნება და ადამიანი, იქმნება დემოკრატიული სახელმწიფო და გამჭვირვალე მმართველობის სისტემა.

იხსჯელათ

ქვემოთ მოცემულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ მიგაჩნიათ თუ არა საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკა, სახელმწიფოს მიერ ადამიანის წინა პლანზე წამოწევის მაგალითად?
- ▶ კონკრეტულად რომელი საქმიანობა მიგაჩნიათ ადამიანის ღირსებაზე, უფლებებსა და თავისუფლებებზე ზრუნვად?

საქართველოს პირველმა დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ არასრული სამი წელი იარსება (1918-1921წწ.) და მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში. ეს იყო დემოკრატიული რესპუბლიკა, რომელმაც რუსეთის იმპერიის ყოფილ ქვეყნებზე და ბევრ განვითარებულ ქვეყანაზე ადრე

- ▶ ჩაატარა საყოველთაო არჩევნები ორივე სქესის მოქალაქეთა მონაწილეობით;
- ▶ მიიღო კონსტიტუცია;
- ▶ დააფუძნა სახელმწიფო ინსტიტუტები;
- ▶ შეიმუშავა კანონმდებლობა ეროვნული და რელიგიური უმცირესობების დასაცავად;
- ▶ გასაქანი მისცა ქალთა უფლებებს;
- ▶ შექმნა მრავალპარტიული სისტემური მმართველობის კარგი მაგალითი;
- ▶ ჩამოაყალიბა პოლიტიკური აზრისა და დებატების კულტურა;
- ▶ მედგრად შეეწინააღმდეგა უდიდესი ბოროტების იმპერიას და სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე იცავდა ქვეყნის დამოუკიდებლობას.

იმსჯელთ

ადამიანში ჩადებულია მოტივები და სურვილები, რომლებიც მას პოლიტიკურ არსებად აქცევს. როგორც პოლიტიკური არსებები, ადამიანები ავლენენ პოლიტიკური აქტივობის სხვადასხვა ხარისხს. პოლიტოლოგები თვლიან, რომ ადამიანების მხოლოდ 10-20% არის რეალურად პოლიტიკურად აქტიური, 80-90% კი გულგრილია, მათ უწოდებენ პოლიტიკური თეატრის მაყურებელს.

ყურადღებით წაიკითხეთ ქვემოთ მოცემული მოსაზრებები და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ წინარე ცოდნის გამოყენებითა და ისტორიის გაკვეთილებზე ნასწავლი მასალის მიხედვით, გაიხსენეთ, როგორ მოიპოვა ძალაუფლება ლენინმა, ჰიტლერმა, სტალინმა?
- ▶ თქვენი აზრით, ისტორიის რომელ მომენტებში ჩნდებიან პოლიტიკური თეატრის მეტი მსახიობები და რომელ ნაწილში სჭარბობენ მაყურებლები?
- ▶ როგორ ზემოქმედებენ ადამიანებზე ზემოთ ჩამოთვლილი ბელადები?
- ▶ როგორ აღწევს ხელისუფლება ძალაუფლებას რასელისა და მაკიაველის მიხედვით?
- ▶ თქვენი აზრით, რას გულისხმობდა ავტორი აქ დასახელებული გზების გამოყენების შესახებ?
- ▶ დაუკავშირეთ პიროვნების პოლიტიკური სურვილების სქემა მასლოუს პირამიდას.

ბერტრანდ რასელის მოსაზრება

ბრიტანელი ფილოსოფოსი ბერტრანდ რასელი (1872-1970) ამტკიცებდა:

ადამიანზე სახელმწიფომ შეიძლება გავლენა იქონიოს:

- ▶ მასზე პირდაპირი ფიზიკური ძალის მეშვეობით (დაპატიმრება, სიკვდილით დასჯა);
- ▶ ჯილდოს ან დასჯის სისტემის ზემოქმედებით (ე.ი. სამუშაოს მიცემით ან უარის თქმით);
- ▶ გავლენით ადამიანთა შეხედულებებსა და მოსაზრებებზე, ე.ი. პროპაგანდით ფართო გაგებით.

მაკიაველის მოსაზრება

რენესანსის პერიოდის პოლიტიკოსმა და ფილოსოფოსმა (1469-1527წწ.) მაკიაველმა ასევე განსაზღვრა ძალაუფლების მიღწევის ოთხი გზა:

- ▶ საკუთარი პიროვნული ღირსების გამოყენება;
- ▶ სხვისი ღირსების გამოყენება;
- ▶ ბოროტმოქმედება;
- ▶ ხალხზე დროებითი ზემოქმედება.

პიროვნების პოლიტიკური სურვილები შეიძლება დავყოთ ძირითად და მეორეხარისხოვან ჯგუფებად.

ძირითადი ჯგუფი

მოიცავს ყველაფერს, რაც აუცილებელია სიცოცხლის შესანარჩუნებლად: საკვები, თავშესაფარი, ტანსაცმელი. ამ მოთხოვნილებების დაუკმაყოფილებლობა იწვევს სოციალურ რყევებს (არეულობა, აჯანყება, რევოლუციები და ა.შ.).

მეორეხარისხოვანი ჯგუფი

მოიცავს ადამიანის მეორეხარისხოვან სურვილებსა და მისწრაფებებს, რომელთა სრულად დაკმაყოფილება შეუძლებელია. ეს არის დიდებისკენ სწრაფვა, ძალაუფლების სიყვარული.

რაზე დამოკიდებული საზოგადოების წევრების პოლიტიკური ქმედება ან უმოქმედობა?

თუ თქვენ არ დაკავდებით პოლიტიკით, პოლიტიკა დაკავდება თქვენით.

შარლ მონტალამბერი

გენდერული კვოტა

– კანონით განსაზღვრული ნორმა პოლიტიკურ ინსტიტუციებში – საკანომდებლო თუ აღმასრულებელ ხელისუფლებაში – ქალთა მონაწილეობის გასააქტიურებლად.

საზოგადოების წევრების პოლიტიკური კულტურა დამოკიდებულია მოქალაქეების განათლებაზე, ცოდნაზე პოლიტიკური ცხოვრების შესახებ, ქცევის წესებზე, რომლებიც ამ საზოგადოებაში გავრცელებული, მოქალაქეების ცხოვრების დონეზე, სახელმწიფო მმართველობის ფორმებსა და პოლიტიკურ რეჟიმზე.

გენდერული თანასწორობა და პოლიტიკა

მსოფლიოს ისტორიაში ბევრ გამორჩეულ ადამიანს შეხვდებით, მათ შორის მრავლად არიან ძლიერი, დამოუკიდებელი და წარმატებული ქალებიც, რომლებმაც ისტორიაში სამუდამოდ დაიმკვიდრეს სახელი ან მათი ახლანდელი მოღვაწეობა შემორჩება მომავალ თაობებს საამაყოდ.

დღეს საზოგადოება ქალისა და კაცის გენდერულ დისბალანსზე კვლავ ლაპარაკობს. ძლიერი და წარმატებული ქალების კარიერა იმის თვალსაჩინო მაგალითია, რომ, მიუხედავად სქესისა და აღნაგობისა, ქალებს თავიანთი წარმატებით სამყაროში სახელის დამკვიდრება თამამად შეუძლიათ.

თუმცა ჯერ კიდევ არსებობს მრავალი გენდერული ბარიერი, რაც ხელს უშლის ქალებს მიაღწიონ წარმატებას და კარიერულ საფეხურზე მაღლა ავიდნენ.

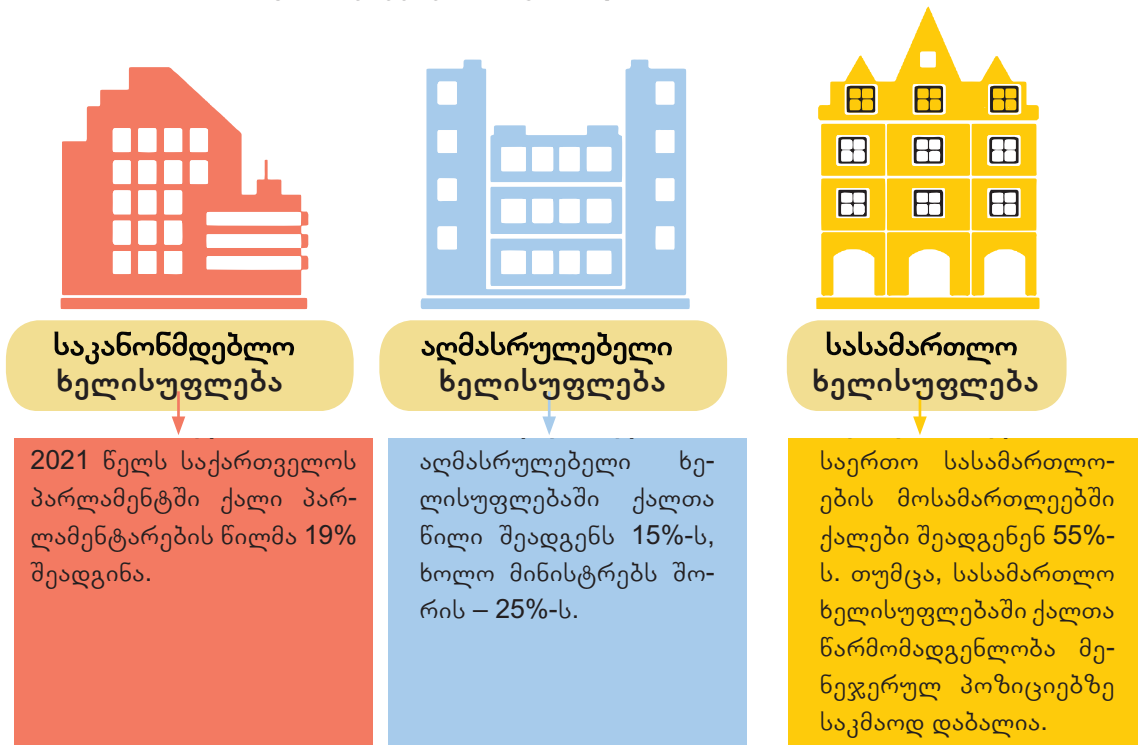
გენდერული კვოტის გაზრდა და პოლიტიკაში ქალთა ჩართულობას ნახალისება

ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა ქვეყნის განვითარების მნიშვნელოვანი ინდიკატორია. ქვეყანაში კვლავ გამოწვევად რჩება ქალთა მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიმღებ დონეზე. საპარლამენტო-შორისი კავშირის (IPU) 2020 წლის მონაცემების თანახმად, მსოფლიოს 193 ქვეყანას შორის საქართველო პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის მაჩვენებლით 144-ე ადგილს იკავებს, ევროპაში იგი ჩამორჩება თითქმის ყველა სახელმწიფოს, მალტის, უნგრეთისა და ლიხტენშტეინის გარდა. უკანასკნელი 25 წლის მონაცემებით, საქართველო ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის კუთხით პროგრესირებს, თუმცა, ძალიან ნელი ტემპით და არათანმიმდევრულად.

2023 წლის თებერვალში საქართველოს პარლამენტმა საარჩევნო კოდექსის ცვლილებათა პაკეტი, მათ შორის, სავალდებულო გენდერული კვოტები, დაამტკიცა, დაკონკრეტებულია, რომ 2024 წლის 26 ოქტომბრისა და შემდგომი, 2028 წლამდე ჩასატარებელი საპარლამენტო არჩევნებისათვის პარტიული სიების ყოველ ოთხეულში ერთი მაინც უნდა იყოს ქალი, ხოლო საქართველოს პარლამენტის 2028 წლის 28 ოქტომბრის არჩევნებისა და შემდგომი, 2032 წლის ჩათვლით ჩასატარებელი საპარლამენტო არჩევნებისათვის კი – ქალი პარტიული სიის ყოველ სამეულში უნდა იყოს.

ბოლო პერიოდში ჩატარებულ ეროვნულ არჩევნებში ამომრჩეველ ქალთა წილმა დაახლოებით 51% შეადგინა.

საქართველოში ხელისუფლების სამი შტოს მიხედვით გენდერული განსხვავებები საკმაოდ არათანაბარია

ქს საინტერესოა

კრისტინ ლაგარდი

ფრანგი პოლიტიკოსი და ადვოკატი კრისტინ ლაგარდი დღეს ევროპის ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტია. კრისტინი ამ თანამდებობას 2019 წლის 1 ნოემბრიდან უძღვება.

ლაგარდი მთელ საფრანგეთში ერთადერთი ქალი იყო, რომელსაც საფრანგეთის ფინანსთა მინისტრის პოსტი 2007-დან 2011 წლამდე უცვლელად ეკავა. 2011-2019 წლებში ფრანგი ქალბატონი საერთაშორისო ვალუტის ფონდის დირექტორიც გახლდათ. შეიძლება ითქვას, რომ პატარა თანამდებობას ლაგარდი არასდროს სჯერდებოდა და გავლენიანი საზოგადოება მისთვის ყოველთვის მიმზიდველი და შესაფერისი იყო.

წარმატებული კარიერის მიღმა, კრისტინის ცხოვრებაში სკანდალიც ბევრი იყო. 2016 წელს, მას შემდეგ, რაც ლაგარდმა ფრანგ ბიზნესმენ, საზოგადო და პოლიტიკურ მოღვაწე ბერნარდ ტაპისთან ფინანსური საკითხების მოსაგვარებლად დავაში მიიღო მონაწილეობა, კრისტინი გაუფრთხილებლობაში დაადანაშაულეს. ბერნარდი კრისტინს აქციების გაყიდვასა და სხვა ფი-

ნანსურ ცდომილებებში სდებდა ბრალს. პოლიტიკოსმა მას დიდი რაოდენობის თანხა გადაუხადა, რამაც საფრანგეთში ქაოსი გამოიწვია.

ერთ-ერთ ინტერვიუში ლაგარდს ჰკითხეს, თუ რას ნიშნავდა წარმატება მისთვის, მან კი შემდეგი სიტყვებით უპასუხა: „აირჩიო ერთი მიზანი და ამისთვის ყოველდღე იბრძოლო, ახალ-ახალ საფეხურზე ადიოდე, აი, ეს არის წარმატება, რაშიც მე ჩემი ოჯახი და შვილები მეხმარებოდნენ“.

ურსულა ფონ დერ ლაიენი

კიდევ ერთი გერმანელი პოლიტიკოსი, რომელსაც მსოფლიო იცნობს, ურსულა ფონ დერ ლაიენია. იგი დღეს ევროკომისიის პრეზიდენტია, თუმცა მანამდე გერმანიის ისტორიაში პირველი ქალი გახლდათ, რომელმაც გერმანიის შრომისა და სოციალურ საკითხთა ფედერალური სამინისტროს და თავდაცვის ფედერალური სისტემის მინისტრობა შეძლო.

დღეს ურსულა ევროკომისიის ისტორიაში პირველი ქალი პრეზიდენტია. როდესაც ლაიენი თავდაცვის სამინისტროს ჩაუდგა სათავეში, საზოგადოებისგან უარყოფითი რეაქცია წამოვიდა, ხალხს ეგონა, რომ ქალი თავდაცვის სისტემას ვერ გაუმკლავდებოდა, მაგრამ ურსულამ სამინისტროსთვის გამოყოფილი ხარჯები გაზარდა, გერმანიის თავდაცვის სისტემა გააძლიერა და გაცილებით მეტი ტანკი და საბრძოლო აღჭურვილობა შეიძინა ჯარისთვის.

ჩვენი ცხოვრება
თეატრია,
ჩვენ კი მასში
მოთამაშე
მსახიობები
ვართ.

შექსპირი

პოლიტიკის სუბიექტები

ჩვენ უკვე გამოვიყენეთ პოლიტიკის შედარება თეატრთან. პოლიტიკურ თეატრში ბევრი მსახიობია, რომლებსაც მთავარ ან მეორეხარისხოვან როლებზე აქვთ პრეტენზია. ამ თეატრში მაცურებლებიც არიან.

პოლიტიკის სუბიექტი ეწოდება მას, ვინც ასე თუ ისე მონაწილეობს პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ეს შეიძლება იყოს მოქალაქე, პარტია, ორგანიზაცია, სახელმწიფო, ეთნოსი და სხვა.

განვიხილოთ პოლიტიკაში მოქალაქეების მონაწილეობა.

გამოიყოფა პოლიტიკური თეატრის მონაწილეთა 3 ჯგუფი.

- ▶ სრულად გაუცნობიერებელი მონაწილეობა;
- ▶ ნაწილობრივ გაცნობიერებული მონაწილეობა;
- ▶ გააზრებული მონაწილეობა.

იმსჯელათ

- ▶ პოლიტიკური თეატრის მონაწილეთა 3 ჯგუფიდან რომელს მიეკუთვნება ქვემოთ მოცემული სიტუაციის პერსონაჟი?
- ▶ თქვენი აზრით, ვინაა დაინტერესებული მსგავსი მიტინგის ორგანიზებაში?
- ▶ მშვიდობის დასაცავად ორგანიზებულ მიტინგზე ამ ტიპის ადამიანების სიტყვით გამოსვლა რამდენად უწყობს ხელს პოლიტიკური საკითხების მოგვარებას?
- ▶ თქვენი აზრით, რა იყო ამ მიტინგის მიზანი?
- ▶ რატომ არ გაიცინა დარბაზმა ბატონი კოტეს გამოსვლისას?
- ▶ რატომ მოეწონა პირველ პირს ორატორის სიტყვა?
- ▶ თუ გსმენიათ ისეთი აქციების შესახებ, როცა მონაწილეებმა არ იცოდნენ რას აპორტესტებენ ან რას ან ვის უჭერენ მხარს?
- ▶ რამდენად შეესაბამება დემოკრატიის პრინციპებს მსგავსი მიტინგების მოწყობა?
- ▶ თქვენ ხშირად იჩენთ საზოგადოებრივ აქტიურობას?
- ▶ ემზადებით თუ არა იმისთვის, რომ ქალაქის, სამშობლოს ბედზე პასუხისმგებლობა აიღოთ?
- ▶ თქვენი ასაკის გათვალისწინებით, თქვენ ვინ ხართ პოლიტიკურ თეატრში?
- ▶ პოლიტოლოგებმა დათვალეს, რომ ლიდერის წარმატების მხოლოდ 7%-ია დამოკიდებული, იმაზე, თუ რას ამბობს იგი და 55% – რა შთაბეჭდილებას ტოვებს ის. თქვენი აზრით, რატომ? ადასტურებს ეს შემთხვევა პოლიტოლოგების მოსაზრებას?
- ▶ მიგაჩნიათ თუ არა ბატონი კოტეს მოქმედება მისი პიროვნული ღირსების შემლახავად? მსმენელების უპატივცემულობად?
- ▶ თქვენი აზრით, როგორი ჯგუფი იყო შეკრებილი აქციაზე?
- ▶ თქვენ რომელი პოლიტიკოსი მოგწონთ და რატომ?

სიტუაცია

ბატონი კოტე საჯარო მოხელეა. შაბათ დღეს ის ცოტა ნასვამი სახლში მეუღლესთან ერთად იმყოფებოდა, როცა მოაკითხეს და მიტინგზე წაიყვანეს. მერე ხელში ფურცელი შეაჩეჩეს, საიდანაც გამოსვლის ტექსტი უნდა წაეკითხა.

ტექსტი კი ასეთი იყო: „... ისრაელის სამხედრო ქმედებების შესახებ ცნობილია მთელ მსოფლიოში! როგორც დედას და ქალს მჭირდება მათგან პასუხის გაცემა! მრავალი წელია ქვრივი ვარ და ჩემთვის ბედნიერება მხოლოდ მშვიდობაშია! არ მინდა ჩემს ქვეყანას საფრთხე დავუშუროს! მე მინდა მშვიდობა!“

წაიკითხა ბატონმა კოტემ ეს სიტყვები და გული კინაღამ გაუსკდა: ამ უგუნურებს ტექსტი არევიათო, გაიფიქრა შერცხვენილმა.

ადამიანი ბუნებით პოლიტიკური არსებაა, რის გამოც ის ადამიანებიც კი, რომლებსაც სულაც არ სჭირდებათ ურთიერთდახმარება, გაუცნობიერებლად მიისწრაფვიან თანაცხოვრებისკენ.

არისტოტელე

• ძლივს გაუსწორა თვალი მსმენელებს, აინტერესებდა, როგორი რეაქცია ჰქონდა „მთლად პირველს“. დანყნარდა, პირველი პირიც თავს უქნევდა თანხმობის ნიშნად და ხალხიც არ ქირქილებდა.

• ჰოდა, სიტუაციის გამოსასწორებლად ბატონმა კოტემ ახლა უკვე ნაცნობი ფრაზებით ლაპარაკი დაიწყო, როდესაც დაასრულა, ყველამ ერთდროულად დაუკრა ტაში, პირველმაც ხელი ჩამოართვა და მოგვიანებით ყველას წინაშე შეაქო: „ყოჩაღ, ძმაო, შენ ისე მისცხე, როგორც მშრომელ კაცს ეკადრება, ძალიან სწორად გააშუქე მდგომარეობა!“

საქართველოს კონსტიტუციის შესაბამისად საქართველოს მოქალაქეებს აქვთ პოლიტიკური უფლებები და მოვალეობები. ისინი არიან პოლიტიკური სუბიექტები და მონაწილეობენ პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

ვინ არის პოლიტიკოსი?

პოლიტიკოსი, პოლიტიკური მოღვაწე არის ადამიანი რომელიც აქტიურადაა ჩართული პოლიტიკურ ცხოვრებაში. არის პარტიული მუშაკი ან უკავია რაიმე პოლიტიკური თანამდებობა.

პოლიტიკოსები არიან ადამიანები, რომლებიც კენჭს იყრიან რაიმე პოლიტიკური თანამდებობის დასაკავებლად. პოლიტიკოსები აქტიურად არიან ჩართული სახელმწიფოს მართვაში.

პოლიტიკოსები მონაწილეობენ

- ▶ პოლიტიკურ დებატებში;
- ▶ ხვდებიან მოსახლეობას და ისმენენ მათ პრობლემებს,
- ▶ მონაწილეობენ აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლებების განხორციელების პროცესში;
- ▶ სპეციალური წესით აინიცირებენ და იღებენ სამართლებრივ აქტებსა და კანონებს.

არსებობს არჩევითი და დანიშნითი პოლიტიკური თანამდებობები. არჩევნების ინსტიტუტის წარმოშობასა და დამკვიდრებას ხანგრძლივი ისტორიული პერიოდი უძღოდა წინ. ამ პერიოდში ჩამოყალიბდა სხვადასხვა სახისა და ხასიათის არჩევნები. საპრეზიდენტო არჩევნები შეიძლება ჩატარდეს პირდაპირი და არაპირდაპირი წესით; პირდაპირი არჩევნების დროს პრეზიდენტი უშუალოდ ქვეყნის მოქალაქეების მიერ აირჩევა; არაპირდაპირი არჩევნების დროს პრეზიდენტს ირჩევენ საპარლამენტო მანდატის მქონე პირები, ან ირჩევს საპრეზიდენტო არჩევნებისთვის ერთჯერადად მოწვეული სპეციალური საარჩევნო შემადგენლობა.

არაპირდაპირი არჩევნების დროს ამომრჩეველთა ნება პირდაპირ არ ვლინდება, არამედ სპეციალური საარჩევნო შემადგენლობა ასრულებს ამომრჩევლის როლს. მართალია, ზოგიერთი მოსაზრებით, არაპირდაპირი არჩევნები არ გამოხატავს ამომრჩეველთა ნებას, თუმცა, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ საარჩევნო სპეციალურ შემადგენლობაში შედიან ხალხის მიერ არჩეული (ქვეყნის საპარლამენტო და სხვადასხვა წარმომადგენლობითი ორგანოს არჩეული წევრები) წარმომადგენლები, ეს ქმნის ნდობის მანდატს არჩეული კონსტიტუციური ორგანოს მიმართ.

წარმომადგენლობითი დემოკრატია ითვალისწინებს ხალხის მიერ არჩეული წარმომადგენლების მანდატს უმაღლესი სახელმწიფოებრივი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. წარმომადგენლები მოქმედებენ ხალხისთვის და ხალხის სახელით.

არაპირდაპირი არჩევნები არის ორი სახის: ირიბი და მრავალსაფეხურიანი.

ირიბი არჩევნების დროს ამომრჩევლები ირჩევენ სპეციალური მანდატის მქონე ნდობით აღჭურვილ პირებს (აშშ-ის საპრეზიდენტო არჩევნები – ამომრჩეველთა კოლეგია), რომლებიც შემდგომ ირჩევენ მათი სახელით უმაღლეს პოლიტიკურ თანამდებობის პირებს.

მრავალსაფეხურიანი არჩევნების შემთხვევაში კი მოქალაქეთა ნებას გამოხატავს სპეციალური ორგანო, რომელიც შედგება პარლამენტის, პარლამენტის ერთ-ერთი პალატის ან სხვა არჩეული წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრებისგან (იტალიის პრეზიდენტის არჩევის წესი).

იხსჯელათ

გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ინფორმაციას და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ თქვენი აზრით, ვინ უნდა მართავდეს სახელმწიფოს: პარლამენტი, მთავრობა თუ პრეზიდენტი? დაასაბუთეთ პასუხი.
- ▶ ჩამოთვლილთაგან, რომელი არჩევნები იყო უფრო თავისუფალი და გამჭვირვალე?
- ▶ დაახასიათეთ ექსკურსიის თითოეული ეტაპი (1918წლიდან თანამედროვეობამდე) და გამოყავით საუკეთესო;
- ▶ ჩამოთვლილთაგან რომელია გარდამტეხი ეტაპი ქართულ პოლიტიკურ ცხოვრებაში?
- ▶ რა გსმენიათ, როგორი შეფასება ჰქონდა სხვადასხვა ეტაპს საერთაშორისო საზოგადოების მიერ?

მოკლე ექსკურსია საქართველოს პოლიტიკაში

1918-1921 წლებში საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკას პრეზიდენტი არ ჰყოლია. მთავრობის თავმჯდომარე კი არაპირდაპირი წესით აირჩეოდა პარლამენტის მიერ.

1921 წლიდან საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდგომ ქვეყანას არც პირდაპირი და არც არაპირდაპირი გზით სახელმწიფოს მეთაური არ აურჩევია. საბჭოთა კავშირში არ არსებობდა დემოკრატიული არჩევნების ჩატარების საჭიროება, რადგან სისტემა ემყარებოდა ბელადის და მისი ერთი პარტიის ძალადობრივ ავტორიტეტს (ბელადი, პარტია, მუშათა კლასი, მამა).

1991 წლის 14 აპრილს საქართველოს უზენაესმა საბჭომ შემოიღო საქართველოს პრეზიდენტის თანამდებობა. იმავე დღეს უზენაესმა საბჭომ არაპირდაპირი წესით, ღია კენჭისყრით საქართველოს პრეზიდენტის თანამდებობაზე ზვიად გამსახურდია აირჩია.

1991 წლის 26 მაისს პირველი საპრეზიდენტო არჩევნები დაინიშნა. მოსახლეობის დიდმა უმრავლესობამ (86,14%) საქართველოს პრეზიდენტად ზვიად გამსახურდია აირჩია.

საქართველოს 1995 წლის კონსტიტუციის მიღების შემდგომ ოთხივე პრეზიდენტი (ედუარდ შევარდნაძე 1995–2003 წწ., მიხეილ სააკაშვილი 2004–2013 წწ., გიორგი მარგველაშვილი 2013–2018 წწ., სალომე ზურაბიშვილი 2018 წლიდან დღემდე) პირდაპირი წესით აირჩიეს.

საქართველოში 1995 წლის კონსტიტუციის მიღებიდან რამდენიმეჯერ შეიცვალა **სახელმწიფო მმართველობის ფორმა**, რაც დამახასიათებელი არის ახალი დემოკრატიისა და განვითარებადი სახელმწიფოების შემთხვევაში. სახელმწიფოს განვითარების ამ ეტაპზე ხელისუფლება და საზოგადოება ცალ-ცალკე საუკეთესო სისტემის ძიების პროცესშია.

ხელისუფლებისთვის დამახასიათებელია ძალაუფლების გამყარების გარკვეული ხერხების ძებნა და კონსტიტუციის იარაღად გამოყენება. **საპრეზიდენტო, შერეული და საპარლამენტო მმართველობის ფორმები** საქართველოს უახლესი ისტორიისა და დღევანდელი ნაწილია.

საპარლამენტო რესპუბლიკის ათვლის წერტილი 2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების შემდგომ იწყება. ეს თარიღი ორმაგად მნიშვნელოვანია:

- ▶ პირველად მოხდა ხელისუფლების გადაცემა საარჩევნო გზით;
- ▶ სახელმწიფო დადგა ახალი გამომწვევის – საპარლამენტო რესპუბლიკად გარდაქმნის – წინაშე.

2024 წელი ქართული სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორიაში უნდა დარჩეს უმნიშვნელოვანეს თარიღად, როდესაც შეიცვლება საქართველოს პარლამენტისა და პრეზიდენტის არჩევის წესი.

სახელმწიფოს მმართველობის ფორმა – სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოების აგებულება და სისტემა, მათი ფორმირების სპეციალური წესი და უფლებამოსილებების ერთობლიობა. მსოფლიოში გავრცელებული მმართველობის ფორმებია მონარქია და რესპუბლიკა.

რესპუბლიკა – სახელმწიფოს მმართველობის ყველაზე გავრცელებული ფორმაა. რესპუბლიკა არსებობს საპრეზიდენტო, საპარლამენტო და შერეული.

საპრეზიდენტო რესპუბლიკა – ასეთ ქვეყნებში პრეზიდენტი, აირჩევა პირდაპირი არჩევნების წესით. პრეზიდენტი სახელმწიფოს, ასევე აღმასრულებელი ხელისუფლების (მთავრობის) მეთაურია. პრეზიდენტი წარმოადგენს ქვეყანას საერთაშორისო ურთიერთობებში და არის შეიარაღებული ძალების უმაღლესი მთავარსარდალი. ქვეყანის პარლამენტს აქვს საკანონმდებლო პროცესის (კანონების მიღება) და პრეზიდენტის თანამდებობიდან გადაყენების (იმპიჩმენტის) პროცესის წარმართვის უფლებამოსილება. პრეზიდენტი ხელს აწერს პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონს. (აშშ, მექსიკა)

საპარლამენტო რესპუბლიკა – მმართველობის ფორმა სადაც სახელმწიფოს მეთაურს (პრეზიდენტს) არ გააჩნია ისეთი ფართო

უფლებები, როგორც საპრეზიდენტო რესპუბლიკაში, რადგანაც ამ უფლებების უდიდესი ნაწილი მინიჭებული აქვს აღმასრულებელი ხელისუფლების მეთაურს (მთავრობის მეთაური რომელსაც ჩვეულებრივ, პრემიერ-მინისტრს უწოდებენ). პრეზიდენტი როგორც წესი აირჩევა არაპირდაპირი წესით სპეციალური საარჩევნო კოლეგიის მიერ. პრეზიდენტი უმრავლეს შემთხვევაში მხოლოდ სიმბოლური წარმომადგენლობითი ფუნქციების მატარებელია (გერმანია, იტალია, ისრაელი). პრემიერ-მინისტრი, ჩვეულებრივ, უდიდესი საპარლამენტო პარტიისა თუ პარტიების კოალიციის წარდგენილი პირი და აღმასრულებელი ხელისუფლების მთავარი მინისტრია.

შერეული რესპუბლიკა – ასეთ რესპუბლიკაში შენარჩუნებულია საპრეზიდენტო და საპარლამენტო რესპუბლიკის ელემენტები. შერეული მმართველობის მოდელი გულისხმობს აღმასრულებელი ხელისუფლების დანაწილებას იმგვარად, რომ ერთი პირის ხელში ძალაუფლების თავმოყრა თავიდან იქნეს აცილებული. აღმასრულებელი ხელისუფლებას ახორციელებს კოლეგიარული ორგანო – მთავრობა/მინისტრთა კაბინეტი, რომელსაც თავმჯდომარეობს პრემიერ-მინისტრი. პრემიერ-მინისტრს, თავის მხრივ, ნიშნავს პრეზიდენტი, თუმცა ეს დანიშვნა შეთანხმებულია საპარლამენტო უმრავლესობასთან, ვინაიდან სწორედ პარლამენტი ამტკიცებს როგორც პრემიერს, ასევე მთავრობას და სამთავრობო პროგრამას. მთავრობა ანგარიშვალდებულია პარლამენტის წინაშე, რომელსაც შეუძლია მისთვის უნდობლობის გამოცხადება. პრეზიდენტი ანგარიშვალდებულია როგორც პარლამენტის ასევე ხალხის წინაშე. როგორც წესი პრეზიდენტი ხელს აწერს და აქვეყნებს კანონს.

ეს საინტერესოა

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის პრეზიდენტი არის ძლიერი სახელმწიფო ინსტიტუტი, რომელსაც განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ქვეყნის კონსტიტუციაში და მაღალი ავტორიტეტით სარგებლობს, როგორც პოლიტიკურ, ისე სამოქალაქო წრეებში. ის აირჩევა ფედერალური კრების მიერ, რომელიც არის კონსტიტუციური ორგანო.

ფედერალური კრება იკრიბება სპეციალურად პრეზიდენტის არჩევისათვის და ის შედგება ბუნდესტაგის (გერმანიის პარლამენტის ქვედა პალატა) დეპუტატებისა და მიწების პარლამენტის წევრებისაგან.

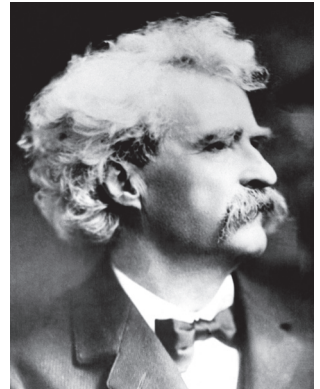
2022 წლის გერმანიის პრეზიდენტის არჩევნებში ფედერალური კრების 1472 დელეგატი მონაწილეობდა.* * გერმანიაში ფედერალური კრების ფორმირებისას მოქმედებს წარმომადგენლობის პრინციპი (პრეზიდენტი აირჩევა ხალხის მიერ არჩეული წარმომადგენლებისაგან) და ფედერალური პრინციპი (არჩევნებში თანაბრად მონაწილეობენ ფედერალური მიწების პარლამენტებისა და ქვეყნის პარლამენტის წარმომადგენლები). გერმანიის პრეზიდენტი არის სახელმწიფოს მეთაური.

* საინფორმაციო სააგენტო „GHN“, ვებგვერდი: <https://bit.ly/3kRUI26>

იმსჯელეთ

გაეცანით ამერიკელი მწერლის მარკ ტვენის ჩანახატს „გუბერნატორის არჩევნები“.

- ▶ რა უპირატესობა ჰქონდა მარკ ტვენს სხვა კანდიდატებთან შედარებით?
- ▶ რატომ ჭოჭმნობდა ის არჩევნებში მონაწილეობის გამო?
- ▶ თქვენი აზრით, ვინ იყვნენ მარკ ტვენის მიმართ ბრალდებების კამპანიის ავტორები?
- ▶ რატომ არ გაიზიარა საბოლოოდ ავტორმა ბებუას აზრი?
- ▶ ბებუას აზრის გაუზიარებლობით, დაუშვა თუ არა მან შეცდომა?
- ▶ რა ცრუ ინფორმაციები გაავრცელა მედიამ მარკ ტვენის შესახებ?
- ▶ როგორ შეაფასებთ კანდიდატის დისკრედიტაციის მიზნით აგორებულ კამპანიას?
- ▶ როგორ შეაფასებთ მარკ ტვენის დანებებას? რა უნდა გაეკეთებინა მას?
- ▶ თქვენი აზრით, როგორი უნდა იყოს პოლიტიკური ბრძოლის წესები არჩევნების დროს?
- ▶ როგორი უნდა იქცეოდეს ხელისუფლება მსგავს შემთხვევებში?
- ▶ როგორი უნდა იყოს ჯანსაღი ოპოზიცია?
- ▶ როგორ განმარტავდით პოლიტიკურ ეთიკას?
- ▶ თუ არსებობს პოლიტიკური ეთიკის ნიშანწყალი ამ ისტორიაში?
- ▶ თქვენი აზრით, რატომ არ ან ვერ დაიცვა სახელმწიფომ ადამიანი (როგორც კანდიდატი და როგორც პიროვნება)? როგორ შეიძლებოდა დაეცვა სახელმწიფოს ის?
- ▶ როგორ შეიძლებოდა დაეცვა თავისი კანდიდატი წარმდგენ პარტიას?
- ▶ რა როლი შეასრულა მედიამ ამ შემთხვევაში?
- ▶ რამდენად გამოიკვეთა მედიის გავლენა საზოგადოებრივ აზრზე?
- ▶ რას ურჩევდით მარკ ტვენს, როგორც პოლიტიკოსს?
- ▶ რის თქმა სურდა მარკ ტვენს ამ ჩანახატით?
- ▶ რატომ აღწერს ის ყველა დეტალს დანვრილებით?
- ▶ როგორ წარმოგიდგენიათ, რა გაგრძელება ჰქოვა ამ ისტორიამ?
- ▶ როგორ მოიქცეოდით, მსგავს სიტუაციაში კანდიდატი რომ ყოფილიყავით?

მარკ ტვენი (1835-1910წ.) – ამერიკელი მწერალი და იუმორისტი. სახელი გაითქვა საბავშვო წიგნებით „ტომ სოიერის თავგადასავალი“ და „ჰეკლბერი ფინის თავგადასავალი“. არის ავტორი მრავალი მოთხრობისა, მას „ამერიკული ლიტერატურის მამას“ უწოდებენ.

გუბერნატორის არჩევნები

ამ რამდენიმე თვის წინათ დამოუკიდებელთა პარტიამ ჩემი კანდიდატურა წამოაყენა ნიუ-იორკის დიდი შტატის გუბერნატორის თანამდებობაზე. კენჭი უნდა მეყარა მისტერ ჯონ სმითისა და მისტერ ბლენკის წინააღმდეგ, რომელთა კანდიდატურები სხვა პარტიებმა წამოაყენეს.

ვერძნობდი, რომ ამ ჯენტლმენებთან შედარებით ერთი დიდი უპირატესობა მქონდა – შეუბღალავი რეპუტაცია. უბრალოდ რომ გადაგეკრათ თვალი გაზეთებისთვის, მიხვდებოდით, რომ თუკი ოდესმე ჰქონდათ ჩემ მეტოქეებს კარგი სახელი, ეს დრო უკვე წარსულს ჩაბარებოდა: ათასი ჭუჭყი მოსცხებოდათ ამ ბოლო წლებში. თავი მომქონდა ჩემი უპირატესობით და გახარებული ვიყავი. თუმცა ერთ რამეზე მეთანაღრებოდა გული – ჩემი გვარი ყალთაბანდებთან ერთად უნდა ეხსენებინათ. სულ უფრო და უფრო მანუხებდა ეს ფიქრი. ავდექი და ბეზიაჩემს წერილი მივწერე ასე და ასეა-მეთქი.

პასუხს არ დაუგვიანია, ბეზია მწერდა: „მთელი შენი დღე და მოსწრება პატიოსნად და სინდისიერად იქცეოდი; ძეხორციელს ვერ ნახავ, თუნდაც ერთი ბენო უსინდისობა ახსოვდეს შენი. ეგ შენი მეტოქეები ხომ ხედავ, რა ხალხიც ყოფილან – გაზეთებში ჩაიხედე და გაიგებ. შენ თვითონვე განსაჯე – გეკადრება კი, თავი დაიმცირო და საჯაროდ შეებრძოლო მაგისტანა ხალხს?!“

მეც ეს არ მტანჯავდა?! მთელი ღამე თეთრად გავათენე, თვალი არ მომიხუჭავს. მაგრამ უკან დახევა აღარ შეიძლებოდა და მეც დავთანხმდი, გადავწყვიტე გამარჯვებამდე მებრძოლა.

დილით, საუზმეს რომ შევექცეოდი და უგულისყოფად ვათვალიერებდი გაზეთებს, უცებ ასეთ შენიშვნას მოვკარი თვალი და სახტად დავრჩი.

„ცრუ მოწმე. იქნებ ახლა მაინც ინებოს ბატონმა მარკ ტვენმა, როგორც გუბერნატორობის კანდიდატმა და გულწრფელად აღიაროს, როგორ მოხდა, რომ 1863 წელს კოხინ ჩაინას ქალაქ ვაკავაკში ოცდაათოთხმეტმა მოწმემ ამხილა მისი სიყალბე და ცრუ ფიცი: თურმე უმწეო ქვრივი დედაკაცისთვის ერთი უბადრუკი მიწის ნაკვეთის წართმევა ენადა, რომელზედაც რამდენიმე ბანანის ხე იდგა. ეს იქნებოდა სრული განადგურება საბრალო დედაკაცისა, რადგან მის ღარიბ ოჯახს იმ მწირი მიწით ედგა სული, სხვა არაფერი ებადა. მისტერ ტვენი ვალდებულია, განუმარტოს ეს ხალხს, რომლის მხარდაჭერასაც იგი ელის არჩევნებში. გაბედავს?“

ლამის გული გამისკდა! რა საშინელი, არაადამიანური ცილისწამებაა! კოხინ ჩაიანა თვალით არ მენახა! ვაკავაკი პირველად მესმოდა! ბანანის ხე და კენგურუ ჩემთვის ერთნაირი ცნება იყო.

აღარ ვიცოდი, რა მექნა. სიბრაზისაგან ღონე წამერთვა. ის დღე ისე მიიწურა, რომ ვერაფერი ვიღონე.

მეორე დღეს იგივე გაზეთი წერდა: „საგულისხმო ამბავი! – უნდა შევნიშოთ, რომ კოხან ჩაინას ცრუ ფიცთან დაკავშირებით მისტერ ტვენი საეჭვოდ დუმს (ამ დღეიდან მოკიდებული საარჩევნო კამპანიის დამთავრებამდე ეს გაზეთი სულ „შერცხვენილ ფიცის გამტეხს“ მიწოდებდა).

ამას მოჰყვა მეორე გაზეთის ცნობაც: „სასურველია გავიგოთ, ინებებს თუ არა გუბენატორობის ახალი კანდიდატი, განუმარტოს თავის ამომრჩევლებს (რომელთაც თავი უნდა გადასდონ და ხმა მისცენ მას!) მონტანას წვრილმანი ამბები, სადაც ჯარის ამხანაგებს ათასი რამე ეკარგებოდათ და მერე კი ყოველთვის ან მისტერ ტვენის ჯიბეში ან მისივე ჩემოდანში აღმოაჩენდნენ ხოლმე. ბოლოს ამხანაგებმა გადაწყვიტეს „მეგობრული სამსახური გაენიათ“ და ჭკუა ესწავლებინათ მისთვის – კუპრში ამოთხვარეს, გარედან ბუმბულები მიაყარეს, ჯოხზე გააკრეს და მთელი ქალაქი შემოატარეს, მერე კი ურჩიეს, სხვა ოთახში გადაბარგებულიყო, საინტერესოა, ინებებს თუ არა მისტერ ტვენი ამის განმარტებას?

ასეთი საძაგლობა გაგონილა?! ჩემს დღეში არ ვყოფილვარ მონტანაში (იმ დღეიდან მოყოლებული, სულ „მონტანელ ქურდ“ ტვენს მიწოდებდა ეს გაზეთი).

ამის შემდეგ ისეთი შიშითა და სიფთხილით ვიღებდი გაზეთს ხელში, რა სიფრთხილითაც საბანს გადასწევს ადამიანი, რომელსაც ლოგინში შხამიანი გველი ეგულება.

ერთხელაც ასეთ შენიშვნას მოგვკარი ყური: „ცილისმწამებელს ნილაბი ჩამოხსნეს! ფაივ-პოინტსელმა ესკვაირმა მაიკლ ოსფლანაგანმა და უოლსტრიტელმა მისტერ კეტი მალიგანმა და მისტერ რაფერტიმ ფიცით დაადასტურეს, რომ მისტერ ტვენის მტკიცება, თითქოს ჩვენი ღირსეული კანდიდატის მისტერ ჯონ სმითის პაპა ყაჩაღობისათვის ჩამოეხრჩოთ, თავიდან ბოლომდე მოჭორილია. განა შემადრწუნებელი არ არის, რომ ზოგიერთი კარიერისტი, ეგოისტური მიზნების განსახორციელებლად არაფერს ეპუება და მიცვალებულსაც კი არცხვენს! ამას ვერ მოითმენს პატიოსანი ხალხი. ვურჩევთ შეურაცხყოფილ და დამცირებულ ხალხს, საკადრისად გაუსწორდნენ ცილისმწამებელს!“

ბოლო ფრაზამ მალე გამოიღო შედეგი, იმავე ღამეს იძულებული გავხდი ლოგინიდან და უკანა კარებიდან გავპარულიყავი. „შეურაცხყოფილ-დამცირებული“ ხალხი კი ჩემს სახლში შეიჭრა. მინები ჩაამსხვრია და ზოგი რამე ამწაპნა კიდეც.

ღმერთმა ხომ იცის, მისტერ სმიტის პაპისთვის ცილი არასოდეს დამინამებია. სიმართლე თუ გინდათ, არც კი ვიცოდი ასეთი კაცი თუ არსებობდა ქვეყანაზე. იმ დღიდან მოყოლებული ეს გაზეთი

წერა ადვილია. ერთადერთი რამ, რაც უნდა გააკეთო – არასწორი სიტყვები უნდა გადახაზო.

მარკ ტვენი

თუ ოდესმე უმრავლესობის მხარეს აღმოჩნდები, დროა რომ შეჩერდე და დაფიქრდე.

მარკ ტვენი

სულ „საფლავების შემგინებელ“ ტვენს მიწოდებდა.

„სანუკვარი კანდიდატი. მისტერ მარკ ტვენი წუხელ გამანადგურებელი სიტყვის წარმოთქმას აპირებდა, მაგრამ დამოუკიდებელთა პარტიის გაფართოებულ მიტინგზე სულაც არ გამოცხადებულა! მისი ექიმი დეპეშით იტყობინებოდა, გაქანებული ეტლის ქვეშ ჩავარდა, ფეხი ორგან აქვს გადატეხილი და ჯოჯოხეთური ტკივილები სტანჯავსო და სხვა ამნაირი მონაჩმახები. დამოუკიდებელთა პარტიის წევრები ბევრს ეცადნენ, მიეჩქმალათ საქმის ნამდვილი არსი და გამამართლებელი მიზეზები ეპოვათ იმ სუბიექტისთვის, რომელსაც ისინი მეზიარახტრობას აკისრებენ.

„მაგრამ წუხელვე შეუნიშნავთ სიმთვრალისაგან სახეშეშლილი ვილაც კაცი, როგორ წვალეებით შებარბაცდა მისტერ ტვენის სასტუმროში. დამოუკიდებლები ვალდებულნი არიან დაამტკიცონ, რომ ეს გამოლენჩებული პირუტყვი მარკ ტვენი არ ყოფილა. როგორც იქნა, ნილაბი მოეხსნათ! ამ ფაქტს სადღა დაემალებიან! ხალხის ხმა ქუხს და პასუხს მოითხოვს – ვინ იყო ეს კაცი?“

დაუჯერებელი იყო, წარმოუდგენელი! როგორ შეიძლებოდა ჩემზე ასეთი სიბილწე ეფიქრათ! სამი წელი ისე მიიწურა, ერთი წვეთი ღვინო არ ჩამიკარებია პირში, არც ლუდი, არც სხვა რამ სასმელი. მაგრამ დრომ მართლაც თავისი ქნა – სულაც არ მეწყენა, როცა ამოვიკითხე „გამოუსწორებელი ლოთი ტვენი“, ვიცოდი, რომ არჩევნების დამთავრებამდე შემრჩებოდა ეს სახელი.

ამასობაში დაიძრა და წამოვიდა ჩემი მისამართით ანონიმური წერილები, დაახლოებით ასეთი შინაარსით: „იმ უბედურ დედაბერზე რას იტყვით, რომელმაც მოწყალება გთხოვათ და თქვენ კი პანდური ამოჰკარით?“

ანდა: „ზოგ-ზოგი თქვენი ბნელი საქმე ჩემს მეტმა არავინ იცის, რამდენიმე დოლარს თუ არ გაიმეტებთ ჩემთვის, ყველა გაზეთი გაიგებს.“

მალე რესპუბლიკელების მთავარმა გაზეთმა ამომრჩეველთა მოქრთამვაში დამდო ბრალი, ხოლო დემოკრატების ორგანომ ფულის გამოძალვა დამწამა. ამრიგად ორი ახალი სახელი შევიძინე: „ტვენი – ბილწი გაიძვერა“ და „ტვენი – საზიზღარი ყალთაბანდი“.

ბოლოს ისეთი აურზაური ატეხეს გაზეთებმა და ისეთი დაჟინებით მოითხოვდნენ ჩემგან პასუხის გაცემას წამოყენებულ ბრალდებებზე, რომ დუმილი აღარ შეიძლებოდა, ჩვენი პოლიტიკური კარიერა საბოლოოდ დაილუპებოდა. მეორე დღეს ერთ-ერთ გაზეთში მართლაც დაიბეჭდა ასეთი შენიშვნა: „ამ ვაჟბატონს ვერ უყურებთ! დამოუკიდებელთა პარტიის კანდიდატი დაჟინებულ დუმილს არჩევს. ან კი რა უნდა ქნას, რაც ბრალდებები წაიყენეს,

სულ დადასტურდა. მაშ რატომ სდუმს ასე?! ამ ვაჟბატონს ვერ უყურებთ, ამ შემრცხვენელ ფიცის გამტეხს, ქურდს, საფლავების შემგინებელს, გამოუსწორებელ ლოტოს, ბილწ გაიძვერას და საზიზღარ ყალთაბანდს! კარგად დააკვირდით, ყოველი მხრიდან შეხედეთ და მერე თვითონვე ბრძანეთ – მაინც მისცემთ თქვენს პატიოსან ხმებს ამ გაიძვერას, რომელმაც თავისი ბნელი საქმეების გამო ამდენი ბინძური მეტსახელი დაიმსახურა და ენასაც ვერ ძრავს, რომ ერთი ბრალდება მაინც უარყოს“.

სხვა გზა არ აღარ იყო, დავჯექი და საპასუხო წერილების წერას შევუდექი. მაგრამ წერა არც კი დამემთავრებინა, რომ ახალი საშინელი ცილისწამება მომიგონეს: ბრალს მდებდნენ ფსიქიატრიული საავადმყოფოს დანვაში, რომელიც ჩემი სახლის წინ იდგა და თითქოს, ფანჯრიდან ხედს მიმახინჯებდა, ხალხიც შიგ გამობუგაო. გავმწარდი კაცი. მერე დამწამეს ალალი ბიძა მოწამლა გაძარცვის მიზნითო. თავგამოდებით მოითხოვდნენ გვამის გაკვეთას. შიშმა შემიპყრო, არ გავგიჟდე-მეთქი. ესეც არ მაკმარეს ერთ დღეს ერთ-ერთ წინასაარჩევნო კრებაზე სხვადასხვა ფერის ჩამოძოძილი ბავშვები მომისიეს. ჩამომეკიდნენ ეს ბავშვები ფეხებზე და მორთეს ჩხავილი – „მამა,მამაო!“

დავთმე! დროშა დავუშვი და იარაღი დავყარე. აღმოჩნდა, რომ სააარჩევნო კამპანიიის ჩატარება ჩემ ძალ-ღონეს აღემატებოდა. დავჯექი და დავწერე ჩემს კანდიდატურას ვხსნი-მეთქი და ხელიც მოვანერე.

პატივისცემით თქვენი ოდესლაც პატიოსანი მარკ ტვენი.

მარკ ტვენის ძეგლი, აშშ

იშუაპეი ჯგუფები

- ▶ დაიყავით 6 ჯგუფად და შეარჩეთ ერთი კარიკატურა.
- ▶ განსაზღვრეთ კარიკატურის შინაარსი.
- ▶ რა არის კარიკატურის ძირითადი იდეა?
- ▶ რომელი გამოსახვითი საშუალებებით აღწერს თავის იდეას ავტორი?
- ▶ რომელ პოლიტიკურ მდგომარეობას შეიძლება შეესაბამებოდეს კარიკატურა?
- ▶ რა დანიშნულება და მიზანი აქვს ამ კარიკატურას?
- ▶ რის წინააღმდეგაა ეს კარიკატურა?

პოლიტიკური პარტია, როგორც თავისუფალი დემოკრატიული საზოგადოების აუცილებელი კონსტიტუციურ-სამართლებრივი ნაწილი, არჩევნების მეშვეობით და კანონმდებლობით ნებადართული სხვა საშუალებებით მონაწილეობს მოქალაქეთა პოლიტიკური ნების ფორმირებასა და გამოხატვაში.

იმისთვის, რომ პოლიტიკური მმართველი ელიტა ხელისუფლებაში მოვიდეს, მან სახელმწიფოსა და საზოგადოებაზე დემოკრატიის უშუალო ფორმით (არჩევნებით) უნდა მოიპოვოს ლეგიტიმური კონტროლი. დემოკრატიულ სახელმწიფოში ხელისუფლებაში მოსვლისთვის საჭიროა გამართული საარჩევნო და პოლიტიკური სისტემა და გამჭვირვალე კონკურენტუნარიანი გარემო.

პოლიტიკურ პარტიებს საჭიროა ჰქონდეთ გამართული საარჩევნო პროგრამა, რომელიც იქნება ორიენტირებული მოსახლეობაზე, ინდივიდებსა და მათ საჭიროებებზე. საარჩევნო პროგრამა არ უნდა იყოს აგებული ფუჭ დაპირებებზე. ფუჭი დაპირებები ქმნის გადაჭარბებულ მოლოდინებს პოლიტიკური პარტიის მიმართ და შეჰყავს ამომრჩეველი შეცდომაში.

მნიშვნელოვანია კანდიდატთა შორის ერთგვარი პოლიტიკური ეთიკის დაცვა. **პოლიტიკური ეთიკა** განსაზღვრავს პოლიტიკური ქცევის წესს და პოლიტიკოსის მორალურ ფასეულობებს.

პოლიტიკურ საქმიანობაში ჩართული ადამიანის ღირსება ისევეა ხელშეუხებელი, როგორც სხვა ნებისმიერი ადამიანისა.

ადამიანის ღირსება ხელშეუვალია და მას იცავს სახელმწიფო.

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 9.

40-მა ქართულმა პოლიტიკურმა პარტიამ, 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ, ხელი მოაწერა პოლიტიკური პარტიების ქცევის კოდექსს. დოკუმენტზე ხელის მოწერით პარტიები ნებაყოფლობით იღებენ პასუხისმგებლობას:

- ▶ დაიცვან წინასაარჩევნო კონკურენციის პრინციპები;
- ▶ დაემორჩილონ გარეგნულ ნორმებს;
- ▶ პატივი სცენ ერთმანეთს და ამომრჩეველს;
- ▶ თავი შეიკავონ ნებისმიერი ქმედებისგან, რომელიც დაარღვევს ეთიკურ წესებს.

პოლიტიკური პარტია – საერთო მსოფლმხედველობრივ და ორგანიზაციულ საფუძველზე შექმნილი მოქალაქეთა ნებაყოფლობითი, დამოუკიდებელი გაერთიანება, რომელიც რეგისტრირებულია საქართველოს ორგანული კანონით „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ დადგენილი წესით და თავის საქმიანობას ახორციელებს საქართველოს კონსტიტუციისა და სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე აქტების ფარგლებში.

პოლიტიკური ეთიკა – პოლიტიკური ქცევის მორალური მხარე.

დისიდენტი –
პიროვნება, რომელიც
ენინალმდებება
დამყარებულ
მოსაზრებებს,
პოლიტიკას ან
სისტემას. უფრო
ხშირად გამოიყენება
ავტორიტარული
რეჟიმების
წინააღმდეგ
მებრძოლი
პოლიტიკური
დისიდენტების
აღსაწერად.

იმსჯელათ

ვალერია ნოვოდვორსკაია იყო რუსი პოლიტიკური მოღვაწე, **დისიდენტი**, ადამიანის უფლებათა დამცველი, ჟურნალისტი, პარტია „დემოკრატიული კავშირის“ დამაარსებელი.

გაეცანით მის მოკლე ბიოგრაფიას და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ რომელ პოლიტიკურ აქტივობას გამოყოფდით ჟურნალისტიკის მოღვაწეობიდან? რატომ?
- ▶ მიგაჩნიათ თუ არა ნოვოდვორსკაია ოპოზიციონერად ყველა ხელისუფლებაში?
- ▶ თქვენი აზრით, რით დაიმსახურა მან საქართველოს მოქალაქეობის მინიჭება?
- ▶ რატომ უჭერდა მხარს ნოვოდვორსკაია საქართველოს დამოუკიდებლობას და ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენას?
- ▶ როგორ ფიქრობთ, ნოვოდვორსკაიას მსგავსი ადამიანების დიდ როლდენობას შეუძლია ხელისუფლების არადემოკრატიული გადაწყვეტილებების შეცვლა?
- ▶ რამდენად მნიშვნელოვანი იყო ცნობილი ჟურნალისტიკის საქმიანობა ადგილობრივი და მსოფლიო პოლიტიკისთვის?
- ▶ რა გსმენიათ მსოფლიოში ცნობილი ოპოზიციონერების შესახებ? საქართველოში მოღვაწე დისიდენტების შესახებ? რა აერთიანებს მათ ბრძოლას?
- ▶ მთელი მისი მოღვაწეობა დაკავშირებული იყო სახელმწიფო უწყებებთან ბრძოლასთან. საზოგადოებაში რომელ პოზიტიურ ცვლილებებზე ორიენტირებულ იდეებს ლობირებდა და ადვოკატირებდა ვალერია ნოვოდვორსკაია?

ვალერია ნოვოდვორსკაია

1969 წელს ის საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტმა (სუკ-მა) დააპატიმრა ანტისაბჭოთა აგიტაცია-პროპაგანდის ბრალდებით – ჩეხოსლოვაკიაში საბჭოთა ჯარების შეყვანის თაობაზე საპროტესტო პროკლამაციების გავრცელების გამო. 1970–1972 წლებში მას დაუსვეს დიაგნოზი „შიზოფრენია, პარანოიდური ქცევები“ და სპეციალიზებულ საავადმყოფოში იძულებით სამკურნალოდ გაამწესეს.

1972 წელს ის მონაწილეობდა:

- ▶ იატაკქვეშა გამოცემათა ტირაჟირება-გავრცელებაში,
- ▶ ცდილობდა, შეექმნა იატაკქვეშა პოლიტიკური პარტია საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის წინააღმდეგ, დააარსა „მშრომელთა თავისუფალ პროფესიათაშორისი გაერთიანება“.
- ▶ მას მუდმივად სდევნიდა ხელისუფლება: არაერთხელ მოა-

თავსეს ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში, იბარებდნენ დაკითხვებზე, უჩხრეკდნენ ბინას. 1978, 1985 და 1986 წლებში ვალერია ნოვოდვორსკაია გაასამართლეს დისიდენტური მოღვაწეობისათვის;

- ▶ 1987-1991 წლებში მოსკოვში ანტისაბჭოთა მიტინგების ორგანიზატორობისთვის 17-ჯერ დააკავეს და მიუსაჯეს აღმკვეთი ღონისძიება ადმინისტრაციული წესით;
- ▶ დააარსა პარტია „დემოკრატიული კავშირი“;
- ▶ 1990 წელს „თავისუფალ სიტყვაში“ ერთ-ერთი სტატიის – „ჰაილ, გორბაჩოვ!“ – გამოქვეყნებისა და მიტინგზე გამოსვლის შემდეგ, სადაც მან საჯაროდ გაანადგურა გორბაჩოვის პორტრეტები, დაადანაშაულეს საბჭოთა კავშირის პრეზიდენტის ღირსებისა და პატივის შელახვაში და სახელმწიფო დროშის შეურაცხყოფაში;
- ▶ 1992 წელს საქართველოს პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ ვალერია ნოვოდვორსკაიას საქართველოს მოქალაქეობა მიანიჭა (პარალელურად დანიშნა მრჩეველად ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში);
- ▶ 1991-1995 წლებში ნოვოდვორსკაიას წინააღმდეგ არაერთხელ აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე, თუმცა, მალევე დაიხურა დანაშაულის შემცველი ელემენტების არარსებობის გამო;
- ▶ **რუსეთის სახელმწიფო დუმის 1995 წლის არჩევნებში** ვალერია ნოვოდვორსკაია ეკონომიკური თავისუფლების პარტიის სიით იღებდა მონაწილეობას, მაგრამ დამარცხდა. 1996 წელს გახდა სახელმწიფო დუმის დეპუტატის, კონსტანტინე ბოროვოის, თანაშემწე;
- ▶ 2008 წ. ლიტვის ინტერესთა დაცვისათვის დაჯილდოვდა რაინდის ჯვრით. ის ეწეოდა აქტიურ ჟურნალისტურ და საგანმანათლებლო საქმიანობას.

ნოვოდვორსკაია სიცოცხლის ბოლომდე საქართველოს დამოუკიდებლობის და ტერიტორიული მთლიანობის აქტიური მხარდამჭერი იყო. ვალერია ნავადვორსკაია 2014 წლის ივლისში მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა.

სახელმწიფო დუმა

– რუსეთის ფედერაციის ფედერალური კრების ქვედა პალატა. მის წევრებს დეპუტატებს უწოდებენ.

პოლიტიკური

ოპოზიცია –

სახელმწიფოში

არსებული

პოლიტიკური პარტია,

საზოგადოებრივი

გაერთიანება ან

რაიმე ორგანიზაციის

შიგნით შექმნილი

ჯგუფი, რომელიც

უპირისპირდება

უმრავლესობის

შეხედულებებსა და

პოლიტიკას.

პოლიტიკა ისეთივე სახიფათოა, როგორც ომი. თუმცა ომში მხოლოდ ერთხელ გკლავენ, პოლიტიკაში კი, ყოველდღე შეიძლება გაგწირონ სასიკვდილოდ.

წარმატება – სინამდვილეში მხოლოდ უნარია, გაიარო გზა ერთი მარცხიდან მეორემდე ისე, რომ არც ოპტიმიზმი დაკარგო, არც ენთუზიაზმი!

უინსტონ ჩერჩილი

სახელმწიფო მმართველობა არ არის მხოლოდ მმართველი პოლიტიკური პარტიის და მასთან დაკავშირებული ინსტიტუტების ან პირების მიერ სახელმწიფოს მართვა. რთულ პოლიტიკურ სისტემაში პოლიტიკურ **ოპოზიციასაც** თავისი უმნიშვნელოვანესი როლი გააჩნია.

ოპოზიცია

იხსჯელათ

- ▶ გაიხსენეთ, ჩერჩილის ისტორია. რატომ შეიძლება იყოს გასაკვირი ჩერჩილის ოპოზიციონერობა თავისი ცხოვრების მინურულს?
- ▶ დაუკავშირეთ ეს აქტივობა უინსტონ ჩერჩილის ისტორიას (გვ. 8-10), განსაზღვრეთ როგორ გამოიკვეთა ორივე შემთხვევაში საზოგადოების როლი პოლიტიკურ თეატრში?
- ▶ როგორ დაინახეთ დემოკრატიის როლი მოცემულ ისტორიაში?
- ▶ როგორ ახასიათებს დიდი ბრიტანეთის დემოკრატიას ეს ამბავი?
- ▶ როგორი უნდა იყოს ნამდვილი საჯარო მოხელე?
- ▶ რატომ უნოდებდა მაშინდელი მედია ჩერჩილს „დიდი პოლიტიკოსს, ჯენტლმენსა და რაინდს“?
- ▶ რაში გამოიხატება ჯენტლმენობა პოლიტიკაში? ყოფით ცხოვრებაში?

ოპოზიციონერი სერ უინსტონ ჩერჩილი

ოპოზიციის როლის დანახვა უინსტონ ჩერჩილის მაგალითზე შეიძლება. ჩერჩილი თავისი ბრწყინვალე კარიერის პერიოდში არაერთხელ ყოფილა ოპოზიციაში და არ შეუწყვეტია ბრიტანეთზე ზრუნვა და ფიქრი. დემოკრატიულ სახელმწიფოში ხელისუფლება ცვალებადია და ყველა ოპოზიციის ლიდერი ცდილობს მოიპოვოს სახელმწიფოზე კონტროლი. ოპოზიციაში მყოფი უკვე მოხუცი ჩერჩილის მიზანი არა იმდენად ხელისუფლებაში დაბრუნება, არამედ ევროპის ერთობის მიღწევა იყო.

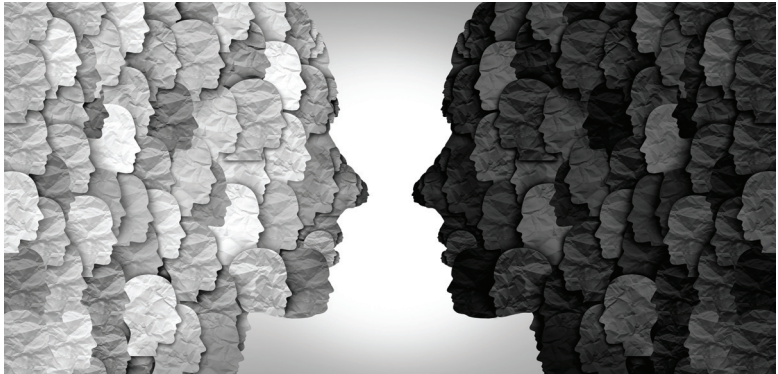
მან მოწოდებით მიმართა გერმანიისა და საფრანგეთის ლიდერებს, ძველი მტრობა დაევიწყებინათ. კონსერვატორთა აღიარებული ლიდერი აქტიურად ემზადებოდა ახალი არჩევნებისთვის. თუმცა 1949 წელს ჩერჩილს ინსულტის დიაგნოზი დაუსვეს, თუმცა, უინსტონმა ავადმყოფობა დაამარცხა და მიუხედავად ექიმების დაბეჯითებით მოითხოვნისა, პოლიტიკური მოღვაწეობისთვის თავი დაენებებინა. „არავითარ შემთხვევაში!“ – მტკიცედ აცხადებდა ჩერჩილი.

კონსერვატორებმა ჩერჩილის ხელმძღვანელობით 1950 წლის არჩევნებში გაიმარჯვეს. უინსტონი კვლავ პრემიერი გახდა. „ბე-

ბერი ლომი დაბრუნდა!“ – წერდა ფრანგული გაზეთი.

ამერიკული პრესა ჩერჩილის დაბრუნებას ასე აფასებდა: „სერ უინსტონის სახით დიდი პოლიტიკოსი, ჯენტლმენი და რაინდი დაბრუნდა!“.

ჯანსაღი ხელისუფლება მუდმივად უნდა ცდილობდეს, ხელი შეუწყოს ძლიერი პოლიტიკური ოპოზიციის არსებობას. დემოკრატიულ სახელმწიფოში ოპოზიცია მოდარაჯე ფხიზელი თვალია, რომელიც არ აძლევს ხელისუფლებას მოდუნების საშუალებას.

დემოკრატიული ხელისუფლება მუდმივად უნდა ცდილობდეს ოპოზიციას და საზოგადოებას ჩააბაროს გამჭვირვალე მმართველობის ანგარიში. კარგი ხელისუფლება ცდილობს საყოველთაო გამჭვირვალე მმართველობის პრინციპის დანერგვას, არადემოკრატიული ხელისუფლება კი აბსოლიტური კონტროლის და ძალაუფლების მოპოვებისკენ არის ორიენტირებული.

პოლიტიკა და საჯარო სამსახური

იმსჯელეთ

გაეცანით ქვემოთ მოცემულ სიტუაციას და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ ეთანხმებით თუ არა ჯგუფის შექმნის იდეას?
- ▶ ხომ არ იქნებოდა უკეთესი, სალამოს მომზადებაში მთელი კლასის ჩართვა? რატომ?
- ▶ როგორ შეარჩევთ ჯგუფის წევრებს? რატომ?
- ▶ საჭირო იქნება თუ არა, რომ საბჭოს წევრებმა სამუშაო სფეროები დაინანილონ? რატომ?
- ▶ საჭირო იქნება თუ არა, რომ კლასი პერიოდულად დაინტერესდეს, კარგად მიდის თუ არა ჯგუფის და ზოგადად სალამოს ორგანიზების საქმე? რატომ?
- ▶ გინდათ თუ არა, რომ ჯგუფის წევრების შეცვლა შესაძლებელი იყოს? რატომ?

სიტუაცია

წარმოიდგინეთ, რომ თქვენს სკოლაში წლის ბოლოს უფროს-კლასელთათვის დიდი ზეიმი იგეგმება – დისკოთეკით, ღონისძიებებით, ბანკეტითა და კონცერტით.

საჯარო სამსახური

– საქმიანობა სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის სახაზინო (საბიუჯეტო) დანესებულებებში საჯარო ხელისუფლების ორგანოებში.

თანამდებობა
ძველი ქართული
სიტყვაა
და ნიშნავს
მოვალეობას,
თანამდები
– მოვალეს.

**სახელმწიფო ხა-
ზინა** – საჯარო
სექტორში (რო-
გორც სახელმწიფო,
ასევე ავტონომი-
ური რესპუბლიკე-
ბის ბიუჯეტებისა
და ადგილობრივი
თვითმმართველი
ერთეულების ბი-
უჯეტების დაფი-
ნანსებაზე მყოფ
ორგანიზაციებში)
აღრიცხვა-ანგარიშ-
გების რეგულირება
ხორციელდება სა-
ქართველოს ფინა-
ნსთა სამინისტროს
სახაზინო სამსახუ-
რის მიერ ანუ სახე-
ლმწიფო ხაზინის
მიერ.

- ამ საღამოს მომზადებაში თქვენი კლასის 10 მოსწავლეს უნდა ჩაერთოს.
- ეს საორგანიზაციო ჯგუფი ყოველდღიურად შეხვედბა სხვა კლასების ჯგუფებს და თქვენი კლასის სახელით:
- 1. წარადგენს იდეებს იმის შესახებ, თუ როგორი უნდა იყოს საღამო;
- 2. შეიმუშავებს გასართობი ღონისძიებების განრიგს, შეარჩევს მუსიკას და მენიუს;
- 3. განსაზღვრავს, თუ რომელი მუსიკალური ან გასართობი ნომრებით წარდგება თქვენი კლასი სხვა მოსწავლეთა და მასწავლებელთა წინაშე;
- 4. უზრუნველყოფს ამ მუსიკალური ნომრების დროულად მომზადებას კლასში და კლასის მოსწავლეთა დასწრებას საერთო სასკოლო რეპეტიციებზე,
- 5. შეიმუშავებს ღონისძიების საერთო ბიუჯეტს, უზრუნველყოფს კლასში ფულის შეგროვებას, რომელიც საღამოს მოწყობას მოხმარდება.

დაეუშვათ, თქვენმა ოჯახმა დაიქირავა ადამიანი, რომელიც საოჯახო საქმეებში დაგეხმარებათ. თქვენ მას გადაუხდით ხელფასს, ნებას დართავთ, ისარგებლოს ზოგიერთი თქვენი ნივთით, შესაძლოა სახლის ან სათავსოს გასაღებიც მისცეთ.

სახელმწიფო სისტემაც მსგავსადაა მოწყობილი. სახელმწიფო მოხელეები, თანამდებობის პირები საზოგადოებისათვის იგივენი არიან, რაც დამხმარე პირი – ოჯახისათვის.

სახელმწიფო მოხელე საზოგადოების მიერ არის დაქირავებული, რადგან იგი ხელფასს იღებს **სახელმწიფო ხაზინიდან**, რომელიც თითოეული ჩვენგანის გადასახადებით ივსება.

იმისათვის, რომ უკეთესად ემსახუროს საზოგადოებას, სახელმწიფო მოხელეს კანონით გარკვეული პრივილეგიები აქვს მინიჭებული (მაგ.: დაცვა, მანქანით მომსახურება, მოგზაურობა და სხვა).

სახელმწიფო მოხელე შეგვიძლია ვუწოდოთ ყველა თანამდებობის პირს, რომელიც სახელმწიფო დაწესებულებაში მუშაობს, დაწყებული პრეზიდენტით, დამთავრებული ყველაზე დაბალი რანგის თანამდებობის პირით.

იმსჯელეთ

გთავაზობთ ამონარიდს საქართველოს კანონიდან „საჯარო სამსახურის შესახებ“.

- ▶ რა განსხვავებაა შემდეგ 3 ტერმინს შორის: საჯარო სამსახური, სახელმწიფო თანამდებობა, სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობა?
- ▶ გაეცანით საქართველოს კანონს „საჯარო სამსახურის შესახებ“, მუხლი 15. თქვენი აზრით კანონის შინაარსი ხომ არ შეიძლება ჩაითვალოს ადამიანის უფლებების დარღვევად?
- ▶ რატომ უკრძალავს კანონი საჯარო მოსამსახურეს პოლიტიკური გემოვნების გამომჟღავნებას?

საჯარო სამსახური

საქმიანობა სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის სახაზინო (საბიუჯეტო) დაწესებულებებში, ხელისუფლების ორგანოებში.

სახელმწიფო თანამდებობა

სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს პირველადი სტრუქტურული ერთეული, რომელიც განსაზღვრავს მოქალაქის ადგილსა და სოციალურ-შრომით როლს საჯარო სამსახურის სისტემაში, მის უფლებებსა და მასზე დაკისრებულ მოვალეობებს.

სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობა

საქართველოს აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების კონსტიტუციებით. სახელმწიფო-პოლიტიკურ თანამდებობის პირებს წარმოადგენენ: პრეზიდენტი; პარლამენტის წევრი; პრემიერ-მინისტრი და მთავრობის სხვა წევრი; აფხაზეთისა და აჭარის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრი; აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების მთავრობათა ხელმძღვანელები.

პოლიტიკური ნეიტრალიტეტი – საჯარო მოსამსახურეს უფლება არა აქვს, თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა პარტიული (პოლიტიკური) მიზნებისათვის ან ინტერესებისათვის გამოიყენოს. საჯარო მოსამსახურეს ასევე უფლება არა აქვს, სამუშაო საათებში ან სამსახურებრივი უფლებამოსილების განხორციელებისას მონაწილეობა მიიღოს აგიტაციასა და წინასაარჩევნო კამპანიაში. საჯარო მოსამსახურეს ეკრძალება რომელიმე პოლიტიკური პარტიის, საარჩევნო სუბიექტის, საარჩევნო სუბიექტობის კანდიდატის მხარდასაჭერი ან საწინააღმდეგო აგიტაციისა და კამპანიის პროცესში ადმინისტრაციული რესურსის გამოყენება.

საქართველოს კანონის „საჯარო სამსახურის შესახებ“, მუხლი 15.

სახელმწიფო სამსახურში ყოფნა უდიდესი პასუხისმგებლობა და ტვირთია. საჯარო სამსახურის სპეციფიკა მოითხოვს სამსახურებრივი უფლებამოსილების განხორციელების პროცესში ყველა მოქალაქისადმი თანასწორი მიდგომის პრინციპის დამკვიდრებას.

კონკრეტული ადამიანის პოლიტიკური სიმპათია არ უნდა გახდეს მისი დევნის საფუძველი. საჯარო მოხელე სამუშაოს შესრულებისას ყველა დაინტერესებული პირის საჯარო მოხელეა, მიუხედავად მისი პოლიტიკური, ეთნიკური, ეროვნული, რელიგიური, სქესობრივი კუთვნილებისა. პოლიტიკური ნიშნით დისკრიმინაცია ძირს უთხრის და ავტორიტეტს უკარგავს სახელმწიფო მმართველობის და ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების კონცეფციას.

საჯარო მოხელეები ხშირად საკუთარი სიცოცხლის ფასად ცდილობენ მოქალაქეების გადარჩენას. 2022 წლის 29 ივლისს, გუდაურის მიმდებარე ტერიტორიაზე, პარაპლანით ფრენის დროს, 2 პირი კლდოვან ფერდობზე ჩამოვარდა. სამაშველო ოპერაციაში ჩაერთო სასაზღვრო პოლიციის კუთვნილი ვერტმფრენი, რომელმაც ღონისძიების მიმდინარეობისას მართვა დაკარგა და ჩამოვარდა. შინაგან საქმეთა სამინისტროს ცნობით, ვერტმფრენის ბორტზე იმყოფებოდა ეკიპაჟის 4 წევრი, ასევე, შინაგან საქმეთა სამინისტროს საგანგებო სიტუაციების მართვის სამსახურის 2 მაშველი და ჯანდაცვის სამინისტროს საგანგებო სიტუაციების კოორდინაციისა და გადაუდებელი დახმარების ცენტრის 2 მედიკოსი. ავიაკატასტროფის შედეგად დაიღუპა რვავე ადამიანი.

მოქალაქე პოლიტიკური პროცესის ცენტრალური მონაწილეა. დემოკრატიულ რეჟიმში აქტიური მოქალაქეების მონაწილეობით იმართება პოლიტიკური პროცესები. მოქალაქეები უშუალო დემოკრატიის ფორმებით ამკვიდრებენ (რეფერენდუმი, არჩევნები, პლებისციტი) ხალხის ძალაუფლებას.

სახალხო სუვერენიტეტი გულისხმობს ძალაუფლების გადაცემას ხალხის წარმომადგენლებზე (პარლამენტის წევრები, უმაღლესი საბჭოს წევრები, საკრებულოს წევრები), რომლებიც შემდგომ ხალხის სახელით და ხალხისთვის იღებენ პოლიტიკურ და არამართო პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს. აქტიური მოქალაქის სახელმწიფო და ადგილობრივ საქმეებში ჩართულობის გარეშე ვერ მოხდება სრულფასოვანი პოლიტიკური პროცესის წარმართვა.

დიმიტრი უზნაძე ამბობდა, რომ: „დემოკრატიულად ორგანიზებული სახელმწიფო ესწრაფვის აღზარდოს არა მარტო პიროვნება, არამედ, პირველ ყოვლისა, მოქალაქე უდავოა, რომ დემოკრატია დაინტერესებულია შეგნებულ მოქალაქეთა აღზრდით, რომლებსაც უნარი ექნებათ შემოქმედებითად ჩაერიონ სახელმწიფოს ცხოვრების განვითარების პროცესში...“

როდესაც მოქალაქეები პოლიტიკურ პროცესებს განზე გაუდგებიან, ხელისუფლება რჩება მარტო და იწყებს ძალაუფლებით ტკბობას, რასაც მიყვარს საბოლოოდ არადემოკრატიული რეჟიმის ფორმირებამდე.

იხსჯელეთ

- ზოგიერთი საჯარო მოხელე სათანადოდ არ ასრულებს თავის მოვალეობებს. ეს სხვადასხვა მიზეზით შეიძლება იყოს გამოწვეული. ქვემოთ მოცემულია სახელმწიფო მოხელის მიერ თავისი ვალდებულებების შეუსრულებლობის სამი ძირითადი ფორმა. მოიფიქრეთ კონკრეტული მაგალითები, თუ რა მოქმედებით ან უმოქმედობით შეიძლება გამოიხატოს თითოეული მათგანი

არაკომპეტენტურობა

მოხელემ არ იცის როგორ შეასრულოს საკუთარი მოვალეობები, მისი უნარები და ცოდნა არ შეესაბამება თანამდებობას

გულგრილობა, უყურადღებობა

თანამდებობის ბოროტად გამოყენება მოხელე შეგნებულად არღვევს კანონს

მოსახლეობის გულგრილ დამოკიდებულებას პოლიტიკური ცხოვრებისადმი – უარის თქმას სხვადასხვა დონის არჩევნებში მონაწილეობაზე – აბსენტიზმი ეწოდება. აბსენტიზმი დაბალი მოქალაქეობრივი და პოლიტიკური მართლშეგნების მაჩვენებელია. ადამიანები თამამად უნდა ერთვებოდნენ სახელმწიფოებრივ პროცესებში, სვამდნენ კითხვებს, მონიტორინგს უწევდნენ ხელისუფლებას ადგილობრივ და ცენტრალურ დონეზე, საჭიროების შემთხვევაში მიმართავდნენ შეკრებას, გამოითხოვდნენ საჯარო ინფორმაციას ბიუჯეტის ხარჯვის შესახებ. განსაკუთრებით ეფექტურია მოქალაქის მონაწილეობა ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებების განხორციელების პროცესში, რადგან ადგილობრივი თვითმმართველობის მეშვეობით საქართველოს მოქალაქეები ადგილობრივი მნიშვნელობის საქმეებს აწესრიგებენ ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი (საკრებულო) და აღმასრულებელი ორგანოების (მერია) მეშვეობით.

მოქალაქეს შეუძლია მეტი აქტიურობისთვის გახდეს აქტიური სამოქალაქო საზოგადოების წევრი, ხოლო პოლიტიკური აქტიურობისათვის გახდეს პოლიტიკური პარტიის წევრი.

სასარგებლო რესურსები

- ▶ რატომ სძულდა სოკრატეს დემოკრატია <https://bit.ly/3jWo2iz>
- ▶ დემოკრატია / democracy <https://bit.ly/3YvhF4T>

კომპლექსური დავალების დასრულების შემდეგ, გთხოვთ, თავად შეაფასოთ თქვენი შედეგები!

უპასუხეთ ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს:

1. აღწერეთ, როგორ წარიმართა კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესი;
2. ახსენით, რა საკითხის შესახებ გამოხატეთ თქვენი ცოდნა კომპლექსური დავალების საშუალებით? რატომ მიგაჩნიათ შექმნილი დავალება თქვენთვის, ან საზოგადოებისთვის სასარგებლოდ?
3. როგორ შეაფასებდით კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესს?
4. შეაფასეთ, რომელი აღწერილობა უფრო უკეთესად ასახავს თქვენს ცოდნას შესასწავლ საკითხთან მიმართებით (პასუხი დაასაბუთეთ):
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, არანაირი ინფორმაცია არ მაქვს;
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, მაქვს მხოლოდ ერთი, მოუწესრიგებელი/დაულაგებელი ასოციაცია/წარმოდგენა;
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, მაქვს მხოლოდ რამდენიმე, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი, უსისტემო ასოციაცია/წარმოდგენა.
 - ▶ შემძლია:
 - ✓ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების კრიტიკულად და ურთიერთდაკავშირებულად გააზრება და გაანალიზება;
 - ✓ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებული ინფორმაციის სხვა საკითხებთან დაკავშირება

კომპლექსური დავალება

კომპლექსური დავალების პირობა

გაეცანით ტექსტს „საარქივო მოამბე“ N 2. 2008 წ. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საარქივო სამმართველო (გვ.70-75) და მაგალითებს: რენიას დღიური (გვ.57-59), ბალახისფერი კაცი (გვ. 62-63) შედარებისთვის.

დანერეთ **არგუმენტირებული ესე** (სიტყვების რაოდენობა – 250-300), რომელშიც წყაროებზე დაყრდნობით გააანალიზებთ, რა გამოწვევების წინ დგებიან ადამიანები არადემოკრატიული (ტოტალიტარული) რეჟიმების პირობებში. როგორია მათი უფლებრივი მდგომარეობა.

ყურადღება გაამახვილეთ, როგორ ირღვევა არადემოკრატიული რეჟიმის პირობებში კანონის უზენაესობის, ხელისუფლების დანაწილებისა და დემოკრატიული სახელმწიფოს ფუნქციონირებისათვის აუცილებელი სხვა პრინციპები.

ნაშრომში/ნაშრომის პრეზენტაციისას ხაზგასმით წარმოაჩინეთ:

- ▶ როგორ ილახება ადამიანის უფლებები არადემოკრატიული პოლიტიკური რეჟიმის პირობებში? რომელი უფლებების უგულებელყოფა ხდება? პასუხი გაეცით მიხეილ ჯავახიშვილის და სახელმძღვანელოში წარმოდგენილი რეჟიმის სხვა მსხვერპლების მაგალითზე;
- ▶ მიხეილ ჯავახიშვილის „საქმის“ მაგალითზე, რამდენად იყო დაცული საბჭოთა კავშირში ხელისუფლების დანაწილების, კანონის უზენაესობისა და დემოკრატიის სხვა პრინციპები?

იხსჯელეთ

გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ტექსტს და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ რა გსმენიათ სოციალიზმის შესახებ?
- ▶ ტექსტის მიხედვით, რა წარმოდგენა შეგექმნათ სოციალიზმე, როგორც იდეოლოგიაზე?
- ▶ რა გსმენიათ კაპიტალიზმის შესახებ?
- ▶ რა ფაქტორებმა გამოიწვია აშშ-ში სოციალიზმის მომხრე ადამიანების რაოდენობის ზრდა?
- ▶ ტექსტის მიხედვით, რა შთაბეჭდილება შეგექმნათ ამერიკულ პოლიტიკაზე?
- ▶ როგორია ზოგიერთი პოლიტიკოსისა და მოქალაქეთა მზარდი ნაწილის დამოკიდებულება სოციალიზმის მიმართ?
- ▶ რა მიზეზებით ასოცირდება სოციალიზმი კომუნიზმთან?
- ▶ ტექსტის მიხედვით, როგორ დაახასიათებდით ამერიკულ ეკონომიკას?
- ▶ რა მიზეზების გამო იხრებიან რიგითი ადამიანები სოციალიზმისკენ?

სოციალიზმის ახალი ფერები – ამერიკულ პოლიტიკაში სოციალისტური იდეები იკვეთება*

ტრადიციულად, შეერთებული შტატების ისტორიაში, სოციალიზმი სალანძღავ სიტყვად იყო მიჩნეული. შეიძლება ითქვას, რომ ათწლეულების განმავლობაში სოციალისტი უფრო პოლიტიკურ იარაღს წარმოადგენდა, ვიდრე ვინმეს პოლიტიკური იდეოლოგიის აკურატულ აღწერას. ამერიკული სტერეოტიპებით, სოციალიზმი უსამართლოდ იყო გაიგივებული კომუნიზმთან, საკუთრების, წარმოების, თუ სოფლის მეურნეობის საჯარო ფლობასთან და იდეაც უმეტესად ტოტალიტარიზმთან ასოცირდებოდა.

მაგრამ, დრო აშკარად იცვლება. ბოლო გამოკითხვების მიხედვით, სოციალისტური იდეები შეერთებულ შტატებში თანდათან უფრო იკიდებს ფეხს. დემოკრატი კანდიდატთა პლატფორმაში რამდენიმე ისეთი იდეა მკვიდრდება, განსაკუთრებით ეკონომიკური, საგადასახადო და სოციალური პროგრამების მიმართულებით, რომელიც, შეიძლება ითქვას, რომ სოციალიზმთან უფრო ახლოს, ვიდრე კაპიტალიზმთან.

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორის, რიჩარდ ვულფის თქმით, შეერთებულ შტატებში რამდენიმე ისეთი პრობლემა მომწიფდა, როგორიც „წესით ისეთ მდიდარ ქვეყანას, როგორიც ამერიკაა, არ უნდა ჰქონდეს“. მაგალითად, ის ასახელებს უმაღლეს განათლებას, რომელიც ბოლო წლების განმავლობაში იმდენად გაძვირდა, რომ „ჩვენ ვეღარ მოგვიფიქრებია, როგორ, რა გზით დავასრულებინოთ ჩვენს შვილებს კოლეჯი“.

*წყარო: <https://bit.ly/3XMxxj2>

ბოლო მონაცემებით, ამერიკაში 44 მილიონ ადამიანს ე.წ. სტუდენტური ვალი აქვს, ანუ კოლეჯის დასამთავრებლად აღებული ბანკის სესხი, რომლის გადახდას ისინი ხშირად ათწლეულების განმავლობაში ვერ ახერხებენ. ისეთი პროფესიების დასაუფლებლად, როგორებიცაა სამედიცინო სპეციალობები, სტუდენტებს ზოგჯერ 300 000 დოლარამდე ვალის აღება უწევთ.

პრობლემა იმდენად მწვავეა, რომ ამაზე 2020 წლის არჩევნების საპრეზიდენტო კანდიდატებიც ალაპარაკდნენ. ვერმონტის სენატორმა ბერნი სანდერსმა, რომელიც თავს დემოკრატ სოციალისტს უწოდებს, ეს თემა ორი წლის წინ 2016 წლის არჩევნებზე წამოსწია და ახალგაზრდა ამომრჩევლების საკმაოდ დიდი მასის მობილიზება შეძლო. სანდერსი მაშინ უფასო უმაღლესი განათლების შემოღების იდეით გამოდიოდა.

მართალია მაშინ დემოკრატიული პარტიის ნომინაცია ბერნი სანდერსმა ჰილარი კლინტონთან წააგო, მაგრამ მისი იდეები იმდენად პოპულარული იყო, რომ დღეს პარტიის ახალი კანდიდატებიც თავისი პლატფორმისთვის სანდერსის იდეებს მიმართავენ. სანამ სანდერსი საპრეზიდენტო ნომინაციისთვის ბრძოლაში მონაწილეობის შესახებ განაცხადებდა, დემოკრატთა რიგებში უკვე იყვნენ საპრეზიდენტო კანდიდატები, რომლებიც მარცხნივ ჩვეულებრივზე მეტად იხრებოდნენ და საყოველთაო ჯანდაცვაზე, თუ ახალ საგადასახადო პოლიტიკაზე საუბრობდნენ.

ექვსიდან ხუთი დემოკრატი სენატორი პირობას დებს, რომ საყოველთაო ჯანდაცვისთვის იბრძოლებს, რაც ცოტა ხნის წინ ამერიკელებისთვის წარმოუდგენელი იდეა იქნებოდა.

პრეზიდენტი დონალდ ტრამპი უფრო და უფრო ხშირად უწოდებდა ოპონენტებს სოციალისტებს, რითაც ამერიკელთა თვალში მათ დამცირებას ცდილობდა. ძალიან ხშირად ისმოდა ეს სიტყვა დემოკრატების ახალი ვარსკვლავის, წარმომადგენელთა პალატის ახალგაზრდა წევრის, ალექსანდრია ოკასიო კორტეზის მიმართ, რომელიც ნიუ-იორკის შტატის წარმომადგენს და წარსულში ბერნი სანდერსის კამპანიაში მუშაობდა.

„ამერიკა არასდროს გახდება სოციალისტური ქვეყანა“ – განაცხადა პრეზიდენტმა ტრამპმა 5 თებერვალს, ერისადმი გაკეთებულ საყოველთაო მიმართვაში. ბევრმა ანალიტიკოსმა ეს ფრაზა 2020 წლის საპრეზიდენტო კამპანიის დასაწყისად აღიქვა. ისინი ფიქრობდნენ, რომ რესპუბლიკელი პრეზიდენტი ოპონენტებთან საბრძოლველად თადარიგს წინასწარ იჭერდა.

რაც არ უნდა არაპოპულარული იყოს სოციალიზმის ელემენტები რესპუბლიკური პარტიის წევრებს შორის, დემოკრატებში ჩატარებული „გალოპის“ გამოკითხვა საპირისპიროს ადასტურებს. მსგავსი პროგრამები თანდათან უფრო პოპულარული ხდება და მათ დემოკრატთა 57% ემხრობა.

ლიალ ჰარისონი, ფილადელფიელი აქტივისტი ორგანიზაციიდან „სოციალისტური ალტერნატივა“ ამბობს, რომ ამ იდეების პოპულარიზებაში და თავად სიტყვის „სოციალიზმი“ მეტ მიმდებლობაში უდიდესი როლი ითამაშა ბერნი სანდერსის 2016 წლის საპრეზიდენტო კამპანიამ. „ხალხმა, რიგითმა, მშრომელმა ამერიკელებმა დაიწყეს ლაპარაკი იმაზე, რომ მინიმალური ხელფასი საათში \$15 დოლარი უნდა იყოს, მე მინდა საყოველთაო ჯანდაცვა. მე მჭირდება უფასო კოლეჯი. მგონი, სოციალისტი ვარ.“ – ამბობს ლიალ ჰარისონი.

საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ 2016 წლიდან ორგანიზაციაში „ამერიკის დემოკრატი სოციალისტები“ 60 ათასი ადამიანი გაწევრიანდა. შედარებისთვის: 2015 წელს მათ მხოლოდ ხუთი ათასიანი მატება ჰქონდათ.

თუკი აქამდე ყველა თანხმდებოდა იმასთან დაკავშირებით, რომ სოციალიზმი ცუდია, ახლა, კონსერვატორების მუდმივი მცდელობის მიუხედავად, სოციალიზმი ან დიქტატორულ რეჟიმს, მაგალითად სტალინის რუსეთს, ან ეკონომიკურად დაუძლურებულ ვენესუელას, თუ ჩრდილოეთ კორეას დაუკავშირონ, დემოკრატებში სოციალიზმის ელემენტები აშკარად უფრო მყარად იკიდებს ფეხს. ისინი მზად არიან პოლიტიკური თავისუფლებების დათმობის გარეშე გაზარდონ გადასახადები ყველაზე შეძლებულ კლასზე და სანაცვლოდ, ჯანდაცვა და განათლება რიგითი ამერიკელებისთვის უფრო ხელმისაწვდომი გახადონ. ეს, მათი აზრით, საშუალო კლასის გაზრდას დაეხმარება.

„ახალგაზრდა თაობა, განსაკუთრებით ისინი, ვინც ცივი ომის საფრთხეს ასცდა, არ გაზრდილან იმ შიშით, რომ რუსები ატომურ ბომბს გვესვრიან“ – ამბობს რიჩარდ ვულფი. იანვარში, „აქსიოსის“ გამოკითხვამაც აჩვენა, რომ 18-დან 24 წლამდე ამერიკელების 61% კაპიტალიზმს სოციალიზმს ამჯობინებს. ეს მაშინ, როცა ეროვნული მასშტაბით, მოსახლეობის 61%-ს კაპიტალიზმი ურჩევნია.

თავად რესპუბლიკელების წამყვანი ტელეარხის, „ფოქს ნიუსის“ მიერ იანვარში ჩატარებულმა გამოკითხვამაც დაადასტურა, რომ ამერიკელების 70% ემხრობა გადასახადების გაზრდას იმ ამერიკელებისთვის, რომელთა წლიური შემოსავალიც 10 მილიონ დოლარს აღემატება. ასე რომ, არ არის გამორიცხული, სოციალისტური იდეები მომავალში კიდევ უფრო პოპულარული გახდეს და ის ასაკობრივ ჯგუფებს თუ პარტიული კუთვნილების ჩარჩოებს გასცდეს.

ცივი ომი – აშშ-სა და მისი მოკავშირეების საბჭოთა კავშირთან და მის მოკავშირეებთან გლობალური გეოპოლიტიკური, ეკონომიკური და იდეოლოგიური დაპირისპირება, რომელიც დაიწყო მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, XX საუკუნის 1940-იანი წლების შუახნიდან და 1990-იანი წლების დასაწყისამდე გრძელდებოდა.

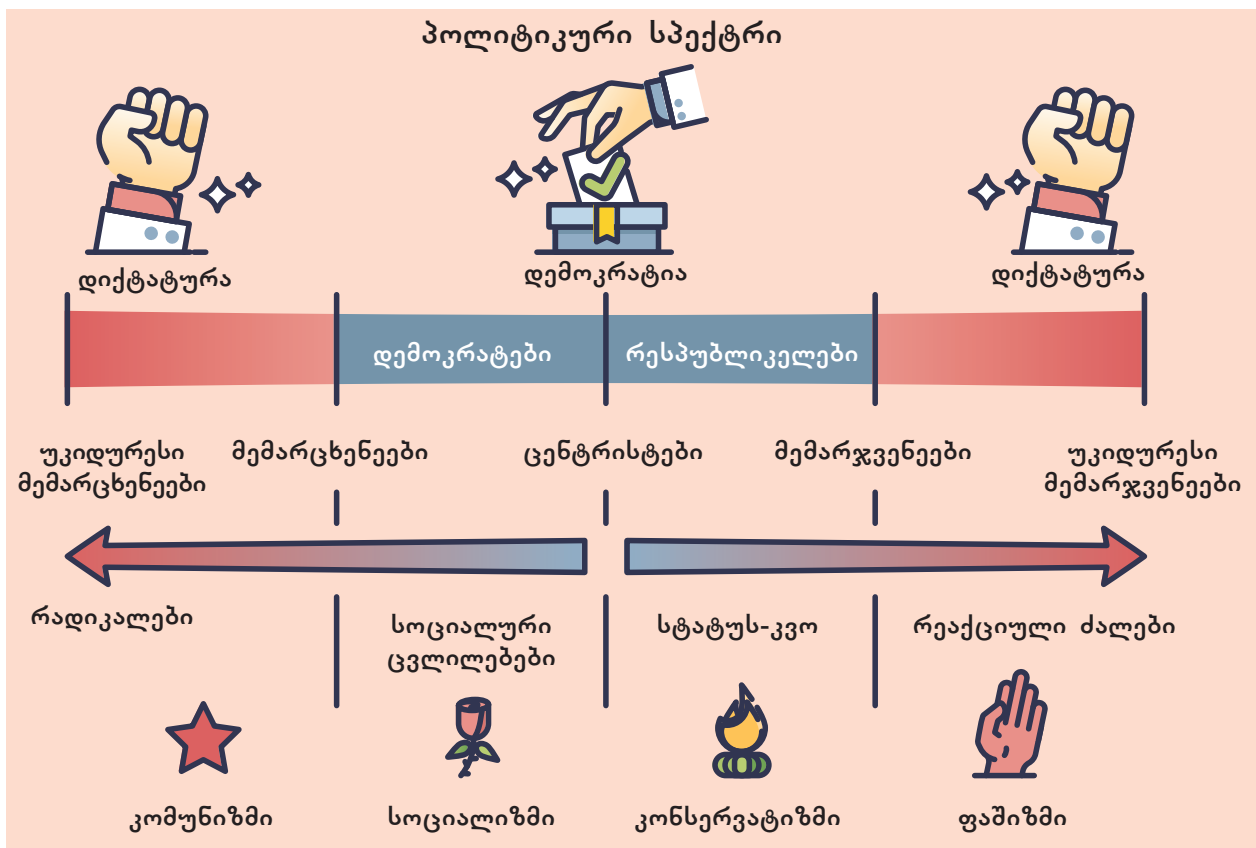
„26 წლის რომ გავხდი და მშობლების ჯანმრთელობის დაზღვევა მომეხსნა, კინალამ გავგიჟდი. საავადმყოფოების მუშაობაში რომ ჩავიხედე და სამედიცინო დაწესებულებების სისტემებს გავეცანი. იქამდე მივედი, რომ ექიმთან მისვლა აღარ მინდოდა“ – ამბობს ადრიანა ორიცი, პენსილვანიის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული, რომელიც თავს სოციალისტად სულ არ თვლის. მას უბრალოდ სურს, რომ ჯანდაცვა და განათლება რიგითი ამერიკელისთვის შედარებით ხელმისაწვდომი გახდეს.

სტატუს-კვო – საერთაშორისო სამართალში: რაიმე გარკვეულ მომენტში (წინათ ან ამჟამად) არსებული მდგომარეობა.

ტრადიციული პოლიტიკური იდეოლოგიები მემარცხენე, მემარჯვენე და ცენტრისიტულ იდეოლოგიებად იყოფა.

ისტორიულად, ტერმინები მემარცხენე-მემარჯვენე საფრანგეთის რევოლუციის (1789 წ.) შემდგომ პერიოდს უკავშირდება – ახლად ფორმირებულ ეროვნულ ასამბლეაში (პარლამენტი), სამეფო ვეტოს თაობაზე დებატებისას, ვეტოს მომხრეები – დიდგვაროვნები და ეკლესიის წარმომადგენლები – დარბაზის მარჯვნივ, ხოლო მოწინააღმდეგეები – ბურჟუაზიის წარმომადგენლები – მარცხნივ იყვნენ განლაგებული. ცენტრიზმს რაც შეეხება, ის ერთგვარ ჰიბრიდულ იდეოლოგიას წარმოადგენს, მემარჯვენე და მემარცხენე იდეოლოგიების ნაზავს.

მემარცხენეები

მემარცხენეებისთვის დამახასიათებელი სოციალური თანასწორობის დამკვიდრება და სოციალური უფლებების წინა პლანზე წამოწევა.

ცენტრისტები

ცენტრისტული იდეოლოგია მემარჯვენე და მემარცხენე იდეოლოგიების გადაკვეთა და მათგან აღებული გარკვეული ელემენტების ერთიანობაა.

მემარჯვენეები

მემარჯვენეებისთვის დამახასიათებელია ეროვნული და ტრადიციული ფასეულობები. მემარჯვენეები მხარს უჭერენ სახელმწიფოს ძლიერებას ისტორიულ მემკვიდრეობაზე დაყრდნობით. მათთვის მნიშვნელოვანია ძველ ღირებულებებზე დაყრდნობით თანამედროვე სახელმწიფოს მშენებლობა.

მსოფლიოში ისტორიულ განვითარებასთან ერთად ჩამოყალიბდა კონკრეტული პოლიტიკური მიმდინარეობებიც: ლიბერალიზმი, კონსერვატიზმი, სოციალ-დემოკრატია, კომუნიზმი, ფაშიზმი და სხვა.

ლიბერალიზმი

ლიბერალიზმის მთავარი ღირებულება ინდივიდის და ადამიანის უფლებებია.

- ▶ ის ცდილობს დააფუძნოს საზოგადოება, რომლისთვისაც დამახასიათებელია თითოეული ადამიანის თავისუფლება.
- ▶ ლიბერალები მხარს უჭერენ ადამიანის სრულ დამოუკიდებლობას სახელმწიფო ხელისუფლებისგან.
- ▶ მათ მიაჩნიათ, რომ ლიბერალურ დემოკრატია ღია და თანასწორი არჩევნებით მიიღწევა. კანონის წინაშე ყველა ადამიანის თანასწორობა და თავისუფლება ლიბერალიზმის მთავარი ქვაკუთხედი.

კონსერვატიზმი

კონსერვატიზმი პოლიტიკური მიმდინარეობა, რომლის მიზანია შეინარჩუნოს მდგრადი ტრადიციები და წინ აღუდგეს რადიკალურ ცვლილებებს. კონსერვატორებისათვის უცვლელი და პრიორიტეტული ღირებულებებია ოჯახი, რელიგია და ტრადიციები. ლიბერალებისაგან განსხვავებით, კონსერვატორებს მიაჩნიათ, რომ ძველი ადათ-წესების დაცვა აუცილებელია, მიუხედავად მათი სიძველისა. კონსერვატორებისთვის ტრადიცია წარსულის აკუმულირებულ სიბრძნეს ასახავს. მათი აზრით, წარსულში ჩამოყალიბებულმა ინსტიტუტებმა და ადათ-წესებმა დროს და სივრცეს გაუძლო და აქედან გამომდინარე, მათი შენარჩუნება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისათვის. თუმცა თანამედროვე კონსერვატორები არ ეწინააღმდეგებიან პროგრესს.

ეს საინტერესოა

მარგარეტ ტეტჩერი

გაერთიანებული სამეფოს ერთ-ერთი გამორჩეული და ცნობილი პრემიერ-მინისტრი 1979-1990 წლებში მარგარეტ ტეტჩერი იყო. უკომპრომისო და ხისტი ხასიათის გამო მას „რკინის ლედი“ შეარქვეს. მარგარეტი გაერთიანებული სამეფოს კონსერვატიულ პარტიას წარმოადგენდა და მისი ლიდერი იყო (1979-1990 წ.წ.).

ტეტჩერის სახელს უკავშირებენ განახლებულ კონსერვატიზმს, რომელსაც ტეტჩერიზმსაც უწოდებენ. ტეტჩერიზმისთვის დამახასიათებელია თავისუფალი ბაზრის ეკონომიკა. ტეტჩერი მხარს უჭერდა ინდივიდუალიზმს და წინააღმდეგი იყო კოლექტივიზმის.

ამერიკელმა ეკონომისტმა მილტონ ფრიდმანმა ერთხელ ინტერვიუში განაცხადა „რასაც ადამიანები ვერ ხედავენ არის ის, რომ მარგარეტ ტეტჩერში მრწამსით არ არის კონსერვატორი. ის მე-19 საუკუნის ლიბერალია.“

მარგარეტ ტეტჩერმა თანამდებობაზე ყოფნის დროს უმნიშვნელოვანესი და წარმატებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური რეფორმები გაატარა და გაერთიანებულ სამეფოს წარსულის დიდება დაუბრუნა.

საქართველოს რესპუბლიკური პარტია ლიბერალური მიმდინარეობის პარტიაა საქართველოში. პარტიისთვის ადამიანის პიროვნული თავისუფლება არის ძირითადი პოლიტიკური ღირებულება.

რესპუბლიკური პარტია 1978 წელს დაფუძნდა და ის ყველაზე ხანგრძლივი ისტორიის მქონე პარტიაა საქართველოში.

1993-1995 წლებში აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს კონსტიტუციის შექმნაში.

2003 წელს ნაციონალურ მოძრაობასა და სხვა პოლიტიკურ პარტიებთან ერთად იყო ვარდების რევოლუციის თანაავტორი.

2011-2016 წლებში იყო კოალიცია „ქართული ოცნების“ წევრი. პარტია წარსულში აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს საპარლამენტო ცხოვრებაში და დღემდე არის წარმოდგენილი საკანონმდებლო ორგანოში.

სოციალ-დემოკრატია ისტორიულად რეფორმისტური სოციალიზმის ფორმას წარმოადგენს. XX საუკუნის დასაწყისში ძირითადად ევროპულმა სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიებმა უარის თქმა დაიწყეს მარქსიზმის ელემენტებზე, რევოლუციურ სოციალიზმსა და კლასთა ბრძოლის იდეებზე და დაიკავეს უფრო ზომიერი პოზიცია, რაც გულისხმობდა იმის რწმენას, რომ სოციალიზმის დამყარება პოლიტიკური რეფორმების მეშვეობით იყო შესაძლებელი. ძირითადად თანამედროვე სოციალ-დემოკრატია მხარს უჭერს:

- ▶ შერეულ ეკონომიკას, რომელიც შედგება კერძო და სახელმწიფო მფლობელობის ფორმებისგან;
- ▶ **სუბსიდირებული** განათლების, საყოველთაო ჯანდაცვისა და სხვა სოციალურ სერვისებთან დაკავშირებულ პროგრამებს თითოეული მოქალაქისთვის;
- ▶ სოციალური უზრუნველყოფის განვითარებულ სისტემას, რომელიც მიმართულია სიღარიბის წინააღმდეგ;
- ▶ პროგრესული გადასახადების სისტემას, სახელმწიფოს ხარჯების ფინანსირებისათვის;
- ▶ საგარეო პოლიტიკას, რომელიც მხარს უჭერს დემოკრატიის განვითარებასა და ადამიანის უფლებებს;
- ▶ სოციალური სამართლიანობის, ადამიანის უფლებების, სოციალური, სამოქალაქო უფლებებისა და სამოქალაქო თავისუფლებების მხარდაჭერას.

სუბსიდირება

– ადგილობრივი ორგანოებისთვის, ფირმებისთვის, ცალკეული პირებისთვის ან სხვა სახელმწიფოებისთვის გაწეული ფულადი ან ნივთიერი დახმარება სახელმწიფოს ან სპეციალური ფონდების მიერ.

ეს საინტერესოა

საქართველოს დამფუძნებელი კრება (1919-1921წ.წ.) იყო წარმომადგენლობითი ორგანო საქართველოში, რომელიც დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდგომ 1919 წლის 14-17 თებერვალს საყოველთაო, თანასწორი არჩევნების შედეგად აირჩიეს. დამფუძნებელი კრების წევრთა უმრავლესობას 109 დეპუტატით ქართველი სოციალ-დემოკრატები წარმოადგენდნენ.

კრების საქმიანობაში ასევე მონაწილეობდნენ:

- ▶ ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია – 8 დეპუტატი;
- ▶ სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია – 8 დეპუტატი;
- ▶ სოციალისტ-რევოლუციონერები – 5 დეპუტატი.

კრება გაიხსნა 1919 წლის 12 მარტს, უხუცესი სოციალ-დემოკრატის, სილიბისტრო ჯიბლაძის სიტყვით. საქართველოს დამფუძნებელმა კრებამ 1921 წლის 21 თებერვლამდე იარსება. გასაბჭოების შემდეგ მისი წევრები მთავრობასთან ერთად ემიგრაციაში განაგრძობდნენ მოღვაწეობას. საქართველოს რევოლუციურმა კომიტეტმა 1921 წლის 24 მარტს გამოსცა დეკრეტი დამფუძნებელი კრების დათხოვნის შესახებ.

იხსჯელათ

- ▶ როგორ უნდა იმართებოდეს თანამედროვე პოლიტიკური პარტია: იდეოლოგიის მიხედვით თუ ერთპიროვნულად – ლიდერის მიერ?
- ▶ როგორ დაახასიათებდით საქართველოს უახლესი ისტორიის მმართველ პარტიებს?
- ▶ ტექსტის მიხედვით, რაზე დამოკიდებული პარტიის სიცოცხლისუნარიანობა?
- ▶ თქვენი აზრით, რაზე უნდა იყოს დამოკიდებული პარტიის სიცოცხლისუნარიანობა?
- ▶ რა ძირითად პრინციპებზე უნდა იყოს დაფუძნებული თანამედროვე პოლიტიკური პარტია?
- ▶ როგორ ახსნით ლიდერსა და პარტიას შორის მიჯაჭვულობის მიზეზს?

პოლიტიკური იდეოლოგია ქართულად

დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე ქართული პოლიტიკური ველი იდეოლოგიურ შიმშილს განიცდის. საქართველოში 250-მდე მოქმედი პოლიტიკური პარტიაა. საქართველოს პოლიტიკური ვითარების გათვალისწინებით, ქვეყანას უფრო წაადგებოდა, განსხვავებული იდეოლოგიისა და პოლიტიკური მიმდინარეობის მქონე ორი ან სამი ძლიერი პარტია რომ იყოს ჩართული პოლიტიკურ პროცესებში, ვინაიდან იდეოლოგიათა ბრძოლაში მოქალაქეებს უკეთ მიეცემოდათ სასურველი არჩევანის გაკეთების შესაძლებლობა.

საქართველოში პარტიათა შექმნის სისტემა ძირითადად ფუძნდება **ქარიზმატული ლიდერის** აღმოცენებაზე და პოლიტიკური იდეოლოგიის საკითხი უკანა პლანზე გადადის. ქრება ლიდერი და პოლიტიკური პარტიაც იშლება.

მრგვალი მაგიდა თავისუფალი საქართველო იყო ზვიად გამსახურდიას გარშემო გაერთიანებული პოლიტიკური პარტიების ბლოკი საქართველოში, რომელმაც შეასრულა გადამწყვეტი როლი საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებაში. პარტია წარმოადგენდა მმართველ ძალას 1990-1991 წლებში. მრგვალი მაგიდა გამსახურდიას გარდაცვალების შემდეგ, ფაქტობრივად, დაიშალა.

საქართველოს მოქალაქეთა კავშირი მემარცხენე-ცენტრისტული მიმართულების პარტია იყო საქართველოში. 1993-2003 წლებში და წარმოადგენდა ყველაზე გავლენიან პარტიას, პარტიის დამფუძნებელი იყო საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე. 2003 წლის „ვარდების რევოლუციის“ შედეგად

ქარიზმა – პიროვნული ხიბლი; უნარი აღძრა სხვებში ერთგულება, ემოციური დამოკიდებულება ან თაყვანისცემაც კი.

ედუარდ შევარდნაძის თანამდებობიდან გადადგომის შემდეგ საქართველოს მოქალაქეთა კავშირი დაიშალა.

დემოკრატიული აღორძინების კავშირი – პარტია დაარსდა 1992 წელს სახელწოდებით „საქართველოს აღორძინების აჭარის კავშირი“. „დემოკრატიული აღორძინების კავშირი“ დაერქვა 1998 წელს. პარტიის თავმჯდომარე დაარსებიდან დაშლამდე იყო ასლან აბაშიძე. დაარსების დღიდან პარტია ორიენტირებული იყო აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაზე, სადაც ის არჩევნებში მუდმივად იღებდა ხმათა 95%-ზე მეტს და უზენაეს საბჭოში ჰყავდა აბსოლუტური უმრავლესობა. 2004 წლის საპარლამენტო არჩევნებში მიიღო ხმათა 6,01%. 2004 წლის მაისში აჭარაში ხელისუფლების (ასლან აბაშიძის) ცვლილების შემდეგ პარტია დაიშალა.

დღემდე ქართული პოლიტიკური პარტიები კვლავ დამოკიდებული არიან ლიდერსა და მის პიროვნულ თვისებებზე. პარტიის წევრობა, იდეოლოგიური კუთვნილების ნაცვლად, უფრო მეტად, დამოკიდებულია ლიდერის ან ლიდერთა ჯგუფის პირად მიზნებსა და შეხედულებებზე. სამწუხაროდ, ზემოაღნიშნული გარემოება მიუთითებს დაბალ პოლიტიკურ კულტურასა და ქვეყანაში პოლიტიკური განათლების დაბალ ნიშნულზე.

კომუნიზმის მიხედვით, როგორც ხელისუფლება, ასევე საკუთრება, უნდა იყოს საზოგადოების ხელში და საზოგადოებრივი კეთილდღეობა საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი უნდა გახდეს.

მარქსისტული თეორიით, კომუნიზმი არის საზოგადოებრივი განვითარების საბოლოო წერტილი, უკლასო საზოგადოება, რომლის თითოეული წევრი შრომის უნარისა და შესაძლებლობების ფარგლებში, მაგრამ მოთხოვნილების მიხედვით მიიღებს დოვლათს.

კომუნიზმის იდეის განხორციელებამ მახინჯი ფორმები მიიღო ყოფილ საბჭოთა კავშირსა და ე.წ. სოციალისტური ბანაკის ქვეყნებში. ლოზუნგები „ადამიანთა სოციალური თანასწორობა და კეთილდღეობა“ ჩაანაცვლა საყოველთაო ტერორმა და სისხლის მდინარეებმა. საყოველთაო წმენდამ იმსხვერპლა ათასობით თავისუფლებისა და დემოკრატიისთვის მებრძოლი ქართველი, რუსი, უკრაინელი და სხვა ე.წ. მოკავშირე რესპუბლიკების წარმომადგენელი. კომუნიზმის მიმდევრები თავიანთი სადამსჯელო რაზმების გამოყენებით ნადირობდნენ თავისუფლების იდეის გამავრცელებლებზე.

ეს საინტერესოა

ჩინეთის კომუნისტური პარტია მმართველი პოლიტიკური პარტიაა ჩინეთში, ასევე ყველაზე დიდი პოლიტიკური პარტიაა მთელ მსოფლიოში.

იგი დაარსდა 1921 წელს და ხელისუფლებაში მოვიდა ჩინეთის ნაციონალური სახალხო პარტიის სამოქალაქო ომში დამარცხების შემდეგ.

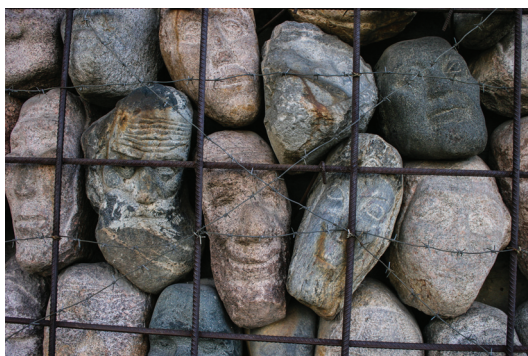
პარტიის საბოლოო მიზანი კომუნისტური საზოგადოებრივი წესწყობილების განხორციელებაა. ჩინეთის კომუნისტური პარტია თავის საქმიანობაში ხელმძღვანელობს მარქსიზმ-ლენინიზმისა და მათ ძედუნის იდეებით.

ფაშიზმი – პოლიტიკური მიმდინარეობა, რომელიც წარმოიშვა იტალიაში 1925 წელს. მისი ფუძემდებელი გახლდათ იტალიელი დიქტატორი ბენიტო მუსოლინი. თანამედროვე პოლიტიკაში მას ხშირად ახასიათებენ როგორც ულტრამემარჯვენე იდეოლოგიას.

ფაშისტური იდეოლოგიის საფუძველს წარმოადგენს დოქტრინები, რომლებიც ჯერ კიდევ ფაშიზმის გაჩენამდე წარმოიშვა:

- ▶ რასიზმი;
- ▶ შოვინიზმი;
- ▶ აგრესიული გეოპოლიტიკა.

ფაშიზმის იდეებმა ასევე გამოხატულება ჰპოვა გერმანელი დიქტატორის ადოლფ ჰიტლერის ნაწარმოებში „ჩემი ბრძოლა“ (1925 წელი). ფაშისტური იდეების მიმდევრებმა გაანადგურეს მილიონობით უდანაშაულო ადამიანი მთელს მსოფლიოში. ფაშიზმი და კომუნიზმი თამამად შეიძლება იწოდოს ორი მსგავს ბოროტების ელემენტების მატარებელ პოლიტიკურ მიმდინარეობად.

იმუშავით ჯგუფაში

გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ორივე ისტორიას:

- I რენიას დღიური – ახალგაზრდა ქალის ცხოვრება
ჰოლოკოსტის აჩრდილქვეშ;
- II საკონცენტრაციო ბანაკის მცველი.

უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ რატომ უწოდეს რენია შპიგელს „პოლონელი ანა ფრანკი“?
- ▶ რატომ არის ასეთი პოპულარული ეს დღიური?
- ▶ დღიურის მიხედვით რა არის ყველაზე დიდი ღირებულება ადამიანისთვის?
- ▶ რატომ არის მნიშვნელოვანი დღემდე ჰოლოკოსტში მონაწილე პირების გამოვლენა და დასჯა?
- ▶ აღდგა თუ არა სამართლიანობა შთუთჰოფის საკონცენტრაციო ბანაკის ყოფილი მცველის დასჯით დანაშაულის ჩადენიდან თითქმის 80 წლის გასვლის შემდგომ?
- ▶ რა აქვს საერთო ამ ორ ახალგაზრდას (მსხვერპლსა და ჯალათს)?
- ▶ რომელ პოლიტიკურ რეჟიმზეა საუბარი ამ ისტორიებში?
- ▶ ტექსტზე დაყრდნობით დაახასიათეთ ეს პოლიტიკური რეჟიმი;
- ▶ შეიძლება საკონცენტრაციო ბანაკის ახალგაზრდა მცველი მსხვერპლად მივიჩნიოთ? თუ ასეა, რატომ არ მოინანია მან დანაშაული 90 წლის ასაკამდე?
- ▶ რა უწყობს ხელს მსგავსი სასტიკი რეჟიმების წარმოშობას? აღკვეთას?

რენიას დღიური – ახალგაზრდა ქალის ცხოვრება ჰოლოკოსტის აჩრდილქვეშ*

18 წლის ასაკში გესტაპოს მიერ მოკლული რენია შპიგელის ტრაგიკული ისტორია სულ უფრო მეტად იქცევა მედიის ყურადღებას. ჟურნალისტებმა პოლონეთში დაბადებული ებრაელ რენიას არაერთხელ უწოდეს „პოლონელი ანა ფრანკი“. მათ მართლაც აქვთ საერთო: ორივე წერდა დღიურებს, ორივე იმალებოდა სხვენში, ორივეს სიცოცხლე შეენირა ჰოლოკოსტს – ანა ფრანკი 15 წლის დაიღუპა საკონცენტრაციო ბანაკში, რენია შპიგელი 18 წლის იყო, როცა ის **გესტაპომ** დახვრიტა.

გესტაპო –
ფაშისტურ
გერმანიაში
საიდუმლო
სახელმწიფო
პოლიცია, რომელიც
წარმოადგენდა
ჰიტლერელთა
მასობრივი სისხლიანი
ტერორის ორგანოს.

* წყარო: <https://bit.ly/3XuJOHP>

რენიას დღიურის ისტორია 1939 წლის 31 იანვარს დაიწყო, როცა 15 წლის გოგომ, რენია შპიგელმა, დღიურის წერა გადამწყვიტა. ამ დროს რენია ბებიასთან ცხოვრობდა პოლონეთის პატარა, პროვინციულ ქალაქში, უმცროს დასთან ერთად. მშობლები ვარშავაში ცხოვრობდნენ და რენიას განსაკუთრებით ენატრებოდა ისინი.

15 აგვისტო, 1939 წელი. „სასწავლო წლის ბოლო უკვე გავიდა, ზაფხულის არდადეგები თითქმის დამთავრდა, მე კი შენთან არ მისაუბრია. სოფელში ვიყავი, რომ დეიდა მენახა, ვიყავი ვარშავაში, დედა ვნახე და ახლა დავბრუნდი. მაგრამ შენ ამის შესახებ არ იცი. შენ აქ იყავი, ჩემს ფიქრებთან და ისიც არ იცი, რომ ჩვენთან საიდუმლო მობილიზაციაა, არ იცი, რომ რუსებმა გერმანელებთან შეთანხმებას ხელი მოაწერეს, არ იცი, რომ ადამიანები საჭმელს აგროვებენ, რომ ყველა ომს ელოდება“.

17 ივნისი, 1940 წელი, „ხვალ ჩემი დაბადების დღეა, 16 წლის ვხვდები. ხალხი ამბობს: „ო, 16 წლის რომ ვიყო ისევ!“ მაგრამ მე უბედური ვარ. საფრანგეთმა კაპიტულაცია გამოაცხადა, ჰიტლერის არმიამ ევროპა მოიცვა. ამერიკა უარს ამბობს დახმარებაზე. მე აქ ვარ, დედ-მამისა და სახლის გარეშე. ღმერთო, რატომ დამიდგა ასეთი საშინელი დაბადების დღე?“

1940 წელს, 16 წლის რენია შეხვდა ზიგმუნდ შვარცერს, ებრაელი ექიმის შვილს და დაიწყო მათი სიყვარულის ისტორია, რაზეც რენია წერდა დღიურში.

7 ივნისი, 1942 წელი, „სადაც არ უნდა გავიხედო, ყველგან სისხლისღვრაა. ღმერთო, დაგვეხმარე, გადაგვარჩინე! ღმერთო, გთხოვ, მე მინდა სიცოცხლე! მე ისე ცოტა რამ ვნახე ცხოვრებაში. არ მინდა სიკვდილი, მეშინია სიკვდილის. ყველაფერი ისეთი სისულელეა, ისეთი უმნიშვნელო. დღეს იმაზე ველავ, ცუდად ხომ არ გამოვიყურები, ხვალ შეიძლება შევწყვიტო ფიქრი სამუდამოდ.“

1942 წელს რენიას და მის ებრაელ მეგობრებსა და ნათესავებს აიძულებდნენ მკლავზე შეეხებოთ თეთრი ნაჭერი დავითის ვარსკვლავის გამოსახულებით, იმის ნიშნად, რომ ისინი ებრაელები იყვნენ, იმავე წლის ივლისში კი რენია და მისი უმცროსი და, არიანა, გადაიყვანეს ფშემისლის გეტოში 20 ათას ებრაელთან ერთად.

15 ივლისი, 1942 წელი, „დაიმახსოვრე ეს დღე, კარგად დაიმახსოვრე. ამაზე მოუყვები შემდეგ თაობებს. დღეს, 8 საათიდან გამოგვკეტეს გეტოში. მე

ახლა აქ ვცხოვრობ. სამყარო შორსაა ჩემგან და მე შორს ვარ სამყაროსგან.“

რამდენიმე დღის შემდეგ რენიას შეეყვარებულმა, ზიგმუნდ შვარცერმა, რომელიც წინააღმდეგობის მოძრაობის წევრი იყო, მოახერხა რენიას და მისი დის, არიანას გამოყვანა და საკუთარ მშობლებთან გადამალა ისინი იმ სახლის სხვენში, სადაც ბიძამისი ცხოვრობდა. თუმცა გესტაპომ სამალავის შესახებ რამდენიმე დღეში შეიტყო და 1942 წლის 30 ივლისს 18 წლის რენია შპიგელი ზიგმუნდ შვარცერის მშობლებთან ერთად დახვრიტეს.

რენიას დღიურში ბოლო ჩანაწერი ზიგმუნდ შვარცერმა გააკეთა: „სამი გასროლა! სამი სიცოცხლე დაიკარგა! ეს მოხდა გასულ ღამეს, თერთმეტის ნახევარზე. ბედმა წამართვა ყველაზე ძვირფასი ადამიანები. ჩემი ცხოვრება დასრულდა. მესმის მხოლოდ სამი გასროლის ხმა... ჩემო ძვირფასო რენუსია, შენი დღიურის ბოლო თავი დასრულდა.“

საკონცენტრაციო ბანაკის მცველი*

17 ოქტომბერს გერმანიაში, ქალაქ ჰამბურგში მესამე რაიხის დროს მოქმედი შტუტჰოფის საკონცენტრაციო ბანაკის ყოფილი მცველი სახელად ბრუნო სასამართლოს წინაშე წარსდგა.

მას ბრალად ედება მეორე მსოფლიო ომის უკანასკნელ თვეებში 5 230 ადამიანის გენოციდში თანამონაწილეობა. ბრალდებული ნანობს ჩადენილს. ის ახლა 93 წლის არის.

ბრუნო პოლონეთის ქალაქ გდანსკთან, შტუტჰოფის საკონცენტრაციო ბანაკში საგუშაგოზე ერთ-ერთი მცველი, ნაცისტური პარტიის დაქვემდებარებაში მყოფი ორგანიზაციის შუცშტაფელის წევრი იყო. პროკურორების თქმით, ბრალდებული იმ დატყვევებულებს აჩერებდა, რომლებიც საკონცენტრაციო ბანაკიდან გაქცევას ცდილობდნენ.

ბრუნოს თქმით, დატყვევებულები დამნაშავეები არ იყვნენ „ისინი იქ

* წყარო: <https://bit.ly/40UH49J>

ანტისემიტუზმი

– ებრაელთა მიმართ მტრული დამოკიდებულება.

გენოციდი –

რასობრივი, ეროვნული თუ რელიგიური მოტივებით მოსახლეობის ცალკეული ჯგუფების ფიზიკური მოსპობა ან ცხოვრების ისეთ პირობებში ჩაყენება, რაც მათ განადგურებას გამოიწვევს. გენოციდი კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული ერთ-ერთი უმძიმესი დანაშაულია. 1948 წლიდან ითვლება საერთაშორისო დანაშაულად.

ანტისემიტური, რასისტული ან სხვა მიზეზით მოახვედრეს“.

სავარაუდო დანაშაულის ჩადენის დროს ყოფილი მცველი 17-18 წლის იყო, ამიტომ მას ახალგაზრდების სასამართლოში ასამართლებენ.

ბრალდებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო მოსმენები კვირაში ორჯერ, არაუმეტეს ორი საათისა, გაიმართება. მის წინააღმდეგ გამოძიება 2016 წელს დაიწყო, როდესაც შუცშტაფელის ტანისამოსზე მისი სახელი და გვარი აღმოაჩინეს.

შთუთჰოფის საკონცენტრაციო ბანაკი 6 წელი არსებობდა, სადაც 65 000 ადამიანის, მეტწილად, ებრაელების გენოციდი განახორციელეს. ბევრი გაზის კამერაში დაწვეს, ზოგი კი შიმშილით, დაავადებით გარდაიცვალა. ეს პირველი საკონცენტრაციო ბანაკი იყო, რომელიც გერმანიის საზღვრებს მიღმა ააშენეს.

ეს გერმანიაში მესამე რაიხის ყოფილი მცველების წინააღმდეგ გამართული ერთ-ერთი ბოლო სასამართლოა. გერმანიაში ჰოლოკოსტში მონაწილეობის ბრალდებით, დაახლოებით, 29 საქმეს იძიებენ.

ჰოლოკოსტის დროს, ადოლფ ჰიტლერის ნაცისტურმა რეჟიმმა 6 მილიონზე მეტი ადამიანის, უმეტესობა ებრაელების, გენოციდი განახორციელა.

სასარგებლო რესურსები

- ▶ პოლიტიკური იდეოლოგიები <https://bit.ly/3IAklDc>
- ▶ როგორ გავერკვეთ პოლიტიკაში?(მემარცხენეები, მემარჯვენეები) <https://bit.ly/3k6K5TG>

ჰოლოკოსტის მსხვერპლთა ძეგლი, ავსტრია

იხსჯელეთ

დაიყავით ჯგუფებად. თითოეულმა ჯგუფმა წაიკითხეთ და გაი-
აზრეთ ქვემოთ მოცემული 1) ამონარიდი გურამ დოჩანიშვილის
ნაწარმოებიდან „სამოსელი პირველი“ და 2) იგავი, უპასუხეთ კი-
თხეებს:

- ▶ წინარე ცოდნის გამოყენებით, როგორ დაახასიათებდით კა-
რაველების ქალაქს: როგორც დემოკრატიულ თუ არადემოკ-
რატიულ ქალაქს? პასუხი დაასაბუთეთ.
- ▶ როგორ იღებენ ამ ქალაქში პიროვნებასთან დაკავშირებულ
გადანწყვეტილებას?
- ▶ რამდენად დაცულია ადამიანის ღირსება ამ ქალაქში?
- ▶ როგორ დაახასიათებდით ბალახისფერ კაცს? რომელი დადე-
ბითი თვისებები აღმოაჩინეთ მასში? რომელი – უარყოფითი?
- ▶ დამცირებისა და სიძულვილის მიუხედავად, რატომ ერთგუ-
ლებს ბალახისფერი კაცი თავის ქალაქს?
- ▶ რატომ ცდილობს პერსონაჟი კარაველებს გამოასწორობინოს
შეცდომები?
- ▶ რატომ თვლიდა ბალახისფერი კაცი, რომ მისი ქალაქის საზო-
გადოება ბრბოდ გადაიქცა?
- ▶ თქვენი აზრით, რა განასხვავებს საზოგადოებას ბრბოსგან?
- ▶ რატომ გააძევეს თანაქალაქელებმა ბალახისფერი კაცი ქა-
ლაქიდან?
- ▶ რატომ არ მოსწონთ კარაველებს პატიოსანი ადამიანი?
- ▶ რომელ ერთ იდეას ემსახურებიან კარაველები?
- ▶ რატომ ეშინიათ კარაველებს ბალახისფერი კაცის?
- ▶ რა იქნებოდა, ასეთი კაცები ბევრნი რომ იყვნენ?
- ▶ რომელი იდეოლოგიის ბელადთან ასოცირდება დიდი კარა-
ველი, რომელსაც აქვს უპირობო გადანწყვეტილების უფლება
და მას საზოგადოება ეთაყვანება?
- ▶ რა ბედი ელის კარაველების მსგავს ქვეყანაში პატიოსან ადა-
მიანს?
- ▶ პოლიტიკური თეატრის მონაწილეთა რომელ ჯგუფს მიეკუთ-
ვნებიან კარაველის მოქალაქეები? ბალახისფერი კაცი?
- ▶ როგორი მოქალაქეა ბალახისფერი კაცი?
- ▶ რის თქმა სურდა ავტორს ამ მოთხრობით?
- ▶ თქვენ როგორ შეაჯამებდით ამონარიდის შინაარსს?

ბალახისფერი კაცი

„სანამ ბალახისფერი კაცი კარაველებთან მივიდოდა, ორი დღით ადრე ყველაზე კარგი მოქალაქე გააძევეს. ყველაზე პატიოსანი კაცი იყო და გაძევება მიუსაჯეს, წარმოგიდგენია? ასეთი რამეებიც ხდება... აღარ იკითხავ, რატომ აითვალწუნეს? კარაველებმა ერთხელ დიდ თავშეყრაზე – ნადირობის დასაწყისში აღნიშნეს, რომ იმათი ქალაქი ყველასა სჯობს... იმ კაცმა კი თქვა, რომ ალუბლის ქალაქი უფრო კარგია... მის სანინალმდეგოდ ამხედრდნენ, ცილი დასწამეს, რომ მას არ უყვარდა თავისი ქალაქი და ამიტომაც არ იყო მათთან ყოფნის ღირსი და გაძევება მიუსაჯეს. დიდმა კარაველმა... კამორელში არ შეგეშალოს, დიდმა კარაველმა თოფი შეათამაშა და თქვა: "თუ შენ ახლავე არ დატოვებ ჩვენს საყვარელ ქალაქს, მაშინ მე გესვრი..." კაცი შეაცქერდა, რამდენჯერმე ნელა, საყვედურით დაიქნია თავი და წავიდა. ეს, რა თქმა უნდა, საბაბი იყო, მიზეზი კი სუუულ სხვა რამ გახლდათ:

კარაველებს არ მოსწონდათ პატიოსანი კაცი. ბევრს კი არაფერს აშავებდა – ვინმე რამე ცუდ საქმეს თუ ჩაიდენდა, პატარა, მცირე საყვედურით შეაცქერდებოდა ხოლმე. ეს იყო და ეს, იმ დღეს კი, ალბათ, ველარ მოითმინა და იმიტომაც თქვა, აბა, ყურადღებით თუ მისმენდი, რომელი ქალაქი სჯობსო?

ალუბლის ქალაქი...

... რალა დარჩენოდა, აიღო და წავიდა. მესამე დღეს კი, ზუსტად თერთმეტის ნახევარზე, ქალაქ მეორე მხრიდან სწორედ ის ჩვენი ზღაპრის გმირი – ბალახისფერი კაცი მიადგა...

ნაცრისფერი კედლების ფონზე აშკარად გამოირჩეოდა, თავით-ფეხებამდე ბალახისფერი იყო, მწვანე შარვლის გარდა, არაფერი ეცვა და ფეხშიშველი, ფრთხილად მიაბიჯებდა. მორევს რომ მიუახლოვდა, შვებით ამოისუნთქა და ბალახზე გაწვა – ასე ვერავინ შეამჩნევდა. მხოლოდ თვალის გუგები უელავდა. ქალების საუბარს ნალვლიანად უსმენდა და თან სუულ ცოტათი იღიმებოდა, თეთრი კბილები რომ არ გამოსჩენოდა...

ბრძენი კარაველი ხალხის წინაშე წარდგა და ისეთი რამ სიტყვა თქვა, თითქოს ყოველი მათგანისათვის სილა გაეწნას:

– ერთმა ბალახისფერმა კაცმა ასეთ დღეში ჩაგაგდოთ, ნეტავ, რა გეშველებოდათ, რომ მოსულიყო ორი ბალახისფერი კაცი?

დიდმა კარაველმა კბილები გაახრჭიალა და თქვა:

სანამ არ მოვკლავ, ცოლს არ გავეკარები...

... და რამდენიმე დღის შემდეგ, როცა მონყენილმა ბრძენმა გულგრილად თქვა: „აჰა, ხედავ, სადა ყოფილა?“ – უცებ ხიდან ბალახისფერი კაცი ჩამოხტა. მუხლებამდე დაფენილ ყვითელ ფოთლებში გარბოდა და მიზანში მშვენიერი ამოსაღები იყო. როგორ

გგონია, დომენიკო, მოარტყამდნენ?

– რა ვიცი... მოარტყეს?

– კი, დიდმა კარაველმა კარგად იცოდა თავისი საქმე.

მერე ალექსანდრო დაფიქრდა, გაყურდა, მოინყინა და უცებ ჰკითხა:

– აბა, თუ მიხვდები – ვინ იყო ის ბალახისფერი კაცი? ...

– ... პატიოსანი კაცი იყო, ყმანვილო, პატიოსანი, აიი, რომ გააგდეს, ის... ალუბლის ქალაქს ისევ თავისი ოხერი ქალაქი ერჩია...”

იგავი

- ▶ რის შესახებ გვიამბობს ეს იგავი?
- ▶ რაზე მეტყველებს ქალის არჩევანი – არ დაეტოვებინა თავისი საცხოვრისი?
- ▶ რატომ აირჩია მისმა ოჯახმა ვეფხვის კლანჭებით სიკვდილსა და სასტიკ ხელისუფლებას შორის სიკვდილი?
- ▶ რას გულისხმობს სასტიკი ხელისუფლება? რატომაა ის სიკვდილზე უარესი?
- ▶ რა დასკვნა გამოიტანა ამ ისტორიიდან კონფუციმ?
- ▶ თქვენ რა დასკვნის გაკეთება შეგიძლიათ ამ ისტორიიდან?
- ▶ მიუხედავად აბსოლუტურად განსხვავებული ისტორიული პერიოდისა, გეოგრაფიული მდებარეობისა და პოლიტიკური ვითარებისა, რა მსგავსებაა ამ 2 ისტორიას შორის?
- ▶ როგორია საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ არადემოკრატიული რეჟიმების მიმართ დამოკიდებულება?

ერთხელ კონფუცის მთასთან შორიახლო გავლა მოუწია. ქვეთინი შემოესმა და საფლავზე დამხობილი მტირალი ქალი დაინახა, რომელიც სიმწრისგან ღრიალებდა. კონფუციმ ამბის გასაგებად მოწაფე ქალთან გაგზავნა.

გაირკვა, რომ სხვადასხვა დროს ვეფხვს ჯერ ქალის მამა, შემდეგ ქმარი და ბოლოს შვილი ემსხვერპლა.

გაუკვირდა მოწაფეს: თუკი ასეა საქმე, ეს ტერიტორია უმაღლეს რატომ არ დატოვეთ?

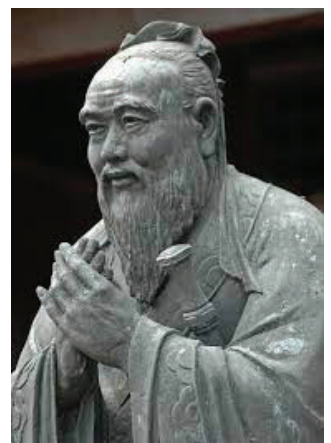
აქ სასტიკი ხელისუფლება არ არის! – უპასუხა ქალმა.

დაბრუნდა გაკვირებული მოწაფე მასწავლებელთან და ჰკითხა: რატომ შეადარა იმ ქალმა ვეფხვი სასტიკ ხელისუფლებას?

„დაიმახსოვრე, მოწაფე, სასტიკი ხელისუფლება ვეფხვის კლანჭებზე სასტიკია!“

თუ შენ გძულს,
ე. ი. დაგამარცდი.

კონფუცი

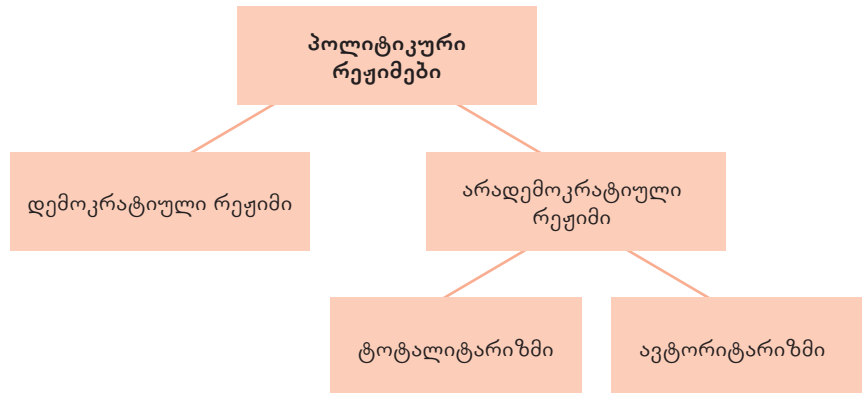

კონფუცი –
(ჩინელი ფილოსოფოსი,
(ძვ. წ. 551- 479)

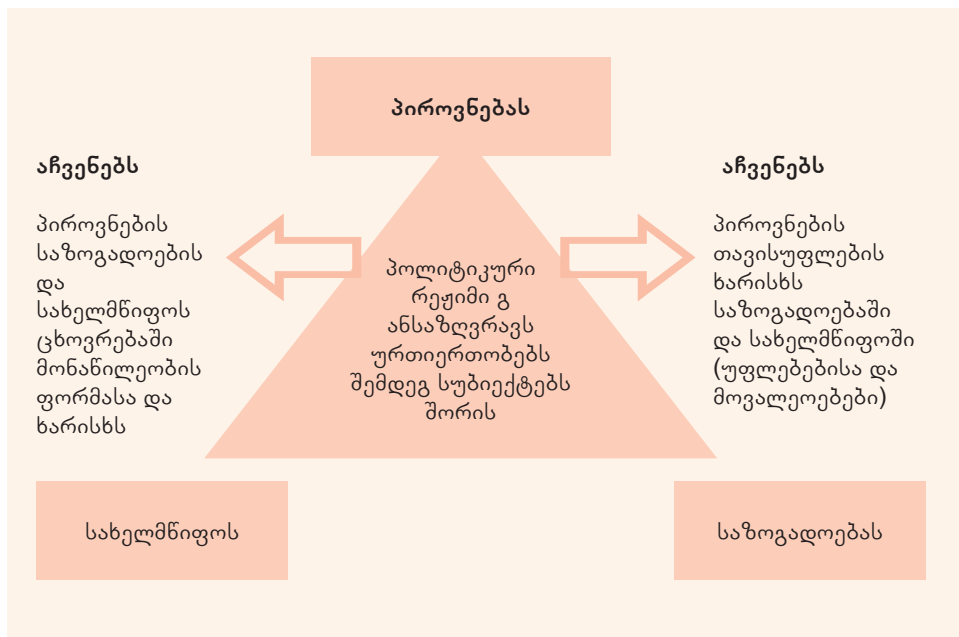

პოლიტიკური რეჟიმი – იმ საშუალებების და მეთოდების ერთობლიობა, რომლებსაც ხელისუფლება იყენებს თავისი ძალაუფლების დამკვიდრებისთვის.

მართლაც, ყველა დროში, მაშინაც კი როცა სახელმწიფოს ნიშნები ჩანასახში იყო, საზოგადოება ეძებდა ყველაზე იდეალური მმართველობის ფორმას. სწორედ იმაზე, თუ როგორ ახორციელებს ხელისუფლება თავის ძალაუფლებას საზოგადოებაზე, ბევრი რამაა დამოკიდებული.

მნიშვნელოვანია თითოეული პოლიტიკური რეჟიმის განხილვისას ხელისუფლების შემადგენლობა კარგად შეისწავლოთ. იმისთვის, რომ პოლიტიკური რეჟიმი შევაფასოთ, საჭიროა ხელისუფლების ყველა ნაბიჯი და მოქმედება შეფასდეს. დემოკრატიული რეჟიმის არადემოკრატიულად ტრანსფორმირების უამრავი მაგალითი არსებობს. განასხვავებენ დემოკრატიულ და არადემოკრატიულ რეჟიმებს.

დემოკრატია

დემოკრატია ხალხის მმართველობაზე დაფუძნებული რეჟიმია. იმისთვის რომ მისი არსი დავინახოთ, საჭიროა განვიხილოთ დემოკრატიის ნიშნები.

ხელისუფლების კანონით შეზღუდვის, კანონის უზენაესობის და დანაწილების პრინციპები

დემოკრატიულ მმართველობაში უმთავრესი ელემენტი არის კანონის საფუძველზე დამყარებული მმართველობა. „კანონი მეფობს“ ხშირად ამ ტერმინს იყენებენ, როცა კანონის უზენაესობის პრინციპზე საუბრობენ.

კონსტიტუციამ დემოკრატიაში ხელისუფლების აბსოლუტური ძალაუფლება შეზღუდა. უფრო სწორად თუ ვიტყვით, თვითონ ხელისუფლებამ დათმო თავისი ნებით ძალაუფლება ძირითადი კანონის აღიარებით. უპირველესად, კონსტიტუციამ ხელისუფლების დანაწილებით და თითოეული შტოსთვის განსაზღვრული უფლებამოსილების დადგენით შეზღუდა აღმასრულებელი, საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლებები აბსოლუტურ ძალაუფლებაში და დაუდგინა თითოეულ შტოს ძალაუფლების გავრცელების ზღვარი.

კონსტიტუციაში მოცემულია ხელისუფლების სხვადასხვა შტოზე ურთიერთზემოქმედების საშუალებები: მთავრობისთვის უნდობლობის გამოცხადება, პრეზიდენტის იმპიჩმენტი და მაგალითად, ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუციის 25-ე შესწორება

ძალაუფლება
რყვნის,
აბსოლუტური
ძალაუფლება
რყვნის
აბსოლუტურად!

ლორდი ექტონი
(1834-1902 წ.წ.)

შეიცავს პრეზიდენტის იძულებით გადაყენების მექანიზმს. იმპიჩმენტის პროცედურა გულისხმობს, რომ „ლა-ლატი, მექრთამეობა ან სხვა დანაშაული და დარღვევები“ იქცა სტანდარტად, რომლის მიხედვითაც თანამდებობიდან პრეზიდენტი უნდა გადააყენონ. ამ მექანიზმის არსებობით კონსტიტუციამ დაიცვა სახელმწიფო, დემოკრატია და პრეზიდენტი ჭარბი ძალაუფლების გავრცელებისა და ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებისაგან. დემოკრატიაში ხელისუფლების მმართველობა გამჭვირვალეა და ანგარიშვალდებულია ხალხის წინაშე.

ეს საინტერესოა

2016 წლის 31 აგვისტოს ბრაზილიის 36-ე პრეზიდენტი დილმა რუსეფი იმპიჩმენტის წესით თანამდებობიდან გადააყენეს. სენატმა პრეზიდენტის იმპიჩმენტს მხარი დაუჭირა. ამ გადაწყვეტილებით მემარცხენე მშრომელთა პარტიის 13-წლიანი მმართველობა ბრაზილიაში დასრულდა.

BBC-ის ცნობით, 61-მა სენატორმა დაუჭირა პრეზიდენტის იმპიჩმენტს მხარი, ხოლო წინააღმდეგი მხოლოდ 20 სენატორი იყო. ხმათა ორი მესამედის მობილიზება იყო საჭირო პრეზიდენტის გადასაყენებლად.

პრეზიდენტის იმპიჩმენტი ბიუჯეტთან დაკავშირებულ საკითხებს უკავშირდება. რუსეფს ბრალს სდებენ პოპულარული სოციალური პროგრამების ბიუჯეტის დეფიციტის შესავსებად ბიუჯეტიდან სხვა თანხების გამოყენებაში, რაც ბრაზილიის კანონმდებლობით კანონდარღვევაა. თავად რუსეფი მის მიმართ წამოყენებულ ბრალდებებს უარყოფდა.

ხელისუფლების ლეგიტიმურობა

დემოკრატიული სახელმწიფოს არსებობა წარმოუდგენელია თავისუფალი და თანასწორი საარჩევნო სისტემის გარეშე. საუკუნეების განმავლობაში კაცობრიობა ცდილობდა, შეექმნა ჯერ ერთიანი სისტემა მონესრიგებული სახელმწიფოს სახით და შემდეგ დაემკვიდრებინა სრულყოფილი საარჩევნო სისტემა, რომლის მეშვეობითაც ერთი მმართველი ძალაუფლებას ლეგიტიმურად გადასცემდა შემდეგ არჩეულ ხელისუფლებას.

მონარქიული და ერთპიროვნული მმართველობა მიმართულია ხალხის ნების გამოვლინების წინააღმდეგ. საფრანგეთის ბურჟუაზიული რევოლუცია (1789–1799 წწ.) იყო გარდამტეხი პოლიტი-

კური მოვლენა ევროპისა და ამერიკის ცივილიზაციათა ისტორიაში. აბსოლუტური მონარქია შეიცვალა რესპუბლიკით. რესპუბლიკური მმართველობისთვის კი მნიშვნელოვან საფუძვლად იქცა ხალხის თავისუფალი ნება.

როცა ლეგიტიმურობას საფრთხე ემუქრება

1991 წლის 22 დეკემბერს რუსთაველის გამზირზე ლეგიტიმურად არჩეული ხელისუფლებისა და მისი მოწინააღმდეგეების მხარდამჭერი შეიარაღებული ფორმირებების დაპირისპირებით დაიწყო ეგრეთ წოდებული თბილისის ომი. თბილისის ცენტრალურ ქუჩებში არტილერიისა და ავტომატების ხმა ისმოდა.

სამოქალაქო დაპირისპირებამ 15 დღეს გასტანა და, ოფიციალური მონაცემებით, 113 ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა. ომის შედეგად დაინგრა და გადაინვა ქალაქის ცენტრში მდებარე რამდენიმე შენობა, მათ შორის პარლამენტი და თბილისის კლასიკური გიმნაზია. პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია და ლეგიტიმური მთავრობა იძულებული გახდა საქართველოს ტერიტორია დაეტოვებინა.

კანონიერი ხელისუფლების ძალადობრივ დამხობას მოჰყვა სახელმწიფოს კანონიერი სისტემის მოშლა და დაიწყო ქვეყნის მთლიანობის რღვევა. საქართველოში ათეულ წელზე მეტხნით წყვდიადმა დაისადგურა.

ადამიანის უფლებები

ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა დემოკრატიის განმსაზღვრელი ტესტია. დემოკრატიული სახელმწიფოების ინდექსი ადამიანის უფლებების დაცვის მიმართულებით დგება.

ადამიანის უფლებებს რთული, მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს, რომელიც, კაცობრიობის განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე, აბსოლუტური ძალაუფლების შეზღუდვის, ხელისუფლების დანაწილებისა და დემოკრატიული კონსტიტუციური სახელმწიფოს ჩამოყალიბების გზით, ინდივიდუალური უფლებებისთვის ბრძოლას უკავშირდება.

ომბუდსმენი – სახალხო დამცველი: ოფიციალური თანამდებობის პირი, რომელიც განიხილავს ქვეყანაში ადამიანის უფლებების დარღვევის ფაქტებს.

ადამიანის უფლებები არის უდიდესი სიკეთე, რომელიც მხოლოდ ბუნებით თავისუფალი არსებისთვის, ადამიანისთვის, არის დამახასიათებელი. ხელისუფლება ვალდებულია შექმნას, უპირველესად, ადამიანის უფლებების დაცვის შიდასახელმწიფოებრივი (სასამართლო და არასამართლო) ეფექტიანი გარანტიები. სახელმწიფოში უნდა არსებობდეს ობიექტური და მიუკერძოებელი სასამართლო ხელისუფლება, რომელიც ანგარიშვალდებული არ იქნება არავის წინაშე, კანონის გარდა. თუმცა, როგორც აღმასრულებელი, ისევე საკანონმდებლო ხელისუფლება უნდა იყოს მიდრეკილი ადამიანის უფლებების დაცვისკენ.

ზოგ ქვეყანაში არსებობს ადამიანის უფლებების ზედამხედველი და დამცველი ცალკე ინსტიტუტი **ომბუდსმენის** სახით.

ხელისუფლებას უნდა ახსოვდეს – სამართლის წინაშე თანასწორობის პრინციპი დემოკრატიისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია.

ყველა ადამიანი სამართლის წინაშე თანასწორია. აკრძალულია დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, სქესის, წარმოშობის, ეთნიკური კუთვნილების, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, სოციალური კუთვნილების, ქონებრივი ან ნოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან სხვა ნიშნის მიხედვით.

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 11.

იმსჯელათ

გაეცანით ვაჟა-ფშაველას მოსაზრებას უფლებების შესახებ და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ ეთანხმებით თუ არა ავტორის მოსაზრებას?
- ▶ რატომ უწოდებს ვაჟა-ფშაველა გაუნათლებელ ადამიანს მას, ვინც თავისუფლების მოსაპოვებლად არ იბრძვის?
- ▶ თქვენი აზრით, ეს დასაბუთება მხოლოდ განათლების უქონლებს ეხებათ?
- ▶ რა მოსაზრება აქვს ავტორს შემგუებული საზოგადოების მიმართ? რა ზიანს აყენებს ასეთი საზოგადოება თავის თავს?
- ▶ რომელი პოლიტიკური რეჟიმია აღწერილი წერილში? რა დამოკიდებულებას იჩენს ავტორი ამ რეჟიმის მიმართ? იმ მდგომარეობის მიმართ, რომელსაც საზოგადოება ითმენს?
- ▶ როგორ უწყობს ხელს ამ რეჟიმის შექმნას თვით საზოგადოება?
- ▶ რისი თქმა უნდა ავტორს ამ წერილის მიხედვით?
- ▶ რამდენად აქტუალურია მსგავსი მდგომარეობა დღეს ჩვენს ქვეყანაში? მსოფლიოში?
- ▶ რამდენად პოლიტიკური კულტურის მქონეა მსგავსი საზოგადოება?
- ▶ რამდენად სამართლებრივი კულტურის მატარებელია ასეთი საზოგადოება?

„გაუნათლებელს ადამიანს არ უყვარს თავისუფლება, არ იბრძვის მის მოსაპოვებლად იმიტომ, რომ მონობაში არის აღზრდილი, მორჩილებას, მოთმინებას არის ჩვეული და თანაც ის სიყვარულს თავისუფლებისადმი აძინებს გულში იმ მოსაზრებით, საწყალს კაცს თავისუფლებას ვინ აღირსებსო, თითქოს ხემწიფის ქალს იყოს შეყვარებული და ვერა ჰბედავს თხოვას, რადგან მისთვის ხელმისაწდომი არაა.“

გამხმარია, ხმელია ის საზოგადოება, რომელთა წევრებიც მონურად, ყეყეჩ-ჩერჩეტად არიან აღზრდილნი და არ უყვარსთ თავისუფლება, ჰბედათ თავის თავის მტერი, სთელავს ფეხით თავისივე ბედნიერებას. ამისთანა საზოგადოება თუ სახელმწიფო ბუდეა ყოველნაირს უსამართლობისა, ადვილად ჩნდება დაჩაგრულნი და მჩაგრელები, გაცარცულნი და მცარცველნი დ იმართება მათ შორის ბრძოლა.“

ვაჟა-ფშაველა

დავალება

მომდევნო გაკვეთილისთვის ინტერნეტ სივრცეში მოიძიეთ და ნახეთ სტივენ სპილბერგის მხატვრული ფილმი „შინდლერის სია“.

სასარგებლო რესურსები

- ▶ გურამ პეტრიაშვილი – „ამბავი ნაღვლიანი კლოუნისა“.
- ▶ ნაირა გელაშვილი – „მივემგზავრები მადრიდს“.
- ▶ პოლიტიკური იდეოლოგიები და რეჟიმები <https://bit.ly/3k22ykq>

25. არადემოკრატიული რეჟიმები

იხსჯელეთ

გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ტექსტს და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ დასაშვებია თუ არა ცენზურა შემოქმედებაში?
- ▶ დაახასიათეთ მიხეილ ჯავახიშვილის დროინდელი საქართველოს პოლიტიკური და სოციალური მდგომარეობა;
- ▶ როგორ დაახასიათებდით სტატიაში აღწერილ მართლმსაჯულების სისტემას?
- ▶ სიკვდილით დასჯა – სახელმწიფოს შურისძიებაა თუ სასჯელის უმაღლესი ზომა?
- ▶ რა მეთოდების გამოყენებით აიძულებდა საბჭოთა რეჟიმი უდანაშაულო ადამიანებს და მათ დამსმენებს აღიარებითი ჩვენების მიცემას?
- ▶ როგორ ებრძოდა საბჭოთა რეჟიმი ფაშისტურ რეჟიმს ქართველი საზოგადო მოღვაწეების დამნაშავედ გამოცხადებით?
- ▶ სინამდვილეში რა იყო ამ ვითომდა ბრძოლის რეალური მიზეზი?

„საარქივო მოამბე“ N 2. 2008 წ. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საარქივო სამმართველო*

გასული საუკუნის 20-30-იან წლებში საბჭოთა კავშირის მასშტაბით მიხეილ ჯავახიშვილი ერთ-ერთი ყველაზე უფრო გამოკვეთილი დისიდენტი მწერალი იყო, რომელმაც ვერ მიიღო ახალი, საბჭოთა წყობა როგორც პიროვნულად, ისე შემოქმედებითად. ამისი მცდელობა კი ჰქონდა, მაგრამ ვერ შეძლო იგოეთის კომუნაზე ნარკვევის დაწერაც კი. რაც დაწერა, დახია და თქვა: „რა ვქნა, შეკვეთით წერა არ შემიძლია“.

მიხეილ ჯავახიშვილისთვის ციხე, პატიმრობა უცხო არ იყო. ჯერ კიდევ მეფის მთავრობის დროს იყო გამომწყვდეული მეტეხის ციხეში. ეს პატივი არც საბჭოთა მთავრობამ დააკლო...

20-იანი წლების მწერლის მძიმე სულიერ განწყობას კარგად გამოხატავს მის მიერ დავით სულიაშვილისადმი მიწერილი წერილი: „ძმაო დავით, მე აქ ცხოვრება არ შემიძლიან. ჩემი გასვლა საქართველოდან ჩემი მეორედ დაბადება იქნება. ამ საქმეში დამეხმარე, სამაგიერო მომთხოვე და მიმსახურე... გარწმუნებ, ძმაო დავით, გარეთ უფრო მეტს და თავისუფლად დავწერ, ე. ი. მცირედ სარგებლობას მოვუტან ჩემს სამშობლოს. აქაური ამბები? არავითარ გაზეთს აღარ ვკითხულობ, ყველგან სუფევს ჩვეულებრივი სიმდაბლე, ჭორიკანობა და გულგატეხილობა. და-

* წყარო: <https://bit.ly/4154AAL>

ვიშრიტეთ, დავიქანცენით და მოვილუნეთ. ეს არის და ეს“.

განგებას თუ ბედისწერას კი უკვე გადაწყვეტილი აქვს მიხეილ ჯავახიშვილის ბედი. ის ლაბა ხარივით მუხლჩაუხრელი შრომობს, შრომობს და თან უჩინარ პოლიტიკურ ცხოვრებას ეწევა, როგორც ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი. მოგვიანებით მწერალი იტყვის: „ჩემი საიდუმლო მუშაობა ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიაში 1921-1923 წლებში ჰგავდა ადამიანის საქციელს, რომელმაც ცურაობა არ იცის, მაგრამ სხვის დასახმარებლად ისკუპა ხიდიდან და წყალში გადავარდა. ამის ახსნა შეუძლებელია. აქ მუშაობს იდუმალი ძალა, ალლო მოძმის მიშველიების და ამ ალლოს ასჯერ მეტი ძალა აქვს, ვიდრე შეგნებას“.

ვერ უშველა **კონსპირაციამ** მიხეილ ჯავახიშვილს. „ჩეკა“ (პირველი საბჭოთა სახელმწიფო უშიშროების სამსახური) ფხიზლად ადევნებდა თვალს და მის ყოველ ნაბიჯს პუნქტუალურად აღწუსხავდა. 1923 წელს დააპატიმრეს და ჰაიჰარად დახვრეტაც მიუსაჯეს. ბოლშევიკების ტყვიას ქართველ მწერალთა ერთი ჯგუფის წყალობით გადაურჩა. პავლე ინგოროყვა და სხვანი სერგო ორჯონიკიძეს ეახლნენ თხოვნით, მიხეილ ჯავახიშვილი ნიჭიერი მწერალია და ნუ დახვრეტო! ეტყობა, იმ დღეს სერგო კარგ განწყობაზე იყო და მწერალი შეინყალა, თორემ ეს ის სერგოა, ვაჟა-ფშაველას შვილზე რომ სთხოვეს, ნუ დახვრეტო, აპატიე, ვაჟას შვილიაო! ვაჟას შვილს კი არა, თვითონ ვაჟა-ფშაველა რომ ცოცხალი იყოს, იმასაც დახვრეტო, იყო პასუხი.

ამასობაში დადგა საბედისწერო 30-იანი წლები. მიხეილ ჯავახიშვილს უკვე გამოცემული აქვს „ჯაყოს ხიზნები“, „არსენა მარაბდელი“ და მწერლობის სხვა შედეგები. სტალინის ინიციატივით მწერალი შრომის წითელი დროშის ორდენით დააჯილდოვეს. ეს ჯილდო მწერალს სიცოცხლის გადარჩენის გარანტი ეგონა, მაგრამ ბერია (1899-1953 წწ. – ქართველი და საბჭოთა პოლიტიკური მოღვაწე), პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწე. ასე არ ფიქრობდა.

ამ პერიოდში ლავრენტი ბერიამ მეტეხის ეკლესიის დანგრევა ბრძანა, რამაც ქართული საზოგადოება შეაშფოთა. ქართველი მწერლების ერთი ჯგუფი, რომელშიც მიხეილ ჯავახიშვილიც შედიოდა, ბერიასთან თხოვნით მივიდა.

„დაგვინახა თუ არა, შავმა აღმურმა გადაჰკრა სახეზე. მან მკვახედ გვითხრა: ასე, დელეგაციის სახით, ერთად არ უნდა მოსულიყავით ჩემთან, ცალ-ცალკე რატომ არ მოხვედითო?“ – იგონებს მწერლის ქალიშვილი ქეთევან ჯავახიშვილი მამის ნათქვამ სიტყვებს.

მწერლებმა ბერიას დაუმტკიცეს, რომ მეტეხის ეკლესიის დანგრევა არ შეიძლებოდა, რადგან იგი შუა საუკუნეების ქართული

კონსპირაცია – არალეგალური ორგანიზაციის მიერ გამოყენებული მეთოდი, რაც მიზნად ისახავს საკუთარი საქმიანობისა და ორგანიზაციის წევრების შესახებ ინფორმაციის საიდუმლოდ დაცვას.

მეტეხის ეკლესია თბილისში

ხუროთმოძღვრების იშვიათი ნიმუში იყო. მიხეილ ჯავახიშვილს ბოლოს ისიც უთქვამს: „ასეთ ძეგლს ევროპაში ოქროს ჩარდახში ჩასვამდნენო!“...

ბერიამ განკარგულება კი შეცვალა, მაგრამ დაიბოლმა, უვიცობაში რომ ამხილეს, წყენა არ დაივინყა და მოგვიანებით დელეგაციის თითქმის ყველა წევრი დახვრიტა.

მიღების შემდეგ შინ დაბრუნებულ მიხეილ ჯავახიშვილს თურმე სახეზე ფერი აღარ ჰქონია. მართალია, ქართველ ერს მეტეხის ეკლესია შეუნარჩუნა, მაგრამ სიცოცხლე სასწორზე შეაგდო. ბერიას ცუდად შეახსენა თავი, რომელსაც დავინწყებული ისედაც არ ჰყავდა. ამჯერად არ ახლეს ხელი, მაგრამ ბერიას მსტოვრები მის ყოველ ნაბიჯს უთვალთვალებდნენ. მწერალი ხედავდა, მის ირგვლივ საბედისწერო რკალი როგორ ვიწროვდებოდა და იკვრებოდა: მის თანამებრძოლებსა და მეგობრებს თანდათან როგორ აპატიმრებდნენ. აღარ იცოდა, რა ექნა, რა გზას დასდგომოდა. ჯანმრთელობა უკვე ღალატობდა, მუხლები ტკიოდა, სიარული უჭირდა, დრო კი ტყვიასავით დამძიმდა.

ვიდრე მიხეილ ჯავახიშვილის დაკითხვის ოქმებს გავეცნობით, ორიოდ სიტყვით შევეხები 1937 წელს პოლიტპატიმრების „გამოტეხვის“ ხერხებს. „ჩეკას“ ციხე დანტეს გენიალურად აღწერილ ჯოჯოხეთს ჰგავდა, მაგრამ მასზე ბევრად უარესი იყო იმიტომ, რომ დანტეს აღწერილ ჯოჯოხეთში ადამიანები ცოდვების გამო იტანჯებოდნენ, „ჩეკაში“ კი უდანაშაულო ადამიანებს ნამებით ხდიდნენ სულს და ჩაუდენელ დანაშაულზე ხელს აწერიდნენ. „ამ ჯოჯოხეთიდან გამოსული გმირი ვერ ვნახეო“, – წერდა ალ. იაკოვლევ, რომელიც ყოფილი საბჭოთა იმპერიის რეპრესირებულითა რეაბილიტაციის კომისიის თავმჯდომარე იყო და მის ხელში ათასობით უსამართლოდ დასჯილთა საქმეს გაველო.

30-იან წლებში „ჩეკას“ ციხის ჯალათი იყო ასტრახანელი ზახარ ივანეს ძე შაშურკინი. ის ან ხელმძღვანელობდა დახვრეტის ოპერაციებს, ან თვითონვე ხვრეტდა პატიმრებს. ამავე დროს იყო ბერძენი ეროვნების კაცი ფეოხორა, რომელიც პატიმრებს სპეციალური მათრახებით სცემდა და სხვადასხვა ხერხით აწამებდა. მოგვიანებით, 40-იან წლებში, პატიმრებს აწამებდნენ მსოფლიო ჩემპიონი ჭიდაობაში არსენ მეკოკიშვილი და საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი კრივში ნავახარდოვი.

მიხეილ ჯავახიშვილი, როგორც ფაშისტური ორგანიზაციის ხელმძღვანელი, დაპატიმრებამდე ჯერ სხვა პატიმრებს დაასახელებინეს. ერთ-ერთი „მონმე“ იყო ყოფილი სოციალ-ფედერალისტი ლევან ქოქრაშვილი, რომელმაც დიდი ტანჯვა-წამების შემდეგ დაასახელა ფაშისტური ცენტრის შემადგენლობა: „მიხეილ ჯავახიშვილი (ცენტრის ხელმძღვანელი), გიორგი (ზოზო) ნანეიშვილი, ალექსანდრე ახმეტელი (რეჟისორი), ცინცაძე (პროფე-

სორი), ალიოშა წერეთელი (პროფესორი)“.

1937 წლის 19 აგვისტოს ნანამები მიხეილ ჯავახიშვილი დაუპირისპირეს ქოქრაშვილს. გამომძიებელმა ბრალი დასდო, თითქოს მიხეილი ეწეოდა აქტიურ ანტისაბჭოთა კონტრრევოლუციურ საქმიანობას და მოითხოვა დანაშაულის აღიარება. მიხეილ ჯავახიშვილმა ამ ბრალდებაზე უპასუხა: „კონტრორგანიზაციაში არ ვყოფილვარ. მაგრამ ზოგიერთ პირთან საუბრის დროს ჩემ მიერ გამოთქმული ცალკეული მოსაზრება კონტრრევოლუციური ხასიათის იყო!“

ეს პასუხი სიმართლე იყო, რადგან მიხეილ ჯავახიშვილს, მიუხედავად დიდი სიფრთხილისა, მაინც წამოსცდებოდა ანტისაბჭოთა აზრები, მაგრამ „ჩეკას“ თანამშრომლებს მწერლის ანტისაბჭოთა აზრები არ აინტერესებდათ. ეს ისედაც კარგად იცოდნენ. მათი მიზანი იყო, მიხეილ ჯავახიშვილი ანტისაბჭოთა ტერორისტული ორგანიზაციის, ფაშისტური ორგანიზაციის ხელმძღვანელობასა და კაპიტალისტურ ქვეყნებთან ჯაშუშურ საქმიანობაში „ემხილებინათ“...

წამებით დაუძლურებულმა ქოქრაშვილმა დაპირისპირებისას მიხეილი „ამხილა“ როგორც ფაშისტური ორგანიზაციის ხელმძღვანელი.

ფაშისტური ორგანიზაციის კიდევ სხვა წევრები „დაასახელა“ „საქლიტფონდის“ დირექტორის მოადგილემ დავით წერეთელმა. რა თქმა უნდა, ეს „დასახელება“ მოხდა მასზე სადისტური ზემოქმედების შედეგად. ეს „ფაშისტები“ იყვნენ: „მიხეილ ჯავახიშვილი, კონსტანტინე გამსახურდია, გერონტი ქიქოძე, ილო მოსაშვილი, კონსტანტინე ჭიჭინაძე, კოკი აბაშიძე, ნიკოლოზ მიწეშვილი, არჩილ ჯაფანაშვილი, პავლე ინგოროყვა, ტიცუან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, გოგლა ლეონიძე, დავით სულიაშვილი, ალექსანდრე აბაშელი, მიხეილ პატარიძე, ლევან ასათიანი, რაჟდენ გვეტაძე, შალვა დემეტრაძე, აკაკი განერელია, თედო სახოკია, აპოლონ ნულაძე, ალექსანდრე ქუთათელი, არჩილ მიქაძე, იაკინთე ლისაშვილი და თვითონ, დავით წერეთელი“.

სინამდვილეში არავითარი მწერალთა ფაშისტური კონტრრევოლუციური ორგანიზაცია არ არსებობდა. „ჩეკისტებმა“ ქვიშხეთის დასასვენებელ სახლში სუფრასთან მწერალთა საუბრები ფაშისტური ორგანიზაციის სხდომებად მონათლეს და ეს ათქმევინეს დავით წერეთელსაც.

ერთი სიტყვით, მწერალთა ფაშისტური ორგანიზაცია ბუნებაში არ არსებულა. ის იყო მხოლოდ ჩეკისტების დუხჭირ გონებაში. აღარას ვამბობ მიხეილ ჯავახიშვილის ტერორისტობაზე, რაც ახლა მწარე ღიმღის მომგვრელია. კითხულობ ამ ტომებს და ვის საქმეში არ შეხვდებით მიხეილ ჯავახიშვილის სახელს, ანდა ვილა არ დაასახელებინეს მიხეილ ჯავახიშვილს... მათი ჩამოთვლა

შორს წაგვიყვანს, თუმცა ერთს აღვნიშნავ, სანდრო ახმეტელი ფიზიკურად ისე დაამუშავეს „ჩეკას“ ჯალათებმა, რომ ისიც კი ათქმევინეს, თითქოს მიხეილ ჯავახიშვილს „ნაციონალ-ფაშისტური რომანი „არსენა მარაბდელი“ კონტრრევოლუციონერმა ყურულოვმა შეკვეთით დაანერინაო“ და სხვა ამგვარი ათასი სისულელე.

მოკლედ, ქვიშხეთის სუფრული საუბრები „ჩეკამ“ კონტრრევოლუციურ შეიარაღებულ, ტერორისტულ, ფაშისტურ და სხვა ზარისდამცემ ორგანიზაციების სხდომებად აქცია.

მიხეილ ჯავახიშვილის წამება „ჩეკაში“ მეთოდურად გრძელდებოდა. აქ არ ჩამოვთვლი, თუ რა არაადამიანური ხერხებით აწამებდნენ დიდ მწერალს. აწამებდნენ მანამ, სანამ „განცხადება – აღიარებანი“ არ დააწერიდა. ამ, ახლა უკვე საარქივოდ ქცეულ მასალაში მწერალი იძულებულია „აღიაროს“ „დანაშაული“ და თავი სამი კაპიტალისტური ქვეყნის აგენტად გამოაცხადოს, თანაც ვითომ 5000 მანეთამდე მიიღო ჯაშუშობის გასამრჯელოდ. თუ როგორ მოხდა ამგვარი „დანაშაულის აღიარება“, ამას მოწმობს მწერლის მეორე გამომძიებლის, მიხეილ ნაცვლიშვილის 1954 წელს მიხეილ ჯავახიშვილის რეაბილიტაციის დროინდელი ჩვენება. მოგვაქვს მცირე ამონარიდი: „1937 წელს დააპატიმრეს და დახვრიტეს ქართველი მწერალი მიხეილ საბას ძე ჯავახიშვილი. მას ბრალად ედებოდა იატაკქვეშა ანტისაბჭოთა მუშაობა. პირველი დაკითხვა ჯავახიშვილს მოუწყო ბერიამ, ქობულოვისა და განყოფილების უფროსის, ლევან კონსტანტინეს ძე აბაშიძის მონაწილეობით. ჯავახიშვილმა საკუთარი ხელით დაწერა ჩვენება თავისი ანტისაბჭოთა საქმიანობის შესახებ. აბაშიძემ ჯავახიშვილის დაწერილი ჩვენებები გადმოცა მე, რათა დაკითხვის ოქმად გამეფორმებინა. მე გავეცანი ჯავახიშვილის დაწერილ ჩვენებებს და ეჭვი გამიჩნდა ჩვენებების უტყუარობის შესახებ, ვინაიდან მის ჩვენებაში მოყვანილი იყო ფაქტები, რომლებიც სინამდვილეს არ შეესაბამებოდნენ. მაშინ მივმართე აბაშიძეს, რომელიც ჯავახიშვილის დაკითხვაში მონაწილეობდა და ვკითხე, რაში იყო საქმე. აბაშიძემ მიპასუხა რამდენიმე თანამშრომლის თანდასწრებით, რომელთაგან ახლა მარტო განყოფილების უფროსი აივაზოვი მახსოვს: „მე რო ასე ვეცემე, ვაღიარებდი, რომ სიამის შპიონი ვარო,“ და დაამატა: „დაწერეთ როგორც არის!“

მიხეილ ჯავახიშვილის საქმის „ძიება“ დამთავრდა 1937 წლის 19 სექტემბერს. განსახილველად გადაეგზავნა, ე. წ., „ტროიკას“. მოგვაქვს საბრალდებო დასკვნიდან მცირე ამონარიდი: „ბრალდებული მიხ. ჯავახიშვილი გამოძიების მასალებით მთლიანად მხილებულია, რომ ამზადებდა შეიარაღებულ აჯანყებას და ჯაშუშობდა უცხოეთის სახელმწიფოების სასარგებლოდ, ეწეოდა მავნებლობას, აწყობდა დივერსიულ აქტებს და ამზადებდა ტერორისტულ თავდასხმებს, ანუ მხილებულია საქართველოს სისხლის სამართლის 58-8 და 58-11 მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულში. მას აგრეთვე წაყენებული აქვს ბრალდება 58-10 და 58-11 მუხლებით“.

სისხლის სამართლის თითოეული ეს მუხლი სასჯელის უმაღლეს ზომას, დახვრეტას ითვალისწინებდა.

მიხეილ ჯავახიშვილი დახვრიტეს 1937 წლის 30 სექტემბერს. ზუსტად ამ დღეს მწერალთა კავშირში კრება მოეწყო. ქართველმა მწერლებმა კონტრრევოლუციონერი მიხეილ ჯავახიშვილი დაგმეს და მისი ფიზიკური განადგურება მოითხოვეს. მოითხოვეს იმიტომ, რომ ასე სურდა ლავრენტი ბერიას!...

P.S. მიხეილ ჯავახიშვილის შესახებ სისხლის სამართლის საქმის #9997 (საარქ. #34) მასალები, 30-იან წლებში რესპესირებულ სხვა საზოგადო მოღვაწეთა საქმეებთან ერთად, გასული საუკუნის 90-იან წლებში ყოფილი უშიშროების სამინისტროს არქივიდან გაურკვეველ ვითარებაში დაიკარგა. მანქანაზე გადაბეჭდილი მხოლოდ რამდენიმე დოკუმენტია შემონახული მწერლის შთამომავალთა არქივებში. სწორედ ამ დოკუმენტურ მასალაზე აიგო ზემოაღნიშნული სტატია.

იფუხავით ნაწილები

- ▶ ყურადღებით გადახედეთ ტექსტს „საარქივო მოამბე“ (გვ. 70-75);
- ▶ საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული რომელი უფლება/უფლებები დაირღვა მიხელ ჯავახიშვილის მიმართ?
- ▶ მოსაზრება დაასაბუთეთ ტექსტზე დაყრდნობით.

უფლებები	დიახ/არა	დასაბუთება ტექსტიდან
მუხლი 9. ადამიანის ღირსების ხელშეუვალობა		
მუხლი 10. სიცოცხლისა და ფიზიკური ხელშეუხებლობის უფლებები		
მუხლი 11. თანასწორობის უფლება		
მუხლი 12. პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება		
მუხლი 13. ადამიანის თავისუფლება		
მუხლი 14. მიმოსვლის თავისუფლება		
მუხლი 15. პირადი და ოჯახური ცხოვრების, პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის უფლებები		
მუხლი 16. რწმენის, აღმსარებლობისა და სინდისის თავისუფლებები		
მუხლი 20. შემოქმედების თავისუფლება, კულტურული მემკვიდრეობა		
მუხლი 28. ჯანმრთელობის დაცვის უფლება		
მუხლი 31. საპროცესო უფლებები		

არადემოკრატიულ რეჟიმებში, როგორც წესი, გავრცელებულად მოიაზრებენ ავტორიტარულ, ტოტალიტარულ და თეოკრატიულ სახელმწიფოებს.

არადემოკრატიული რეჟიმებისთვის დამახასიათებელია:

- ▶ ძალაუფლების თავმოყრა ერთი პირის, ორგანოს ან პირთა ჯგუფის ხელში.
- ▶ ხელისუფლება არ არის დანაწილებული სახელისუფლო შტოებს შორის და შესაბამისად, არ არსებობს შეკავებისა და გაწონასწორების სისტემა.
- ▶ უგულებელყოფილია კანონის უზენაესობის, თანასწორობისა და თავისუფლების პრინციპები. არ არის დაცული ადამიანის უფლებები და შესაბამისად, არ არსებობს მართლმსაჯულების სისტემა.
- ▶ ზემოაღნიშნულ სახელმწიფოებში ძალიან დაბალია პოლიტიკური კულტურა და განათლება. უფრო მეტიც, ხალხი ასეთ სახელმწიფოებში ფიქრობს, რომ რეჟიმის მესვეურები მათთვის განგების მიერ გამოცხადებული სასწაულია.

თეოკრატიული რეჟიმი – თეოკრატიას მმართველობის ისეთ ფორმას უწოდებენ, რომელშიც სახელმწიფო ხელისუფლებას ახორციელებს სამღვდელთა, ღმერთის სახელით. ასეთ სახელმწიფოში უმაღლესი ხელისუფლება ემყარება ერთ ან რამდენიმე რელიგიურ დოქტრინას და მმართველობა ხორციელდება რელიგიური პრინციპების მიხედვით.

ეს საინტერესოა

ლიბერიის პრეზიდენტი ჩარლზ კინგი (1875-1961წწ.) მსოფლიო ისტორიაში შევიდა როგორც ყველაზე დიდი გაყალბების გზით არჩეული პრეზიდენტი. 1927 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში მან მიიღო 234 ათასი ხმა, როდესაც ლიბერიაში სულ 14 ათასი ამომრჩეველი იყო რეგისტრირებული.

ავტორიტარული რეჟიმი

ავტორიტარულია რეჟიმი, რომლის დროსაც:

- ▶ მეტ-ნაკლებად შეზღუდულია პოლიტიკური უფლებები;
- ▶ სახელმწიფო ძალაუფლება კონცენტრირებულია ძირითადად ერთი პირის (პრეზიდენტი, პრემიერმინისტრი, მონარქი) ან ერთი ჯგუფის ხელში;
- ▶ რეფერენდუმებსა და არჩევნების პროცესს ხელისუფლება აკონტროლებს, აქედან გამომდინარე, ხშირად ფალსიფიცირებულია და ატარებს ფორმალურ ხასიათს.
- ▶ ხელისუფლებისა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ურთიერ-

თოვების რეალური მექანიზმი განსხვავებულია საკონსტიტუციო ნორმებისგან;

- ▶ გარდა ამისა, ავტორიტარიზმის ლიდერები ძალაუფლებას ძირითადად რელიგიურ ან ნაციონალისტურ მოთხოვნებზე აფუძნებენ;
- ▶ ავტორიტარიზმში ადამიანებისთვის გარკვეული დოზით თავისუფლება უზრუნველყოფილია. თავისუფლება უზრუნველყოფილია იქამდე, სანამ არ გადაიკვეთება ავტორიტარიზმისა და ადამიანის თავისუფლების გზები. ავტორიტარიზმში ეკონომიკური თავისუფლება ადამიანებისთვის უზრუნველყოფილია;
- ▶ ავტორიტარიზმს ახასიათებს მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების კონტროლი. რეჟიმი უზრუნველყოფს კერძო საწარმოებისა და მცირე კომერციული საქმიანობის თავისუფლებას.
- ▶ ავტორიტარიზმში იდევნება განსხვავებული აზრი და განსაკუთრებით ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიები.

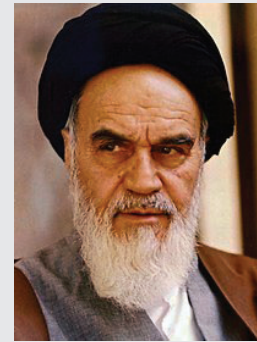
ავტორიტარიზმის სახეები

ფრანკოს (1939-1975 წ.წ.)
მმართველობა
ესპანეთში

პინოჩეტის (1974-1990 წ.წ.) რეჟიმი ცივი
ომის პერიოდში ჩილეში

აიათოლა ჰომეინის (1902-1989წწ.)
თეოკრატიული
რეჟიმი ირანში

ტოტალიტარული რეჟიმი

ტერმინი ტოტალიტარიზმი პირველად გამოიყენა 1923 წელს იტალიელმა პოლიტიკურმა მოღვაწემ, ანტიფაშისტმა, ჯოვანი ამენდოლამ, ბენიტო მუსოლინის რეჟიმის კრიტიკული დახასიათებისთვის.

ტოტალიტარული სახელმწიფოსთვის დამახასიათებელია:

- ▶ შეუზღუდავი ძალაუფლება,
- ▶ კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების აბსოლუ-

- ტური შეზღუდვა, განსხვავებული აზრის დევნა;
- ▶ საჯარო ცხოვრების მასობრივი კონტროლი.

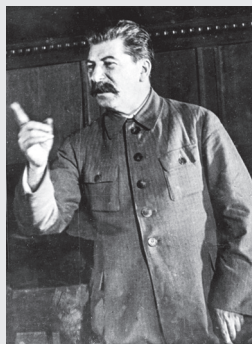
ტოტალიტარული რეჟიმი სპობს ყველანაირ განსხვავებულ აზრს და პოლიტიკურ ველზე რჩება მარტო. ტოტალიტარიზმში არჩევნები ფორმალურაა და მასში მხოლოდ ერთი მმართველი პარტია მონაწილეობს (საბჭოთა კავშირი; ნაცისტური გერმანია; ფაშისტური იტალია).

ტოტალიტარიზმში მყარდება მასობრივ საინფორმაციო საშუალებებზე აბსოლუტური ცენზურა.

ტოტალიტარიზმის სახეები

ბენიტო მუსოლინი
იტალიის ფაშისტი
დიქტატორი 1922–1943 წწ.

იოსებ სტალინი
(1878-1953 წწ.)
რეჟიმი საბჭოთა
კავშირში

ადოლფ ჰიტლერი
1889-1945 წწ. გერმანიის ფიურერი და
რაიხსკანცლერი ჰოლოკოსტისა და II
მსოფლიო ომის ერთ-ერთი ინიციატორი.

იმსჯელეთ

- გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ტექსტს და უპასუხეთ კითხვებს:
- ▶ რა არის ამ სტატიის მთავარი გზავნილი?
- ▶ არის თუ არა პასუხისმგებელი შვილი ან შვილიშვილი თავის წინაპრის მიერ ჩადენილ დანაშაულზე?
- ▶ რით შეიძლება გამოისყიდონ შთამომავლებმა წინაპრის დანაშაული?
- ▶ სხვა ინფორმაცია რომ არ გქონდეთ, მხოლოდ ამ მონათხრობიდან რა შთაბეჭდილება შეგექმნათ ფაშიზმის შესახებ?
- ▶ გაიხსენეთ ისტორიიდან, როგორ მივიდა ჰიტლერი ხელისუფლებაში? ვინ არ შეუშალა ხელი მის ერთპიროვნულ მოძალადე მმართველად გარდაქმნას?

- ▶ გერმანიის სახელმწიფომ (თავის ხალხთან ერთად) არაერთხელ მოიხადა ბოდიში (დღესაც იხდის) კაცობრიობის წინაშე ფაშიზმის გავრცელებისა და მილიონობით ადამიანების სიკვდილის გამო. როგორ ფიქრობთ, რა მიზნით აკეთებს ამას გერმანელი ხალხი?
- ▶ როგორ მოექცნენ თანამედროვე ებრაელები რაინერ ჰიოსს?
- ▶ თქვენი აზრით, რატომ ვერ „მკურნალობს“ დრო ფაშიზმის სისასტიკეს ათეულობით წლების შემდგომ?

ნაცისტი ლიდერების შთამომავლები – როგორ წარიმართა სასტიკი მკვლევების შვილების ცხოვრება?*

როგორ წარიმართა ნაცისტი ლიდერების შთამომავლების ცხოვრება, რას გრძნობდნენ ისინი, როცა გააცნობიერეს, რომ სასტიკი მკვლევების შვილები და შვილიშვილები არიან?

„იყო ჰიოსი, განაჩენია და მნიშვნელობა არა აქვს, იქნება ეს ბაბუა, მამა თუ მე, რადგან სასჯელს ვერც ერთი ვერ გავექცევი“, – წარსულს ვერ ივიწყებს რაინერ ჰიოსი, ცნობილი ჯალათის, რუდოლფ ჰიოსის შვილიშვილი.

„მამაჩემი ჩამოახრჩვეს, მე კი თითქოს სამუდამო პატიმრობა მომისაჯეს და სიცოცხლის ბოლომდე პასუხი უნდა ვაგო იმაზე, რაც არ ჩამიდენია“, – სინანულით ამბობს ნიკლას ფრანკი, „პოლონელ ყასბად“ წოდებული ჰანს ფრანკის შვილი.

ოჯახური რელიკვია, მასიური ხის სკივრი, რომელიც რაინერ ჰიოსს მამისგან, მას კი, თავის მხრივ, მამისგან ერგო, ათწლეულების მანძილზე ინახებოდა საკუჭნაოში. უმცროსი ჰიოსი დიდხანს გაურბოდა სკივრის გახსნას, რადგან იქ ბანაკებისა და ეკლიანი მავთულების, კრემატორიუმის საკვამურებისა და გაზის კამერების შემზარავი ფოტოების აღმოჩენის ეშინოდა, თუმცა, სკივრში მსგავსი არაფერი აღმოჩნდა. პირიქით, მდიდრული სახლის და მოვლილი ბაღის, პატარა აუზისა და ვერანდაზე მხიარული ბავშვების შავ-თეთრი ფოტოები ბედნიერი ოჯახის იდილიურ ცხოვრებას ასახავდა. მოგვიანებით, რაინერ ჰიოსმა თავად მოინახულა სიკვდილის ბანაკად წოდებული ოსვენციმი და ის სახლი, სადაც ბაბუა, ბანაკის კომენდანტი, რუდოლფ ჰიოსი ცოლსა და შვილებთან ერთად ცხოვრობდა. უმცროსი ჰიოსი ყველაზე მეტად გააოგნა ორასმეტრიანმა კედელმა, რომელიც ერთგვარი გამყოფი ზოლი იყო ორ სამყაროს, კომენდანტის ოჯახის სამოთხესა და სიკვდილის ბანაკის ტუსაღების ჯოჯოხეთს შორის. რაინერის მამა, ჰანს რუდოლფი, არასოდეს იხსენებდა ბავშვობას, არადა, სანამ ის მხიარულად თამაშობდა ეზოში, მაღალი კედლის მიღმა ადამიანები ილუპებოდნენ.

ევროპელი ებრაელების გენოციდის მთავარ სიმბოლოდ წოდებული ოსვენციმის კომენდანტად რუდოლფ ჰიოსი 1940-43 წლებში მსახურობდა. 1944 წელს საგანგებოდ დაბრუნდა ბანაკში, რათა უნგრელი ებრაელების ლიკვიდაცია პირადად გაეკონტროლებინა. ორმოცდათექვსმეტ დღეში ჰიოსმა 430 000 ადამიანი გამოასალმა სიცოცხლეს და დიდი ჯილდოც დაიმსახურა. ოსვენციმში 1 000 000-ზე მეტი ებრაელი, რამდენიმე ათეული ათასი პოლონელი პარტიზანი და წინააღმდეგობის მოძრაობის მონაწილე, სამხედრო ტყვე, ბოშა და ჰომოსექსუალი დაიღუპა. სწორედ ჰიოსმა, სისასტიკით გა-

* წყარო: <https://bit.ly/3E62JSr>

ნთქმულმა ჯალათმა, რომელიც საკუთარ სამფლობელოში გამუდმებით ატარებდა ექსპერიმენტებს და იგონებდა ადამიანთა მასობრივი განადგურების ახალ მეთოდებს, მხუთავი აირი ნაცისტური რეჟიმის მთავარ იარაღად აქცია.

კაპიტულაციის გამოცხადების შემდეგ რუდოლფ ჰიოსი გერმანიის ჩრდილოეთში იმალებოდა და საკუთარ თავს ბოცმან ფრიც ლანგად ასალებდა, თუმცა, 1946 წლის მარტში ბრიტანეთის პოლიციამ ის ფრანცბურგთან ახლოს პატარა ფერმაში დააპატიმრა.

ოსვენციმის ბანაკი

ნიურნბერგის პროცესზე ჰიოსი მოწმედ წარდგა. საკონცენტრაციო ბანაკის შემზარავი კინოქრონიკის ნახვის შემდეგ, ბრალდების მხარე მის შეურაცხადად გამოცხადებას მოითხოვდა, თუმცა, სამხედრო ტრიბუნალმა მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა და ჰიოსი პოლონეთის მთავრობას გადასცა.

1947 წელს ვარშავაში პოლონეთის უმაღლესმა ეროვნულმა სასამართლომ ჰიოსის საქმე განიხილა და განაჩენი გამოიტანა – ყოფილი კომენდანტი მის საყვარელ ბანაკში, კრემატორიუმის

ახლოს ჩამოახრჩო. სიკვდილის წინ დანერილ წერილში ჰიოსმა აღიარა, რომ საზარელი ტკივილი მიაყენა ადამიანებს და პოლონელებს პატიება სთხოვა, თუმცა, მისი აღსარება ბევრმა არ დაიჯერა, ბევრმა კი, უბრალოდ, არ მიიღო.

რაინერ ჰიოსმა თორმეტი წლის ასაკში გაიგო, რას წარმოადგენდა მისი ბაბუა სინამდვილეში. ინტერნატში მისი ცხოვრებისას ბავშვებმა სამზარეულოდან ბუტერბროდები მოიპარეს, მებაღემ ყველანი დაიჭირა და მხოლოდ რაინერის სცემა, რადგან ოსვენციმის ყოფილმა ტუსაღმა კარგად იცოდა, ვინ იყო მისი ბაბუა. „მან ჩემზე იძია შური ყველა იმ დამცირებისთვის, რომელიც გამოიარა, – იხსენებს ჰიოსი. თავზარდაცემულმა რაინერმა მშობლებს ბაბუას შესახებ შეკითხვებით მიმართა, თუმცა, პასუხი ვერ მიიღო, – მე არაფერი ვიცოდი ბაბუას საქმიანობაზე. მეუბნებოდნენ, თითქოს მილიონობით სხვა გერმანელივით ისიც ომში დაიღუპა, მე კი მჯეროდა და დარწმუნებული ვიყავი, რომ ჩემი ბაბუა გმირი თუ არა, რიგითი ჯარისკაცი მაინც იყო“.

ჰიოსმა ყველაფერი მასწავლებლის, ჩეხი ქალის წყალობით გაიგო, რომელმაც რამდენიმე წიგნი მისცა წასაკითხად და რაინერიც სწორედ მაშინ მიხვდა, ვინ იყო რუდოლფ ჰიოსი სინამდვილეში.

„ვკითხულობდი ბაბუაჩემის ჩადენილ დანაშაულზე და ვტიროდი, – აღიარებს რაინერი, რომელმაც საზარელი სიმართლის გაგების შემდეგ ორჯერ სცადა თვითმკვლელობა, მოგვიანებით კი, სამჯერ გადაიტანა გულის შეტევა, – მე ასთმით ვარ დაავადებული. საკმარისია, თავით გადავეშვა წარსულში და ავადმყოფობაც მწვავდება. ოჯახის წარსული მძიმე ტვირთი აღმოჩნდა – ბაბუა მკვლელი იყო, მრცხენია, რომ მისი

შვილიშვილი ვარ. ნათესავებისგან განსხვავებით, არ მინდა თვალი დავხუჭო სიმართლეზე და ისე ვიცხოვრო, თითქოს არაფერი მომხდარა, რადგან აუცილებლად უნდა გავთავისუფლდე იმ წყევლისგან, რომელიც წლებია ჩემს ოჯახს თან სდევს. მე ეს საკუთარი თავისთვის და პირველ რიგში შვილებისთვის უნდა გავაკეთო“, – ამბობს რაინერ ჰიოსი, რომელსაც ნათესავები მოლაღატედ თვლიან, უცხოებს კი სძულთ.“

„ისეთი გრძნობა მაქვს, თითქოს ადამიანებს ჰგონიათ, სისასტიკე ბაბუაჩემისგან მემკვიდრეობით მივიღე“, – დანანებით ამბობს ჰიოსი, რომელსაც მართალია, არ ჩაუდენია დანაშაული, მაგრამ მაინც ყველას მაგივრად უწევს ბოდიშის მოხდა. ნათესავების გაკიცხვის მიუხედავად, რომელთაც არ სურდათ წარსულის გახსენება, უმცროსმა ჰიოსმა რამდენიმე ათწლეული დაუთმო ნაციზმის ისტორიის შესწავლას, ბოლოს კი ოსვენციმიც ნახა, სადაც ებრაელი სტუდენტების ჯგუფს შეხვდა. „ეს ყველაზე რთული დღე იყო ჩემს ცხოვრებაში, თუმცა, შვება ვიგრძენი, რადგან მივხვდი, რომ ნაცისტების ხელით დაღუპული ებრაელების შთამომავლები მე არაფერში მადანაშაულებენ“, – იხსენებს ჰიოსი, რომელიც სულ თან ატარებს ებრაელი გოგონას ნაჩუქარ ნიჟარას დავითის ვარსკვლავით.

ოსვენციმის მონახულების შემდეგ რაინერი იოზეფ ჩაფინსკის, ბანაკის ყოფილ ტუსაღს, რუდოლფ ჰიოსის პირად დალაქსაც შეხვდა იმ იმედით, რომ ის მაინც ეტყოდა რამე დადებითს ბაბუაზე, „თუმცა, მან დანანებით მითხრა, რომ ძალიან ვგავარ ბაბუას“, – ამბობს უმცროსი ჰიოსი, რომელიც აღიარებს, რომ ბაბუა ყოველთვის მისი ცხოვრების ნაწილი იქნება.

დღეს რაინერ ჰიოსი მეუღლესა და ოთხ შვილთან ერთად მოკრძალებულად ცხოვრობს დიდი სახლის მანსარდაში, რადგან რიგითი მოსამსახურის ხელფასი არ აძლევს საშუალებას, იცხოვროს ხელგაშლილად. მამასთან ურთიერთობა არ აქვს, რადგან ომის დასრულებისა და რუდოლფ ჰიოსის სიკვდილით დასჯის შემდეგ ის მაინც ნაცისტად დარჩა, ადამიანებს ისევ **არიელებად** და არაარიელებად ყოფს. არ ცნობს დაბალი სოციალური ფენის წარმომადგენლებს და უარს ამბობს მათთან მუშაობაზე. რაინერმა აღიარა, რომ არც კი იცის, ცოცხალია თუ არა ის. ახლა რაინერი ცდილობს, თავი დააღწიოს წარსულის აჩრდილებს.

შინდლერის სია

- ▶ დაახასიათეთ შინდლერის პიროვნება;
- ▶ ამ სტატიაში აღწერილი მოვლენები როგორაა ცნობილი ისტორიაში?
- ▶ რამდენად მნიშვნელოვანია ამ ეპოქის ადამიანური თავდადების მაგალითები?
- ▶ როგორ შეუძლია ერთ ადამიანს ებრძოლოს რეჟიმს?
- ▶ რა შთაბეჭდილება მოახდინა თქვენზე ფილმმა „შინდლერის სია“?

არიელები – ნაცისტების იდეოლოგია, რომლის მეშვეობითაც ისინი ხსნიდნენ გერმანელთა უპირატესობას სხვა ერებთან მიმართებაში. არიელები ითვლებოდნენ „უმაღლეს“ რასად, რომლის განმასხვავებელი ნიშნები იყო: ღია ფერის კანი და თმა, და ისეთი გენეტიკურად მდგრადი ნიშანი, როგორიცაა თვალის ფერადოვანი გარსის ღია ფერი (ციისფერი და მწვანე).

ვინც გადაარჩენს
ერთ სიცოცხლეს,
გადაარჩენს მთელს
სამყაროს.

სლოგანი ფილმისა
„შინდლერის სია“

შინდლერის სია

ავსტრალიელი მწერლის, თომას კენილის, სულის შემძვრელი რომანი „შინდლერის სია“ მეორე მსოფლიო ომის დროინდელ პოლონეთში გვამოგზაურებს. მწერალი გვიყვება დაუჯერებელ ამბავს – როგორ იხსნა ნაცისტური პარტიის წევრმა გერმანელმა მენარმემ, ოსკარ შინდლერმა, ათასზე მეტი ებრაელი გარდაუვალი სიკვდილისგან წარმოუდგენელი სიმამაცისა და რისკის ფასად. ეს დაუჯერებელი ამბავი ნამდვილად მოხდა და დღემდე რჩება ადამიანური სიკეთისა და უანგარო თავგანწირვის საოცარ მაგალითად.

ოსკარ შინდლერი დაიბადა 1908 წლის 28 აპრილს, ეთნიკური გერმანელის ოჯახში მორავიაში, რომელიც ავსტრია-უნგრეთს ეკუთვნოდა. ოსკარი აღიზარდა კათოლიკურად, მაგრამ მორწმუნე არ იყო. სკოლის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა მაღაზიის გამყიდველად. 1928 წლის 6 მარტს ოსკარი დაქორწინდა მდიდარი ფერმერის, ეთნიკური გერმანელების ოჯახის ქალიშვილზე ემილი პელზზე.

30-იან წლებში ოსკარ შინდლერმა რამდენიმეჯერ შეიცვალა სამსახური, სცადა საკუთარი ბიზნესის წამოწყება, მაგრამ მისმა ბიზნესმა კრაზი განიცადა. როგორც ცნობილია არსებობდა „შინდლერის 7 სია“, აქედან ჯერ-ჯერობით ნაპოვნია მხოლოდ 5. სიაში იგულისხმება 1100 ებრაელი, რომლებიც შინდლერმა დაიქირავა საკუთარ ფაბრიკაში, რათა ისინი საკონცენტრაციო ბანაკში გაგზავნისგან გადაერჩინა.

ოსკარ შინდლერი გარდაიცვალა 1974 წლის 9 ოქტომბერს. რომანისტის თომას კენილმა ბუკერის პრემია და საუკეთესო მხატვრული ნაწარმოების ნომინაციაში „ლოს-ანჯელეს თაიმის“ ლიტერატურული ჯილდო მოიპოვა. ნიგნის მიხედვით 1993 წელს გადაღებული ეპიკური ამერიკული დრამა, რომლის რეჟისორი სტივენ სპილბერგია, 7 ოსკარის ლაურიატი გახდა.

იმსჯელეთ

გაეცანით სქემას პოლიტიკური რეჟიმების სახეები და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ რას ნიშნავს ტერმინი – პოლიტიკური რეჟიმი?
- ▶ როგორია პოლიტიკური რეჟიმების ძირითადი ტიპები?
- ▶ რა მახასიათებლები აქვს ტოტალიტარულ რეჟიმს?
- ▶ შეადარეთ ტოტალიტარული და ავტორიტარული რეჟიმები.
- ▶ რომელია ძირითადი პოლიტიკური რეჟიმები?
- ▶ როგორ არის უზრუნველყოფილი ხელისუფლებაზე კონტროლი დემოკრატიის პირობებში?

კითხვები	პოლიტიკური რეჟიმის სახეები		
	ტოტალიტარიზმი	ავტორიტარიზმი	დემოკრატია
ვინ მართავს?	მმართველი პარტია ბელადის თაოსნობით	ერთი ჯგუფის, ერთი პარტიის ძალაუფლება მისი ლიდერი-ბელადის თაოსნობით	ხალხი, არჩეული წარმომადგენლები
რა დამოკიდებულებაა ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის?	ხელისუფლება არ კონტროლდება საზოგადოების მხრიდან	დეკლარირებულია მოქალაქეების უფლებები და თავისუფლებები, თუმცა ისინი რეალურად მუდმივად ირღვევა. შენარჩუნებულია ეკონომიკური საქმიანობის თავისუფლება, ადამიანის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა	ხელისუფლებას აკონტროლებს საზოგადოება
ხელისუფლების გასატარებლად რომელი საშუალებები გამოიყენება?	სადამსჯელო სისტემა, მასობრივი ტერორი, მსხვილი მიზნების დასახვა	ჯარი, ეკლესია, ტრადიციების მხარდაჭერა	არჩევნები, რეფერენდუმი
ქვეყნების მაგალითები	ფაშისტური იტალია, ნაცისტური გერმანია, საბჭოთა კავშირი, ჩრდილოეთ კორეა	აზიისა და ლათინური ამერიკის ქვეყნები	საბერძნეთი, პორტუგალია, ესპანეთი, აზიისა და აფრიკის, ლათინური ამერიკის ზოგიერთი ქვეყანა

იმაშავით წავილაგო

გამოიყენეთ სქემა – პოლიტიკური რეჟიმის სახეები – და შეუსაბამეთ პოლიტიკური რეჟიმის ნიშნები რეჟიმის სახეებს: პირველი სვეტის ყოველ პოზიციას შეუსაბამეთ მეორე სვეტის შესაბამისი პოზიცია.

ნიშნები

1. ადამიანის უფლებების პატივისცემა;
2. უმაღლესი თანამდებობის პირების არჩევითობა;
3. მოქალაქეების სრული კონტროლი;
4. ხელისუფლების დანაწილების პრინციპი;
5. იდეოლოგიური თავისუფლება;
6. პიროვნების კონტროლის სურვილი;
7. მრავალპარტიულობის არარსებობა;
8. რეპრესიები საკუთარი მოქალაქეების მიმართ;
9. ეკონომიკური საქმიანობის თავისუფლება;
10. შიშის დათესვა;
11. მოქალაქეების პოლიტიკური და პირადი ცხოვრების კონტროლი;
12. უფლებებზე ბევრად მეტი მოვალეობები;
13. პოლიტიკური ლიდერების გაღმერთება;
14. საზოგადოების მხრიდან ხელისუფლებაზე კონტროლის არარსებობა.

სახე

- ა) დემოკრატიული
- ბ) ტოტალიტარული
- გ) ავტორიტარული

5. დაუკავშირეთ კომპლექსურ დავალებზე მუშაობის პროცესში შეძენილი ცოდნა ცხრილში მოცემულ ცნებებსა და ქვეცნებებს. პასუხი დაასაბუთეთ. ცხრილი გადაიტანეთ ფურცელზე და ჩანაწერი გააკეთეთ ცხრილის პირველ სვეტში.

დემოკრატია		
ქვეცნებები		
	სიცოცხლის უფლება	ადამიანის უფლებები
	თავისუფლება (მონობისგან დაცვა)	
	საკუთრების უფლება	
	პირადი ხელშეუხებლობის უფლება	
	პირად და ოჯახურ საქმეებში ჩაურევლობა პირადი მიმონერის საიდუმლოება)	
	სიტყვის და გამოხატვის უფლება	
	დასვენების უფლება	
	აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება	
	გადაადგილების უფლება	
	დევენილობისგან თავშესაფრის მიღების უფლება	
	უდანაშაულობის პრეზუმფცია	
	სამართლიანი სასამართლოს უფლება	
	განათლების უფლება	
	შრომითი უფლებები	
	მომხმარებლის უფლებები	
	ჯანდაცვის უფლება	
	უსაფრთხოების უფლება	
	ოჯახის შექმნის უფლება	
	მშვიდობიან კრებებსა და ასოციაციებში მონაწილეობის უფლება	
	საზოგადოების კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობის უფლება	
	მოქალაქეობის უფლება	
	თანასწორობა	დემოკრატიის პრინციპები
	ტოლერანტობა	
	გამჭვირვალობა	
	ანგარიშვალდებულება	
	კანონის უზენაესობა	
	ეკონომიკური თავისუფლება	
	მრავალპარტიულობა	
	ხელისუფლების დანაწილება	
	სამართლიანი არჩევნები	
	ინკლუზიურობა	
	მონაწილეობა	
	არაძალადობრივი მეთოდებით მოქმედება	

კომპლექსური დავალება

კომპლექსური დავალების პირობა

გაეცანით 2022 წელს ბრიტანულ გაზეთ „გარდიანში“ გამოქვეყნებულ სტატიას (გვ. 87-93), გაანალიზეთ სტატიაში წამოჭრილი პრობლემები. ამ და სახელმძღვანელოში წარმოდგენილი სიტუაცია 1-5 (გვ. 99-104) ანალიზის საფუძველზე შექმენით **ცხრილი/სქემა**.

ყურადღება გაამახვილეთ მთავრობის, კერძო სექტორისა და სამოქალაქო საზოგადოების როლზე პრობლემის გადაჭრის საქმეში; კერძოდ: პრობლემების გამომწვევ მიზეზებზე; უკვე დამდგარ და შესაძლო შედეგებზე; ზარალის შემცირების გზებზე.

მდგრადი განვითარების გლობალური მიზანი	რა შედეგები მოყვება მიზნის უგულებელყოფას	რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას მიზნის მისაღწევად მთავრობის მიერ	რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას მიზნის მისაღწევად კერძო სექტორის მიერ	რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას მიზნის მისაღწევად სამოქალაქო საზოგადოების მიერ	იმსჯელეთ პარტნიორობის მნიშვნელობაზე მიზნის მიღწევისთვის
--	---	---	---	--	---

ნაშრომში/ნაშრომის პრეზენტაციისას საზგასმით წარმოაჩინეთ:

- ▶ რა ნაბიჯები უნდა გადადიდგას მთავრობის, კერძო სექტორისა და სამოქალაქო საზოგადოების მიერ მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად?
- ▶ რა შედეგები მოყვება მდგრადი განვითარების მიზნების უგულებელყოფას და რატომაა მნიშვნელოვანი თანამშრომლობა საერთო მიზნების მისაღწევად?

იმუშავეთ ჯგუფებში

გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ორ ინფორმაციას:

1. 2022 წელს ბრიტანულ გაზეთ „გარდიანში“ გამოქვეყნებულ სტატია*;
2. მდგრადი განვითარების მე-17 მიზანი „თანამშრომლობა საერთო მიზნებისთვის“.

ავტორი მხოლოდ რეალურ სურათს ხატავს, ის არ იძლევა მზარეცებებს, როგორ უნდა მოიქცეს ხელისუფლება, კერძო სექტორი, სამოქალაქო საზოგადოება და მოსახლეობა, მედია. დაიყავით 5 ჯგუფად:

- ✓ ხელისუფლება,
- ✓ კერძო სექტორი,
- ✓ სამოქალაქო საზოგადოება;
- ✓ მოსახლეობა;
- ✓ მედია.

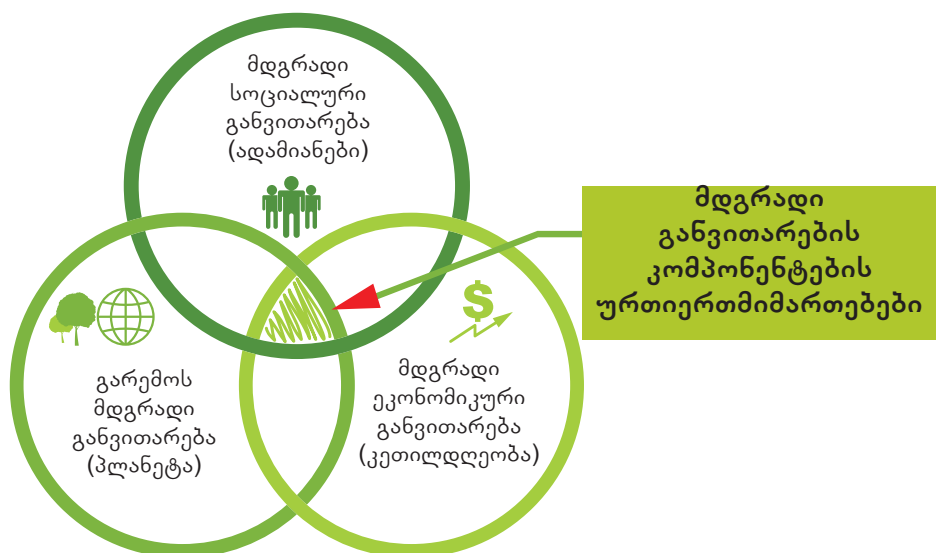
მოირგეთ ერთ-ერთი როლი და მასთან შესაბამისად უპასუხეთ კითხვებს. დაუკავშირეთ სტატია და ქვემოთ შემოთავაზებული – მდგრადი განვითარების მე-17 მიზანი ერთმანეთს.

შემოთავაზებულ კითხვებს უპასუხეთ ორივე მათგანის (სტატია და მე-17 მუხლი) გამოყენებით. შეადგინეთ თითოეული ჯგუფის სამოქმედო გეგმა.

- ▶ გაიხსენეთ მდგრადი განვითარების მიზნები;
- ▶ წინარე ცოდნის გამოყენებით, რის გაკეთება შეგიძლიათ როგორც მოსწავლეს, მდგრადი განვითარების მიზნის მისაღწევად? პასუხი დააკონკრეტეთ;
- ▶ რომელი მიზანი მიგაჩნიათ საქართველოსთვის ყველაზე პრობლემურად? პასუხი დაასაბუთეთ; (იხ. გვ. 297)
- ▶ მდგრადი განვითარების რომელ მიზანზე/მიზნებზეა საუბარი სტატიაში?
- ▶ საგან მოქალაქეობის ფარგლებში ყოველ წელს სწავლობთ, რა შეუძლია სკოლის მოსწავლეს მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად. სტატიაში კი ამ მცდელობებს ავტორი „მიკროსამომხმარებლო სისულებებს“ უწოდებს. თქვენი აზრით რატომ? რას გულისხმობს სტატიის ავტორი? რა აზრის ხართ თქვენ?
- ▶ რა საფუძველზე აკრიტიკებს ავტორი მედიას? რა ფაქტები მოყავს ავტორს, იმისათვის რომ მედიის გულგრილობა დაგვანახოს მდგრადი მიზნების მიმართ?

*წყარო: <https://is.gd/Ze6oE5>

- ▶ რატომ აკრიტიკებს ავტორი მოქალაქეს მომხმარებლის რანგში?
- ▶ რატომ არის მოქალაქეთა გაერთიანება უფრო ძლიერი, ვიდრე მომხმარებლების გაერთიანება?
- ▶ რა კატაკლიზმებს იწვევს ადამიანის უგუნურება და რატომ ვერ ვამჩნევთ მას ჩვენ?
- ▶ რა გამოსავალს ხედავს ავტორი ეკოსისტემის გადასარჩენად?
- ▶ რაში ხედავთ გამოსავალს თქვენ?
- ▶ სტატიის წაკითხვის შემდეგ, როგორ წარმოგიდგენით საკუთარი როლი მდგრადი განვითარების კონკრეტული მიზნის მიღწევაში?
- ▶ რაზე ჩაგაფიქრათ სტატიამ?
- ▶ რა ფაქტორებს გამოყოფდით განსაკუთრებით სამოქმედო გეგმაში? მათგან რომლის შესრულება შეიძლება საკუთარი ძალებით/სხვათა ჩართულობით?
- ▶ აღწერეთ ინსტიტუციები, რომელთა თანამშრომლობითაც უკეთ შეასრულებდით სამოქმედო გეგმას;
- ▶ როგორ უკავშირდება პოლიტიკა და მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულება ერთმანეთს?
- ▶ თუ შეუძლია ერთ სტრუქტურას (კონკრეტულად „თქვენ“ სტრუქტურას), ერთ სახელმწიფოს დამოუკიდებლად შეეჭიდოს მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებას?
- ▶ რომელ შიდა სახელმწიფოებრივ ინსტიტუციებს გამოიყენებდით თქვენი როლის რანგში? რომელ საერთაშორისო ინსტიტუციებს?
- ▶ დაუკავშირეთ მდგრადი განვითარების სამი განზომილება: ეკონომიკური განვითარება, სოციალური ჩართულობა, და გარემოს მდგრადობა.

2022 წელს ბრიტანულ გაზეთ „გარდიანში“ გამოქვეყნებულ სტატია

„მიკროსამომხმარებლო სისულელებზე“ ფიქრის ნაცვლად, როგორიცაა მაგალითად, პლასტმასის ყავის ჭიქებზე უარის თქმა, უნდა დაუპირისპირდეთ მომხვეჭელობასა და სიხარბეს და ჩვენი ცხოვრების წესი უნდა გავამარტივოთ, და არა – პირიქით.

როდესაც ისეთი მოსალოდნელი ან ქრონიკული საფრთხის წინაშე აღმოვჩნდებით, როგორიცაა კლიმატის ცვლილება ან ეკოლოგიური კატასტროფა, ჩვენში თვითგადარჩენის ინსტინქტი არ იღვიძებს. ვარწმუნებთ თავს, რომ სერიოზული არაფერია ან სულაც, საერთოდ არაფერი ხდება. ჩვენ ვაორმაგებთ საფრთხეს, როდესაც ჩვეულებრივ ავტომობილებს სწრაფმავალ „ჯიპებზე“ ვცვლით და ამ გიჟურ სამომხმარებლო რბოლაში თავს იმით ვინუგეშებთ, რომ „ვითარების სერიოზულობის შემთხვევაში, ვილაც აუცილებლად გაგვაჩერებდა“.

რა ვიცით?

ვიცით, რომ ჩვენი სიცოცხლე სრულადაა დამოკიდებული ბუნების ისეთ რთულ სისტემებზე, როგორებიცაა ატმოსფერო, ოკეანის დინებები, ნიადაგი, პლანეტის სასიცოცხლო ქსელები. მეცნიერებმა დაადგინეს, რომ ნებისმიერი სისტემა კანონზომიერების ფარგლებში მოქმედებს. არ აქვს მნიშვნელობა, სისტემა საბანკო ქსელია, ნაციონალური სახელმწიფო, ტროპიკული ტყე თუ ყინულის შეღვი; მისი ქცევა მათემატიკურ კანონებს ექვემდებარება. ნორმალურ პირობებში, სისტემა საკუთარ თავს არეგულირებს და ინარჩუნებს წონასწორობას. მას გარკვეულ ზღვრამდე სტრესის მონელება შეუძლია. მაგრამ შემდეგ, უცებ თავდაყირა დგება, გადალახავს გარდამტეხ მომენტს და წონასწორობის ახალ მდგომარეობას პოულობს, რომელიც ხშირად შეუქცევადია.

კაცობრიობა დღეს წონასწორობის არსებულ მოცემულობას ეყრდნობა. თუმცა მთელ მსოფლიოში უმნიშვნელოვანესი სისტემების მუშაობა კრიტიკულ ზღვარს აღწევს. თუკი ერთი მაინც გამოვა მწყობრიდან, ის, დიდი ალბათობით, დანარჩენებსაც გაიყოლებს, რასაც ქაოსის ისეთი კასკადი მოჰყვება, როგორსაც **სისტემურ ეკოლოგიურ კოლაფსს** უწოდებენ. ანალოგიური პროცესების შედეგია წარსულის მასობრივი გადაშენებები.

ერთ-ერთი მოსალოდნელი სცენარი ასეთია: სავანის სარტყელი, რომელიც ცნობილია სერადოს სახელით, გარს აკრავს ცენტრალურ ბრაზილიას. მისი მცენარეული საფარი დამოკიდებულია ცვარის წარმოქმნაზე. ცვარი წარმოიქმნება ღრმად ფესვგადგმული ხეებისგან, რომლებიც გრუნტის წყლებს შთანთქავს და შემდეგ მათ საკუთარი ფოთლებიდან ჰაერში აფრქვევს. ბოლო

რამდენიმე წლის განმავლობაში, სერადოს უზარმაზარი მასივები გაკაფეს სასოფლო-სამეურნეო კულტურებისათვის – დიდწილად სოიოს მოსაშენებლად, რომლითაც მსოფლიოს ქათმებს და ღორებს კვებავენ. ხეების ამოძირკვის კვალდაკვალ, ჰაერი სულ უფრო მშრალი ხდება. ეს კი ნიშნავს, რომ უფრო პატარა მცენარეები იღუპება, რითაც კიდევ უფრო მცირდება წყლის ცირკულაცია. გლობალურ დათბობასთან ერთად, რომლის შესახებაც ზოგიერთი მეცნიერი გვაფრთხილებს, ამ მანკიერმა წრემ, შესაძლოა, მალე და მოულოდნელად მთელი სისტემა უდაბნოდ გარდაქმნას.

სერადო სამხრეთ ამერიკის ზოგიერთი უდიდესი მდინარის წყაროცაა, მათ შორის იმ მდინარეების, რომლებიც ამაზონის აუზს ერთვის. მდინარეების წყლით მომარაგების შემცირება გააღმავებს სტრესს, რომელსაც ტროპიკული ტყეები ისედაც განიცდიან. გაჩეხვა, ხანძრები, სიცხე – მომაკვდინებელი კომბინაციაა ტყეებისათვის და მათ სისტემური კოლაფსით ემუქრება. სერადო და ტროპიკული ტყეები ტენიანი ჰაერის ნაკადებს – „ცის მდინარეს“ ქმნის, რომელიც ნალექს მთელ დედამიწაზე ანაწილებს და ხელს უწყობს ჰაერისა და ოკეანურ დინებათა მოძრაობისაგან წარმოქმნილ გლობალურ ცირკულაციას.

რამდენად რთული შესასწავლიც არ უნდა იყოს სისტემა, ყოველთვის შეიძლება იმის თქმა – უახლოვდება თუ არა ის გარდამტეხ მომენტს. სისტემის ნაწილები ციმციმს იწყებენ, და რაც უფრო ახლოსაა სისტემა კრიტიკულ ზღვართან, რყევებიც ძლიერდება. ის რაც, წელს ვნახეთ, დიდი გლობალური ციმციმია, როდესაც დედამიწის სასიცოცხლო სისტემები ნგრევას იწყებს. ჰაერის ცხელი მასები ჩრდილოეთ ამერიკის ზღვის სანაპიროს თავზე; მასობრივი ხანძრები ციმბირსა და ხმელთაშუაზღვისპირეთის ირგვლივ; მომაკვდინებელი წყალდიდობები გერმანიაში, ბელგიაში, ჩინეთში, სიერა-ლეონეში, – ესაა განგაშის სიგნალები, რომელებსაც კლიმატი გვიგზავნის.

თქვენ ალბათ ფიქრობთ, რომ გონიერი არსებები ამ სიგნალებზე სწრაფად და გადამწყვეტად ირეაგირებენ და რადიკალურად შეცვლიან საკუთარ დამოკიდებულებას ბუნების მიმართ. მაგრამ ჩვენ ასე არ ვიქცევით! ჩვენი მაღალი ინტელექტი და მაღალგანვითარებული ცნობიერება, რომელმაც ერთ დროს დიდი სამსახური გაგვინია და ამდენ წარმატებას მიგვალწევინა, დღეს ჩვენ წინააღმდეგ მუშაობს.

მედიის მდგრადობის შემსწავლელი კომპანიის („Albert“) ანალიზში ვკითხულობთ, რომ 2020 წელს გაერთიანებული სამეფოს სატელევიზიო გადაცემებში სიტყვა „ნამცხვარი“ ათჯერ უფრო ხშირადაა ნახსენები, ვიდრე „კლიმატური ცვლილება“, „მოტლანდიური კვერცხი“ ორჯერ უფრო ხშირად, ვიდრე „ბიომრავალფეროვნება“, „ბანანის პური“ კი უსწრებს ერთად აღებულ „ქარის

ენერგიის“ და „მზის ენერგიის“ ხსენებას.

ვალდებულ ვართ აღვნიშნოთ, რომ მედია არ არის საზოგადოება და ტელეარხები და-
ინტერესებული არიან ბანანის პურის პოპულარიზაციით. ჩვენ
შეიძლება ვიდავოთ იმაზე, თუ რამდენად დიდ უპირატესობას
ანიჭებენ ჟურნალისტები ნამცხვარს კლიმატთან შედარებით.
მაგრამ, ვფიქრობ, რომ „ნამცხვრის“ და „კლიმატის“ ეს თანაფა-
რდობა, ყველაზე ცხადად გვიჩვენებს იმ „პროგრესს“, რომელსაც
სისტემური ეკოლოგიური კატასტროფის თავიდან აცილების
საქმეში მივაღწიეთ. აშკარაა, რომ კარს მომდგარი გლობალური
კატასტროფა ჩვენთვის აქტუალური არ არის. ჩართეთ ნებისმი-
ერი რადიოსადგური, ნებისმიერ დროს და თავად დარწმუნდე-
ბით.

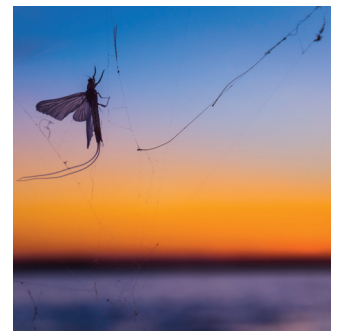
ვიდრე მთელ მსოფლიოში ტყის ხანძრებია, წყალდიდობამ წა-
ლეკა ქუჩებიდან ავტომობილები და ნათესები ხმება, თქვენ
ისმენთ დებატებს იმის შესახებ, თუ როგორ სჯობს წინდების
ჩაცმა, მჯდომარედ თუ წამოდგარი, ან როგორ დაფაზე სჯობს
ძაღლებისთვის ძეხვის დაჭრა. ამ მაგალითებს არ ვიგონებ, სა-
კუთარი ყურით მოვისმინე სხვადასხვა რადიოტალღაზე, კლიმა-
ტური კატასტროფის დღეებში. შთაბეჭდილება მრჩება, რომ იმ
წუთებშიც კი, თუკი დედამიწისკენ ასტეროიდი გამოემართება,
ჩვენ კი რადიოს ჩავრთავთ, იქიდან გავიგონებთ: „მაშ ასე, დღის
ყველაზე ცხელი თემა – გვიამბეთ სასაცილო ისტორია, რომე-
ლიც ქაბაბის ჭამის დროს შეგემთხვათ!“. აი ამ ოხუნჯობასა და
გულგრილობაში სრულდება კაცობრიობა.

უპრეცედენტო კრიზისის პირისპირ ჩვენ სისულელეებზე ლაქ-
ლაქს ვამჯობინებთ. ნებისმიერ სხვა თემაზე ლაპარაკი სოცია-
ლურად შეუძლებელი ხდება. არ ვამბობ, რომ მხოლოდ მოსალოდ-
ნელ კატასტროფას უნდა განვიხილავდეთ. არ ვარ ოხუნჯობის
წინააღმდეგი. მაგრამ არ შეიძლება, მხოლოდ ვერთობოდეთ. ეს
მომაკვდინებელი არასერიოზულობა მხოლოდ მუსიკალურ და
გასართობ არხებს არ ეხება. პოლიტიკური „ახალი ამბების“ უმ-
რავლესობა ჭორებს გიამბობს: ვინ სად არის, ვინ რა თქვა. ისინი
თავს არიდებენ იმაზე ლაპარაკს, რაც ამ ყველაფრის უკან დგას:
შავი ფული, კორუფცია, ხელისუფლების დემოკრატიისგან გა-
დახვევა, მოსალოდნელი ეკოლოგიური კოლაფსი.

დარწმუნებული ვარ, რომ ეს განზრახ არ კეთდება. ეს ქვეცნობი-
ერი რეფლექსია, რომელიც ბევრად მეტს გვეუბნება ჩვენ შესა-
ხებ, ვიდრე ჩვენი გააზრებული ქმედებები.

არსებობს წყლის მწერის, ბადეფრთიანის სახეობები, რომელთა
სიცოცხლეც დამოკიდებულია მდინარის წყალზედა აბკის გა-
რღვევაზე. მდედრი მწერი არღვევს ამ ზედაპირს, აღწევს ნაპ-
რალში (რაც ასეთი პატარა და მყიფე არსებისათვის გმირობის
ტოლფასია), ეშვება წყლის სიღრმეში და მდინარის ფსკერზე ქვი-

რითს ყრის. თუკი ზედაპირს ვერ გაარღვევს, ის ვერ დახურავს სასიცოცხლო ციკლს, რის გამოც მონაგართან ერთად დაიღუპება.

ადამიანის ისტორიაც ანალოგიურია. თუკი ჩვენ არ გავარღვევთ ამ დაუსრულებელი გართობის ზედაპირს და არ ჩავუღრმავდებით იმას, რაც არსებითია, ჩვენ ვერ გადავარჩენთ ვერც ჩვენს შვილებს და შესაძლოა, ვერც ჩვენს ბიოლოგიურ სახეობას. მაგრამ, როგორც ჩანს, არ შეგვიძლია ან არ გვინდა ამ ზედაპირის გარღვევა. ჩვენს ამ უცნაურ მდგომარეობას „ზედაპირულ მღელვარებას“ ვუნოდებდი, რაღაც შუალედურს, მოსალოდნელი კრიზისის შესახებ ცოდნასა და იმ ქარაფშუტობას შორის, რომელთაც ამ ცოდნას ვემიჯნებით.

ზედაპირული მღელვარება დომინირებს მაშინაც კი, როდესაც ვამტკიცებთ, რომ ჩვენი სიცოცხლისათვის აუცილებელი სისტემების გადარჩენისათვის ვიბრძვით. კონცენტრირებული ვართ მიკროსამომხმარებლო სისულელეებზე: პანანინა საკითხებზე, როგორებიცაა, მაგალითად, პლასტიკური საწრუპები და ყავის ჭიქები, ნაცვლად უზარმაზარი სტრუქტურული ძალებისა, რომლებიც კატასტროფისკენ მიგვაქანებს. შეპყრობილები ვართ პოლიეთილენის ჩანთებთან ბრძოლით. გვჯერა, რომ სამყაროსთვის დიდი სარგებელი მოგვაქვს, როდესაც ცელოფნის პარკებს ბამბის ჩანთებით ვცვლით, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი შეფასებით, ორგანული ბამბის ჩანთების წარმოების მავნე ზეგავლენა კლიმატზე მეტია – ის 20 ათასი პლასტიკური ჩანთის წარმოებას უდრის.

ჩვენ სამართლიანად ვბრაზობთ, როდესაც ვხედავთ ზღვის ცხენთევზას, რომელსაც კუდზე ბამბის ყურსანმენდი აქვს გამობმული, მაგრამ არ გვანუხებს, რომ თევზის ინდუსტრია ზღვის მთელ ეკოსისტემებს ანადგურებს.

რადგან დედამიწაზე არ არის საკმარისი ეკოლოგიური და ფიზიკური სივრცეც კი იმისათვის, რომ ყველა ცალკეულმა ადამიანმა მოიწყოს კერძო კეთილდღეობა, საკმარისია თითოეული მათგანი ვუზრუნველვყოთ საზოგადოებრივი ფუნქციებით: შესანიშნავი პარკებით, საავადმყოფოებით, აუზებით, სამხატვრო გალერეებით, ჩოგბურთის კორტებით და სატრანსპორტო სისტემებით, საბავშვო მოედნებით და საზოგადოებრივი ცენტრებით. თითოეული ჩვენგანი უნდა იყოს საკმარისად უზრუნველყოფილი, და თუკი ფრთების გაშლა მოგვინდება, ამის გაკეთება ისე უნდა შევძლოთ, რომ რესურსები სხვა ადამიანებს არ წავართვათ.

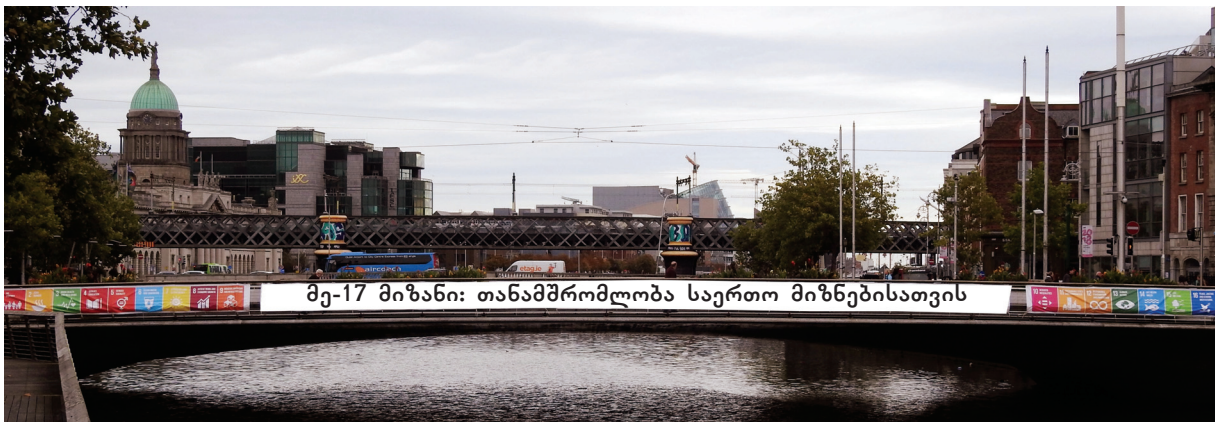
ჩვენ გადავრჩებით, თუკი მორჩილებაზე უარს ვიტყვით. ეს იცოდნენ მე-19 საუკუნეში დემოკრატიისთვის მებრძოლემმა, სუფრაჟისტებმა, მაჰათმა განდიმ, მარტინ ლუთერ კინგმა. ეკოპროტესტანტებმა, რომლებიც სისტემურ ცვლილებებს ითხოვენ, ასევე გაითავისეს ეს ფუნდამენტური ჭეშმარიტება. სისტემური

ეკოლოგიური კოლაფსის საწინააღმდეგო კამპანიებში. როგორებიცაა ჩვენ ვხედავთ ადამიანებს, დიდწილად ახალგაზრდებს, რომლებსაც მორჩილება აღარ უნდათ. მათ ისტორიის ყველაზე მნიშვნელოვანი გაკვეთილი გაიაზრეს. ჩვენი გადარჩენა ჩვენს პროტესტსა და წინააღმდეგობაშია.

მდგრადი განვითარების მე-17 მიზანი „თანამშრომლობა საერთო მიზნებისთვის“.

საჭიროა მდგრადი განვითარების დღის წესრიგში არსებობდეს პარტნიორობა მთავრობებს, კერძო სექტორს და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის. ეს ინკლუზიური პარტნიორობა, რომელიც დაფუძნებული იქნება პრინციპებსა და ფასეულობებზე, საერთო ხედვასა და საერთო მიზნებზე, რომელთა ცენტრში ხალხი და პლანეტა იქნება, აუცილებელია გლობალურ, რეგიონალურ, ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე განვითარებისათვის.

იმისათვის, რომ მდგრადი განვითარების მიზნების მივალწიოთ, საჭიროა გადაუდებელი მოქმედება ტრილიონობით დოლარის კერძო რესურსებიდან მობილიზაციისა, გრძელვადიანი ინვესტიციები, მათ შორის, უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები, საჭიროა კრიტიკულ სექტორებში, განსაკუთრებით კი განვითარებად ქვეყნებში. აღნიშნული სექტორი მოიცავს მდგრად ენერგიას, ინფრასტრუქტურასა და ტრანსპორტს, ასევე, ინფორმაციულ და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებს. საჯარო სექტორს დასჭირდება მკაფიო

მიმართულების განსაზღვრა. ინვესტიციების მოსაზიდად და მდგრადი განვითარების გასაძლიერებლად უნდა ჩარჩოები, რეგულაციები და მასტიმულირებელი სტრუქტურები განხილონ და აკონტროლონ. უნდა გაძლიერდეს ეროვნული ზედამხედველობის ისეთი მექანიზმები, როგორებიცაა სახელმწიფო აუდიტის სამსახური და საკანონმდებლო ორგანოს ზედამხედველობის ფუნქციები.

ქვემიზნები:

- ▶ შიდა რესურსების მობილიზაციის გაძლიერება; მათ შორის, განვითარებადი ქვეყნებისადმი საერთაშორისო მხარდაჭერა, რათა გაიზარდოს ეროვნული შესაძლებლობები საგადასახადო და სხვა შემოსავლების აკუმულირების მიმართულებით;

- ▶ მოხდეს სხვადასხვა წყაროებიდან დამატებითი ფინანსური რესურსების მობილიზება განვითარებადი ქვეყნებისათვის;
- ▶ განვითარებად ქვეყნებს გაენიოთ დახმარება ვალის გრძელვადიანი მდგრადობის მისაღწევად კოორდინირებული პოლიტიკის მეშვეობით, რომელიც მიზნად ისახავს ვალის მართვის ხელშეწყობას; ყურადღება მიექცეს ვალის დიდი მოცულობის მქონე ლარიები ქვეყნების საგარეო ვალს, რათა შემცირდეს მათ წინაშე არსებული წნეხი
- ▶ შემუშავდეს და დაინერგოს ნაკლებად განვითარებული ქვეყნებისათვის ინვესტიციების ხელშეწყობის რეჟიმები;
- ▶ გაძლიერდეს ჩრდილოეთ-სამხრეთი, სამხრეთ-სამხრეთი და რეგიონული და საერთაშორისო თანამშრომლობა მეცნიერების, ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების ხელმისაწვდომობისა და ცოდნის გაზიარების მეთოდების გაუმჯობესების მიზნით, როგორც გაეროს დონეზე, ასევე სხვა გლობალური ტექნოლოგიების მექანიზმების გამოყენებით;
- ▶ ეკოლოგიურად ჯანსაღი ტექნოლოგიების განვითარების, გავრცელებისა და გადაცემის ხელშეწყობა განვითარებადი ქვეყნებისათვის, მათთვის ხელსაყრელი და შეღავათიანი პირობებით, ორმხრივი შეთანხმებების თანახმად;
- ▶ ტექნოლოგიების ბანკისა და მეცნიერების სრული ოპერაციონალიზაცია, ნაკლებად განვითარებული ქვეყნების შესაძლებლობების ზრდა ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების მიმართულებით 2017 წლისათვის, ტექნოლოგიების სრულფასოვანი გამოყენება, განსაკუთრებით კი ინფორმაციისა და კომუნიკაციების ტექნოლოგიების;
- ▶ განვითარებადი ქვეყნებისათვის საერთაშორისო მხარდაჭერის გაძლიერება ეფექტიანი და მიზანმიმართული შესაძლებლობების ზრდის მიმართულებით, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს ეროვნული გეგმების შემუშავება და მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევა, მათ შორის ჩრდილო-სამხრეთის, სამხრეთ-სამხრეთი და სამგანზომილებიანი თანამშრომლობის გზით;
- ▶ უნივერსალური, წესებზე დაფუძნებული, ღია და არადისკრიმინაციული მრავალმხრივი სავაჭრო სისტემის ფორმირება მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის ფარგლებში, მათ შორის, დოჰას განვითარების დღის წესრიგის გათვალისწინებით;
- ▶ განვითარებადი ქვეყნების ექსპორტის მნიშვნელოვანი ზრდა, კერძოდ, 2020 წლისთვის ნაკლებად განვითარებული ქვეყნების ექსპორტის წილის გაორმაგება გლობალურ მაჩვენებელში;
- ▶ ნაკლებად განვითარებული ქვეყნებისათვის ვალდებულებისა და კვთებისაგან თავისუფალი სავაჭრო რეჟიმის დროული რეალიზაცია მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის გადაწყვეტილების შესაბამისად, მათ შორის, ისეთი გამჭვირვალე და მარტივი შეღავათიანი წესების შემუშავება აღნიშნული ქვეყნების საექსპორტო საქონელზე, რაც ხელს უწყობს ბაზარზე ხელმისაწვდომობას;
- ▶ გლობალური მაკროეკონომიკური სტაბილურობის გაზრდა, მათ შორის პოლიტიკების კოორდინაციისა და თანხვედრის მეშვეობით

- ▶ უზრუნველყოფილი იქნეს მდგრადი განვითარების პოლიტიკების თანხვედრა;
- ▶ პატივი სცენ თითოეული ქვეყნის პოლიტიკურ სივრცესა და მმართველობას სიღარიბის აღმოფხვრისა და მდგრადი განვითარების პოლიტიკის ჩამოყალიბების პროცესში;
- ▶ გლობალური პარტნიორობის გაძლიერება მდგრადი განვითარებისათვის, რომელიც მოიცავს თანამშრომლობას, ცოდნის, ექსპერტიზის, ტექნოლოგიისა და ფინანსური რესურსების გაზიარებას, რათა მხარე დაეჭიროს მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევას ყველა ქვეყანაში, კერძოდ, კი განვითარებად ქვეყნებში;
- ▶ ხელი შეეწყოს ეფექტურ საჯარო, საჯარო და კერძო და სამოქალაქო საზოგადოების პარტნიორულ ურთიერთობებს, რაც დაფუძნებული იქნება გამოცდილებასა და პარტნიორობის დაფინანსების სტარტეგიებზე;
- ▶ 2020 წლისთვის შესაძლებლობების განვითარების ხელშეწყობა განვითარებადი ქვეყნებისთვის, მათ შორის ყველაზე ნაკლებად განვითარებული ქვეყნების და მცირე კუნძულოვანი განვითარებადი სახელმწიფოებისთვის, შემოსავლის, გენდერის, ასაკის, რასის, ეთნიკური წარმომავლობის, მიგრაციული სტატუსის, შეზღუდული შესაძლებლობების, გეოგრაფიული მდებარეობის და შესაბამის ეროვნულ კონტექსტებში არსებული სხვა მახასიათებლების მიხედვით კლასიფიცირებულ ხარისხიან, დროულ, სანდო და დეტალურ მონაცემებზე წვდომის მნიშვნელოვნად გაზრდის მიზნით;
- ▶ 2030 წლისთვის არსებულ ინიციატივებზე დაყრდნობით საზომების შემუშავება მდგრადი განვითარების მიმართულებით მიღწეული, მთლიანი შიდა პროდუქტის შემავსებელი პროგრესის გასაზომად და ხელშეწყობა.

იმუხავით წყვილაკში

- ყურადღებით გადახედეთ 2022 წელს ბრიტანულ გაზეთ „გარდიანში“ გამოქვეყნებული სტატიას (გვ. 99-104).
- ▶ გადაიტანეთ ცხრილი ფურცელზე, პირველ სვეტში ჩანერეთ სტატიაში განხილული ლოკალური ქმედებები, რომელიც გლობალურ პრობლემებს იწვევს; ხოლო მესამე სვეტში – პრევენციის გზები;
- ▶ შეადარეთ სხვა წყვილების მიერ შედგენილი პრევენციის გზები ერთმანეთს; რა საერთო აღმოაჩინეთ?
- ▶ რით გამოირჩევა თქვენს მიერ შეთავაზებული პრევენციის გზები სხვებისგან?
- ▶ პრობლემის გადაჭრის ლოკალური გზები უფრო მნიშვნელოვნად მიგაჩნიათ თუ გლობალური? დაასახელეთ კონკრეტული მაგალითები და პასუხი დაასაბუთეთ.

ლოკალური ქმედება

გლობალური პრობლემა/
პრობლემები

პრევენციის გზები

რა შეიცვლება მსოფლიოსა და საქართველოსთვის ამ მიზნების მიღწევით?

2030 წლის დღის წესრიგის მიერ განსაზღვრული რაოდენობრივი სამიზნეების მიღწევა მნიშვნელოვანია, თუმცა, ეს არ არის მთავარი მიზეზი, რატომაც შემუშავდა იგი. მდგრადი განვითარების მიზნები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს გლობალურ, ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე თანამშრომლობის პროცესს, რომელიც უნდა გაძლიერდეს 2030 წლამდე, და რომლის ფარგლებშიც ყველამ უნდა შეიტანოს საკუთარი წვლილი სამიზნეების მისაღწევად. ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი და საინტერესო ცვლილება, რომლის ნაწილიც ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია გახდეს.

მდგრადი განვითარების მიზნების შესახებ მთავრობების, კერძო სექტორისა და სამოქალაქო საზოგადოების ცოდნისა და შესაძლებლობების შექმნა რთული, მაგრამ სასარგებლო პროცესია. გასულ რამდენიმე წელში, სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები საქართველოში უფრო და უფრო მეტს ფიქრობენ იმაზე, თუ როგორ შეუწყონ ხელი მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელებას და პროგრესის მონიტორინგის გზას.

„მონაცემთა რევოლუცია“, რომელსაც 2030 წლის დღის წესრიგი აცხადებს, რადიკალურად შეცვლის ჩვენს წარმოდგენას მონაცემებსა და სტატისტიკაზე და მის გამოყენებას მონიტორინგისა და გადაწყვეტილების მიღებაში. ბევრი ქვეყანა უკვე ცდის ახალ გზებს, მაგალითად, მობილურ ტექნოლოგიებს და სხვა ინსტრუმენტებს, რომ შეაგროვოს „მონაცემები რეალურ დროში“ და მოსახლეობა ჩართოს მდგრადი განვითარების მიზნების მონიტორინგში, რათა მათი ხმა ისმოდეს იმ გადაწყვეტილებების მიღებისას, რომლებიც ყველას ეხება, მათ შორის პროცესების მიღმა დარჩენილებს.

რას აკეთებენ ქვეყნები მდგრადი მომავლის შესაქმნელად?

დედამიწის მოსახლეობას, უფრო და უფრო, მცირე დრო რჩება იმისთვის, რომ შეცვალოს კურსი, ანუ ყველასთვის სახიფათო ქმედებებიდან გადაერთოს მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელებაზე მიმართულ აქტივობებზე, რათა სამყარო, სადაც ვცხოვრობთ, ამოუცნოვ ობიექტად არ იქცეს და ამ დროისთვის ჩვენთვის ცნობილი ერთადერთი „ცოცხალი“ პლანეტა ოაზისის გარეშე დარჩენილ უსიცოცხლო და გამოუსადეგარ უდაბნოს არ დაემსგავსოს.

- ▶ აფრიკაში კილიმანჯაროს მთა შესაძლოა, ველარ იცნოთ, რადგან მისი ყინულის საფარის 80% გამქრალია;
- ▶ მცირდება ჰიმალაის მთების თოვლის მუდმივი საფარი და მყარი ნალექის მასა, რომელიც წყლის წრებრუნვაში სასიცოცხლო როლს თამაშობს;
- ▶ დიდ ქალაქებში უფრო და უფრო მეტი ხანძარი ჩნდება, ეს პროცესი კი გლობალურ დათბობას კიდევ უფრო ამწვავებს;
- ▶ ციმბირის მრავალწლიანი მზრალი გრუნტი გადნობის საფრთხის წინაშეა და თუ ეს მოხდა, მის სიღრმეში არსებული მეთანისა და ნახშირორჟანგის ემისიების გამოთავისუფლება თავის წვლილს შეიტანს გლობალურ დათბობაში.
- ▶ ყინულის ქუდი 40%-ით თხელია, ვიდრე 40 წლის წინ იყო;
- ▶ ყოველწლიურად მსოფლიოს მასშტაბით 13 მლნ. ჰექტარი ტყე ქრება;
- ▶ სახეობები ბუნებრივ ტემპთან შედარებით 1000-ჯერ სწრაფად იღუპება;
- ▶ 1 მილიარდ ადამიანს არ აქვს წვდომა სანიტარიასა და სუფთა წყალზე.
- ▶ 2050 წლისთვის შესაძლოა კლიმატის ცვლილების გამო გადაადგილებულ ლტოლვილთა რაოდენობა 200 მილიონს გაუტოლდეს.

იხსჯელათ

როგორ პასუხობს დასმულ კითხვებს მდგრადი განვითარების მიზნები და როგორ ემსახურება იმ საფრთხის შემცირებას, რომელიც ჩვენს პლანეტას ემუქრება.

- ▶ რას ვაკეთებთ ამ პროცესების საპირისპიროდ?
- ▶ ვცდილობთ თუ არა ვიბრძოლოთ არსებობისთვის და შევუნარჩუნოთ დედამიწას შემორჩენილი სახე (პირვანდელი სახის დაბრუნებას, რომ ვერ შევძლებთ ფაქტია)?
- ▶ ვიბრძვით თუ არა ღარიბი ადამიანების კეთილდღეობის გაზრდისთვის?
- ▶ ვცდილობთ თუ არა ერთი ადამიანის ბედნიერება მეორეს უბედურებაზე არ ავაგოთ?
- ▶ რომელი მდგრადი განვითარების მიზანი მიგაჩნიათ უფრო მნიშვნელოვნად?
- ▶ რა როლს ასრულებს სახელმწიფო ინსტიტუციები ამ მიზნების მიღწევაში?

სუფთა წყალი და სანიტარია გულისხმობს ყველა ადამიანისთვის უსაფრთხო და ხელმისაწვდომ სასმელ წყალზე საყოველთაო და თანაბარი წვდომის უზრუნველყოფას.

მდგრადი
განვითარების
მიზანი 6

კლიმატის მდგრადობის მიღწევა უზრუნველყოფს კლიმატთან დაკავშირებული საფრთხეებისა და სტიქიური უბედურებების მიმართ მდგრადობის გაძლიერებას ყველა ქვეყანაში.

მდგრადი
განვითარების
მიზანი 13

მდგრადი განვითარების პირველი მიზანი გულისხმობს სიღარიბის აღმოფხვრას.

იმუშავით ჯგუფად

ბევრმა ადამიანმა დიდი ხნის წინ გააცნობიერა საკუთარი გავლენა გარემოზე და დაიწყო სწორი ნაბიჯების გადადგმა ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური პრობლემების მოსაგვარებლად. უნდა ვიცოდეთ, რომ ჩვენი მცირედი წვლილიც კი მნიშვნელოვნად გაზრდის დედამიწის გადარჩენის შანსს.

დაინაწილეთ ქვემოთ მოცემული 5 სიტუაცია და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ მდგრადი განვითარების რომელი მიზნის მიღწევას უწყობს ხელს კონკრეტული სიტუაცია?
- ▶ რამდენად რეალისტური და მისაღებია თქვენთვის სიტუაციაში განხილული საკითხის შესახებ გადანყვეტილება?
- ▶ განიხილეთ ეს სიტუაცია რეგიონულ, სახელმწიფო და გლობალურ ქრილში;
- ▶ ისურვებდით საკუთარ რეგიონში/ქვეყანაში მსგავსი იდეის რეალიზებას? რატომ?
- ▶ თქვენ რა შეგიძლიათ მოიმოქმედოთ მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად?
- ▶ რამდენად არის შესაძლებელი მსგავსი ქმედებების განხორციელება სახელმწიფო ინსტიტუციების გარეშე?

სიტუაცია 1

„გრამინ ბანკი“ ბანგლადეშში

მეტად საინტერესო და უცნაური შემთხვევაა არსებობდეს ბანკი, რომელიც ღარიბებს აძლევს სესხს, თანაც ისეთ ქვეყანაში, რო-

გორიც ბანგლადეშია. „გრამინ ბანკი“ მუჰამედ იუნუსის მიერ დაარსებული მიკროსაფინანსო ორგანიზაციაა, რომელიც მცირე ზომის სესხებს (მიკროკრედიტი) გასცემს უკიდურესად ხელმოკლე მოსახლეობისთვის.

2006 წელს მუჰამედ იუნუსმა ნობელის პრემია დაიმსახურა მშვიდობის დარგში. გრამინის მოდელი, რომელიც იუნუსმა შეიმუშავა 1976 წელს, ემყარება ხუთი სავარაუდო მსესხებლის ჯგუფს, რომლებიც რეგულარულად ხვდებიან გრამინ ბანკის მენეჯერებს. როგორც წესი, ხუთი სავარაუდო მსესხებელიდან ორს ეძლევა სესხი და თუ გამოსაცდელი ვადის გასვლის შემდეგ პირველი ორი მსესხებელი დააკმაყოფილებს დაფარვის პირობებს, მაშინ სესხი გაიცემა ჯგუფის დანარჩენ წევრებზეც.

გრამინი დამოუკიდებელი ბანკი გახდა 1983 წელს, მისი შტაბ-ბინა მდებარეობს ბანგლადეშში, დაკაში. მას 2200-ზე მეტი ფილიალი აქვს ქვეყანაში. გრამინის მოდელი სიმბოლურად ასახავს ღარიბი მოსახლეობის დახმარების ეფექტიან საშუალებას. საინტერესოა, რომ გრამინის სესხის მიმღების 97%-ზე მეტი ქალი იყო.

ამ ყველაფრის გვერდით საჭიროა ისიც აღვნიშნოთ, რომ „კაპიტალზე წვდომა“, რაც თითქოს მდიდარს განასხვავებს ღარიბისგან, არ არის საკმარისი სიღარიბის დასაძლევად, სწორედ ამიტომ, მიკროფინანსების ოპონენტები მიკროკრედიტს „სასიკვდილო მახესაც“ კი უწოდებდნენ. ამგვარმა შეფასებამ მწარე გაკვეთილი ჩაუტარა მიკროსაფინანსო ინდუსტრიას და მას თვითკრიტიკულობის, სიფრთხილისა და პასუხისმგებლიანობისკენ უბიძგა. დღეს კი მიკროფინანსებს, რომელიც მუჰამედ იუნუსის სახელს უკავშირდება, შეუძლია დადებითი წვლილი შეიტანოს მოწყვლადი სოციალური ფენის ფინანსური ინტეგრაციისა და ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის სტიმულირების საქმეში.

სიტუაცია 2

1-ლი დეკემბერი – კოსტა რიკაში არმიის გაუქმების დღე

არმია განიხილება, როგორც ორგანიზებული სამხედრო ძალა, რომელიც აღჭურვილია ხმელეთზე საბრძოლო მოქმედებებისთვის. ყველა ქვეყანას ჰყავს თავისი არმია ან სამხედრო ძალა, რათა საჭიროების შემთხვევაში დაიცვას თავისი სუვერენიტეტი და ტერიტორია. თუმცა, აქვე უნდა აღვნიშნოთ 4 მიზეზი, თუ რატომ არ ჰყავს კოსტა რიკას ჯარი:

► **სიმშვიდე ყველასთვის** – კოსტა რიკის სამხედრო ძალების გაუქმების შესახებ ინფორმაცია ქვეყნის კონსტიტუციაში 1949 წელს შევიდა. როგორც კოსტა რიკის ყოფილი პრეზი-

დენტი და ნობელის პრემიის ლაურეატი მშვიდობის დარგში ამბობს: „კონფლიქტების სამხედრო გადაწყვეტა უნდა იყოს უკანასკნელი, უკანასკნელი საშუალება... აქ (კოსტა-რიკაში) კონფლიქტები წყდება მოლაპარაკებების მაგიდასთან“.

- ▶ **ისტორიული სამხედრო მდგომარეობა** – მე-19 საუკუნემდე კოსტა რიკაში მშვიდობა სუფევდა. დაახლოებით 1840 და 1860 წლებში კოსტა რიკა გრძელვადიან და სისხლიან სამოქალაქო ომში მონაწილეობდა. ამის შემდეგ მან საბოლოოდ გამოაცხადა დამოუკიდებლობა.
- ▶ **დიდი გადაწყვეტილება, უდიდესი ცვლილება** – კოსტა-რიკამ მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიიღო თითქმის 75 წლის წინ, როდესაც ქვეყნის მაშინდელმა პრეზიდენტმა გადაწყვიტა სამხედრო არმიის გაუქმება.
- ▶ **მეტი განათლება და უკეთესი სოციალური დაცვა** – არმიის არსებობის პერიოდში ქვეყანა ხარჯავდა ფულს იარაღსა და საჭირო სამხედრო მარაგებზე, ახლა კი ეს რესურსები მიმართულია განათლებისა და კულტურის განვითარებისკენ. კოსტარიკაში 1-ელ დეკემბერს აღნიშნავენ არმიის გაუქმების დღეს.

სიტუაცია 3

ტყის მნიშვნელობა გაბონში

გაბონი მრავალი წლის განმავლობაში ატარებდა ეკოლოგიურ პოლიტიკას თავისი ხალხის სასარგებლოდ. ქვეყნის სატყეო კანონები მიმართულია ანთროპოგენული ზემოქმედების შემცირებისკენ (ხის ქრის პარალელურად მის აღსადგენად საჭირო დროის გამოყოფისკენ).

1996 წელს გატარებული ტყის პირველი პოლიტიკით გაბონი შეეცადა გაეზარდა ტყის სექტორის წვლილი ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაში. ქვეყნის კონსტიტუცია ითვალისწინებს ბუნებრივი გარემოს, როგორც სახელმწიფოს ძირითადი პრინციპის დაცვას. იგი ადგენს საბაზისო წესებს, რომლებიც ეხება საზოგადოებრივი საქონლის მართვას, მინათსარგებლობას, სატყეო მეურნეობას, მალარობასა და ჰაბიტატებს.

2001 წელს მიღებული ტყის კოდექსის ძირითადი მიზნებია: ტყეების მდგრადი განვითარება, გაბონის ხის სექტორის ინდუსტრიალიზაცია, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი შენარჩუნება და ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეების უფრო მეტად ჩართულობა გაბონის ბუნებრივი რესურსების მართვაში.

● ისლანდია და გეოთერმული ენერგია

● მე-20 საუკუნის დასაწყისში ისლანდია იყო ევროპის ერთ-ერთი უღარიბესი ქვეყანა, მისი ხალხი იყენებდა იმპორტირებული ნახშირისა და ადგილობრივი ტორფის საშლად და დამაბინძურებელ ნაზავს ელექტროენერგიის მისაღებად. თუმცა, მოგვიანებით, კუნძულოვანმა ქვეყანამ მნიშვნელოვანი ცვლილება განიცადა გეოთერმული ენერგიის წყალობით.

● დღეს ისლანდიის ელექტროენერგიის თითქმის 100% განახლებადი წყაროებიდან გამომდინარეობს. ბოლო ათწლეულის განმავლობაში ისლანდია მუშაობს გაერო-ს გარემოსდაცვით პროგრამასთან (UNEP) ერთად, რათა აღმოსავლეთ აფრიკაში მსგავსი ენერგეტიკული რევოლუცია მოახდინოს. ისლანდიაში 200-ზე მეტი ვულკანი და დიდი რაოდენობით ცხელი წყლებია, სწორედ ეს აძლევს ქვეყანას საშუალებას აქტიურად გარდაქმნას არსებული რესურსი საჭირო ენერგიად. აღმოსავლეთ აფრიკის ქვეყნები მსგავს რესურსებიან ქვეყნებს შორის მოწინავეა. დადგენილია, რომ თუ აღმოსავლეთ აფრიკა შეძლებს გამოიყენოს გეოთერმული ენერგია, ის გამოიმუშავებს 20 გიგავატ ელექტროენერგიას, მაშინ, როცა 2018 წელს მოსახლეობის 89 პროცენტს არ ჰქონდა წვდომა ელექტროენერგიასთან, მნიშვნელოვან გარდატეხას მოახდენს აფრიკის ამ ნაწილში. 2010 წელს ისლანდიის წამოწყება, დაეხმაროს აღმოსავლეთ აფრიკას, მიზნად ისახავს ინვესტიციების განხორციელებას ერიტრეაში, ეთიოპიაში, კენიაში, რუანდაში, ტანზანიაში და უგანდაში. ისლანდიაში, ასევე, ხორციელდება გაერო-ს უნივერსიტეტის გეოთერმული სასწავლო პროგრამა. 1979-2016 წლებში პროგრამაში ჩართულ მსმენელთა დაახლოებით 39% აფრიკის 17 ქვეყნიდან მოდის. ეს მიუთითებს პროგრამის მნიშვნელოვან წვლილზე რეგიონის შესაძლებლობების გაზრდაში.

● სიტუაცია 4

● ფრაიბურგი – მომავლის ქალაქი*

● გერმანიაში არსებობს მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე სიცოცხლისუნარიანი, პროგრესული და მდგრადი ქალაქი – ფრაიბურგი, რომლის ამგვარ ქალაქად გადაქცევისასაც საპროტესტო აქციამ შეუწყო ხელი. ქალაქის მოსახლეობის აქტივობამ შეაჩერა ქალაქში მიმდინარე მშენებლობები და ფრაიბურგი ალტერნატიული აზროვნების ცენტრად აქცია.

- ▶ 1994 წელი – ფრაიბურგში შენდება მსოფლიოში პირველი ენერგია პლიუსი სახლი.
- ▶ 2002 წელი – მოიგო „დუბაი – საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკისთვის“ ჯილდო მდგრადი განვითარებისთვის.

* ფრაიბურგი, წყარო: <https://bit.ly/3XleAgD>

- ▶ 2010 წელი – მოიგო ეროვნული ჯილდო გარემოს დაცვის მცდელობებისთვის.
- ▶ 2012 წელი – მიიღო გერმანიის მდგრადი განვითარების ჯილდო.
- ▶ 2017 წელი – New Town Hall ხდება მსოფლიოს პირველი საზოგადოებრივი შენობა, რომელიც წარმოქმნის იმაზე მეტ ენერგიას, ვიდრე მოიხმარს.
- ▶ ფრაიბურგში ჩასული ტურისტებისა და იქ მცხოვრებთა თქმით: „400-კილომეტრიანი ველო ბილიკი ქალაქს ველოსიპედისტების სამოთხედ აქცევს და ცხოვრობდე ფრაიბურგის ნებისმიერ ნაწილში, ნიშნავს, ხედავდე მთებს ტყესთან ერთად“.
- ▶ ფრაიბურგში შეხვდებით გერმანიის პირველ მზის ენერგიაზე მომუშავე საფეხურთო სტადიონს, რომელმაც 1993 წელს მზის პანელების ტრიბუნის სახურავებზე დამონტაჟების შემდეგ წელიწადში 250 000 კილოვატ საათი ენერგია გამოიმუშავა. ფრაიბურგში მომხმარებელთათვის შეთავაზებული პროდუქციის დიდი ნაწილი ორგანულია იმიტომ, რომ ქალაქი განეწიანებულია გერმანიის Bio-Städte კოლექტივში, რომელიც ხელს უწყობს ორგანულ მეურნეობას. ეს და მრავალი საინტერესო ფაქტი აქცევს ფრაიბურგს მომავლის ქალაქად.

სიტუაცია 5

კალუნდბორგის ინდუსტრიული სიმბიოზი

დანიიში, კალუნდბორგის ინდუსტრიული სიმბიოზის (პროცესი, როდესაც პროდუქტის ნარჩენები ერთ ინდუსტრიაში გადაიქცევა რესურსად, რომელიც გამოიყენება ერთ ან რამდენიმე სხვა ინდუსტრიაში) პროექტმა, რომელიც ინდუსტრიებს შორის თანამშრომლობის საფუძველზე ზრდის მრეწველობის პროცესში ნარჩენების მაქსიმალურ ათვისებას და გამოყენებას, საკმაოდ დიდი ყურადღება მიიპყრო, განსაკუთრებით ევროკავშირის საზოგადოების მხრიდან და გადაეცა რამდენიმე პრიზი გარემოსდაცვითი საქმიანობისთვის.

აღნიშნული სიმბიოზი აერთიანებს ოთხ სამრეწველო ობიექტს (ელექტროსადგურს, ნავთობგადამამუშავებელ ქარხანას, თაბაშირის მუყაოს საწარმოს და ბიოტექნოლოგიის საწარმოს) და ადგილობრივ მუნიციპალიტეტს. ინდუსტრიული სიმბიოზის თანამშრომლობის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიღწევები ასეთია:

- ▶ გარემოზე ზემოქმედება შემცირდა გოგირდის დიოქსიდის (SO₂) და ნახშირორჟანგის (CO₂) ემისიების შემცირებით და ჩამდინარე წყლის ხარისხის გაუმჯობესებით;
- ▶ ნარჩენები, როგორებიცაა ნაცარი, გოგირდი, ბიოლოგიური შლამი და თაბაშირი, გადაკეთდა წარმოების ნედლეულად;
- ▶ მნიშვნელოვნად შემცირდა ენერგიის, ქვანახშირის, ნავთობისა და წყლის მოხმარება.

არ არსებობს განვითარებისკენ გადადგმული სრულყოფილად მდგრადი ნაბიჯი, რომელსაც მცირედი უარყოფითი გავლენა მაინც არ ექნება გარემოზე, მაგრამ სურვილი იმისა, რომ ჩვენი საცხოვრებელი უკეთესობისკენ შევცვალოთ და „გადაშენებას“ გადავარჩინოთ, გვიბიძგებს მოქმედებისკენ, რომელსაც აუცილებლად ექნება დადებითი მხარე. ყოველ წინ გადადგმულ ნაბიჯს, მნიშვნელოვნად შეუძლია რეალური შედეგის მოტანა, რომელიც სასარგებლო აღმოჩნდება ჩვენთვის და მომავალი თაობისთვის. დღევანდელი ჩვენი მისიაა ხომ ესაა, ვიმოქმედოთ უკეთესი მომავლისთვის.

სასარგებლო რესურსები

- ▶ გაერო-ს მდგრადი განვითარების მიზნები – მიმოხილვა <https://bit.ly/3I7Siav>
- ▶ მდგრადი განვითარების მიზნები <https://bit.ly/3RMzhGV>
- ▶ მდგრადი განვითარება და მისი ასპექტები <https://bit.ly/3HqO4SI>

იმუშავით წყვილებში

წაიკითხეთ ქვემოთ მოცემული სტატია. თქვენი აზრით:

- რა მოტივაცია ჰქონდათ რიგით მოქალაქეებს, შეესრულებინათ ასეთი მძიმე სამუშაოები?
- როგორ მოქმედებდა დედაქალაქის მერია?
- რა გზებით იგებდნენ მოქალაქეები, რომ მათი დახმარება საჭირო იყო?
- იმუშავა ადრეული შეტყობინების სისტემამ? როგორ განვითარდებოდა მოვლენები ადრეული შეტყობინების შემთხვევაში?
- როგორ ხდებოდა მოხალისეების საქმიანობის ორგანიზება?

მაგალითი ერთად დგომისა

ადიდებულმა მდინარე ვერემ 2015 წელს ათასობით ახალგაზრდა დააყენა გვერდიგვერდ. მიუხედავად მძიმე და სახიფათო სამუშაოს, თავდაპირველად მათ თითქოს ქაოტურად, დაუფიქრებლად შეუტიეს იმ სტიქიის შედეგებს, რომელმაც 13 ივნისის ღამეს 23 ადამიანის სიცოცხლე შეინირა, 200-ზე მეტი ოჯახი და 1000-ზე მეტი ადამიანი დააზარალა, ზოოპარკში ცხოველები დახოცა.

სტიქიის ზონაში მომუშავე ახალგაზრდები ამბობენ, რომ სტიქია მოხალისეების გაერთიანების საუკეთესო მაგალითად იქცა. მათივე თქმით, ეს იყო უპრეცედენტო მაგალითი სახელმწიფოსა და სამოქალაქო საზოგადოების ერთად დგომისა.

მოხალისეთა ერთსულოვნება ნამდვილ სამოქალაქო მოძრაობად იქცა. იმ დღეებში თბილისის ქუჩებში მრავლად შეხვდებოდით მუხლებამდე ტალახმიმხმარ ახალგაზრდებს. თუკი მოქალაქეთა ნაწილი სტიქიის ზონაში ფიზიკურად შრომობდა, მეორე ნაწილი მათ საკვებითა და წყლით ამარაგებდა.

მოქალაქეთა ნაწილი ქალაქის მერის მოწოდებას გამოეხმაურა, ნაწილმა კი ინფორმაცია სოციალური ქსელებიდან შეიტყო და მაშინვე დაიწყო მოხალისეთა მოზილიზება. შეიქმნა ე. წ. ჰუმანიტარული ნივთების მიმღები პუნქტიც.

„სოციალური ქსელებით ვიცოდი, რომ ხალხს უჭირდა, შველას ითხოვდნენ და გადავწყვიტე მეც წამოვსულიყავი. ეს ჩემი ქალაქი, ეს შენი ქალაქია და რაც შენია, იმისთვის უნდა იბრძოლო. როცა აქ მოვედი, პირველი 5-10 წუთი შოკი იყო, იმიტომ რომ ასეთ ამბავს ვერ წარმოვიდგენდი. თავიდან არც ვიცოდი, როგორ მოვეცეულიყავი, რა უნდა მექნა. მერე ნელ-ნელა ხალხიც მოემატა და ერთობლივი ძალებით დავიწყეთ მუშაობა“.

„ჩამწერეს გოგოების მოხალისეთა ჯგუფში და მორების გადაზიდვაში ვეხმარებოდით. იმ მომენტში იმაზე არ ფიქრობ, რომ შენ გოგო ხარ და შეიძლება ფიზიკურად არ გეყოს ძალა, გოგოები ძალიან მძიმე მორებსაც კი ვეზიდებოდით. ჩვენთან ერთად მუშაობდნენ უცხო ქვეყნის მოქალაქეებიც და როდესაც ისინი მოდიოდნენ, შეძახილებითა და ტაშით ვეგებებოდით მათ“.

ფეისბუქში შეიქმნა სპეციალური გვერდი სახელწოდებით „13 ივნისი“, რომელიც ათასობით ადამიანს აერთიანებს. მასზე სისტემატურად ვრცელდება ინფორმაცია სტიქიით დაზარალებულთა საჭიროებების შესახებ. მიმღები პუნქტია გახსნილი, სადაც დახმარების მსურველებს ტანსაცმელი, საბნები და საკვები მიაქვთ. მოხალისეთა რაოდენობამ მოსალოდნელს გადააჭარბა.

თბილისის მერიის ოფიციალურ ვებგვერდზე ვკითხულობთ: თბილისის მერიის შესაბამისი სამსახურები სტიქიის შედეგების სალიკვიდაციოდ აქტიურად მუშაობენ. თუკი საჭირო გახდება დამატებითი ძალის მობილიზაცია, თბილისის მერია დაუყოვნებლივ აცნობებს მოსახლეობას.

წყარო: რადიო თავისუფლება;

ჩვენ ყოველდღე ვხედავთ მოხალისეების მიერ შესრულებულ სასიკეთო საქმეებს. მათ შორის თქვენ მიერ შესრულებულს. თუმცა, საგანგებო სიტუაციებში მოხალისეების ჩართულობისთვის არსებობს სპეციალური წესები (სამუშაოს სირთულისა და რისკების გათვალისწინებით).

საგანგებო სიტუაცია – ხანძარი, წყალდიდობა, მიწისძვრა, მეწყერი, ქიმიური ავარიები – შეიძლება მოხდეს მოულოდნელად ნებისმიერ დროს და ნებისმიერ ადგილას.

საგანგებო სიტუაციები საფრთხეს უქმნის როგორც ცალკეული მოქალაქეების, ასევე დასახლებებისა და ქალაქების უსაფრთხოებას და განვითარებას.

კატასტროფების შედეგები მცირდება იმ შემთხვევაში, თუ მოსახლეობა კარგადაა ინფორმირებული უსაფრთხო ქცევის წესების შესახებ. საჭიროა იცოდეთ მოსალოდნელი რისკები და მათზე რეაგირების წესები, აგრეთვე ის, თუ რა ფორმით უნდა ითანამშრომლოთ სახანძრო-სამაშველო სამსახურთან, საგანგებო სიტუაციების მართვის დეპარტამენტთან და სხვა ორგანიზაციებთან.

საგანგებო სიტუაცია – ისეთი ვითარება, რომლის დროსაც ირღვევა ადამიანთა ყოფა-ცხოვრების ნორმალური პირობები და რომელიც აშკარა საფრთხეს უქმნის ან რომელმაც შეიძლება აშკარა საფრთხე შეუქმნას ადამიანის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას ან/და მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენოს გარემოს ან ქონებას.

რჩევები 3 ყველაზე გავრცელებული საგანგებო სიტუაციის დროს!

გთავაზობთ უსაფრთხო ქცევის წესებს ყველაზე მეტად გავრცელებული საგანგებო სიტუაციების დროს. თითოეულ შემთხვევაში სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის გადასარჩენად განსხვავებული ქმედებაა საჭირო. მაგრამ საერთო, რაც ამ ქმედებებში უნდა იყოს, არის:

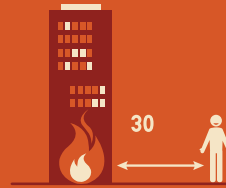
- სიმშვიდის შენარჩუნება;
- აუცილებლობის შემთხვევაში შენობის დატოვების (ევაკუაცია) მზადყოფნა;
- სახლის უეცრად დასატოვებლად უნდა გქონდეთ ჩანთა/ზურგჩანთა აუცილებელი ნივთებით (ფარანი, სასტვენის საშუალება, საწვინარი, რეზინის ჩექმები, ბოთლი სასმელი წყლით, ჯოხი, თოკი და სხვა), საბუთები კი შენახული იყოს ისეთ ადგილას, რომ საჭიროების შემთხვევაში უცებ მიაგნოთ და წამოიღოთ.

სარეზერვო ჩანთა

უსაფრთხო ქცევის წესები ხანძრის დროს

 დატოვე ხანძრის ადგილი.	 გამოიყვანე უსაფრთხო ადგილას.	 ჩართე განგაშის სიგნალი (თუ არსებობს).	 დაკეტე კარ-ფანჯარა.
 არ ისარგებლო ლიფტით.	 ქსელიდან გათიშე ელექტროდენი და გაზი.	 თუ ცეცხლის კერა მცირეა, ჩააქრე თვითონ.	დარეკე 112-ზე. მიანოდე ინფორმაცია ხანძრის შესახებ.
თუ ევაკუაცია შეუძლებელია საჭიროების შემთხვევაში ჩაამტვრე ფანჯარა, იყვირე, რომ ხანძარია.	 შეჩერდი დაიხარე გადაკოტრიალდი	კვამლისგან თავის დასაცავად ცხვირ-პირზე აიფარე სველი ნაჭერი. გახოხდი შეკრების ადგილას.	
 მიდი უსაფრთხო ადგილას.	 შეამოწმე, ვინმე ხომ არ აკლია.	 მოსცილდი შენობას არანაკლებ 30 მეტრისა.	 არ დაბრუნდე ხანძრის დროს შენობაში.

უსაფრთხო ქცევის წესები წყალდიდობის დროს

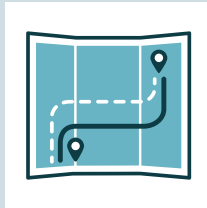
წყალდიდობამდე

დაელოდე
ახალ ამბებს.

მზად გქონდეს
საკვები, სასმელი,
დოკუმენტები,
ფარანი, წამლები.

იცოდე
საევაკუაციო
გეგმა.

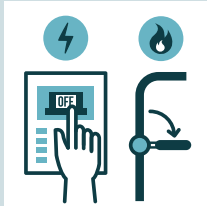

წადი, ვიდრე კიბე
დაიტბორება.

სადაც
წყალდიდობა
ხშირია, მოიმარაგე
კიბე, თოკი, ქვიშის
ტომრები.

წყალდიდობის დროს

გათიშე
ელექტროდენი
და გაზი.

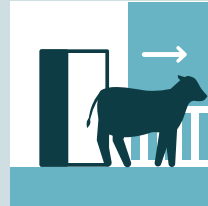
ნუ იმოძრავებ
წყალდიდობის
ზონაში ფეხით/
ავტომობილით.

წადი
შემადლებულ
ადგილას.

მიჰყევი
ევაკუაციის
მითითებებს.

გაიყვანე შინაური
ფრინველები
და ცხოველები
უსაფრთხო
ადგილას.

წყალდიდობის შემდეგ

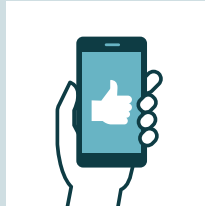
თუ წყლის დონე
მატულობს, თუ
ეს უსაფრთხოა,
გადმოდი
მანქანიდან.

მოსცილდი
ელექტროსადენების
ბოძებს.

არ დაბრუნდე
სახლში, ვიდრე არ
გამოცხადდება,
რომ ეს
უსაფრთხოა.

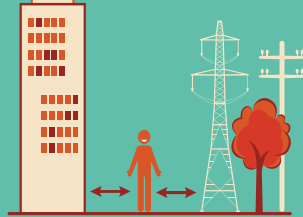
დაუკავშირდი
ოჯახის წევრებს.

სახლში
დაბრუნებისთანავე
ჩაუტარე
ყველა ნივთს
დეზინფექცია.

უსაფრთხო ქცევის წესები მიწისძვრის დროს

 ნუ მიეცემი პანიკას.	 დაიხარე	 დაიფარე	 მოეჭიდე
 დაიფარე თავი ხელებით ან რაიმე ნივთით.	 გათიშე ელექტროენერგია, გაზი.	 ჩააქრე ცეცხლი.	 იპოვე გასასვლელი.
 მოსცილდი ფანჯრებს, არ ისარგებლო ლიფტით, კიბით.	 გაიქეცი მაღალი ადგილისკენ.	 ფრთხილად, ქვებია!	 არ მიუახლოვდე განათების ბოძებს, სადენებსა და შენობებს.
 დაეხმარე მეზობელს.	 გადი უსაფრთხო ადგილას.	 გაუწიე პირველადი დახმარება.	 მიიღე ინფორმაცია.

ადგილობრივი თვითმმართველობის როლი საგანგებო სიტუაციების მართვაში და ადრეული შეტყობინების სისტემა

წყალდიდობის, ხანძრის, მიწისძვრის, მეწყერის, ზვავისა და სხვა მოვლენების შედეგად ადგილობრივი მოსახლეობა შეიძლება მნიშვნელოვანი საფრთხის წინაშე აღმოჩნდეს, ამიტომ საგანგებო სიტუაციებისგან ადამიანების, გარემოსა და ქონების დასაცავად აუცილებელია ცენტრალური და ადგილობრივი ორგანოების მჭიდრო თანამშრომლობა და დროული რეაგირება მოსალოდნელ და არსებულ საფრთხეებზე.

სამოქალაქო უსაფრთხოების დასაცავად საქართველოში არსებობს **ეროვნული სისტემა** – ერთიანი ქსელი, რომელიც აერთიანებს ცენტრალური ხელისუფლებისა და მუნიციპალიტეტის ორგანოებს.

საქართველოში ასევე არსებობს საგანგებო სიტუაციების მართვის სამსახური (შინაგან საქმეთა სამინისტროს დეპარტამენტი), რომელიც უზრუნველყოფს საგანგებო სიტუაციების თავიდან აცილებას, მათზე რეაგირებისა და აღდგენითი სამუშაოების ორგანიზებას. საჭიროების შემთხვევაში იქმნება საგანგებო შტაბი.

საგანგებო სიტუაციებსა და სტიქიურ მოვლენებზე რეაგირებისას მნიშვნელოვანია ადგილობრივი ხელისუფლების როლი. თუ მუნიციპალიტეტში შეიქმნა საგანგებო სიტუაცია, ადგილობრივ დონეზე უნდა იმოქმედონ მუნიციპალიტეტის ორგანოებმა, აგრეთვე საგანგებო სიტუაციების მართვის სამსახურის სახანძრო-სამაშველო დანაყოფებმა.

შეიძლება შეიქმნას ასევე საგანგებო სიტუაციების მართვის ადგილობრივი ოპერატიული ცენტრი, რომელშიც ასევე შედიან მუნიციპალიტეტის ორგანოს წარმომადგენლები. ადგილობრივი ოპერატიული ცენტრის საქმიანობას ხელმძღვანელობს მერი ან მის მიერ უფლებამოსილი პირი.

საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირება – ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, გარემოსა და ქონების დაცვის მიზნით განხორციელებული ღონისძიებები, მათ შორის ხანძრის ჩაქრობა, სამაშველო სამუშაო, ქონების გადარჩენა და სხვა.

სამაშველო სამუშაო – მოქმედება, რომლის მიზანია საგანგებო სიტუაციის შედეგად დაშავებული ან/და დაკარგული ადამიანების მოძებნა და გადარჩენა, აგრეთვე საფრთხის შემცველი ადგილიდან ადამიანის გამოყვანა.

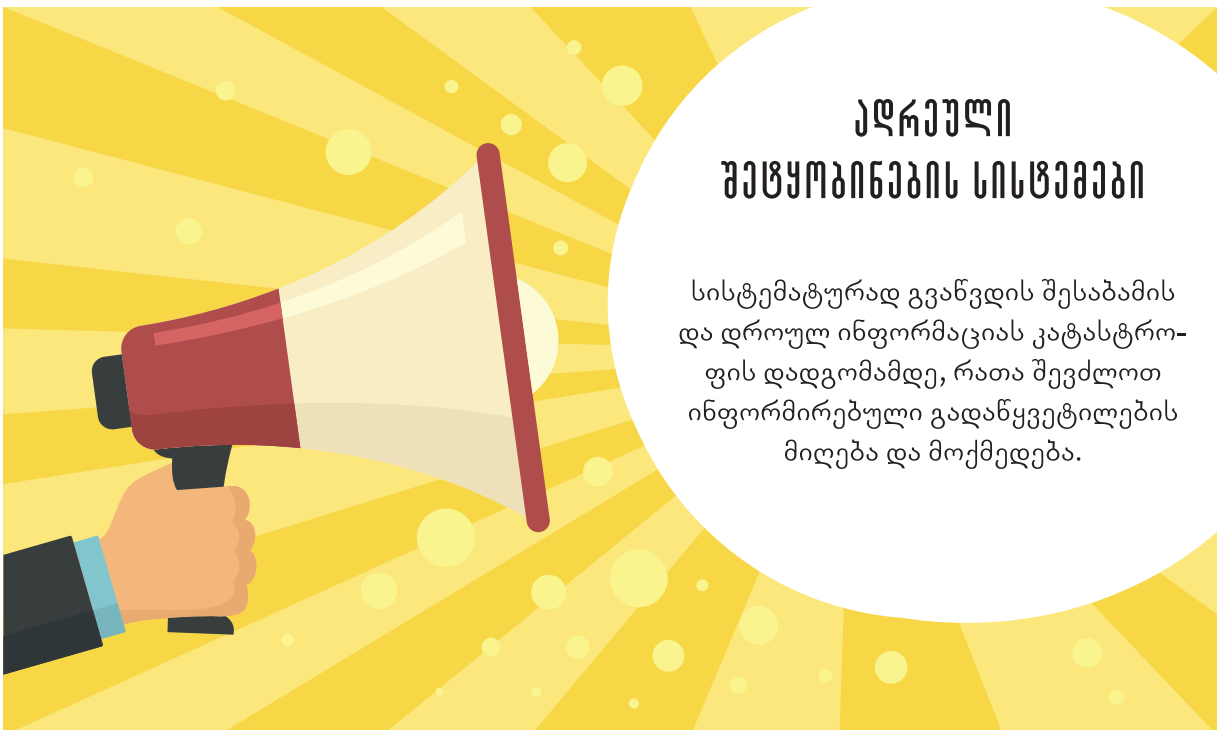

საგანგებო სიტუაციის შესახებ შეტყობინება – საგანგებო სიტუაციის ან მისი საფრთხის შესახებ შესაბამისი ორგანოებისა და მოსახლეობისთვის შეტყობინება.

საგანგებო სიტუაციების მართვისა და მოსახლეობის დასაცავად
ძალიან მნიშვნელოვანია **ადრეული შეტყობინების სისტემები**,
რომლებიც საშუალებას იძლევა, წინასწარ გააფრთხილოს მო-
ქალაქეები მოსალოდნელი წყალდიდობებისა და სხვა სტიქიური
უბედურებების შესახებ.

მონყვლადი – ის, ვისი/
რისი ტკენა, ვისზე/რაზე
გავლენა/დაზიანება
ადვილია.

არსებობს ადრეული შეტყობინების სისტემის 4 ძირითადი ელემენტი, რომელთა ეფექტურ ფუნქციონირებაზეა დამოკიდებული სისტემის წარმატება:

- ✓ **რისკის შესახებ ცოდნა** გვაძლევს რისკების შესახებ საბაზისო ინფორმაციას (საფრთხეები, მონყვლადობა) და განსაზღვრავს ამ დონეზე პრიორიტეტებს;
- ✓ **მონიტორინგი** ლოგიკური თანმიმდევრული ქმედებებია, რომელთა საშუალებით ვიგებთ რისკებისა და მონყვლადობის დროში ცვლილებას;

- ✓ **რეაგირების უნარი** ყველა დონეზე საშუალებას გვაძლევს შევამციროთ რისკი მისი გამოვლენისა და გამოცხადების შემდეგ. შესაძლებელია, მოიცავდეს სტიქიური უბედურებების სეზონის დადგომამდე შემარბილებელ აქტივობებს, ევაკუაციას და სხვას, რაც დამოკიდებულია შეტყობინების დროზე;
- ✓ **შეტყობინებათა კომუნიკაცია**, რომლის მიზანია ინფორმაციის მონიტორინგის გადაქცევა ქმედით შეტყობინებებად მათთვის, ვისაც ის სჭირდება და მზად არის, გაიგოს.

ოთხივე ელემენტი ურთიერთდაკავშირებულია და, შესაბამისად, რომელიმეს წარუმატებლობას მთელი სისტემის წარუმატებლობა შეიძლება მოჰყვეს შედეგად.

საქართველოში ადრეული შეტყობინების სისტემის დანერგვისა და განვითარებისთვის აქტიური ნაბიჯები იდგმება. მაგალითად, წყალდიდობის შემთხვევაში ადრეული შეტყობინების სისტემა რამდენიმე დღით ადრე იძლევა მოსალოდნელი რისკების შესახებ ინფორმირებისა და საჭიროების შემთხვევაში ხალხის გაყვანის შესაძლებლობას.

ეს საინტერესოა

ევროპის ქვეყნებში აქტიურად იყენებენ ხმოვან სირენებს და არც ერთი დასახლებული პუნქტი შეტყობინების გარეშე არ რჩება. გაფრთხილების სისტემა მოქმედებს **ავსტრიისა** და **საფრანგეთის** მთელ ტერიტორიაზე. საფრანგეთში ელექტრონული ან ელექტრომექანიკური სირენები თვეში ერთხელ გამოიცდება.

შვეიცარიას მძლავრი სამოქალაქო თავდაცვის სირენების ქსელი აქვს, რომელსაც შეუძლია მოსახლეობის **99%-ის** გაფრთხილება. ასევე, არსებობს კაშხლებთან ახლოს განთავსებული სირენების სისტემა.

აშშ-ში კი მობილური კავშირის ოპერატორები მოსალოდნელი კატასტროფის შემთხვევაში სიგნალს იღებენ და მათ კანონი ავალდებულებს მნიშვნელოვანი ინფორმაცია მოსახლეობას ოპერატიულად მიაწოდონ.

საგანგებო სიტუაციების დროს მოქალაქეებს გარკვეული ვალდებულებები აქვთ და მათ შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ როგორც საგანგებო სიტუაციების თავიდან არიდებაში, ასევე მათზე რეაგირებასა და საგანგებო სიტუაციის შემდგომ პროცესებში.

- საგანგებო სიტუაციების დროს მოხალისედ გახდომა შეუძლია სრულწლოვან ადამიანს, რომელსაც ჯანმრთელობის მდგომარეობა ხელს არ შეუშლის მოხალისეობრივ საქმიანობაში;
- რომელიც მზად არის, თავისი ცოდნისა და უნარების გამოყენებით, ნებაყოფლობით განახორციელოს საზოგადოებისთვის სასარგებლო საქმიანობა.

მოხალისე უნდა დარეგისტრირდეს მოხალისეთა ეროვნულ სიაში, ხოლო ის პირი, რომელიც არ არის დარეგისტრირებული მოხალისეთა ეროვნულ სიაში, საგანგებო სიტუაციაზე რეაგირების განხორციელებისას დაიშვება მხოლოდ დამხმარე ფუნქციების შესასრულებლად. საგანგებო სიტუაციების მართვის სამსახური უზრუნველყოფს მოხალისეთა მომზადებას.

იმსჯელათ

- ▶ რატომ მიგაჩნიათ მოხალისეობა მნიშვნელოვნად?
- ▶ გაიხსენეთ შემთხვევა, როცა სამოქალაქო მოძრაობისა და სახელმწიფოს ერთად დგომით მნიშვნელოვანი საქმე გაკეთდა;
- ▶ ვინ შეიძლება გახდეს საგანგებო სიტუაციების დროს მოხალისე?

სასარგებლო რესურსები

- ▶ უსაფრთხოების წესები ხანძრის დროს <https://bit.ly/3xuw19I>
- ▶ სახანძრო-უსაფრთხოების სასწავლო ვიდეორგოლი <https://bit.ly/3xzXcjd>
- ▶ როგორ მოვიქცეთ წყალდიდობის დროს <https://bit.ly/413NWBE>
- ▶ მიწისძვრა <https://bit.ly/3Sh7Wwl>
- ▶ უსაფრთხოების წესები მიწისძვრის დროს <https://bit.ly/3lwWnD1>

კომპლექსური დავალების დასრულების შემდეგ, გთხოვთ, თავად შეაფასოთ თქვენი შედეგები!

უპასუხეთ ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს:

1. აღწერეთ, როგორ წარიმართა კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესი;
2. ახსენით, რა საკითხის შესახებ გამოხატეთ თქვენი ცოდნა კომპლექსური დავალების საშუალებით? რატომ მიგაჩნიათ შექმნილი დავალება თქვენთვის, ან საზოგადოებისთვის სასარგებლოდ?
3. როგორ შეაფასებდით კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესს?
4. შეაფასეთ, რომელი აღწერილობა უფრო უკეთესად ასახავს თქვენს ცოდნას შესასწავლ საკითხთან მიმართებით (პასუხი დაასაბუთეთ):
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, არანაირი ინფორმაცია არ მაქვს;
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, მაქვს მხოლოდ ერთი, მოუწესრიგებელი/დაულაგებელი ასოციაცია/წარმოდგენა;
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, მაქვს მხოლოდ რამდენიმე, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი, უსისტემო ასოციაცია/წარმოდგენა.
 - ▶ შემოძლია:
 - ✓ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების კრიტიკულად და ურთიერთდაკავშირებულად გააზრება და გაანალიზება;
 - ✓ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებული ინფორმაციის სხვა საკითხებთან დაკავშირება

5. დაუკავშირეთ კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესში შეძენილი ცოდნა ცხრილში მოცემულ ცნებებსა და ქვეცნებებს. პასუხი დაასაბუთეთ. ცხრილი გადაიტანეთ ფურცელზე და ჩანაწერი გააკეთეთ ცხრილის პირველ სვეტში.

მდგრადი განვითარება		
ქვეცნებები		
	სიღარიბის აღმოფხვრა	მდგრადი განვითარების მიზნები
	ნულოვანი შიმშილი	
	ჯანმრთელი ცხოვრება და კეთილდღეობა	
	ხარისხიანი განათლება	
	გენდერული თანასწორობა	
	სუფთა წყალი და სანიტარია	
	ხელმისაწვდომი და მდგრადი ენერგია	
	ღირსეული სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა	
	მრეწველობა, ინოვაცია და ინფრასტრუქტურა	
	შემცირებული უთანასწორობა	
	მდგრადი ქალაქები და დასახლებები	
	მდგრადი მოხმარება და წარმოება	
	კლიმატის ცვლილების საწინააღმდეგო ქმედებები	
	ოკეანისა და ზღვის რესურსები	
	დედამიწის ეკოსისტემები	
	მშვიდობა, სამართლიანობა და ძლიერი ინსტიტუციები	
	პარტნიორობა მიზნების მისაღწევად	

კომპლექსური დავალება

კომპლექსური დავალების პირობა

გაეცანით წყარო „ადამიანი, რომელმაც გაუსწრო დროს“ (გვ. 145-148). წარმოიდგინეთ, რომ იკვლევთ თქვენი დასახლების ამომრჩეველთა ინფორმირებულობას/წარმოდგენებს თემში არსებული საზოგადოებრივი პრობლემების მოგვარებაში მათი ჩართულობის მნიშვნელობის შესახებ.

მოამზადეთ წარმოსახვითი (ხართ როგორც ინტერვიუერი, ასევე რესპოდენტი) **ინტერვიუს ტრანსკრიპტი** (ინტერვიუს ან ფოკუს-ჯგუფის აუდიო-ჩანაწერის ქაღალდზე გადატანის („გაშიფვრის“) შედეგად მიღებული ტექსტი).

რეკომენდაცია: შეგიძლიათ დავალებაზე იმუშაოთ, როგორც ინდივიდუალურად, ასევე მეწყვილესთან ერთად. მეწყვილესთან ერთად დავალების წარმოდგენა შეგიძლია ვიდეო რგოლის სახითაც.

ნაშრომში/ნაშრომის პრეზენტაციისას ხაზგასმით წარმოაჩინეთ:

- ▶ რა პრობლემაა დასახლებაში? რამდენად მნიშვნელოვანია ეს პრობლემები და რა ინვეს მათ?
- ▶ რამდენად ეფექტურია თვითმმართველობის არჩევნებში მონაწილეობა და მონაწილეობის სხვა ფორმები არსებული პრობლემების მოგვარებისთვის?

იმუშავით ჯგუფებში

ქალაქის საკრებულოს კანდიდატების პროგრამები

ზუსტად 2 წლის შემდეგ (ზოგიც შეიძლება უფრო ადრეც) თქვენ გახდებით ამომრჩევლები. არჩევნებში მონაწილეობა უბრალოდ უმნიშვნელოვანესი კონსტიტუციური უფლებაა, ეს ღირსეულობაა, რომელიც თქვენგან საკუთარ ქმედებებზე პოლიტიკურ პასუხისმგებლობას გულისხმობს. თუ ჩვენ არ მივაღივებთ არჩევნებზე, ჩვენს ბედს სხვები გადაწყვეტენ – ისინი, ვინც მივლენ არჩევნებზე.

ერთ ქალაქის მცხოვრებლები საკრებულოს წევრებს ირჩევენ. კანდიდატებმა წარმოადგინეს საკუთარი პროგრამები.

1. პარტია „ჯანმრთელი საქართველო“;
2. პარტია „ეკომაშველი“;
3. პარტია „აყვავებული ქალაქი“.

გაეცანით კანდიდატების პროგრამის ამსახველ პრეზენტაციებს და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ გაიხსენთ, რა არის ადგილობრივი თვითმმართველობა;
- ▶ რა ასაკიდან შეგიძლიათ ქვეყნის მართვაში მონაწილეობის მიღება?
- ▶ რა ასაკიდან შეუძლია საქართველოს მოქალაქეს არჩევნებში მონაწილეობის მიღება?
- ▶ რა ასაკიდან შეუძლია მოქალაქეს თვითონ იყოს არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებში?
- ▶ შეადარეთ ერთმანეთს კანდიდატების პროგრამები; რომელი მათგანი გაძლევთ ამომწურავ ინფორმაციას?
- ▶ რომელი მათგანის პროგრამა შედის თქვენს ინტერესებში?
- ▶ რომელი მათგანი იწვევს თქვენ სანდოობას? რის საფუძველზე?
- ▶ რა გაძლევთ იმის ფიქრის საშუალებას, რომ კანდიდატები ცრუ დაპირებას არ იძლევიან? რომელი კანდიდატის დაპირებაში შეგეპარათ ეჭვი?
- ▶ რომელ კანდიდატს მისცემდით ხმას? რატომ?
- ▶ რა მოგეწონათ განსაკუთრებით შერჩეული კანდიდატის პროგრამიდან?
- ▶ რას დაამატებდით თქვენ მიერ არჩეული კანდიდატის პროგრამაში?
- ▶ რა არ მოგეწონათ თქვენს მიერ არარჩეულ კანდიდატის პროგრამაში?

არჩევნები – პირების (წარმომადგენლების) არჩევა ხელისუფლების საკანონმდებლო ორგანოებში.

- ▶ გეგნებოდათ თუ არა სურვილი ჩართულობით კანდიდატის საქმიანობაში მოხალისედ?
- ▶ დამატებით რა კითხვას დაუსვამდით თითოეულ კანდიდატს?
- ▶ როგორ ფიქრობთ, თუ არ ნახვალთ არჩევნებზე, ნამდვილად თქვენი ფავორიტი კანდიდატი გაიმარჯვებს?
- ▶ კანდიდატის პროგრამების გაცნობის შემდეგ, თქვენი აზრით, რატომ უნდა მიხვიდეთ არჩევნებზე?
- ▶ რომელი კანდიდატის პროგრამა უფრო მიესადაგება თქვენს თემს?
- ▶ გამოიყენეთ სამივე კანდიდატის პროგრამიდან ამონარიდები და შეადგინეთ თქვენი კანდიდატობის პროგრამა, რომელიც საუკეთესო იქნება თქვენი თემისათვის.

წინასაარჩევნო კამპანია – პარტია „ჯანმრთელი საქართველო“

- ▶ დეპუტატად არჩევის შემთხვევაში ჩემი ძირითადი ამოცანა იქნება ჩვენს ქალაქში ფიზიკური კულტურისა და სპორტის განვითარება;
- ▶ შევქმნით პირობებს სპორტში ხალხის მასობრივად მოზიდვისთვის;
- ▶ კორპუსებთან არსებული ეზოებს გარდავქმნით სპორტულ მოედნებად;
- ▶ სპორტში მივიზიდავთ მოსახლეობის ყველა ფენას;
- ▶ ყველაფერს გავაკეთებთ, რომ ჩვენი ქალაქის ბავშვები ჯანმრთელები გაიზარდონ;
- ▶ გავაკეთებთ გორგოლაჭების, სკეიტბორდისა და ველოსიპედის სავალ ბილიკებს.

საარჩევნო პროგრამა – პარტია „ეკომაშველი“

რა არის ეკომაშველი? ბერძნულიდან პირდაპირი თარგმანის მიხედვით ეკომაშველი სახლის გადარჩენას ნიშნავს, შესაბამისად, პროგრამა „ეკომაშველი“ არის გადარჩენის პროგრამა. გადარჩენა კი ყველაფერს სჭირდება. ჩვენ გვჭირდება სუფთა წყალი, სუფთა ჰაერი და ხელისუფლება სუფთა ხელებით. მხოლოდ ასეთი პარტია შეძლებს ჩვენი ქალაქის განვითარებას.

ხალხს გაკეთებული საქმეების სჯერა. ჩვენი თანამოქალაქეები დაიღალნენ ცრუ დაპირებებით. ჩვენ ვერ ავიღებთ საკუთარ თავზე მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის გადალახვას, ხალხის მთვარეზე გადასახლების პასუხისმგებლობას, მაგრამ ჩვენს პარტიას შესწევს ძალა წესრიგი დაამყაროს ერთ კონკრეტულ ქალაქში.

„ეკომაშველი“ ეკოლოგიური პარტიაა. ჩვენთან დაბინძურებულია წყალი და ჰაერი, ასევე მედია, ადამიანთა გონება, მათ უკვე აღარაფრის აღარ სჯერათ. ნეგატიურ გავლენას ახდენს აღ-

კოჰოლი და ნიკოტინი, მორალური თავგასულობა, უკეთესი მომავლის რწმენის უქონლობა და რაიმეს თავად გაკეთების სურვილის უქონლობა.

ჩვენ თითოეულს დავეხმარებით ირწმუნოს საკუთარი თავის და წვლილი შეიტანოს საზოგადოების ცხოვრებაში. ერთად ბევრს მივაღწევთ.

ეკოლოგიას განვიხილავთ, როგორც სისუფთავის და წესრიგის დამყარების საშუალებას:

- ▶ პოლიტიკის სფეროში;
- ▶ სოციალურ სფეროში;
- ▶ ბუნების დაცვის სფეროში.

ამგვარად, **პოლიტიკის სფეროში** გთავაზობთ:

1. ღონისძიებები გავატაროთ კორუფციის აღმოსაფხვრელად (საჯარო მოხელე სამსახურში მიიღება მხოლოდ ღირსეული „მონაცემების“ გამო, საგადასახადო დეკლარაციის და წინა სამუშაოდან რეკომენდაციის არსებობისას).
2. ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა უმუშევრობასა და დანაშაულთან საბრძოლველად (ჩვენ ვიცით, რომ დანაშაული იქ ჩნდება, სადაც არც საჭმელია და არც დასაქმება).

გაინტერესებთ, რომელ სამუშაო ადგილებს შევქმნით? მაგალითად, ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ კომპლექსს. ყველას გსმენიათ მსგავსი კომპლექსის შესახებ, რომელიც მეზობელ ქალაქშია. რატომ არ შეგვიძლია ჩვენც იგივე გავაკეთოთ? შეიძლება აღვადგინოთ ძველი გლეხური სოფლები, სადაც იმუშავებენ ადამიანები, გაყიდიან პროდუქტებს, რომლებიც აქვე აწარმოეს. გარდა ამისა, კომპლექსის ბაზაზე გაიმართება ქართული ტრადიციული დღესასწაულები, ასევე ეროვნული უმცირესობების ტრადიციული დღესასწაულები. დარწმუნებული ვარ, ეს საინტერესო იქნება ახალგაზრდებისთვისაც, მოვიზიდავთ ტურისტებს.

სოციალურ სფეროში

1. კულტურულ კეთილდღეობაზე ყველა მოქალაქის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა. რას ნიშნავს ეს? ჩვენთვის ცნობილ ერთ ქალაქში საცირკო სანახაობები ეწყობოდა, მაგრამ ბილეთები ძვირი ღირდა. ყველას არ აქვს საშუალება, ოჯახის ბიუჯეტიდან ცირკის ბილეთებისთვის ფული გამოეყოს. ჩვენ მივიზიდავთ სპონსორებს, რათა უზრუნველვყოთ კულტურული სიკეთეების წვდომა ბავშვებისთვისაც და ზრდასრულებისთვისაც.
2. საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილის გახსნა ახალგაზრდებისთვის. საქმე ეხება ახალგაზრდების კულტურულ დასვენე-

ბას. ასევე დავებმარებით ახალგაზრდებს ბიზნეს პროექტების რეალიზებაში. მაგალითად, შევქმნით ახალგაზრდულ კაფეს თვით ახალგაზრდების ძალებით – ჩვენ დავებმარებით, მოვიზიდავთ დაინტერესებულ პირებს,

(გვახსოვს, რომ ბილ გეთსმა ავტოფარეხში მუშაობით დაიწყო). ახალგაზრდებისაა მომავალი, მივცეთ გზა ახალგაზრდებს!

გარემოს დაცვის სფეროში:

1. შევქმნით ეკოლოგიურ კომისიას, რომელიც რეგულარულად გაუწევს მონიტორინგს ქალაქის ეკოლოგიურ მდგომარეობას;
2. მოხალისე მოსწავლეებსა და სტუდენტებს მოვიზიდავთ ეკოლოგიური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად.

და თუ ჩვენი კონკურენტები მხოლოდ გაცნობენ თავიანთ პროგრამას, ჩვენ უკვე მის რეალიზებას ვახდენთ:

- ▶ მივიღეთ მონაწილეობა სოციალური რეკლამის რესპუბლიკურ კონკურსში;
- ▶ ეკონესრიგს ვამყარებთ ჩვენი ქალაქის ქუჩებში;
- ▶ არაერთხელ ჩავატარეთ მოხალისეობრივი აქცია ეროვნულ პარკში, სადაც დავასუფთავეთ ნაგვისგან ტურისტული ზონები და დავრგეთ ხეები;
- ▶ ასევე ხეები დავრგეთ მე-17 ლიცეუმის მიმდებარე ტერიტორიაზე;
- ▶ დავებმარეთ ინტელექტუალურ-მხარეთმცოდნეობით თამაშებში მე-5-6 კლასელებს. ეს თამაშები ახალგაზრდებში პატიოტიზმის, მოვალეობის, სიყვარულისა და პატივისცემის გრძობას ინვევენ სამშობლოსადმი.

ჩვენი პარტია ახალგაზრდაა, ახალგაზრდა ვარ მეც, მაგრამ ბევრი ამბიციის მაქვს და ისინი უსაფუძვლო არაა: ვსწავლობ და მომავალშიც ვისწავლი, დაკავებული ვარ სპორტით და ვცდილობ, რაც შეიძლება ბევრი ადამიანი მივიზიდო სპორტისკენ, ვენევი ჯანსაღ ცხოვრებას და მინდა, რომ ჩვენ გარშემო ყველაფერი სუფთა და ჯანსაღი იყოს!

წინასაარჩევნო კამპანია – პარტია „აყვავებული საქართველო“

ცოტაოდენი პარტიის კანდიდატის შესახებ: ია სიხარულიძე, დაიბადა 1975 წელს, ჩვენს ქალაქში და ის მას საკუთარ სახლად

მიაჩნია. დარწმუნებულია, რომ შეუძლია განავითაროს ქალაქი აყვავების პროგრამების დახმარებით.

სოციალური სფერო (უახლოესი პერპექტივა):

- ▶ კინოთეატრის აღდგენა;
- ▶ საავადმყოფოში სოციალური განყოფილების გახსნა ტუბერკულოზით დაავადებულთათვის;
- ▶ ავტომობილების საპარკინგე სივრცეების გაზრდა.

კულტურული სფერო:

- ▶ ნაციონალური კულტურის მხარდაჭერა;
- ▶ მხატვრების, გამოყენებითი ხელოვნების ოსტატების, გამომგონებლების გამოფენების მოწყობა;
- ▶ კულტურული ღონიძიებების ჩატარება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოზარდი თაობის სულიერ-ზნეობრივ აღზრდას;
- ▶ ქვეყნის წამყვანი თეატრების გასტროლების ორგანიზაცია ქალაქის სცენაზე.

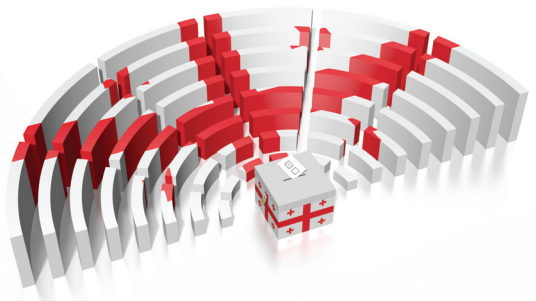
ეკონომიკური სფერო (ბიუჯეტი)

- ▶ ქალაქის ბიუჯეტის გაზრდა;
- ▶ ტურიზმის განვითარება (ტურისტული ინფრასტრუქტურის შექმნა, რეკლამა სოციალურ ქსელებში);
- ▶ ინვესტიორების მოზიდვა ადრე დახურული საწარმოების აღსადგენად;
- ▶ გაზსადენის მომსახურება (სამუშაო ძალის შერჩევისას უპირატესობა ექნებათ ქალაქის მკვიდრთ).

გპირდებით, რომ:

- ▶ გავათანაბრებთ მდიდრებსა და ღარიბებს;
- ▶ დავეხმარებით პენსიონერებს;
- ▶ ვზუნავთ მომავლზე და ბავშვებს ალკოჰოლს არ მივყიდით!
- ▶ მოსახლეობისათვის ბინების დასარიგებლად აღვადგენთ ბინათმშენებლობის ფონდს; ქალაქის მომავალს ვაშენებთ დღეს!

არჩევნები და დემოკრატია ურთიერთგანმავლობითი ცნებებია. თავისუფალი არჩევანისა და სამართლიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შედეგად მიიღწევა დემოკრატია. დემოკრატია ნიშნავს ხალხის მმართველობას, რაც თავისთავად წარმოადგენს თავისუფალი აზრის არსებობას. არჩევნების სამართლიანობა და გამჭვირვალობა კი ხალხის მმართველობის ერთ-ერთი ფორმაა.

არჩევნები დემოკრატიული განვითარების პროცესის უმთავრესი შემადგენელი ნაწილია. არჩევნებით განისაზღვრება საზოგადოების და მთლიანად ქვეყნის მომავალი.

ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მონაწილეობდეს თავისი ქვეყნის მართვა-გამგეობაში ან უშუალოდ, ანდა თავისუფლად არჩეულ წარმომადგენელთა მეშვეობით. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თანაბარ საფუძველზე შევიდეს თავისი ქვეყნის სახელმწიფო სამსახურში.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მუხლი 21.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის კვალდაკვალ სახელმწიფოთა უმრავლესობამ გაამყარა სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებები. მათ განსაზღვრეს მოქალაქეების პოლიტიკური მონაწილეობის ფართო წრე სახელმწიფოს ცხოვრებაში. საქართველოს კონსტიტუციაში შეგვიძლია მოვძებნოთ პოლიტიკური უფლებები და თავისუფლებები.

ვის შეუძლია სახელმწიფოს მართვაში მონაწილეობის მიღება? შეუძლია რიგით მოქალაქეს პოლიტიკაზე გავლენის მოხდენა?

სახელმწიფო ხელისუფლების წყაროა ხალხი. ხალხი ძალაუფლებას ახორციელებს თავისი წარმომადგენლების, აგრეთვე რეფერენდუმისა და უშუალო დემოკრატიის სხვა ფორმების მეშვეობით.

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 3.

რას გულისხმობს პოლიტიკური მონაწილეობა?

პოლიტიკური მონაწილეობა გულისხმობს პოლიტიკური სისტემის რიგითი მონაწილეების იმ ქმედებათა ერთობლიობას, რომელთა მეშვეობითაც ისინი გავლენას ახდენენ/ცდილობენ გავლენის მოხდენას სახელმწიფო პოლიტიკაზე.

პოლიტიკური მონაწილეობას მიეკუთვნება:

- ▶ არჩევნებში მონაწილეობა;
- ▶ მოქალაქეების მიმართვა სახელმწიფო ორგანოებში;
- ▶ მასობრივ მანიფესტაციებში (მიტინგები, პიკეტირება, მსვლელობა) მონაწილეობა;
- ▶ პოლიტიკურ პარტიის საქმიანობაში და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოძრაობაში მონაწილეობა;
- ▶ მედიის საშუალებით საკუთარი აზრის გამოთქმა საზოგადოებისათვის და სახელმწიფოსათვის მნიშვნელოვანი მოვლენების შესახებ.

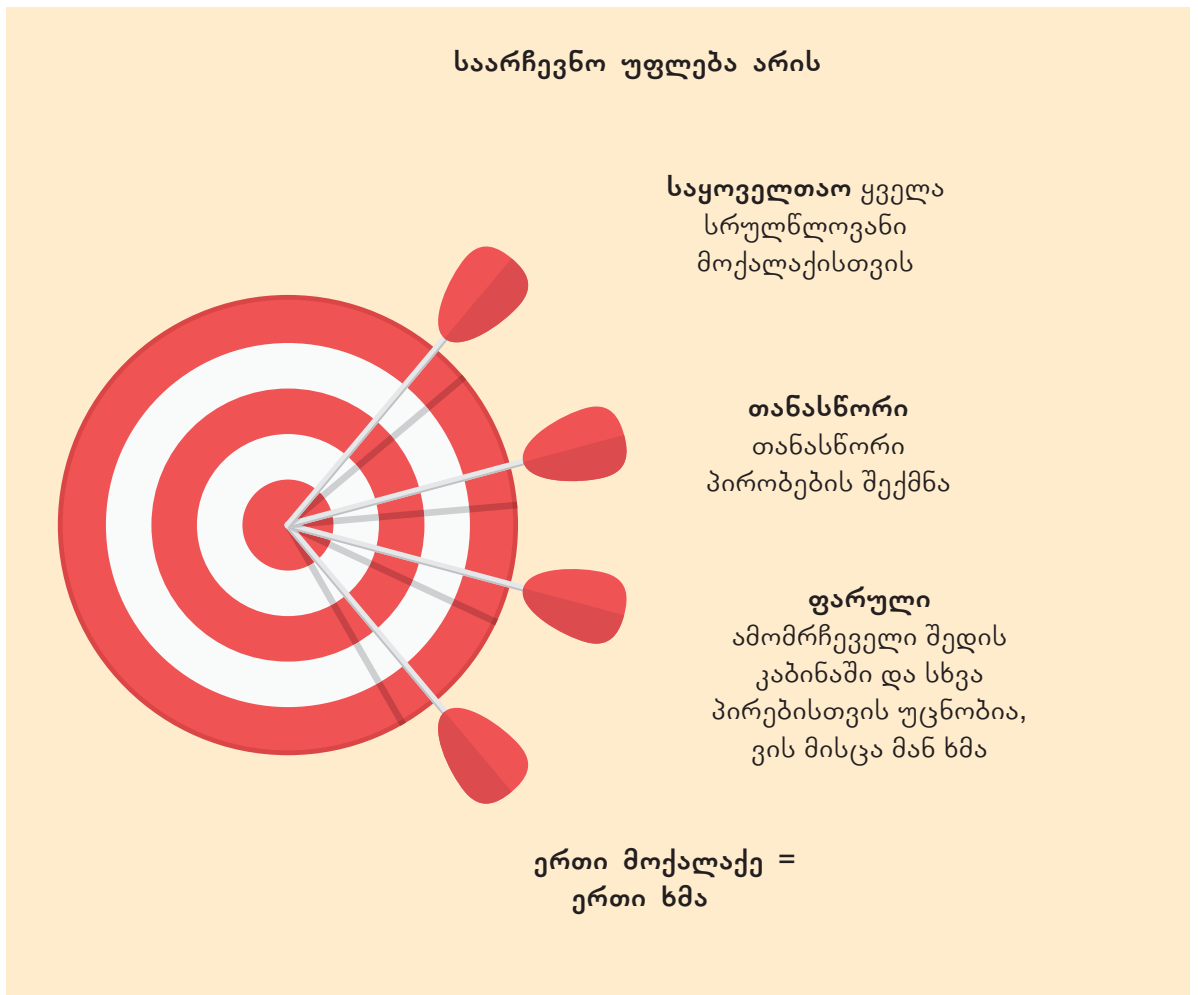
პოლიტიკური მონაწილეობას არ მიეკუთვნება:

- ▶ იძულებით ან დასჯის მუქარით განხორციელებლი პოლიტიკური საქმიანობა;
- ▶ პოლიტიკური აგიტაცია ანაზღაურების სანაცვლოდ;
- ▶ თანამდებობის პირთა პროფესიონალური საქმიანობა.

არჩევნების უფლება

იმსჯელთ

- ▶ წინარე ცოდნისა და ამ პარაგრაფის პირველი აქტივობის გამოყენებით (გვ. 119-123) ჩამოაყალიბეთ, როგორ უნდა ტარდებოდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში არჩევნები?
- ▶ ჩამოაყალიბეთ და განმარტეთ საარჩევნო უფლების ძირითადი პრინციპები: საყოველთაო საარჩევნო უფლება; თანასწორი საარჩევნო უფლება; პირდაპირი საარჩევნო უფლება; კენჭისყრის ფარულობა; ნების თავისუფალი გამოვლენა;
- ▶ როგორ გესმით „სამართლიანი არჩევნები“? „მიუკერძოებელი არჩევნები“?
- ▶ ჩამოაყალიბეთ მედიის როლი არჩევნებში;
- ▶ მოცემული ამბის მიხედვით, შეაფასეთ მედიის გავლენა არჩევნების პროცესზე;
- ▶ თქვენი აზრით, როგორ უნდა მოქმედებდეს მედია არჩევნების პროცესში?
- ▶ რა გამოცდილება მიიღეთ აღნიშნული ამბიდან?
- ▶ როგორ შეიძლება მოიქცეთ (როგორც ამომრჩეველი) იმ შემთხვევაში, თუ არცერთი პროგრამა არ მოგეწონათ? დაასახელეთ არგუმენტები (არადამეჯერებელია; არაკომპეტენტურია; ვერ ასახავს იმ საჭიროებებს, რაც რიგითი მოქალაქეების პრობლემებს მოაგვარებდა; რეალურად შესრულებადი არ არის, პროგრამა პროგრამისთვისაა; უბრალოდ მიუღებელია; ვერ დავინახე პროგრამის რომელი ნაწილი მეხება მე, როგორ მოსწავლეს)?
- ▶ თუ თქვენთვის არცერთი პროგრამა მისაღები არაა, მოამზადეთ საკუთარი „წინასაარჩევნო პროგრამა“.

არჩევნებში მონაწილეობა არის პოლიტიკური მონაწილეობის ფორმა, რომელიც მოსახლეობას სთავაზობს გადაწყვეტილების მიღებას არჩევნებში ან რეფერენდუმში. არჩევნები არის პოლიტიკური მონაწილეობის ყველაზე გავრცელებული ფორმა. არჩევნებში მონაწილეობის მიღება შეუძლია ყველა სრულწლოვან ადამიანს განურჩევლად: რასისა, ეროვნებისა, სქესის, ასაკის, საზოგადოებრივი მდგომარეობისა და განათლებისა.

არჩევნების უფლება გულისმობს, რომ ის საყოველთაო და თანასწორია ყველა მოქალაქისთვის, აგრეთვე აქვს ფარული ხასიათი ანუ ერთ ადამიანს აქვს ერთი ხმა და ეს უნდა გააკეთოს სხვა ადამიანებისგან ფარულად.

1. საქართველოს ყოველ მოქალაქეს 18 წლის ასაკიდან აქვს რეფერენდუმში, სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არჩევნებში მონაწილეობის უფლება. უზრუნველყოფილია ამომრჩევლის ნების თავისუფალი გამოვლენა.
2. არჩევნებსა და რეფერენდუმში მონაწილეობის უფლება არა აქვს მოქალაქეს, რომელიც სასამართლოს განაჩენით განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულისთვის იმყოფება სასჯელის აღსრულების დაწესებულებაში ან სასამართლოს გადაწყვეტილებით ცნობილია მხარდაჭერის მიმღებად და მოთავსებულია შესაბამის სტაციონარულ სამედიცინო დაწესებულებაში.

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 24.

არჩევნები

მოქალაქის პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობის ერთ-ერთი ფორმა

აქტიური საარჩევნო უფლება

- ▶ მოქალაქეს აქვს ხელისუფლების წარმომადგენლობითი ორგანოებში კანდიდატების არჩევის უფლება
- ▶ რეფერენდუმსა და პლებისციტში მონაწილეობის უფლება
- ▶ უფლება თავად იყოს არჩეული არჩევით სახელმწიფო ორგანოებში

- ▶ საქართველოს პარლამენტის წევრს
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს – საკრებულოს წევრს
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს – საკრებულოს წევრს
- ▶ თვითმმართველი ქალაქის/თვითმმართველი თემის მერს
- ▶ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ამომრჩეველი პირ-დაპირი წესით ირჩევს აჭარის უმაღლესი საბჭოს წევრებს

პასიური საარჩევნო უფლება

მოქალაქეს უფლება აქვს თვითონ იყოს არჩეული ხელისუფლების წარმომადგენლობით ორგანოში

- ▶ პარლამენტის წევრად შეიძლება აირჩეს საარჩევნო უფლების მქონე საქართველოს მოქალაქე 25 წლის ასაკიდან, რომელსაც საქართველოში უცხოვრია 10 წელი მაინც.
- ▶ პარლამენტის წევრად არ შეიძლება შეირჩეს პირი, რომელსაც სასამართლოს განაჩენით შეფარდებული აქვს თავისუფლების აღკვეთა

იმსჯელათ

თითქმის ყველა ქვეყანაში არსებობს კანონით დადგენილი ნორმები, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს მოქალაქე რათა მოიპოვოს საარჩევნო ხმის უფლება. საყოველთაო საარჩევნო უფლების შემზღუდავ ერთ-ერთ მთავარ სამართლებრივ საშუალებას წარმოადგენს ცენზები. **საარჩევნო ცენზების** სახეობათა სიმრავლეში, რომლებიც სხვადასხვა თანაფარდობით მოქმედებს სხვადასხვა ქვეყანაში, განსაკუთრებული შემზღუდავი ეფექტის მატარებელია ე.წ ქონებრივი ცენზი, ანუ მოთხოვნა ფლობდე გარკვეულ ქონებას ან იხდიდე განსაზღვრულ თანხას, რათა მოიპოვო თუნდაც აქტიური საარჩევნო უფლება, რომ არაფერი ვთქვათ უფრო „ძვირადღირებულ“ პასიურ საარჩევნო უფლებაზე.

გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ტექსტს და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ რა ტიპის საარჩევნო შეზღუდვები გამოიკვეთა ტექსტში?
- ▶ დააჯგუფეთ შეზღუდვები ამომრჩევლებისათვის და შეზღუდვები კანდიდატებისათვის;
- ▶ თქვენი აზრით, რას ემსახურება სხვადასხვა ქვეყანაში დაწესებული განსხვავებული საარჩევნო შეზღუდვები?
- ▶ რომელი შეზღუდვაა თქვენთვის მისაღები და რატომ?
- ▶ რომელ შეზღუდვას აკრძალავდით და რატომ?
- ▶ თქვენი აზრით, რის საფუძველზე/რა მიზნით ეკრძალებათ არჩევნებში მონაწილეობა იმ პირებს, რომლებიც საზოგადოებრივ ხარჯზე ცხოვრობენ?
- ▶ რამდენად სამართლიანად მიგაჩნიათ საარჩევნო შეზღუდვები?
- ▶ ირდევია თუ არა ამ კონკრეტული ცენზების დაწესებით კანდიდატის უფლებები?
- ▶ რომელი საარჩევნო შეზღუდვის დაწესებას ისურვებდით საქართველოში?
- ▶ დაუკავშირეთ ეს აქტივობა გაკვეთილის დასაწყისში შემოთავაზებულ აქტივობას (გვ. 319-324).

საარჩევნო ცენზები

ქონებრივი ცენზი სხვადასხვა ფორმითა და მასშტაბებით მოქმედებს ავსტრალიაში, ახალ ზელანდიაში, მექსიკაში, კოლუმბიაში, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკაში და ა.შ. მით უმეტეს პასიური საარჩევნო უფლების „გამოყენების“ მიზნით. მაგალითად, იაპონიაში, საერთო შენატანის გარდა, კანდიდატი ვალდებულია, გაიღოს არჩევნების საორგანიზაციო ხარჯების საკომპენსაციო თანხაც.

საარჩევნო ცენზი –

საარჩევნო უფლების მოსაპოვებლად და განსაზღვრულ კონსტიტუციითა თუ საარჩევნო კანონით დადგენილი პირობები. სხვადასხვა ქვეყანაში დაწესებულია სხვადასხვა სახის საარჩევნო ცენზი (ასაკობრივი, ქონებრივი, განათლების, რასობრივი და ა.შ.). საქართველოს კანონმდებლობით, არჩევნებში მონაწილეობის უფლება აქვს საქართველოს ყველა მოქალაქეს, რომელსაც არჩევნების დღისათვის 18 წელი შეუსრულდა. არჩევნებში არ მონაწილეობს მხოლოდ ფსიქიკურად დაავადებული მოქალაქე, რომელიც სასამართლომ ქმედუნარიოდ ცნო და ის პირი, რომელიც სასამართლოს განაჩენით სასჯელს იხდის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში.

რეფერენდუმს ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი პარლამენტის, მთავრობის ან არანაკლებ 200 000 ამომრჩევლის მოთხოვნით. რეფერენდუმის შედეგების გათვალისწინება სავალდებულოა რეფერენდუმის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილების შეცვლა ან გაუქმება შეიძლება მხოლოდ რეფერენდუმით.

პლებისციტს ნიშნავს საქართველოს პრემიერ-მინისტრი. პლებისციტის შედეგები ხელისუფლების ორგანოებისათვის სარეკომენდაციო ხასიათისაა.

ქვეყნის უმრავლესობაში მოქმედებს ე.წ **ბინადრობის ცენზი**, რომელიც მოქალაქის კონკრეტულ ტერიტორიაზე დასახლების ხანგრძლივობით იზომება და ყველაზე განსხვავებული მაჩვენებლებით ხასიათდება არა მხოლოდ ცალკეული ქვეყნების მაგალითზე, არამედ თითოეული ქვეყნის შიგნითაც.

ბინადრობის ცენზის თავისებური გამოვლინებაა ე.წ **მკვიდრობის ცენზი**, რომელიც მთელ რიგ ქვეყნებში პრეზიდენტის არჩევნებთან დაკავშირებით მოქმედებს. აშშ-ში მაგალითად პრეზიდენტად შეიძლება აირჩეს მხოლოდ წარმოშობით ამ ქვეყნის მოქალაქე ანუ მკვიდრი და არა ნატურალიზირებული ამერიკელი.

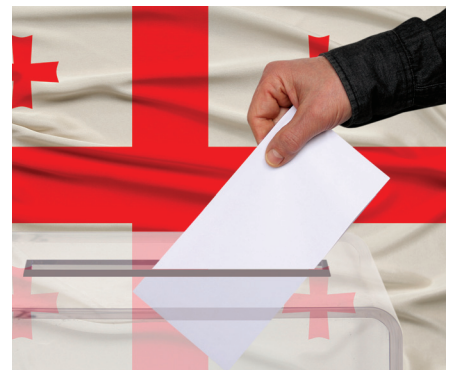
ზოგიერთ სახელმწიფოებში მოქმედებს სხვადასხვა სახის ე.წ **მორალური ცენზები**. ასე მაგალითად იტალიის კონსტიტუციის 48-ე მუხლი კანონში მითითებული შეუფერებელი ქმედებების ჩადენის შემთხვევაში ითვალისწინებს არჩევნებში მონაწილეობის უფლების ჩამორთმევის შესაძლებლობას. აშშ-ში ალაბამის, კონექტიკუტის და ლუიზიანას შტატების კანონმდებლობა მოითხოვს რომ ამომრჩეველს ჰქონდეს „განონასწორებული ხასიათი“.

ამასთან მთელ რიგ ქვეყნებში მორალური ცენზები კონკრეტულ კრიტერიუმებშია გამოხატული და ამდენად რეალურია მისი გაკონტროლება. მაგალითად დანიისა და შვეციის ზოგიერთ კანტონებში (ქვეყნის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის ტიპი) საარჩევნო ხმის უფლებას მოკლებულნი არიან ის პირები, რომლებიც საზოგადოებრივ ხარჯზე ცხოვრობენ.

რეფერენდუმი

რეფერენდუმი უშუალო დემოკრატიის ინსტიტუტს წარმოადგენს და მისი პროცედურა მთელი რიგი პარამეტრების მიხედვით ძალზე უახლოვდება არჩევნების პროცედურას. რეფერენდუმში, როგორც არჩევნებში, მონაწილეობენ ამომრჩევლები. ძირითადი განმასხვავებელი ნიშანი არჩევნებისა და რეფერენდუმის პროცესებს შორის არის ამომრჩეველთა ნების გამოხატვის ობიექტი.

თუ პირველ შემთხვევაში ეს დეპუტატობის და სხვა არჩევითი თანამდებობის კანდიდატია, მეორე შემთხვევაში ეს კონკრეტული საკითხია, რომელზეც რეფერენდუმი ტარდება – იქნება ეს კანონი თუ კანონპროექტი, კონსტიტუცია თუ ცვლილება მის მიმართ, საგარეო თუ საშინაო პოლიტიკის მნიშვნელოვანი პრობლემა.

საქართველოს უახლეს ისტორიაში ორი რეფერენდუმი ჩატარდა:

1. 1991 წელს საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხზე.

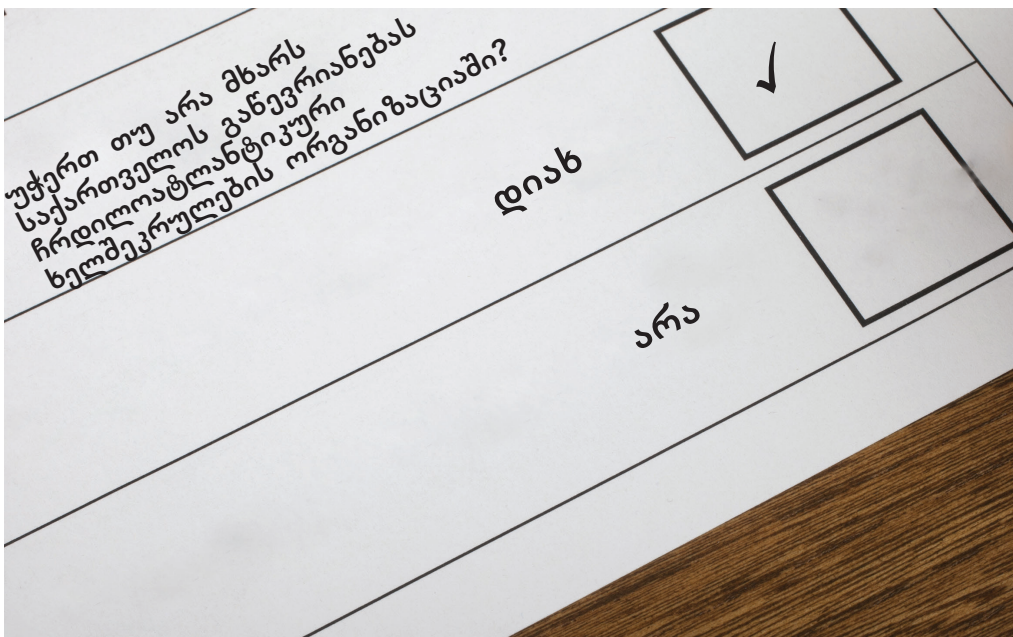
რეფერენდუმმა მხარი დაუჭირა ქვეყნის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას, რაც იმავე წლის 9 აპრილს მიღებული შესაბამისი საკანონმდებლო აქტით გაფორმდა.

2. 2003 წელს პარლამენტის წევრთა რაოდენობის 150-მდე შემცირების თაობაზე.

რეფერენდუმის მონაწილეთა უმრავლესობამ დადებითად უპასუხა შეკითხვას.

პლებისციტი

რეფერენდუმის თავისებური სახესხვაობაა პლებისციტი, ანუ მოსახლეობის გამოკითხვა იმ ტერიტორიის პოლიტიკური საკითხის გადასაწყვეტად, რომელზეც ის სახლობს. თუმცა ამ ორი ცნების რეფერენდუმის და პლებისციტის შეპირისპირებას ასე ცალსახად არ აფასებენ. თუ აშშ-ში ეს ცნებები გაიგივებულია, საფრანგეთში პლებისციტს უფრო ფართო მნიშვნელობას ანიჭებენ ვიდრე რეფერენდუმს, რომელსაც პლებისციტის სახესხვაობად მიიჩნევენ.

საქართველოს უახლეს ისტორიაში ორი პლემბისციტი ჩატარდა. 2008 წლის 5 იანვარს პლემბისციტზე გამოტანილი იქნა 2 საკითხი:

1. საქართველოს პარლამენტის მორიგი არჩევნები ჩატარდეს საქართველოს კონსტიტუციის შესაბამისად 2008 წლის 1 ოქტომბრიდან 2008 წლის 31 დეკემბრამდე, თუ 2008 წლის გაზაფხულზე. ხმათა უმრავლესობით 2008 წლის საპარლამენტო არჩევნები დაინიშნა 21 მაისს.

2. უჭერენ თუ არა საქართველოს მოქალაქეები მხარს საქართველოს გაწევრიანებას

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციაში (ნატო). პლემბისციტში მონაწილეთა 77% -მა მხარი დაუჭირა ნატოში გაწევრიანებას.

მიტინგი – მასობრივი შეკრება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი, ძირითადად პოლიტიკურ საკითხებზე.

მოქალაქეს უფლება აქვს მიმართოს ინდივიდუალურად ან კოლექტიურად სახელმწიფო ორგანოებს და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს სასამართლოს (წინადადებით, განცხადებით, საჩივრით).

ნებისმიერი მიმართვის შემთხვევაში ხელისუფლების ორგანოები ვალდებული არიან პასუხი გასცენ 30დღეში.

მიტინგები, კრებები, დემონსტრაციები

მანიფესტაციებსა და შეკრებებში მონაწილეობის უფლება ადამიანის კონსტიტუციური უფლებაა. ადამიანს უფლება აქვს მონაწილეობა მიიღოს საპროტესტო აქციებში, დემონსტრაციებში, მიტინგებში, მანიფესტაციებში, სხვადასხვა სახის საჯარო ღონისძიებაში.

დემონსტრაცია – მასობრივი მსვლელობა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური განწყობის გამოსახატად.

ყველას, გარდა იმ პირებისა, რომლებიც არიან თავდაცვის ძალების ან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დაცვაზე პასუხისმგებელი ორგანოს შემადგენლობაში, აქვს წინასწარი ნებართვის გარეშე საჯაროდ და უიარალოდ შეკრების უფლება.

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 21.

პირს, რომელიც ჩაირიცხება თავდაცვის ძალების ან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დაცვაზე პასუხისმგებელი ორგანოს შემადგენლობაში, განწესდება მოსამართლედ, უწყდება პოლიტიკური პარტიის წევრობა.

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 23.

კონსტიტუციის ეს ორი ჩანაწერი მიუთითებს, რომელი კატეგორიის საჯარო/სახელმწიფო მოხელეებზე ვრცელდება პოლიტიკურ უფლებებში მონაწილეობის შეზღუდვა.

ყოველ ადამიანს აქვს მშვიდობიანი შეკრებებისა და მანიფესტაციების უფლება.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მუხლი 20.

კანონით შეიძლება დაწესდეს ხელისუფლების წინასწარი გაფრთხილების აუცილებლობა, თუ შეკრება ხალხის ან ტრანსპორტის სამოძრაო ადგილას იმართება.

ხელისუფლებას შეუძლია შეკრების შეწყვეტა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მან კანონსაწინააღმდეგო ხასიათი მიიღო

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 21.

ევროკავშირში გაწევრიანების მხარდამჭერი აქცია თბილისში, 2022 წელი.

საპროტესტო აქცია ირანში მაჰსა ამინის გარდაცვალების გამო. გოგონა მას შემდეგ გარდაიცვალა, რაც პოლიციამ ჰიჯაბის არასწორად ტარების გამო დააკავა, 2022 წელი.

აკრძალულია შეკრების ან მანიფესტაციის ჩატარება შემდეგ შენობებში და მათი შესასვლელიდან ოცი მეტრის რადიუსში მდებარე ტერიტორიაზე:

- ა) საქართველოს პროკურატურის, პოლიციის, პენიტენციური დაწესებულებებისა და სამართალდამცავი ორგანოების შენობები;
- ბ) რკინიგზის სადგურები, აეროპორტები, პორტები.

საქართველოს კანონი შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ, მუხლი 9.

მანიფესტაცია – მოქალაქეთა დემონსტრაცია, მასობრივი საჯარო გამოსვლა, ქუჩაში მსვლელობა სოლიდარობის ან პროტესტის გამოხატვის მიზნით, ან მსვლელობა პლაკატების, ლოზუნგების, ტრანსპარანტების და სხვა სახითი საშუალებების გამოყენებით.

შეკრება – მოქალაქეთა ჯგუფის შეკრება ჭერქვეშ ან გარეთ, მიტინგი საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში, სოლიდარობის ან პროტესტის გამოხატვის მიზნით.

უკრაინის მხარდამჭერი აქცია თბილისში, 2022წ.

მშვიდობიანი შეკრების უფლება ერთნაირად თანაბრად ვრცელდება საქართველოს მოქალაქეზე, უცხო ქვეყნის მოქალაქეზე, ასევე, ფიზიკურ და იურიდიულ პირებზე.

დაუშვებელია შეკრების ან მანიფესტაციის ორგანიზებისას და ჩატარებისას მოწოდება საქართველოს კონსტიტუციური წყობილების დამხობისაკენ ან ძალადობით შეცვლისაკენ, ქვეყნის დამოუკიდებლობის ხელყოფისა და ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევისაკენ, ან ისეთი მოწოდება, რომელიც არის ომისა და ძალადობის პროპაგანდა, აღვივებს ეროვნულ, კუთხურ, რელიგიურ ან სოციალურ შუღლს.

საქართველოს კანონი შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ, მუხლი 11.

იმუხავით ჯგუფებში

ისტორიას მრავალი ისეთი ამბოხის მაგალითი აქვს შემორჩენილი, რომელსაც უაღრესად მნიშვნელოვანი შედეგები მოჰყვა. ყველაზე ძალადობრივიდან ყველაზე მშვიდობიანამდე, პროტესტმა მრავალი სახის ფორმა შეიძლება მიიღოს, თუმცა ყოველ მათგანს ქვეყნის პოლიტიკაში ცვლილებების შეტანის მიზანი აერთიანებს.

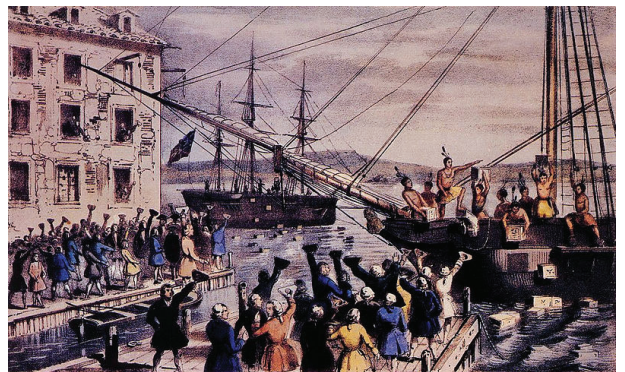
პროტესტის წინააღმდეგ მთავრობის რეაქცია ქვეყნის პოლიტიკურ რეჟიმზეც ბევრს მეტყველებს ხოლმე. დემოკრატიის პირობებში პროტესტები პოლიციის მეთვალყურეობით მიმდინარეობს. მეორე მხრივ, არადემოკრატიული რეჟიმის პირობებში პროტესტებს ხშირად საწყის ეტაპზევე ახშობენ ხოლმე, რათა საზოგადოებაში გაჩენილ ემოციურ მუხტს მეტად გაძლიერების საშუალება არ მისცენ. მიუხედავად იმისა, თუ რა ტიპისა იყო ის რეჟიმი, რომელსაც ხალხი დაუპირისპირდა, ქვემოთ მოთხრობილმა პროტესტმა თანადროულ პოლიტიკაზე სხვადასხვა დოზით, მაგრამ მაინც წარმატებით მოახდინა გავლენა.

დაიყავით 4 ჯგუფად, გაინაწილეთ 4 ისტორია და უპასუხეთ კითვებს:

- ▶ აქციები მშვიდობიანი იყო. რატომ დასჭირდა ხელისუფლებას მისი დარბევა/ მოთხოვნების შესრულება?
- ▶ რა საერთო აქვს შემოთავაზებულ საპროტესტო აქციებს?
- ▶ რა გავლენა იქონია ქვემოთ მოთხოვნილმა პროტესტმა თანადროულ პოლიტიკაზე და რა დოზით?
- ▶ საბოლოო ჯამში რა გავლენას ახდენს დემოკრატიულ ქვეყნებში საპროტესტო აქციები?
- ▶ დღეს რომ ტარდებოდა საპროტესტო აქციები, რა რეკომენდაციებს მისცემდით მათ ორგანიზატორებს?
- ▶ თქვენ თუ მიიღებდით მონაწილეობას და რატომ?
- ▶ როგორ იქცა 9 აპრილი – გლოვის დღე – საქართველოს დამოუკიდებლობის დღედ?
- ▶ როგორ აისახა ეს და მსგავსი საპროტესტო აქციები ტანამედროვე პოლიტიკაზე ჩვენს ქვეყანაში/გლობალურად?

1. ბოსტონის ჩაის სმა

1773 წლის 16 დეკემბერს ბოსტონის ნავსადგურში 60-მა კოლონისტმა ინგლისიდან წამოსული გემებიდან 342 ყუთში მოთავსებული ჩაი ზღვაში გადაყარა. ეს მნიშვნელოვანი ეკონომიკური შედეგების მქონე სიმბოლური აქტი კოლონიებში, განსაკუთრებით კი ბოსტონში, ბრიტანული პარლამენტის მიმართ დაგროვილი სიძულვილის მანიფესტაცია იყო. მაპროვაცირებელ გარემოებად მოქმედი პარლამენტის მიერ კოლონიებისთვის კომერციული გადასახადის გაზრდის გადაწყვეტილება იქცა. შედეგად, პროტესტის ეს უჩვეულო ფორმა იყო პასუხი იმ ზომებზე, რომლებმაც ჩაი ყველაზე მაღალგადასახადიან პროდუქტად აქცია.

ამ ამბოხს ბრიტანელ ხელისუფალთა მიერ ბოსტონის ნავსადგურების დახურვა და შეუწყნარებლობის აქტების მიღება მოჰყვა. ეს ახალი წესები კოლონიების წინააღმდეგ გამკაცრებული მიდგომის შემუშავებას ემსახურებოდა. თუმცა ამან ნავთზე ცეცხლის დასხმასავით იმოქმედა და 1775-1783 წლებში ამერიკის დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლაში ერთ-ერთი წამყვანი როლიც ითამაშა. ამიტომაც არ იქნება გაზვიადება, თუ ვიტყვით, რომ ბოსტონის ჩაის სმა ამერიკის შეერთებული შტატების დამოუკიდებლობის მოპოვების წინაპირობა გახლდათ.

2. მარილის მარში, ინდოეთი

სულ სხვა კულტურულ და პოლიტიკურ კონტექსტში, 1930 წლის 12 მარტს მოჰანდას კარამჩად განდიმ თავისი არაძალადობრივი

თეორია პრაქტიკაში პირველად გამოიყენა. ამ დღეს განდიმ დატოვა თავისი აშრამა (იზოლირებული ერმიტაჟი), რათა 350 კილომეტრით დაშორებული ინდოეთის ოკეანისკენ წასულიყო. რამდენიმე კვირიანი სიარულის შემდეგ დანიშნულების ადგილზე ჩასვლისას მან ხელებში მარილი ჩაიყარა. ეს ბრიტანული სახელმწიფოს მიერ ინდური მარილის დისტრიბუციაზე მონოპოლიის კანონის დარღვევის სადემონსტრაციო, სიმბოლური აქტი გახლდათ. ამ მონოპოლიამ ყველა მომხმარებელს

– მათ შორის ყველაზე ღარიბებსაც – მარილზე გადასახადი დაუწესა და მოსახლეობას საკუთარი ინიციატივით ამ პროდუქტის წარმოება აუკრძალა. მომდევნო დღეების განმავლობაში უფრო და უფრო მეტმა ინდოელმა მიბაძა მაჰათმას; იმდენად ბევრმა, რომ 60 000 კანონდამრღვევი, განდის ჩათვლით, ციხეში აღმოჩნდა. მაჰათმას ინსტრუქციის თანახმად, დაკავებისას არც ერთ მათგანს არ გაუწევია წინააღმდეგობა. მთავრობამ მალევე გაანალიზა, რომ მსგავს პროტესტს ვერ გაუძლებდა და, მეფისნაცვლის გადანყევტილებით, ყველა დაკავებული 9 თვის თავზე უკვე გათავისუფლებული იყო.

ამ არაძალადობრივმა აქტმა მარილზე სახელმწიფო მონოპოლიის გაუქმება და ინდოეთზე ბრიტანეთის გავლენის შესუსტება გამოიწვია. ისევე, როგორც ბოსტონის ჩაის სმამ ჩაუყარა საფუძველი კოლონიების დამოუკიდებლობას, ინდოეთის დამოუკიდებლობაც წინ მარილის მარში გაუძღვა.

3. 68 წლის მაისი, საფრანგეთი

უფრო მეტია, ვიდრე ცალკეული პროტესტი და ის იმ დემონსტრაციათა სერიის სიმბოლოა, რომლებიც 1968 წლის 22 მარტიდან 27 მაისის ჩათვლით წარიმართებოდა და თან ხელისუფლების მხრიდან ძალადობრივი ჩახშობის მცდელობები ახლდა. სტუდენტების გამოსვლით დაწყებული ეს საპროტესტო ტალღა ჯერ სოციალური, შემდეგ პოლიტიკური გახდა. აქციის მონაწილეთა უმრავლესობა მუშა ან სტუდენტი იყო, რომლებიც ერთი

მიზნისთვის გაერთიანდნენ. ისინი მეტად სამართლიან ქვეყანას და მოხმარებასა და სარგებელზე ნაკლებად ფოკუსირებული საზოგადოების ჩამოყალიბებას მოითხოვდნენ. ეს მოთხოვნები გამოხატავდა შიშს, რომელიც გამომწვეული იყო გაზრდილი უმუშევრობისა და ბაზრის გლობალიზაციით, რაც პატარა ბიზნესებსა

და ფერმებს ზიანს აყენებდა. სტუდენტები ასევე საუნივერსიტეტო სისტემასაც აპროტესტებდნენ.

ეს კრიზისი პოლიტიკურ მოთხოვნებში გადაიზარდა. **შარლ დე გოლმა** გამოსავალი, თავდაპირველად, პრემიერ-მინისტრის ჩანაცვლებაში დაინახა, თუმცა სიტუაცია არც ამან დააწყნარა და პრეზიდენტი იძულებული გახდა, თავის გადაწყვეტილებათა ნარუმატებლობის გამო 1969 წლის 28 აპრილს გადამდგარიყო.

გრძელვადიან პერსპექტივაში 1968 წლის მაისმა კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა:

- კაცების ძალაუფლება თავიანთ ცოლებზე,
- დამსაქმებლების ძალაუფლება დასაქმებულებზე;
- ქორწინების, რელიგიისა და ოჯახის მსგავსი ტრადიციული ინსტიტუციების ღირებულებების მნიშვნელობა.

ამ მოვლენიდან არც თუ ისე დიდი ხნის შემდეგ განათლების სისტემა მეტად დემოკრატიული, ავტონომიური და ყველასთვის ხელმისაწვდომი გახდა. ამგვარად, საზოგადოება ქალების გათავისუფლების მოწმე გახდა, რამაც, თავის მხრივ, მოდისა და სექსუალური თავისუფლების რევოლუციას ჩაუყარა საფუძველი.

4. 9 აპრილი, საქართველო

1989 წლის 4 აპრილს დედაქალაქში მღელვარე მანიფესტაცია დაიწყო. მთავრობის სახლთან გამართული მიტინგის ძირითადი აქცენტი საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის მოთხოვნა იყო. რადიკალური მოთხოვნების მიუხედავად, შეკრება მშვიდობიან ხასიათს ატარებდა. მას დღითიღლე ემატებოდა ხალხი საქართველოს ყველა კუთხიდან. სტუდენტი ახალგაზრდობის გარდა, აქ მრავლად იყვნენ სკოლის მოსწავლეები, სხვადასხვა წარმოებისა და დაწესებულებათა თანამშრომლები, ინტელიგენციის ათასობით წარმომადგენელი, ცნობილი მეცნიერები, მწერლები, მხატვრები და სხვ.

მიტინგი 5 დღე-ღამე გაგრძელდა. ახალგაზრდობის დიდმა ჯგუფმა შიმშილობა გამოაცხადა. რუსთაველის პროსპექტი გადაიკეტა. დაიწყო საგაფიცვო მოძრაობა.

8 აპრილს საქართველოს პარტიულმა აქტივმა მოიწონა გადაწყვეტილება მიტინგის სამხედრო ძალით აღკვეთის თაობაზე (საწინააღმდეგო აზრი შეკრების მხოლოდ ორმა მონაწილემ გამოთქვა). მომიტინგეთა დასაშინებლად იმავე დღეს ქალაქის ცენტრალურ ქუჩებში ტანკი გაატარეს, ხოლო თბილისის ცაზე სამხედრო ვერტმფრენები გამოჩნდნენ. ამას საპირისპირო შედეგი მოჰყვა. მიტინგის მონა-

შარლ დე გოლი
(1890-1970წწ.) –
ფრანგი სამხედრო
და სახელმწიფო
მოღვაწე,
საფრანგეთის
პრეზიდენტი (1958-
1969წწ.).

წილეთა რიცხვი მნიშვნელოვნად გაიზარდა. 8-9 აპრილის ღამეს მთვრობის სახლის წინ 10 ათასამდე ადამიანი იყო შეკრებილი.

გამთენიისას თბილისში საგანგებოდ შემოყვანილმა სადესანტო შენაერთებმა ალყაში მოაქციეს მანიფესტანტები. სამხედროებმა ხალხს სისხლიანი კალო მოუწყვეს: სასანგრე ნიჩბებისა და მოწამლული გაზის გა-

მოყენებით დაარბიეს მშვიდობიანი აქციის მონაწილენი. ულმო-ბელი ანგარიშსწორებისას დაიღუპა 21, დაიჭრა და მოიწამლა ათასობით ადამიანი. მიტინგის ორგანიზატორები დააპატიმრეს.

დედაქალაქის ქუჩებში 10 აპრილის დილიდან კვლავ იწყებოდა ახალგაზრდობის შეკრებები, რომლებიც გამოხატავდნენ შეურიგებლობას ძალადობის წინააღმდეგ, მიტინგები გაიმართა რუსთავში, ქუთაისში, სოხუმში, დუშეთში და სხვ.

თბილისში დატრიალებულმა ტრაგედიამ საქართველოში კომუნისტური რეჟიმის საბოლოო გაკოტრება გამოიწვია. ცვლილებას რესპუბლიკის პარტიულ ხელმძღვანელობაში მდგომარეობის გამოსწორება აღარ შეეძლო. რიგითი წევრები მასობრივად ზურგს აქცევდნენ კომუნისტურ პარტიას და დემონსტრაციულად ტოვებდნენ მის რიგებს.

9 აპრილმა საქართველოს მოქალაქეები უფრო მტკიცედ შეამჭიდროვა ეროვნული სუვერენიტეტისთვის ბრძოლაში. 9 აპრილის მოვლენებმა წყალგამყოფის როლი შეასრულა საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში.

პოლიტიკური პარტიების შექმნის უფლება

პოლიტიკური პარტიების შექმნისა და პარტიულ საქმიანობაში მონაწილეობის უფლება საქართველოს მოქალაქეების კონსტიტუციური უფლებაა და ეს უფლება მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეებზე ვრცელდება. ამ უფლებას კონსტიტუციასთან ერთად არეგულირებს საქართველოს ორგანული კანონი „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ“.

1. საქართველოს მოქალაქეებს უფლება აქვთ ორგანული კანონის შესაბამისად შექმნან პოლიტიკური პარტია და მონაწილეობა მიიღონ მის საქმიანობაში.
2. პირს, რომელიც ჩაირიცხება თავდაცვის ძალების ან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დაცვაზე პასუხისმგებელი ორგანოს შემადგენლობაში, განწესდება მოსამართლედ, უწყდება პოლიტიკური პარტიის წევრობა.
3. დაუშვებელია ისეთი პოლიტიკური პარტიის შექმნა და საქმიანობა, რომლის მიზანია საქართველოს კონსტიტუციური წყობილების დამხობა ან ძალადობით შეცვლა, ქვეყნის დამოუკიდებლობის ხელყოფა, ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევა ან რომელიც ეწევა ომის ან ძალადობის პროპაგანდას, აღვივებს ეროვნულ, ეთნიკურ, კუთხურ, რელიგიურ ან სოციალურ შუღლს. დაუშვებელია პოლიტიკური პარტიის შექმნა ტერიტორიული ნიშნით.
4. პოლიტიკური პარტიის აკრძალვა შეიძლება მხოლოდ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ორგანული კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 23.

იხსჯელათ

ქვემოთ მოცემულია საქართველოს პირელი პრეზიდენტის ზვიად გამსახურდიას და ერივნული გმირის მერაბ კოსტავას გამონათქვამები. დაუკავშირეთ ისინი დღევანდელ გაკვეთილს. თქვენი აზრით, რის თქმა სურდათ მათ? ეთანხმებით/არ ეთანხმებით? რატომ?

ნუ გადააყოლებთ ვინრო
პარტიულ, ჯგუფურ
ინტერესებს საქართველოს!
ყველა მოქალაქისთვის უნდა
არსებობდეს ერთი პარტია –
საქართველო!

მერაბ კოსტავა

არ შეიძლება საკუთარი თავისა
და საკუთარი ხალხის მოტყუება,
ამაზე მწარე ხვედრი, ამაზე
შემზარავი დანაშაული არ
არსებობს!

ზვიად გამსახურდია

სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება

იხსჯელათ

გაეცანით ქვემოთ მოთხრობილ ისტორიას და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ შეიძლება თუ არა საფრანგეთის ახალი კანონი ჩაითვალოს სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვად? პასუხი დაასაბუთეთ.
- ▶ თქვენი აზრით, რა მიზანი ჰქონდათ ახალი კანონის ავტორებს?
- ▶ რა კრიტერიუმებით განისაზღვრება ყალბია თუ არა ინფორმაცია? რომელი სტრუქტურა განსაზღვრავს ამას?
- ▶ როგორ წარიმართებოდა მარკ ტვენის საარჩევნო კამპანია, იმ დროს მსგავსი კანონი რომ ყოფილიყო?
- ▶ არღვევს თუ არა ახალი კანონი ადამიანის უფლებებს?
- ▶ დაუკავშირეთ ეს კანონი მარკ ტვენის ჩანახატს „გუბერნატორის არჩევნები“ (გვ. 236-239).

2018 წელს საფრანგეთმა მიიღო კანონი „წინასაარჩევნო პერიოდში ყალბი ინფორმაციის გავრცელების საწინააღმდეგოდ“, რამაც დიდი დებატები გამოიწვია ქვეყნის შიგნით.

ამ კანონის თანახმად, წინასაარჩევნო პერიოდში მოსამართლეებს მიეცათ უფლება, რომ პლატფორმებს ყალბი ინფორმაციის მოხსნა დაავალონ. თუმცა, იმისათვის რომ ინფორმაცია ყალბად მიიჩნიონ და სასამართლოში განხილვის საგანი გახდეს, იგი სამ კრიტერიუმს უნდა აკმაყოფილებდეს:

- ▶ ცხადი უნდა იყოს ყალბი ამბავი;
- ▶ განზრახ ვრცელდებოდეს დიდი მასშტაბით;
- ▶ გამოიწვიოს მშვიდობის დარღვევა და გავლენა იქონიოს არჩევნების შედეგებზე.

ყალბ ინფორმაციასთან ბრძოლას მიზნად ისახავს კიდევ ერთი ჩანაწერი, რომლის მიხედვითაც საფრანგეთის მაუწყებლობის მარეგულირებელს უფლება აქვს შეაჩეროს ან შეწყვიტოს უცხო ქვეყნის სახელმწიფოს მიერ კონტროლირებული მაუწყებლობა, რომელიც „ლახავს ქვეყნის ფუნდამენტურ ინტერესებს“.

ამავე კანონით, ციფრულ პლატფორმებს დაეკისრათ მეტი გამჭვირვალობა. წინასაარჩევნო პერიოდში მასალების რეკლამირების შემთხვევაში მათ დაევალებათ გასაჯაროება რეკლამის დამკვეთის და გადახდილი თანხის.

კანონდარღვევისთვის გათვალისწინებულია სანქცია ერთწლიანი პატიმრობა ან ჯარიმა 75 ათასი ევროს სახით.

საფრანგეთის პრეზიდენტი ამ ინიციატივის გამო მკვეთრად გააკრიტიკეს. ოპონენტები ცენზურასა და სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვაზე მიუთითებდნენ, თუმცა კანონი საბოლოოდ მაინც მიიღეს.

გამოხატვის თავისუფლება ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა სისტემაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია და მას უფლებათა უფლებასაც კი უწოდებენ. მიზეზი მარტივია: გამოხატვის და ინფორმაციის თავისუფლების გარეშე სხვა უფლებები გარანტირებული ვერ იქნება და ის მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში პლურალიზმისა და თვითმმართველობის უზრუნველსაყოფად.

ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის თანახმად, ყველას აქვს გამოხატვის თავისუფლება და ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას:

1. ჰქონდეს შეხედულებები;
2. მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია და მოსაზრებები საჯარო ხელისუფლების ჩარევის გარეშე და შეზღუდვების მიუხედავად.

გამოხატვის თავისუფლება – აზრის აბსოლუტური თავისუფლება, პოლიტიკური სიტყვისა და დებატების თავისუფლება, ნებისმიერი ფორმის ინფორმაციის მოძიების, მიღების, შექმნის, შენახვის, დამუშავებისა და გავრცელების უფლება.

მე-10 მუხლით გარანტირებულ უფლებათა შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ ეროვნული უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობის ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისთვის, უწესრიგობის ან დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან ზნეობის დაცვისათვის, სხვათა რეპუტაციის ან უფლებათა დაცვისთვის, საიდუმლო ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლო ხელისუფლების ავტორიტეტისა და მიუკერძოებლობის შენარჩუნებისთვის, თუ ასეთი შეზღუდვა არის ერთდროულად:

- ▶ კანონით გათვალისწინებული;
- ▶ ემსახურება ლეგიტიმურ მიზანს;
- ▶ აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

1. აზრისა და მისი გამოხატვის თავისუფლება დაცულია. დაუშვებელია ადამიანის დევნა აზრისა და მისი გამოხატვის გამო.
2. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია.
3. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები თავისუფალია. ცენზურა დაუშვებელია. სახელმწიფოს ან ცალკეულ პირებს არა აქვთ მასობრივი ინფორმაციის ან მისი გავრცელების საშუალებათა მონოპოლიზაციის უფლება.
4. ყველას აქვს ინტერნეტზე წვდომისა და ინტერნეტით თავისუფლად სარგებლობის უფლება.
5. ამ უფლებათა შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ტერიტორიული მთლიანობის უზრუნველსაყოფად, სხვათა უფლებების დასაცავად, კონფიდენციალურად აღიარებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად.

საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 17.

მნიშვნელოვანია ის, რომ საქართველოს მოქალაქეს სრული უფლება აქვს გამოხატოს თავისი აზრი საზოგადოებისა და სახელმწიფოსათვის მნიშვნელოვან მოვლენებზე, საჯაროდ და მედიის საშუალებით. პოლიტიკური ცენზურა აკრძალულია! მაგრამ სიტყვის თავისუფლება არ გულისხმობს ყველაფრის ნებას. მაგალითად, სოციალური, რასობრივი, ნაციონალური და რელიგიური შუღლის გაღვივება დაუშვებელია და აკრძალულია სისხლის სამართლის კანონების მიხედვით.

პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობის მისაღებად არანაკლებ მნიშვნელოვანია პოლიტიკური პარტიების, ორგანიზაციების, მოძრაობების საქმიანობაში მონაწილეობა. მონაწილეები შეიძლება გახდნენ საქართველოს მოქალაქეები, 18 წლის ასაკის ზევით. მოქალაქეს უფლება აქვს იყოს მხოლოდ ერთ პარტიის წევრი. საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საქმიანობაში მოღვაწეობა შეუძლიათ როგორც საქართველოს მოქალაქეებს, ასევე უცხოელ მოქალაქეებს, ასევე მოქალაქეობის არმქონე პირებს.

მოქალაქე პოლიტიკური პროცესის ცენტრალური მონაწილეა. დემოკრატიულ რეჟიმში აქტიური მოქალაქეების მონაწილეობით ხდება პოლიტიკური პროცესების წარმართვა. დავიწყოთ იქიდან, რომ მოქალაქეები უშუალო დემოკრატიის ფორმებით ახდენს (რეფერენდუმი, არჩევნები, პლებისციტი) ხალხის ძალაუფლების დამკვიდრებას.

სასარგებლო რესურსები

- ▶ არჩევნები და დემოკრატია / Elections and democracy <https://bit.ly/3HH7Jzi>
- ▶ დემოკრატია / democracy <https://bit.ly/3HFar8b>
- ▶ სამოქალაქო საზოგადოება <https://bit.ly/3jeSggk>
- ▶ ადამიანის თავისუფლებები <https://bit.ly/3HCspbo>
- ▶ პოლიტიკური კარიკატურის ისტორია / History of political cartoons <https://bit.ly/409IHky>
- ▶ როგორ იქცა ქართული კარიკატურა პოლიტიკური ბრძოლის იარაღად? <https://bit.ly/40duDW8>
- ▶ პროტესტი / Protest <https://bit.ly/3HEi6nb>

იხსჯელათ

ადგილობრივი თვითმმართველობა

– საქართველოს მოქალაქეთა უფლება და შესაძლებლობა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით, საქართველოს კანონმდებლობის ფარგლებში, ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად გადანაცვლონ ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები.

- გაეცანით ქვემოთ მოცემულ ინფორმაციას – „ადამიანი, რომელმაც გაუხსნო დროს!“ და უპასუხეთ კითხვებს:
- ▶ გაიხსენეთ, რა იცით **ადგილობრივი თვითმმართველობის** შესახებ?
- ▶ რატომ არის მნიშვნელოვანი ადგილობრივი თვითმმართველობა?
- ▶ რატომ თვლიდა ნიკო ნიკოლაძე სახელმწიფოებრივი მმართველობის ყველაზე გონივრულ ფორმად (ხალხის წარმომადგენლობის პრინციპებზე აგებულ) თვითმმართველობას ჯერ კიდევ 1870 წლიდან??
- ▶ თქვენი აზრით, რატომ მიაჩნდა მას თვითმმართველობის კრება მასების აღზრდის სკოლად?
- ▶ გაიხსენეთ, რა არის ერობა? რატომ ითვლება ერობა თვითმმართველობის წინა საფეხურად?
- ▶ რა მოსაზრება ჰქონდა ნინო ნიკოლაძეს თვითმმართველობის ნევრების პოლიტიკურ მიკუთვნებულობასთან დაკავშირებით?
- ▶ თვითმმართველობისთვის ადამიანების რა ნიშნით შერჩევის მომხრე იყო ნიკო ნიკოლაძე? რატომ მიაჩნდა ასე? იზიარებთ მის მოსაზრებას? პასუხი დაასაბუთეთ;
- ▶ გაიხსენეთ რას ნიშნავს საარჩევნო ცენზი და რისთვის ჭირდება ის ხელისუფლებას? ამომრჩეველს?
- ▶ თქვენი აზრით, რატომ მოითხოვდა ნიკო ნიკოლაძე საარჩევნო ცენზის გაუქმებას?
- ▶ შეადარეთ ნიკო ნიკოლაძისეული ხედვა თვითმმართველობის თანამედროვე პრინციპებს;
- ▶ თქვენ თუ მიგიღიათ მონაწილეობა საკუთარი ქალაქის/სოფლის/თემის საჭირობოროტო საკითხების მოგვარებაში? რა გზით?
- ▶ რატომ უწოდებდა ნიკო ნიკოლაძე თვითმმართველობას თავისუფლების შუქს მეფის რუსეთს დაქვედვარებულ ქვეყანაში?
- ▶ თუ გაგიწევიათ კონკრეტული საკითხის ადვოკატირება/ლობირება ადგილობრივ ხელისუფლებასთან თანამშრომლობით?
- ▶ თქვენი აზრით, რამდენად შედეგიანი იქნება ადგილობრივი თვითმმართველობის აქტიურობა მოქალაქეთა ჩართულობის გარეშე?
- ▶ რა გსმენიათ დღევანდელ დღეს, ინტერესდება მერია, საკრებულო მოსახლეობის საჭიროებებითა და სურვილებით? რა ფორმით?
- ▶ წინარე ცოდნის გამოყენებით, რა ფუნქციებს გამოყოფდით დღეს თქვენი თვითმმართველობის მუშაობაში?
- ▶ როგორ გამოყოფდით საკუთარ (როგორც მოსწავლის როლს) თქვენი სამოქალაქო კლუბის (არსებობის შემთხვევაში) როლს?

ადამიანი, რომელმაც გაუსწრო დროს!*

საქართველოს ქალაქებს ისტორიის განმავლობაში ბევრი კარგი და ღირსშესანიშნავი მმართველი ჰყოლია, თუმცა მათ შორის სრულიად განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ქართველ საზოგადო მოღვაწესა და პოლიტიკოსს, პუბლიცისტს, თერგდალეულთა წარმომადგენელს ნიკო ნიკოლაძეს, რომელიც 1894-1912 წლებში ქალაქ ფოთის თავი გახლდათ.

ფოთი საქართველოს სანავსადგურო ერთ-ერთი უძველესი ქალაქია. XIX საუკუნეში, მეფის რუსეთის მმართველობის დროს, ფოთი იყო თბილისისა და ბათუმის შემდეგ მესამე ქალაქი, რომელიც თვითმმართველობაზე გადავიდა, ანუ ქალაქის მმართველობა, მისი ბიუჯეტის განკარგვა, გადაწყვეტილებების მიღება ქალაქის მმართველობას დაევა. ასეთ ვითარებაში მოვიდა ქალაქის სათავეში იაკობ ნიკოლაძე, რომელმაც ჭაობიანი, ტალახიანი, კეთილმოუწყობელი დაბა მალე ევროპული ყაიდის განვითარებულ საპორტო ქალაქად აქცია.

ნიკო ნიკოლაძე სახელმწიფოს გონივრული მოწყობის ერთ-ერთ მთავარ პირობად ქვეყანაში ფართო ადგილობრივი თვითმმართველობის უზრუნველყოფას თვლიდა. ქართველ მოღვაწეებში იგი პირველი იყო, ვინც ევროპული თვითმმართველობის ფასი კარგად იცოდა და ჯერ კიდევ 1870-იანი წლების დასაწყისში ქადაგებდა ერობის შემოღების აუცილებლობას. სამწუხაროდ, მაშინ ქართველმა მოღვაწეებმა მას მხარი არ დაუჭირეს.

არადა, თვითმმართველობა რეალური ავტონომიის მოპოვების უმთავრესი ბერკეტია. ნიკოლაძე მოხერხებულად ნილბავდა ამ ტერმინს და უწოდებდა მეცნიერებაში მიღებულ ტერმინს „ფართო ადგილობრივი თვითმმართველობა“. მისი უშუალო ინიციატივით მოხდა ქ. თბილისის **ხმოსანთა** მიერ (სადაც უმრავლესობას სომხები შეადგენდნენ) დიმიტრი ყიფიანის თბილისის ქალაქის თავად არჩევა, ქ. ქუთაისში თვითმმართველობის შემოღება, მანვე ფოთი აქცია თვითმმართველობის კლასიკურ ქალაქად.

ნიკო ნიკოლაძე გადაჭრით მოითხოვდა საარჩევნო ცენზის გაუქმებას და მცხოვრებთა მთელი მასის (კაცი, ქალი) მონაწილეობას თვითმმართველობასა და არჩევნებში, ნიკოლაძეს კრება მიაჩნდა მასების აღზრდის სკოლად, ხოლო სახელმწიფოებრივი მმართველობის ყველაზე გონივრულ ფორმად – ხალხის წარმომადგენლობის პრინციპებზე აგებული თვითმმართველობა:

ნიკო ნიკოლაძე ამტკიცებდა, რომ ადგილობრივი მმართველობის დაკომპლექტებისას უნდა შეირჩეს განვითარებული, გამოცდილი და ტაქტიანი ადამიანები, რათა ამ უკანასკნელებმა მხარდაჭერა

გონიერი
კაცი და ერი
თავისუფლებას
თუ ავტონომიას
მით იძენს, რომ
ანგარიშიანი
მართვით
ჯერ თავის
შინაურ, მერე
სამრეწველო,
შემდეგ
საზოგადო,
ბოლოს
პოლიტიკური
საქმეების
საშუალებით
იგვარებს
უმაღლეს
სახელმწიფო
საკითხს.

ნიკო ნიკოლაძე

ხმოსანი - (ძირძველი ქართული წარმოშობის ტერმინი) ჩანაცვლდა ახალ კონსტიტუციაში ტერმინით -- საარჩევნო კოლეგიის წევრი.

*წყარო:

მე დამივლია ევროპა,
და ბევრ ჩინებულ
ქვეყნებში, ბევრ აღმტაც
საზოგადოებაში
გამიტარებია თვეები და
წლები, მაგრამ ყოველგან
და ყოველთვის, სადაც
კი ვყოფილვარ, ერთი
საგანი მქონია: შენთვის
დამზადება, შენთვის
სამსახური, შენი
სარგებლობა. ნიკო
ნიკოლაძე.
ჩვენს საზოგადოებაში,
ყველა დარწმუნებულია,
რომ შველა ჩვენ ერთ
მშვენიერს დილას
ჩამოგვიფრინდება,
ისე, რომ თვითონ
ხელის განძრევაც
არ დაგვჭირდება
ჩვენი ბედის
გაუმჯობესებისათვის...
ჩვენ ჩვენი ვიმეცადინოთ,
ჩვენი ქვეყნისთვის
ვიზრუნოთ... მარტო
ჩვენი თავის იმედი
ვიქონიოთ, მარტო
გაძლიერებაზე და
განათლებაზე ვიმუშაოთ,
მაშინ მეგობარიც
გაუჩნდება ჩვენს ხალხს
და დამხმარებელიც.

ნიკო ნიკოლაძე

და თანაგრძნობა გამოიწვიონ ადგილობრივ მოსახლეობაში. ნიკოლაძემ ერთ-ერთმა პირველმა წამოაყენა იდეა, რომ საქალაქო თვითმმართველობას დაქვემდებარებოდა გამგებლობაში ქალაქის ყველა საქმე, რაც 1874 წელს შემოღებული თბილისის საქალაქო მმართველობის დებულებით ერთგვარად იზღუდებოდა. მაგალითად, თვითმმართველობის კომპეტენციაში არ შედიოდა ჯანმრთელობის დაცვის, განათლებისა და სხვა საკითხები.

„თვითმმართველობა და დემოკრატიული წყობილება - ნერდა იგი, - საუკეთესო გარანტიაა წინმსვლელობისა და წარმატებისათვის, უმჯობესი სკოლაა საზოგადოების აღზრდისა... ნამდვილი თვითმმართველობა, როგორც მთელი განათლებული კაცობრიობა დარწმუნდა, შესაძლოა მარტო წარმომადგენლობის წესით, რადგანაც მარტო ამ წესის შემწეობით დაარსდა უცხოეთში სამართლიანობა და თავისუფლება, თანასწორობა და სიმართლე... ყველამ გაიგო, რომ წარმომადგენლობა ყოფილა მეორე და უაღრესი ნაბიჯი თუ საფეხური თვითმმართველობისა... ამ ქვეყნებშიაც (შვეიცარია და სხვ.)

ხალხის აზრის გამომთქმელი, ხალხის საქმეების მმართველი, ხალხის ბედის გადამწყვეტელი მაინც ხალხის წარმომადგენლობაა, რომელიც მარტო და იშვიათად სამძიმო შემთხვევაში ისე არ მოიყვანს აღსრულებაში თავის განაჩენს, თუ ჯერ ხალხს არ აჩვენა და არ ჰკითხა - თანახმა ხარ ამ განაჩენისა თუ არაო“.

საბოლოოდ, ნიკოლაძე დაასკვნის, რომ „ამგვარი მართვა საქვეყნო საქმისა ბევრად უფრო სამჯობინოა, ვინემ ერთიანი უხმობა ხალხისა, მისი ყურმოჭრილობა, მისი მონობა“.

„დედამინაზე ისეთი ერი არ მოიძებნება, რომელსაც თვითმმართველობა არ მოხდენოდეს. დააკვირდით ერის ზნეს და ცხოვრებას. თვითმმართველობის შემოღებიდან და შემოღების ათეული წლის შემდეგ: ყველაფერში შეამჩნევთ ცვლილებას და გაუმჯობესებას, ზრდას და გაძლიერებას, არა თუ მარტო საზოგადო საქმე ძლევიტ იმოსება, კერძო წევრებზედაც, მათ ზრდილობასა და ზნეზედაც ელვარებს თვითმმართველობა, ესე იგი, თავისუფლების შუქი“ (ნიკოლაძე, 1894წ.).

„ვინც ფოთის ქალაქის გამგეობას ცოტა ოდნავ მაინც იცნობს, მან ჩინებულად იცის, რომ არცერთი თანამდებობის პირს ნებას არ ვაძლევ სამსახურში შემოაპაროს რაიმე პარტიული, რწმუნებული თუ ნაციონალური მიდრეკილება. ყველასგან ვთხოვლობ მარტო ერთგულ სამსახურს ქალაქის სასარგებლოდ“ (ნიკოლაძე, 20/1).

ნ. ნიკოლაძის მდიდარი პრაქტიკული გამოცდილებიდან სხვა მნიშვნელოვან საკითხებთან ერთად სწორედ ასეთი მიდგომაა გასათვალისწინებელი თანამედროვე მმართველობის სისტემაში.

ნიკოლაძე ადგილობრივი თვითმმართველობის დანერგვას ამართლებდა არა მარტო პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამართლებრივი თვალთახედვით, არამედ იგი მიაჩნდა წინაპართა მიერ დატოვებული ადათ-წესებისა და ზნეობრივი თვისებების გადარჩენის საშუალებად.

ნიკო ნიკოლაძე ქალაქის მოსახლეობამ თავის მმართველად ზედიზედ ხუთჯერ, ოთხ-ოთხი წლით აირჩია. ნიკო ნიკოლაძემ უპირველესად ნავსადგურის შენებასა და კეთილმოწყობას მიჰყო ხელი. ნავსადგურს უნდა მოეტანა ქალაქისათვის ეკონომიკური განვითარება. მანვე დააწესა პირველი საბაჟო გადასახადი, რომელიც ძალზე მცირე იყო, თუმცა საბოლოოდ მნიშვნელოვანი თანხა გროვდებოდა. ფოთი საქართველოს ქალაქებს შორის ერთ-ერთი პირველია, რომელიც გენერალური გეგმის მიხედვით გაშენდა. ეს გეგმა ნიკო ნიკოლაძემ პარიზისგან აიღო.

ნიკო ნიკოლაძემ გააშენებინა იშვიათი დენდროლოგიური პარკი, სადაც მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოტანილი მცენარეები ხარობდა. ფოთს ახლაც აკრავს ევკალიპტის ტყე, რომელიც ამავე პერიოდში გააშენეს, რადგან აღმოჩნდა, რომ ეს მცენარე საუკეთესოდ იწოვს ნესტს. გათხარეს სადრენაჟო არხები, დაიგო ქვაფენილები, გაიხსნა პირველი საავადმყოფო, მოეწყო ტელეგრაფის ხაზი და ა. შ. 1908 წელს შესაძლებელი გახდა ფოთის ელექტროფიკაცია, განათდა ნავსადგური და ქუჩები, აშენდა 20 კაპიტალური სახლი, სადაც სახელმწიფო დაწესებულებები განთავსდა. ნიკო ნიკოლაძემ შეძლო ფოთისთვის მიეცა ნამდვილი ქალაქის სახე და მისი განვითარებისათვის ახალი გზები გაეხსნა.

ნიკოლაძე იყო ქალაქ ფოთის თვითმმართველობის ხელმძღვანელი – მან 1894 წელს კნჭი იყარა და ფოთის მეოთხე სათათბიროს წევრად გავიდა, ხოლო იმავე წლის 25 ოქტომბერს ქალაქის თავად აირჩიეს. ინსტრუქციის თანახმად, ფუნქციონალური განაწილებით ქალაქისთვის ევალდებოდა: საერთო ხელმძღვანელობა, თანამდებობის პირთა საქმიანობის კოორდინაცია და კონტროლი, გამგეობის წევრთა შორის საქმეების განაწილება, სათათბიროს დადგენილებათა შესრულებაზე კონტროლი, გუბერნატორის მითითებათა შესრულება, წლიური ბიუჯეტის შედგენა. ქალაქის შემოსავლების და კუთვნილი ქონების გამოყენების კონტროლი, კადრების შერჩევა და სხვა.

1907 წელს დაბეჭდილ ერთ-ერთ მოწოდებაში ჩამოთვლილია ის მიღწევები, რისი გაკეთებაც შეძლო და მომავალში აპირებდა ქალაქის თვითმმართველობა: პორტის მკვდრეთით აღდგომა, ღვარსადენისისტემის აგება, ელექტროგანათება, სატელეფონო ქსელი, ქალთა და ვაჟთა გიმნაზიების შენობები, ცხენის რკინიგზა, სასაფლაოს მოწყობა, სამკურნალოსა და პოლიციის შენობები, ნახევარკაპიციანი საფუთო გამოსაღები და ა.შ.

სანამ ფოთში პორტი არ გაიმართება, ისეთი, რომ ზღვის გემებს ყოველთვის შეეძლოს რიონში შემოსვლა და თავისუფლად დაცლა-დატვირთვა, მანამდე ფოთის მომავალი ყინულზეა დანერგილი.

ნიკო ნიკოლაძე,
1871წ.

მისი ეროვნული პოლიტიკის არსი რომ მკაფიოდ დავინახოთ, უნდა განვიხილოთ ნიკო ნიკოლაძის სამი პრინციპი, რომელთაც იგი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა: ერთობა, თვითმოქმედება (თავისუფალი ეკონომიკური საქმიანობა), თვითმმართველობა.

აკაკი ბაქრაძე

ეს არის ადამიანი, რომელსაც ყველაფერი ახალი, ინოვაციური ჩამოჰქონდა საქართველოში. იყო პიონერი ძალიან ბევრ საქმეში. ის იყო იმდროინდელი მსოფლიოს თანამედროვე ადამიანი. ვფიქრობ, რომ საქართველოში ნიკო ნიკოლაძის მსგავსი როლი თითოეულ ჩამოსათვლელ ადამიანებს აქვთ შესრულებული...
ლაშა ბაქრაძე

- სამომავლოდ გასათვალისწინებელი იყო: რიონის შეერთება
- არხით პორტთან, რკინიგზის საქონელზე ბაჟის დადება, ქალაქის
- საზოგადო ბანკის გახსნა, სამასწავლებლო სემინარიისა და ინ-
- სტიტუტის დაარსება, ჭაობების ამოშრობა და სხვა.
- ფოთის საქალაქო თვითმმართველობა ნ. ნიკოლაძის მეთაურო-
- ბით ნაყოფიერად საქმიანობდა 1912 წლამდე. იგი ქალაქის წა-
- მყვან მამრგანიზედელ ძალად გადაიქცა, ფოთის მოქალაქეები
- დიდი ყურადღებით ეკიდებოდნენ სათათბიროს არჩევნებს. ხმო-
- სანთა კონტიგენტი ყოველი არჩევნების დროს მეტ-ნაკლებად
- იცვლებოდა. შეუცვლელი მხოლოდ ნ. ნიკოლაძე იყო, რომელიც
- ათეული წლის განმავლობაში განაგებდა ქ. ფოთს, სათავეში ედგა
- დიდი მასშტაბის სამუშაოებს.

იმუშავეთ ნყვილებში

- ტექსტის „ადამიანი, რომელმაც გაუსწრო დროს!“ (გვ. 359-362) გა-
- მოყენებით ფურცელზე გადაიტანეთ და შეავსეთ ცხრილი.
- პირველ სვეტში ჩამოთვლილია ნიკო ნიკოლაძის მიერ ფოთში გა-
- ტარებული ზოგიერთი ღონისძიება.
- იმსჯელეთ, თანამედროვე რეალობაში, მონაწილეობის რომელი
- ფორმა/ფორმები იქნება უფრო ეფექტური ჩამოთვლილი ღონის-
- ძიებების გატარებისთვის. მოსაზრება დაასაბუთეთ.

ღონისძიება	არჩევნები	თავისუფალი სასამართლო	მანიფესტაცია	პეტიცია	პლენისციტი	დასახლების საერთო კრება	არასამთავრობო ორგანიზაცია
ნავსადგურის კეთილმოწყობა							
საბაჟო გადასახადის შემოღება							
ქალაქის გენერალური გეგმის შექმნა							
დენდროლოგიური პარკის გაშენება							
სადრენაჟო არხების მშენებლობა							
გზების მოწყობა							
საკომუნიკაციო სისტემების განვითარება							
ელექტროფიკაცია							
გარე განათება							
საავადმყოფოს მშენებლობა							

იმსჯელათ

- ▶ მოიფიქრეთ მცირე სიუჟეტი ქვემოთ მოცემული ფოტოს პერსონაჟების მონაწილეობით;
- ▶ რა პრობლემებს ასახავს იგი?
- ▶ შეგინიშნავთ თუ არა მსგავსი პრობლემები ან თუ გსმენიათ მათ შესახებ?
- ▶ გაიხსენეთ, რა არის ბიუჯეტი. რა ნაწილებისგან შედგება იგი?
- ▶ რა ხდება მაშინ, როცა ბიუჯეტის თანხები საკმარისი არ არის?
- ▶ რა როლის შესრულება შეგიძლიათ მოხალისეობითა და ადვოკატურებით თქვენი თემის საკეთილდღეოდ?
- ▶ მოიფიქრეთ, თქვენ რაში ისურვებდით ბიუჯეტის ნაწილის დახარჯვას თქვენი სკოლისათვის, უბნისათვის, ქალაქისათვის, სოფლისათვის? პასუხი დაასაბუთეთ.
- ▶ მიგაჩნიათ თუ არა ადგილობრივი ხელისუფლების გადაწყვეტილებების მიღებაში მოქალაქეების მონაწილეობა საჭიროდ? რატომ?
- ▶ ერთია მონაწილეობის უფლება და მეორეა – რამდენად აქვთ მოქალაქეებს ამ უფლების გამოყენების საშუალება. თქვენ როგორ გამოიყენებდით ამ უფლებას?

ადგილობრივი ბიუჯეტის დაგეგმვაში მოქალაქეები უნდა მონაწილეობდნენ!

დემოკრატია, „ხალხის მმართველობა“, გულისხმობს მოქალაქეთა მონაწილეობას არამარტო მთლიანად ქვეყნის მართვაში, ასევე საკუთარი ქალაქისა თუ სოფლის განვითარებასა და ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების გადაწყვეტაში.

ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოები (პარლამენტი და მთავრობა) განსაზღვრავს ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკას (მაგალითად თავდაცვის, სახელმწიფო უსაფრთხოების, საგარეო ვაჭრობის სფეროში), ხოლო **ადგილობრივი ხელისუფლება** საქართველოში **თვითმმართველობის** სახით არსებობს. მისი ფუნქცია მხოლოდ ისეთი ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების მოწესრიგებაა, როგორებიცაა საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ორგანიზება, დასუფთავება, სკვერებისა და პარკების მოვლა და სხვა.

მუნიციპალიტეტი – ქალაქი ან თემი, რომელსაც აქვს ადმინისტრაციული საზღვრები და ადმინისტრაციული ცენტრი.

მუნიციპალიტეტი
(წარმოდგება ლათინური სიტყვისაგან მუნიციპიუმ) – თვითმმართველი თემი. მუნიციპალიტეტი იმ დროს თვითმმართველობის უფლებით აღჭურვილ ქალაქებს ეწოდებოდა.

ადგილობრივი თვითმმართველობა არის თვითმმართველ ქალაქებსა და მუნიციპალიტეტში მცხოვრები მოქალაქეების უფლება და შესაძლებლობა, მათ მიერ არჩეული თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით გადანაცვითონ ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები.

საქართველოში ამჟამად 5 თვითმმართველი ქალაქი და 63 მუნიციპალიტეტი. კანონის შესაბამისად შეიძლება შეიქმნას, გაიყოს, გაერთიანდეს, გაუქმდეს მუნიციპალიტეტები ან შეიცვალოს მათი საზღვრები..

რატომ არის მნიშვნელოვანი ქალაქად და სოფლად ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არსებობა?

ყველა საკითხის ცენტრალური ხელისუფლების მიერ მოგვარება ძალიან დიდ დროსა და რესურსს მოითხოვს. ადგილობრივმა მოსახლეობამ უკეთ იცის:

- ▶ რა სახის საჭიროებები არსებობს მათ ქალაქსა თუ სოფელში;
- ▶ როგორ შეიძლება ამ პრობლემების დროულად და ნაკლები დანახარჯებით
- ▶ მოგვარება.

ადგილობრივი მოსახლეობა პრობლემებს თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით აგვარებს. ისინი, როგორც ხალხის მიერ არჩეულნი, სწორედ მათ წინაშე არიან ანგარიშვალდებული. ცენტრალური ხელისუფლებისაგან განსხვავებით, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები ხშირად ხვდებიან მოქალაქეებს და გამოხატავენ უშუალოდ მათ ინტერესებს. მაგალითად, თუ ცენტრალური ხელისუფლების ხელმძღვანელებთან ყოველდღიური შეხვედრა რიგითი მოქალაქისათვის შეუძლებელია, ამავე რიგით მოქალაქეს საშუალება აქვს:

- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით მონაწილეობდეს საკუთარი ქალაქის, სოფლისა თუ დაბის განვითარებაში;
- ▶ მუდმივი კონტაქტი იქონიოს მის მიერვე არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან;
- ▶ აკონტროლოს ამ უკანასკნელთა საქმიანობა;
- ▶ უშუალოდ ჩაერთოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში;
- ▶ საერთო ინტერესებიდან გამომდინარე, ერთად იზრუნონ საერთო პრობლემების გადაწყვეტაზე.

იმსჯელეთ

- ▶ წაიკითხეთ მოცემული მოსაზრება. ეთანხმებით თუ არა მას? რატომ?
 - ▶ თქვენი აზრით, რატომ იყო აქტუალური ეს მოსაზრება ჯერ კიდევ XIX საუკუნეში? აქტუალურია თუ არა ახლა?
- „თვითმმართველობა ხომ ისეთი რამაა, ერთი ათად უმატებს კაცს ძალ-ღონეს, ერთი ათად უმატებს ხალისს სამოქალაქო მოღვაწეობისათვის. კაცი თავისთავის გამგებელი, თავისათვის მზრუნველი და პატრონი და არა სხვის ხელის შემყურალი და მაცქერალი სრული მოქალაქეა, ჭეშმარიტი შვილია თავის ქვეყნისა. იგი მაშინ ადვილად და უბრძოლველად არავის დაუთმობს თავისუფლებას და თავის თვალთ შუცქერის იმას, ვინც ეპოტინება მის უფლებას, ვისაც სურს, მოუსპოს თვითმმართველობა და გაჰხადოს ყურმოჭრილ მონად.“

ალექსანდრე (ყიფშიძე) ფრონელი. ივერია, №148, 13.07.1890

ადგილობრივი თვითმმართველობა, უპირველესად, გულისხმობს საკითხების გადაწყვეტას ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინებით და ამისთვის აუცილებელია მოსახლეობის ინფორმირება და ჩართვა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. სწორედ მოქალაქეთა მონაწილეობა განაპირობებს თვითმმართველობის სიძლიერეს და მის უნარს, დამოუკიდებლად და მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად გადაწყვიტოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები.

იმუშავეთ ჯგუფაში

- ▶ ქვემოთ მოცემული საკითხებიდან რომელი მიეკუთვნება ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხებს?
- ▶ რა საკითხებია მთელი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი და ცენტრალური ხელისუფლების უფლებამოსილებას მიეკუთვნებული?
- ▶ რამდენად მოწესრიგებულია ეს საკითხები თქვენს მუნიციპალიტეტში?
- ▶ როგორ შეიძლება ამ საკითხების უკეთ მოწესრიგება?
- ▶ რომელი საკითხის მოწესრიგებაში მიიღებდით მონაწილეობას და რატომ?
- ▶ ადვოკატირებისა და ლობირების საკითხების ცოდნა დაგეხმარებათ კონკრეტული პრობლემის გადაჭრაში? როგორ?

სკვერისა და საბავშვო მოედნის მოწყობა	დანაშაულის გამოძიება	სანიაღვრე ქსელებისა და კოლექტორების განმენდა
პარკირების ადგილების მოწყობა	ქუჩების დასუფთავება	სახელმწიფო თავდაცვა
სოციალურად დაუცველთა სასაძილოებით მომსახურება	საგარეო ვაჭრობა	ავარიული შენობების რეაბილიტაცია

შენი ცხოვრების თითოეულ დღეს ატარებ
გარემოში, რომელზე ზრუნვაც ადგილობრივი
თვითმმართველობის მოვალეობაა *

სახლი

კეთილმოწყობა

დასუფთავება

განათლება

სკოლების მშენებლობა;
ინფრასტრუქტურის
მონესრიგება

დასვენება და გართობა

სკვერების
და პარკების
კეთილმოწყობა

საბავშვო ბაღების
ადმინისტრირება,
მშენებლობა/რეაბილიტაცია

სპორტული
ინფრასტრუქტურის
მონესრიგება

კინოთეატრების,
მუზეუმების,
ბიბლიოთეკების
მონესრიგება

განაშენიანება

ურბანული
დაგეგმარება

გამწვანება

ინფრასტრუქტურა

საგზაო
ინფრასტრუქტურის
მონესრიგება

სატრანსპორტო
ინფრასტრუქტურის
მონესრიგება

* პოსტერი მომზადდა შემდეგი წყაროს მიხედვით <http://bit.ly/37y7n8N>

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები უშუალოდ ეხება მუნიციპალიტეტის თითოეულ მაცხოვრებელსა და მის კეთილდღეობას. შესაბამისად, მოქალაქეები ყველაზე მეტად არიან დაინტერესებული მათ მიერ არჩეული ორგანოების საქმიანობის წარმატებით.

იმსჯელეთ

- ▶ ქვემოთ მოცემული კოდექსიდან ამონარიდის მიხედვით იმსჯელეთ მოქალაქეთა თანასწორი მონაწილეობის პრინციპის მნიშვნელობაზე ადგილობრივ თვითმმართველობაში;
- ▶ ასევე თანასწორი მონაწილეობის მნიშვნელობაზე პიროვნებისა და საზოგადოების განვითარების თვალსაზრისით;
- ▶ დაუკავშირეთ ეს ამონარიდი ამავე პარაგრაფის პირველ აქტივობას და მონაწილეობითი ბიუჯეტის საკითხს.

საქართველოს მოქალაქეებს უფლება აქვთ, ამ კანონითა და სარჩევნო კანონმდებლობით დადგენილი წესით აირჩიონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები და არჩეულ იქნენ ამ ორგანოებში, განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული,

ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა.

ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი, მუხლი 6, პუნქტი 2.

ერობა – ადგილობრივი თვითმმართველობის დაწესებულებების სახელი რუსეთის იმპერიაში 1864-1915 წლებში. ერობა ერქვა ასევე ადგილობრივ თვითმმართველობას საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში 1918-1921 წლებში.

საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, ქალებსა და კაცებს (როგორც ამომრჩეველებს, ისე კანდიდატებს) აქვთ თანაბარი უფლებები.

მიუხედავად ამისა, საქართველოში ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობა

დაბალია. ქალები საქართველოს მოსახლეობის ნახევარზე მეტს შეადგენენ. თუმცა, საქართველოს პარლამენტში (2016 წლის მდგომარეობით) პარლამენტის წევრთაგან მხოლოდ 16%-ია ქალი. 2017 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შემდეგ ყველა თვითმმართველ ერთეულში არჩეულ ქალთა რაოდენობამ თანამედროვე მსოფლიო დიდი ხანია შეთანხმდა, რომ ქალთა მონაწილეობა პოლიტიკაში ქვეყნის დემოკრატიული განვითარებისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია. ქალების მონაწილეობის გარეშე შეუძლებელია თანასწორი და სამართლიანი გარემოს შექმნა, ყველა ჯგუფის ინტერესების წარმოჩენა.

ეს პრობლემა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მსოფლიოს სხვა ქვეყნებშიც არსებობს. მსოფლიოში ქალთა საშუალო რაოდენობა წარმომადგენლობით ორგანოებში 23%-ს შეადგენს. გამონაკლისია სკანდინავიის (დანია, ნორვეგია, შვედეთი, ფინეთი, ისლანდია) ქვეყნები, სადაც ქალები და კაცები თანაბრად მონაწილეობენ ქვეყნის მართვა-გამგეობაში და ქალთა მონაწილეობა წარმომადგენლობით ორგანოებში 41%-ს აღემატება. თანამედროვე მსოფლიო, მათ შორის საქართველო, ზრუნავს ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის გაზრდაზე. საკრებულოებში შექმნილია გენდერული საბჭოები, ხოლო ის პარტიები, რომელთა საარჩევნო სიის I და მომდევნო ათეულებშიგანსხვავებული სქესი 30%-ს შეადგენს დამატებით დაფინანსებას იღებენ.

ფარიხანუმ სოფიევა – მსოფლიოში დემოკრატიული გზით არჩეული პირველი მუსლიმი ქალი

ის საინტერესოა

ქალებმა საქართველოდან მსოფლიოში ერთ-ერთმა პირველებმა

მოიპოვეს საარჩევნო ხმის უფლება. ეს მოხდა 1918 წლის 22 ნოემბერს, როდესაც საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ (1918 წლის 8 ოქტომბრიდან იწოდებოდა, როგორც პარლამენტი) დაამტკიცა კანონი „დებულება დამფუძნებელი კრების არჩევნებისა“.

1918 წლის 26 მაისს საქართველომ დამოუკიდებლობა გამოაცხადა. ამის შედეგად ქვეყანაში პირველი დემოკრატიული არჩევნები ჩატარდა. ამ დროს ტიფლისის გუბერნიის ყარაჯალარის ოლქიდან (ამჟამად გარდაბნის მუნიციპალიტეტი), **ფარი-ხანუმ სოფიევამ** ყველა დანარჩენ კანდიდატს აჯობა და არჩევნები მოიგო. ცნობილია, რომ **ეროპის** წევრობისას მან მშობლიურ სოფელში რკინიგზის სადგურის აშენებას მიაღწია.

საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ ბოლშევიკებმა ერობები გააუქმეს, ფარი-ხანუმ სოფიევას ოჯახი გააკულაკეს, მისი 3 ძმა კი 1937 წლის რეპრესიებს ემსხვერპლა.

მსოფლიოში პირველად ქალთა საარჩევნო უფლებები დაკანონდა

ახალ ზელანდიაში 1893 წელს. საარჩევნო უფლებები მოიპოვეს 1902 წელს – ავსტრალიელმა, 1906 წელს – ფინელმა, 1913 წელს – ნორვეგიელმა, 1915 წელს – დანიელმა და ისლანდიელმა, 1918 წელს – ქართველმა და კანადელმა ქალებმა. ყველაზე ბოლოს ქალებს არჩევნებში მონაწილეობის უფლება საუდის არაბეთში, 2011 წელს მისცეს.

იხსჯალოთ

დღეს, საქართველოს მოსახლეობის ნახევარზე მეტს - თითქმის 54%-ს ქალები შეადგენენ. საყოველთაოდ აღიარებული ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის უფლება ჩვენს ქვეყანაში მყარად არის დაცული - საქართველოს კონსტიტუცია თანაბარ უფლებებს ანიჭებს ქალებს და კაცებს მიიღონ მონაწილეობა არჩევნებში ან/და დააყენონ საკუთარი კანდიდატურა. თუმცა, ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე - ადგილობრივ საკრებულოებში ქალთა წარმომადგენლობა 13%-ს შეადგენს, ხოლო პირდაპირი წესით არჩეული 64 მერიდან კი მხოლოდ ერთია ქალი.

- ▶ რატომ არის მნიშვნელოვანი ქალების მონაწილეობის გაზრდა თვითმმართველობის ორგანოებში?
- ▶ რა უშლის ქალებს წარმოდგენილნი იყვნენ თვითმმართველობის ორგანოებში და როგორ შეიძლება ხელისშემშლელი გარემოებების დაძლევა?
- ▶ თქვენი აზრით, რა პიროვნული თვისებები, პროფესიული უნარები, ცოდნა, გამოცდილება უნდა ჰქონდეს მერობის კანდიდატს არჩევნებში მხარდაჭერა რომ მიიღოს?
- ▶ თითოეულმა ჯგუფმა წარმოადგინეთ საკუთარი მოსაზრებები და დაასაბუთეთ, რატომ მიგაჩნიათ ესა თუ ის თვისება და კრიტერიუმი მნიშვნელოვნად.
- ▶ თქვენ რა როლის შესრულება შეგიძლიათ სამოქალაქო ცნობიერების ამაღლებაში ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის უპირატესობების თაობაზე?
- ▶ საზოგადოებაში არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა გენდერული კვოტირების შესახებ. დაიყავით გენდერული კვოტირების მომხრე და მოწინააღმდეგე ჯგუფებად. გამოიყენეთ ქვემოთ მოცემული შესაბამისი არგუმენტები (დაამატეთ საკუთარი არგუმენტებიც) და დაასაბუთეთ თქვენი მოსაზრება.

საკანონმდებლო დონეზე გენდერული კვოტების შემოღების მომხრეთა არგუმენტები

- ▶ 20 ქვეყანაში, სადაც პარლამენტში ქალების მაღალი წარმომადგენლობა ფიქსირდება, 16 ქვეყანაში სწორედ გენდერული კვოტირება არსებობს.
- ▶ საკანონმდებლო გენდერული კვოტების შემოღების გარეშე ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის ზრდა შესაძლებელია, მაგრამ იგი საკმაოდ ხანგრძლივ პერიოდს საჭიროებს.
- ▶ XXI საუკუნეში მსოფლიოში მცხოვრებ წერა-კითხვის უცოდინარ 750 მილიონ ადამიანს შორის, 2/3 ქალია, ხოლო გლობალურ დონეზე, ქალების სახელფასო ანაზღაურება საშუალოდ მამაკაცთა ანაზღაურების 77%-ს შეადგენს. ამ და სხვა უთანასწორობების ფონზე არის გენდერული კვოტირება მეტად უპირატესი, ვიდრე დისკრიმინაციული მამაკაცთა მიმართ.

- ▶ გაცილებით მარტივია ქალი პოლიტიკოსის მიმართ არსებული დისკრიმინაციული სტერეოტიპების წინააღმდეგ ბრძოლა პოლიტიკაში მრავალი ქალის ჩართულობით, ვიდრე - ცოტა ქალის.
- ▶ გენდერული კვოტირება მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს იმ სტერეოტიპების რღვევას, რომელიც უკავშირდება ქალის ძირითადად საოჯახო საქმეებთან გაიგივებას.
- ▶ მსოფლიო ქვეყნების გამოცდილება ცხადყოფს, რომ პოლიტიკაში ქალების წარმომადგენლობის ზრდა ხელს უწყობს ქვეყანაში
- ✓ ქალთა და ბავშვთა უფლებების უკეთ დაცვას;
- ✓ განათლების, ჯანდაცვისა და გარემოს დაცვის მიმართულებით უკეთესი კანონმდებლობის შემუშავებას;
- ✓ მშვიდობის უზრუნველყოფასა და კონფლიქტების დარეგულირებას (რაც განსაკუთრებულ მნიშვნელოვანია დღეს, როცა საქართველოს ტერიტორიების 20% ოკუპირებულია და ქვეყანა ყოველდღიურად მცოცავი ოკუპაციის პირობებში ცხოვრობს).

საკანონმდებლო დონეზე გენდერული კვოტების შემოღების მოწინააღმდეგეთა არგუმენტები

- ▶ კვოტირება უპირატეს მდგომარეობაში აყენებს არჩევნებში ქალ კანდიდატებს, რითაც ირღვევა, ერთი მხრივ, თანასწორობის დემოკრატიული პრინციპი, მეორე მხრივ კი, ამომრჩეველს - წინასწარ განსაზღვრული სქესის მქონე კანდიდატის წარდგენით - ვართმევთ არჩევანის თავისუფლებას.
- ▶ საკანონმდებლო გენდერული კვოტების შემოღების გარეშეც შესაძლებელია ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის ზრდა.
- ▶ გენდერული თანასწორობს ქართულ სახელმწიფოში საუკუნეების წინ გვხვდება:
- ✓ V საუკუნით დათარიღებული ნაწარმოები „შუშანიკის წამება“;
- ✓ XII საუკუნეში მიიჩნეოდა „ლეკვი ლომისა სწორია, ძუ იყოს, თუნდაც ხვადია!“,;
- ✓ XIII ს.-შ საქართველომ სახელმწიფოებრობის განვითარების ოქროს ხანას ქალის - თამარ მეფის მმართველობის პერიოდში მიაღწია;
- ✓ არჩევნებში ხმის მიცემის უფლება საქართველოში ქალებმა მსოფლიოში ერთ-ერთმა პირველებმა მიიღეს 1918 წელს (იმ დროს მსოფლიოში ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობა ძალიან იშვიათი მოვლენა იყო);
- ✓ საქართველო გახლდათ ერთ-ერთი პროგრესული ქვეყანა საკანონმდებლო ორგანოში ქალთა წარმომადგენლობის მხრივ. 1919 წელს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საკანონმდებლო ორგანოს დამფუძნებელი კრების 130 დეპუტატს შორის 5 ქალი იყო.

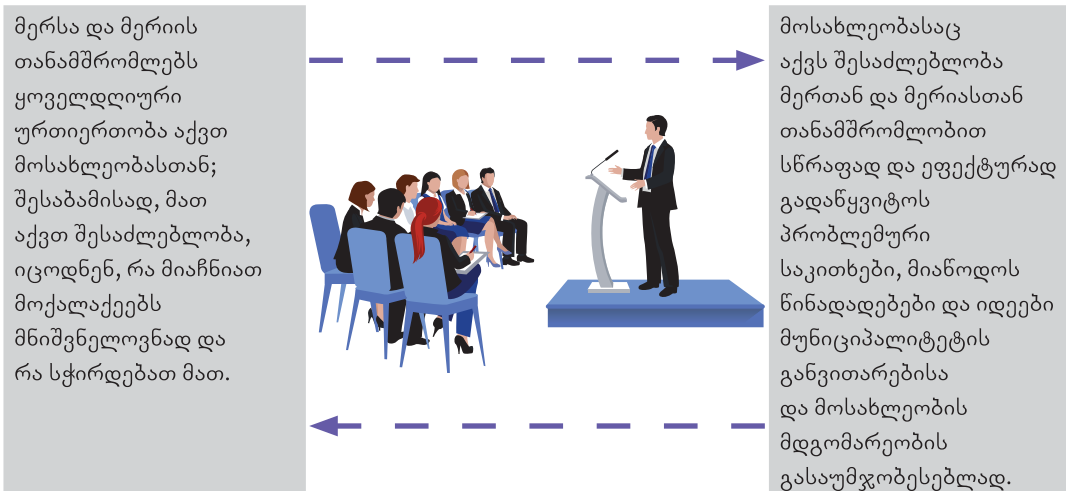
მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ორგანო – მერი ანგარიშვალდებულია საკრებულოსა და ადგილობრივი მოსახლეობის წინაშე. მერი არის მუნიციპალიტეტში უმაღლესი თანამდებობის პირი და, ამავდროულად, მუნიციპალიტეტის მთავარი წარმომადგენელი და მენეჯერი. მერი ხელმძღვანელობს მერიას.

მერია –
დანესებულება,
რომელიც
უზრუნველყოფს
საკრებულოსა და
მერის დავალების
შესრულებას.

მერია შედგება სტრუქტურული ერთეულებისგან (სამსახურებისგან), რომლებიც საკრებულოსა და მერის დავალებებს ასრულებს.

მნიშვნელოვანია, მერიის მართვა და მის სამსახურებს შორის ფუნქციების განაწილება მოსახლეობის ინტერესების დაცვასა და მათი ცხოვრების დონის ამაღლებას ემსახურებოდეს. მერიაში სწორად უნდა გაანალიზდეს არსებული პრობლემები, რესურსები და შესაძლებლობები, განისაზღვროს პრიორიტეტები და პროგრამები, რათა ყველა საჭირო რეფორმა დროულად და ეფექტურად განხორციელდეს.

ადგილობრივი თვითმმართველობა, უპირველესად, გულისხმობს საკითხების გადაწყვეტას ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინებით და ამისთვის აუცილებელია მოსახლეობის ინფორმირება და ჩართვა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. სწორედ მოქალაქეთა მონაწილეობა განაპირობებს თვითმმართველობის ძლიერებას და მის უნარს, დამოუკიდებლად და მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად გადაწყვიტოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები.

თვითმმართველობის ორგანოები და თანამდებობის პირები, თავის მხრივ, ვალდებული არიან თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობისთვის შექმნან შესაბამისი პირობები მოქალაქეთა მიღების, მოქალაქეებთან რეგულარული შეხვედრების, საკრებულოს საჯარო სხდომებში მოქალაქეთა მონაწილეობისა და გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესის გამჭვირვალობისათვის.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების გადაწყვეტილებები უამრავ ადამიანზე ახდენს გავლენას, ზოგჯერ – დადებითს, ზოგჯერ – უარყოფითს. მოტივაცია უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია სამოქალაქო მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად.

ხშირად საკითხისადმი ინტერესის არარსებობა გამოწვეულია იმით, რომ:

- ▶ ადამიანები ვერ აცნობიერებენ სარგებელს;
- ▶ არ იციან, როგორ შეუძლიათ პროცესში მონაწილეობის მიღება;
- ▶ ეჭვი ეპარებათ საკუთარ შესაძლებლობებში.

იმუხავით ჯგუფები

თქვენს წინაშეა პოლიტიკური კარიკატურები. დაინანილეთ ყოველმა ჯგუფმა თითო კარიკატურა და უპასუხეთ კითხვებს:

- ▶ განსაზღვრეთ კარიკატურის თემატიკა;
- ▶ რა არის კარიკატურის ძირითადი იდეა?
- ▶ რომელი გამომსახველობითი ფორმებით გადმოგვცემს ავტორი თავის იდეას?
- ▶ რომელ დროს ასახავს კარიკატურა?
- ▶ რომელ პოლიტიკურ მდგომარეობას შეესაბამება კარიკატურა?
- ▶ რა არის მისი დანიშნულება და მიზანი?
- ▶ რის წინააღმდეგ არის მიმართული თითოეული კარიკატურა?
- ▶ ქვემოთ გთავაზობთ პოლიტიკოსებისა და ფილოსოფოსების გამო-
ნათქვამებს. აირჩიეთ ერთ-ერთი მათგანი კარიკატურის კომენტა-
რისთვის და ახსენით თქვენი არჩევანი:
 - ✓ არსებობს განათლებისა და ინფორმირებულობის მინიმალური დონე, რომლის მიღმაც ყოველი ხმა თავის კარიკატურად იქცევა;
 - ✓ თავისუფლება ნიშნავს პასუხისმგებლობას. ამიტომაც უმეტესო-
ბას ეშინია თავისუფლების;
 - ✓ სამართლის გაცნობიერება ავითარებს მოვალეობის გაცნობიერე-
ბას. საყოველთაო კანონი არის თავისუფლება, რომელიც მთავ-
რდება იქ, სადაც იწყება სხვისი არათავისუფლება;
 - ✓ თუ ცუდი ადამიანების ძალა იმაში მდგომარეობს, რომ ისინი
ერთად არიან, მაშინ კარგი ადამიანებიც იმავენაირად უნდა მოიქ-
ცნენ, ძალა რომ გახდნენ;
 - ✓ თუ დემოკრატია ისწრაფვის თანასწორობისკენ თავისუფლებაში,
სოციალიზმი ისწრაფვის თანასწორობისკენ მონობასა და იძულე-
ბაში;
- ▶ გააკეთეთ კომენტარი თვითონ.

კარიკატურა 1

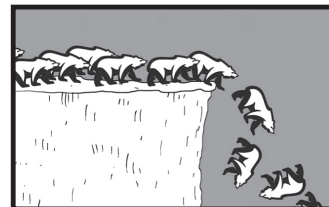
კარიკატურა 2

კარიკატურა 4

კარიკატურა 3

კარიკატურა 5

**ინფორმირებუ-
ლობა** – ყველასთვის
გასაგები, ობიექტური
და სრული ინფორმა-
ციის ფლობა

თვითმმართველობის განხორციელებაში საზოგადოების
მონაწილეობისთვის კანონი ქმნის მექანიზმებს, რომლებიც
პირობითად შეიძლება დაიყოს სამ ჯგუფად:

საზოგადოების მონაწილეობის მექანიზმები

ინფორმირებულობა

**მოქალაქეებს უნდა
ჰქონდეთ სრული
ინფორმაცია:**

- ▶ თვითმმართველობის
ორგანოთა საქმიანობის
შესახებ;
- ▶ უფლების შესახებ
მონაწილეობა მიიღოს
გადანწყვეტილების
მიღების პროცესში;
- ▶ თვითმმართველი
ერთეულის საქმიანობის
შესახებ;
- ▶ განსახილველი
საკითხების შესახებ
(ეს ინფორმაცია
მოქალაქეებს უნდა
მიეწოდებოდეს
წინასწარ).

**გადანწყვეტილების
მიღებაში
მონაწილეობა**

**მოქალაქეებს აქვთ
შესაძლებლობა:**

- ▶ ჩაერთონ
თვითმმართველობის
განხორციელებაში;
- ▶ თვითმმართველ
ორგანოებს
წარუდგინონ საკუთარი
ინიციატივები;
- ▶ გამოთქვან
წინადადებები
და შენიშვნები
გადანწყვეტილებათა
პროექტებზე.

**კონტროლი მიღებულ
გადანწყვეტილებათა
შესრულებაზე**

**მოქალაქეებს ეძლევათ
საშუალება:**

- ▶ გააკონტროლონ
მიღებული
გადანწყვეტილებების
შესრულების
მიმდინარეობა;
- ▶ მოისმინონ
ადგილობრივი
თვითმმართველობის
ორგანოებისა და
თანამდებობის პირების
ანგარიშები.

ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ფორმები

„დემოკრატიულად ორგანიზებული სახელმწიფო ესწრაფვის აღზარდოს არა მარტო პიროვნება, არამედ, პირველ ყოვლისა, მოქალაქე დემოკრატია დაინტერესებულია შეგნებულ მოქალაქეთა აღზრდით, რომლებსაც უნარი ექნებათ შემოქმედებითად ჩაერიონ სახელმწიფოს ცხოვრების განვითარების პროცესში...“

დიმიტრი უზნაძე

დასახლების საერთო კრების წევრია შესაბამის დასახლებაში რეგისტრირებული ამომრჩეველი.

დასახლების საერთო კრება არის სოფლის/ დაბის/ქალაქის მოსახლეობის თვითორგანიზაციის ფორმა, რომლის საშუალებითაც მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებული ამომრჩეველები საკითხებს სვამენ, განიხილავენ, აქტიურად მონაწილეობენ გადაწყვეტის პროცესებში.

იშუპავთ ჯგუფებში

- ▶ ჯგუფთან ერთად მოიფიქრეთ და შეარჩიეთ ერთი იდეა ან წინადადება, რომელიც ხელს შეუწყობს თქვენი მუნიციპალიტეტის/დასახლების მაცხოვრებლების ინტერესების უკეთ დაცვას ან/და ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების მონესრიგებას;
- ▶ პეტიციით მოითხოვეთ თქვენი იდეის/წინადადების საკრებულოს სხდომაზე განხილვა და გადაწყვეტა;
- ▶ გახსოვდეთ, რომ პეტიცია ინერება მუნიციპალიტეტის საკრებულოს თავმჯდომარის სახელზე. მიუთითეთ პეტიციის ავტორთა სახელი და გვარი, ბოლოს ხელმოწერებთან ერთად დოკუმენტში ასევე მიუთითეთ პეტიციის წარდგენის თარიღი.
- ▶ გადაიტანეთ პეტიციის ნიმუში ფურცელზე. შეავსეთ და შემდეგ კლასის წინაშე წარმოადგინეთ დასაბუთებული პრეზენტაცია

იხსჯელთ

დღეს მოსწავლე ხართ, ხვალ სტუდენტი გახდებით. რა პროფესიაც არ უნდა აირჩიოთ, მიგაჩნიათ თუ არა, რომ სკოლის დასრულების შემდეგ ხელი უნდა მოკიდოთ პოლიტიკურ თვითგანათლებას? მიგაჩნიათ, რომ უნდა გქონდეთ აქტიური მოქალაქეობრივი პოზიცია? მაშინ უპასუხეთ ქვემოთ მოცემულ კითხვებს:

1. საჭიროდ მიგაჩნიათ, რომ მოსწავლე პოლიტიკურ საკითხებში ერკვეოდეს? რატომ?
2. პოლიტიკური განათლების მიღების რომელი სახე მიგაჩნიათ უფრო შედეგიანად?

- ▶ ჟურნალ-გაზეთების კითხვა;
- ▶ საინფორმაციო გადაცემების მოსმენა;
- ▶ აუდიტორიაში მწვავე პოლიტიკური საკითხების განხილვაში მონაწილეობა (წინასწარ მომზადება)?
- ▶ სპეციალურ სემინარებში მონაწილეობა;
- ▶ რომელიმე საზოგადოებრივ ორგანიზაციაში მუშაობა;
- ▶ პოლიტიკურ პარტიაში მუშაობა;
- ▶ სისტემატური თვითგანათლება;
- ▶ თქვენი ვარიანტი.

3. რას მისცემს სკოლადამთავრებულ ადამიანს პოლიტიკური თვითგანათლება?

პოლიტიკური განათლება დაეხმარება:

- ▶ სწრაფად და წარმატებით აითვისოს ჰუმანიტარული საგნები;
- ▶ იყოს საინტერესო მოსაუბრე;
- ▶ საკუთარი ცხოვრება უფრო საინტერესო და გაცნობიერებული გახდეს;
- ▶ იოლად დაამყაროს კომუნიკაცია ადამიანებთან და კომფორტულად იგრძნოს თავი სხვადასხვა აუდიტორიაში;

- ▶ იოლად გაერკვეს პოლიტიკურ მოვლენებში და შეგნებული არჩევანი გააკეთოს;
- ▶ ჩამოყალიბდეს პიროვნებად, რომელიც არ შეეგუება ხელისუფლების ნებისმიერ გადაწყვეტილებას;
- ▶ დაიცვას თავისი მოქალაქეობრივი პოზიცია;
- ▶ საბოლოოდ ჩამოყალიბდეს პროფესიონალ პოლიტიკოსად;
- ▶ თქვენი ვარიანტი.

4. როგორ გესმით გამოთქმა: „მე მაქვს აქტიური სამოქალაქო პოზიცია“? ეს ნიშნავს, რომ:

- ▶ არ ვარ გულგრილი სხვისი გაჭირვების მიმართ;
- ▶ მზად ვარ დავეხმარო მას, ვინც ამას საჭიროებს;
- ▶ კეთილგანწყობილი ვარ და გაგებით ვეკიდები ჩემ გარშემო ადამიანებს;
- ▶ ვგულშემატკივრობ ჩემს ქვეყანას;
- ▶ მზად ვარ მონაწილეობა მივიღო ჩემი სოფლის/ქალაქის/ქუჩის გალამაზებაში;
- ▶ ვცდილობ ისეთი სპეციალობა ავირჩიო, რომელიც დამეხმარება განვახორციელო საკუთარი შემოქმედებითი იდეები;
- ▶ თქვენი ვარიანტი.

ბოლოს კი სახელმძღვანელოს დავასრულებთ შიმონ პერესის სიტყვებით (როგორც დავინწყეთ):

„თქვენი ახალი თაობა ბრწყინვალეა... მაგრამ რაც მე მაბრაზებს მათში, არის ის, რომ მათ სძულთ პოლიტიკოსები.“

ისინი ამბობენ: პოლიტიკა კორუმპირებულია... ის არაა ჩვენთვის.

მე ვპასუხობ: თქვენ გინდათ წესიერი პოლიტიკა? წადით პოლიტიკაში და თქვენ გააკეთეთ წესიერი პოლიტიკა!“

სასარგებლო რესურსები

- ▶ დაგეგმე ბიუჯეტი – <http://bit.ly/3bMrsVq>
- ▶ შენი იდეა ქალაქის მერს – <https://bit.ly/3EcGGtu>
- ▶ საბიუჯეტო პროცესებში მოქალაქეების მონაწილეობა <https://bit.ly/3DnRV1F/>
- ▶ ჩაერთე სამოქალაქო აქტივიზმში! <https://bit.ly/3YHVhoQ>

კომპლექსური დავალების დასრულების შემდეგ, გთხოვთ, თავად შეაფასოთ თქვენი შედეგები!

უპასუხეთ ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს:

1. აღწერეთ, როგორ წარიმართა კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესი;
2. ახსენით, რა საკითხის შესახებ გამოხატეთ თქვენი ცოდნა კომპლექსური დავალების საშუალებით? რატომ მიგაჩნიათ შექმნილი დავალება თქვენთვის, ან საზოგადოებისთვის სასარგებლოდ?
3. როგორ შეაფასებდით კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესს?
4. შეაფასეთ, რომელი აღწერილობა უფრო უკეთესად ასახავს თქვენს ცოდნას შესასწავლ საკითხთან მიმართებით (პასუხი დაასაბუთეთ):
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, არანაირი ინფორმაცია არ მაქვს;
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, მაქვს მხოლოდ ერთი, მოუწესრიგებელი/დაულაგებელი ასოციაცია/წარმოდგენა;
 - ▶ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით, მაქვს მხოლოდ რამდენიმე, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი, უსისტემო ასოციაცია/წარმოდგენა.
 - ▶ შემძლია:
 - ✓ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების კრიტიკულად და ურთიერთდაკავშირებულად გააზრება და გაანალიზება;
 - ✓ შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებული ინფორმაციის სხვა საკითხებთან დაკავშირება

5. დაუკავშირეთ კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის პროცესში შეძენილი ცოდნა ცხრილში მოცემულ ცნებებსა და ქვეცნებებს. პასუხი დაასაბუთეთ. ცხრილი გადაიტანეთ ფურცელზე და ჩანაწერი გააკეთეთ ცხრილის პირველ სვეტში.

სამოქალაქო მონაწილეობა		
ქვეცნებები		
	არჩევნები	სამოქალაქო მონაწილეობის ინსტრუმენტები
	თავისუფალი სასამართლო	
	მანიფესტაცია	
	პეტიცია	
	პლებისციტი	
	რეფერენდუმი	
	დასახლების საერთო კრება	
	არასამთავრობო ორგანიზაცია	
	მოდერაობა	
	მანიპულირება	სამოქალაქო მონაწილეობის კიბე
	თერაპია	
	ინფორმირება	
	კონსულტირება	
	დამშვიდება	
	პარტნიორობა	
	ძალაუფლების დელეგირება	
	მოქალაქეთა მხრიდან სახელმწიფოს კონტროლი	

